Lier kommune

Kultur & Fritid

«VERN GJENNOM BRUK»

En temaplan for fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier

Vedtatt i kommunestyret 14.12.2015

Innhold

Vern gjennom bruk – En temaplan om fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier 3

Fagrapport for kulturminner og kulturmiljøer, Lier kommune 2008-2012 39

Vedlegg

1. Vedlegg - Oversikt over arkeologiske funn 219

2. Vedlegg - Nyere tids kulturminner, verdivurdering av enkeltobjekter 231

Utfyllende informasjon finnes originalrapporten på lier.kommune.no

3. Vedlegg - Informasjon fra Buskerud fylkeskommune – Utviklingsavdelingen – Kulturminnevern 259

4. Vedlegg - Politisk behandling av temaplanen, 14.12.2015: «Vern gjennom bruk» En temaplan om fysisk kulturminner og kulturmiljøer i Lier 265

5. Vedlegg - Ordforklaringer – Riksantikvaren 279

Vern gjennom bruk

En temaplan om fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier

Oktober 2015

Innholdsfortegnelse:

1. **Innledning**
   1.1. Bakgrunn
   1.2. Lovgrunnlag og begreper
   1.3. Ansvar og roller lokalt
   1.4. Temaplanen som grunnlag
   1.5. Praktisk tilnærming

2. **Mål**

3. **Status og vurderinger av kulturminner og kulturmiljøer**
   3.1. Automatisk fredede kulturminner
   3.2. Nyere tids kulturminner
   3.3. Verneverdige kulturmiljøer
   3.4. Vurderinger og forslag

4. **Planoppfølging og saksbehandlingsrutiner**
   4.1. Innarbeidelse i kommuneplan og reguleringsplaner
   4.2. Saksbehandlingsrutiner
   4.3. Fra bekymring til mulighet

5. **Status og innspill knyttet til drift, skjøtsel og formidling**
   5.1. Status og hovedvirkemidler
   5.2. Drift og skjøtsel – vurderinger og forslag
   5.3. Formidling – vurderinger og forslag

6. **Handlingsplan**

Vedlegg: Fagrapport for kulturminner og kulturmiljøer
Retningslinjer, vurderinger og utdypende info

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Lier er en kommune med tidlig bosetting og derfor mange kulturminner og spor etter menneskers aktivitet og bygg/anlegg. Vi er en kommune med stort utbyggingspress og høy hastighet mht. utvikling. Vi har stor inn- og utflytting av innbyggere, der mange ikke kjenner bygdas historie, men kan ha glede av å bygge tilhørighet og identitet til bostedet.

For å kunne sikre at vi forvalter våre viktigste kulturmiljøer og kulturminner på en god måte, må vi gjøre nødvendige avveininger mellom hensynet til vern og utviklingsønsker. Da trenges et godt og tilgjengelig kunnskapsgrunnlag, samt enkle og kjente rutiner for planlegging og forvaltning. Økt tilgjengelighet og aktiv formidling bidrar både til økt kunnskap og oppmerksomhet, lokal identitets-bygging og utvidet opplevelsesmulighet. Det er mange viktige eksisterende og potensielle kulturarv-aktører som i større grad enn hittil bør kjenne til hverandre og samhandle for best å sikre viktige kulturarv-oppgaver framover.

I Lier har vi i mange år vært særlig opptatt av lokalhistorie og kulturminner som viktig del av vår identitet og samfunnsforståelse – og som en opplevelseskvalitet. Dette har også gjennom de siste 20-30 årene hatt solid politisk forankring. Bakgrunnen for denne temaplanen er at kommunestyret høsten 2007 i saken «Økt fokus på det historiske Lier» som pkt. 2 vedtok følgende:

> *«Lier kommune vil foreta en registrering og lage en enkel og praktisk nyttig plan for vern av kulturminner og kulturmiljøer i bygda...»*

Registreringsarbeidet kom i gang våren 2008, med arkeolog Kristoffer Dahle og bygningshistorisk rådgiver Jo Sellæg som engasjerte til jobben. Registreringene fortsatte i 2009 og ble fullført i 2010 mht. de arkeologiske kulturminnene. Sluttregistreringene for nyere tids kulturminner ble først fullført i 2012. Arbeidet resulterte i fagrapport for kulturminner og kulturmiljøer. Fagrapporten er faglig anerkjent og derved kvalitetssikret av Buskerud fylkeskommunes kulturvernavdeling.

Temaplanen er Lier kommunes oppfølging av foreliggende fagrapport for kulturminner og kulturmiljøer, datert 2012. Temaplanen omfatter fagrapporten som vedlegg, og henviser til denne mht. faglige vurderinger. I temaplanen er det derfor ikke gjort overprøvende faglige vurderinger, men kun kommunale vurderinger knyttet til hvordan vi vil følge opp fagrapportens anbefalinger. Kommunens vurderinger er bl.a. knyttet til dagens planstatus og avveininger av ulike planhensyn, og prioriteringer av oppfølgingstiltak ut fra praktiske behov og foreliggende ressursrammer.

Temaplanen er en strategisk plan uten juridisk bindende arealdel. Planen vil bli en viktig del av faggrunnlaget vedr. kulturminner og kulturmiljøer ved kommende kommuneplanarbeid og vil også brukes aktivt i løpende saksbehandling og reguleringsplanarbeider. Her vil det også måtte gjøres mer helhetlige vurderinger der kulturvernhensynet må veies opp mot evt. andre hensyn.

Avgrensning

I fagrapporten er tidligere SEKRAK-registrerte kulturminner i bebygde områder og alle automatisk fredete arkeologiske kulturminner registrert i Askeladden (Riksantikvarens database over fredete kulturminner) kontrollregistrert, kartfestet og verdivurdert.

Innenfor utbyggingsområdene på Lierstranda, rundt Lierbyen, på Lierskogen og rundt Sylling sentrum er det gjort vurderinger av i hvilke områder det trolig kan finnes flere arkeologiske kulturminner. I samme områder og i noen grad ellers bebygd del av kommunen er det gjort tilleggs-registreringer for verneverdige bygg og anlegg fra opp mot ca 1940.

Registreringene både av arkeologiske og nyere kulturminner anses imidlertid ikke for tilstrekkelige til at kravet om grundigere registreringer kan bortfalle i særlige enkeltsaker og nye reguleringsplaner.

Planen har konsentrert seg om utbyggingspressområder og de bebodde delene av Lier. Planen er derfor ikke dekkende for de store utmarksområdene i kommunen. Planen har også konsentrert seg om eksisterende fysiske kulturminner. Mange kulturminner og kulturmiljøer, f.eks. knyttet til industrihistorien, er i dag borte etter rivning og nybygg av annen bebyggelse og virksomhet, eller sporene ligger i utmark. Både immaterielle kulturminner og generell lokalhistorie, og utmarksverdiene våre ville vært verdifullt å få bedre registrert og behandlet, men det må evt. følges opp via egne prosjekter som i så fall må defineres og finansieres.

1.2 Lovgrunnlag og begreper

For best mulig å kunne gi en forståelse av begreper og rammeverk for temaområdet, gis her noen innledende avklaringer vedr. lovgrunnlag og begrepsbruk (se supplerende liste bak):

- **Plan- og bygningsloven** (lov om planlegging og byggesaksbehandling, vedtatt 2008) gir kommunen ansvar for bruk og vern av kommunens ressurser, og sier spesifikt at kommunen skal sikre «vern av verdifulle landskap og kulturmiljøer» samt gjennom reguleringsplaner «sikre verneverdier i bygninger, andre kulturminner og kulturmiljøer.» Loven fastsetter også behandlingsregler mm. for planer og byggesaker.

- **Kulturminneloven** (lov om kulturminner, opprinnelig vedtatt i 1978, sist endret med virkning fra 2010) gir bl.a. automatisk fredning av alle kulturminner fra før 1537 samt mål og regler for vedtaksfredning av enkeltkulturminner eller kulturmiljøer. Stående byggverk fra perioden 1537-1649 kan erklæres automatisk fredet etter denne loven, og kulturminner eldre enn 100 år under vann er også automatisk fredet. Kulturminner fra etter 1649 kan fredes gjennom enkeltvedtak med hjemmel i loven. Loven pålegger også kommunene og grunneiere ansvar for å ta hensyn til slike registrerte kulturminner og miljøer, og til å undersøke om slike finnes i områder for utbygging. I hht lovens §25 skal fylkeskommunen få tilsendt saker som omfatter vesentlig endring av fasader på bygning oppført før 1850, for uttalelse.

- **Fredet kulturminne/kulturmiljø** = Kulturminne/miljø fredet ved lov og kulturminner fredet ved særvedtak av Riksantikvaren. Midlertidig fredning kan foretas av fylkeskommunens kulturvernmyndighet. Både kommuner og enkeltpersoner kan foreslå kulturminner for fredning.

- **Vernet kulturminne eller kulturmiljø** er en betegnelse som eventuelt kan brukes om et kulturminne eller miljø som er sikret i juridisk bindende plan, enten med henvisning til plan- og bygningsloven eller kulturminneloven.

- **Verneverdig/bevaringsverdig kulturminne eller kulturmiljø** = registrert kulturminne/kulturmiljø med beskrevet verneverdi i henhold til et sett vernekriterier. Et kulturminne eller kulturmiljø kan være verneverdig uten at det er vernet eller fredet. Registreringen gir da rådgivende dokumentasjon som brukes ved vurdering og behandling av søknader om rivning, utbygging eller restaurering/vedlikehold. Kommunen kan sikre hensyntaken til verneverdige kulturmiljøer og kulturminner bedre og med juridisk binding ved utarbeidelse av kommuneplan og reguleringsplaner.

- **Automatisk fredede kulturminner** er kulturminner fra før reformasjonen, dvs. eldre enn fra 1537.

- **Nyere tids kulturminner** er begrepet som brukes om kulturminner fra etter 1537. Disse kan være fredet, vernet, verneverdige eller uten spesiell verneverdi ut fra samfunnets vernekriterier.

1.3 Ansvar og roller lokalt

Ansvaret for kulturminner og kulturmiljøer ligger ut fra eierskapet hos **grunneier**. Det er derfor viktig at grunneiere både kjenner til og har respekt for det ansvaret det er å ha kulturminner på egen eiendom.

Denne planen fratar ikke grunneiere råderett over egen eiendom og endrer ikke på grunneiers ansvar for å søke kommunen dersom eiendommen ønskes omregulert, omdisponert eller bygninger og anlegg ønsket revet eller bygd om. Ved behandling av slike søknader eller reguleringsplaner, vil temaplanen og fagrapportens anbefalinger ligge til grunn som viktig dokumentasjon og vurderingsgrunnlag, både for kommunen og for fylkeskommunen. Det vil være en avveining om vernehensynet teller mer enn andre hensyn.

Ofte vil en rehabilitering med eventuelle bygningsmessige tilpasninger som sikrer fortsatt eller ny bruk være en god løsning både funksjonelt og vernemessig. Grunneiere med rehabiliteringsbehov for bygning av høy verneverdi, vil som følge av registreringen lettere kunne søke råd og tilskuddsmidler fra ulike kilder for å realisere vedlikehold. Fylkeskommunens kulturvernansvarlige kan gi råd og tips om slike muligheter.

Kommunen har ansvar på flere områder:

- ***Som forvaltningsmyndighet*** med ansvar for planer, byggesaker og tilskudd i hht. sentrale lover og regler, bl.a. plan- og bygningsloven. Dette ansvaret ligger i Lier på flere virksomheter: Sektor samfunn (overordnet nivå, kommuneplan mm), planseksjonen (reguleringsplaner, byggesaker) og landbruksforvaltningen (tilskuddsforvaltning, rådgivning). Buskerud fylkeskommune er en viktig og nødvendig høringspartner i alle plansaker, og i byggesaker som omfatter registrerte kulturminner.

- ***Som eier og bruker*** av kulturminner/bygg og anlegg. Her ligger ansvaret for bygg i hovedsak hos anlegg og eiendom, med praktisk utførelse via Lier drift. Ansvar for veianlegg og vann/avløpsanlegg ligger til VIVA. (Status vinteren 2015).

- ***Som tilrettelegger og formidler*** av kulturminner og lokalhistorie. Det er virksomheten Kultur og fritid som har et hovedansvar her, i stor grad i samarbeid med grunneiere, frivillige organisasjoner og andre offentlige aktører. Tilrettelegging av kulturminneinformasjon på kartverket samarbeides det med planseksjonen om. Også andre kommunale virksomheter tar et ansvar på dette området, bl.a. skoler, bibliotek og kulturskole.

Fylkeskommunen er en viktig samarbeidspartner lokalt, og kommer inn i lokale prosesser via høringer, som rådgivere, som mulig tilskuddsgiver og som samarbeidspartnere vedr. formidling.

Lokalt er det også naturlig å trekke fram **Lier Bygdetun og frivillige** som viktige bidragsytere og samarbeidspartnere.

Liste over ansvar og roller i nasjonal og regional sammenheng ligger vedlagt.

1.4 Temaplanen som plangrunnlag og strategi

Denne temaplanen omfatter registrerte automatisk fredede kulturminner og nyere tids vernede og verneverdige kulturminner og kulturmiljøer. Temaplanen gir i seg selv ikke juridisk bindende vern, kun faglige vurderinger og tilrådinger. Først ved kartfesting og planbestemmelser innarbeidet i kommuneplan eller reguleringsplan vil nyere tids kulturminner eller hele kulturmiljøer ha fått en juridisk bindende vernestatus.

Deler av kulturmiljøene i fagrapporten er allerede planregulert, og dette er da tydeliggjort i denne temaplanen. Nye kommuneplan- og reguleringsplanprosesser får åpen medvirkning før endelige planvedtak. Ny kommuneplan for Lier ligger flere år fram i tid; det er planlagt en politisk drøfting om igangsettelse av ny planprosess høsten 2016, og om det da blir vedtatt igangsatt planarbeide, vil det normalt ta 2-3 år før ny plan foreligger. Reguleringsplanarbeider pågår fortløpende etter hvert som initiativ tas enten kommunalt eller via grunneiere og utbyggere.

For å sikre en langsiktig god forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer også fram til det kan fattes juridisk bindende planvedtak, er det i temaplanen utarbeidet forslag til retningslinjer for håndtering av prioriterte kulturmiljøer og kulturminner ved søknad om tiltak eller tilskudd. Det er også vurdert og foreslått ulike formidlings- og tilretteleggingstiltak for å sikre økt kunnskap og forståelse for kulturminner og kulturmiljøer, ikke minst ut til barn og unge, men også generelt.

1.3 Praktisk tilnærming – vern gjennom bruk

Vårt utgangspunkt er at det beste vern ligger i fornuftig bruk, dvs. en bruk som tar hensyn til de viktigste verdiene og kvalitetene ved kulturminner og miljø og sikrer vedlikehold og langsiktighet. Planen legger til grunn at ofte kan hensyn til kulturminner berike og gi viktige dimensjoner til utviklingsplaner.

Veiledning og samarbeid mellom grunneiere, kommune og vernemyndigheter står derfor sentralt i planen. Tidlig dialog er en nøkkelfaktor og et klart mål. Da må rutinene og rådgivningsmulighetene gjøres kjent. Fagmøter for grunneiere og andre berørte der kommunen og vernemyndighetene deltar, er foreslått som et virkemiddel i handlingsplanen.

Planen skal sikre at det gjøres grundige vurderinger av planlagte tiltak som kan komme i konflikt med vern med sikte på å finne gode løsninger, men i noen tilfeller vil fortsatt kulturminner kunne ofres for prioritert utvikling.

2 Mål

Temaplanen skal være kommunens strategidokument for kulturminner og kulturmiljøer i Lier.

Målet med temaplanen er å sikre god forvaltning over tid:

- Redusere tap av kulturminner og kulturmiljøer i Lier
- Sikre langsiktig vern og bruk av viktige kulturminner og kulturmiljøer i Lier

Temaplanen er i seg selv et viktig kunnskapsformidlingstiltak og skal være grunnlag for:

- Planoppfølging og stadfesting av saksbehandlingsrutiner for kulturminner og kulturmiljøer av særlig lokal verdi
- Prioritering av skjøtsel, bruk og formidling knyttet til utvalgte kulturminner og miljøer
- Å gjøre historien bak kulturminnene og stedene kjent for å øke interessen for lokalhistorie, kulturminner og kulturmiljøer

Følgende strategier er vurdert som hensiktsmessige:

- Økt oppmerksomhet og kompetanseutbygging av god kulturminneforvaltning via nettverkssamlinger og bygningsvernpris
- Samarbeide med grunneiere, Buskerud Fylkeskommunes kulturvernforvaltning og lokale foreninger og ildsjeler om dette

Følgende tiltak er vurdert som hensiktsmessige:

- Innarbeide de gode retningslinjene/rutiner for behandling av forvaltningssaker
- Innarbeide retningslinjer for hensynssoner i ny kommuneplan for Lier
- Prioritere ulike drifts- og formidlingstiltak
- Utvikle fast samarbeid med Lier Bygdetun
- Påse at vi setter av tid og ressurser til utviklingsprosjekter som er relevante

3. Status og vurderinger vedr. kulturminner og kulturmiljøer

Vi følger fagrapportens oppbygging, og omtaler derfor først de arkeologiske, automatisk fredede kulturminnene, deretter nyere tids kulturminner og endelig de bevaringsverdige kulturmiljøene.

3.1 Automatisk fredede kulturminner

De automatisk fredete kulturminnene er omtalt på fagrapportens s 14-56. Lier kommune hadde på registreringstidspunktet 870 registrerte kulturminner fra før 1537. Det registreres stadig nye. Innenfor bygdetunets eiendom ble det i 2013 funnet skålgroper som er en type helleristinger og derved er automatisk fredet. Etter at rapporten ble laget har det også bl.a. blitt registrert en stort nytt helleristingsfelt med flere store elgfigurer, trolig ca 8000 år gamle, ved Rv. 285 ved Tronbergfjella.

Alle kulturminner fra før 1536 er automatisk fredet med vernesone rundt. Flere av de sentrale eldste kulturminnene våre ligger innenfor de verneverdige kulturmiljøene som er trukket fram i fagrapporten. De fleste automatisk fredede kulturminnene ligger i LNF-områder i hht. kommuneplan og/eller reguleringsplaner.

Alle registrerte objekter er lagt inn på vårt sentrale kartverk og er derved synliggjort for alle der. I tillegg er de omtalt mer konkret på www.kulturminnesok.no. Kulturminnesøk er Riksantikvarens publikumsutgave a Askeladden – den nasjonale kulturminnedatabasen.

Lier kommune anser det som svært verdifullt og naturlig å knytte ytterligere tilretteleggings- og formidlingstiltak til noen av våre mest sentrale og egnede eldste kulturminner, og da i samarbeid med de fylkeskommunale vernemyndighetene og grunneierne. Fagrapporten foreslår hvilke synlige og fattbare fredede kulturminner/lokaliteter som anses riktigst å prioritere og med hvilke tiltak; 16 objekter som allerede er noe skiltet/tilrettelagt, 47 som allerede inngår i spesialområder og båndlagte verneområder og ytterligere 45 som er godt synlige og fattbare fredete lokaliteter.

Lier kommune har med dette som utgangspunkt et rikt monn av fredede kulturminner som det ideelt sett burde vært jobbet aktivt med å tilrettelegge, skjøtte og formidle informasjon om. Vi har pr. 2015 ingen kapasitet til å ta tak i alle disse - vi må prioritere. Med utgangspunkt i kommunens erfaring og våre etablerte tiltak og i tråd med anbefalinger fra fylkeskommunen, er det viktigste å opprettholde og videreutvikle tiltak knyttet til områder som allerede er tilrettelagt for besøk og formidling.

Forslag (se også handlingsplanen i kap 6):

- Videreført drift knyttet til Huseby-området og Pilegrimsveien.
  Eventuelt vurdere utvidet formidling/opplevelseskvalitet ved utnyttelse av «potetkjeller» i søndre gravhaug, forutsatt samarbeid med både grunneier og fylkeskommune.

- Vedlikehold/evt. oppgradering av eksisterende skilt og brosjyremateriell knyttet til arkeologiske kulturminner i samarbeid med fylkeskommunen m.fl.

- Nytiltak: Tilgjengelighet og info/formidlingstiltak knyttet til nyfunnet helleristingsfelt ved Tronbergfjella (elgfeltet) som støttespiller for Buskerud fylkeskommune og i samarbeid med grunneiere m.fl.

3.2 Nyere tids kulturminner

Nyere tids kulturminner er innledningsvis omtalt i fagrapportens s 57-72. Hovedregistreringen med vurderinger ligger imidlertid i vedlegg der hvert enkeltobjekt er listet opp og verdivurdert i forhold til ni kriterier for deretter å sette en samlet «karakter» på hvert objekt. Det gjøres oppmerksom på at registreringene ikke har omfattet bygg og anlegg i utmark, og at det i tillegg til oppdateringer mht. tidligere SEFRAK-registrerte bygg kun er gått grundig gjennom innenfor de prioriterte og kartavgrensede områdene Lierstranda, Lierbyen, Lierskogen og Sylling, jfr. fagrapportens s 8-9. Registreringene er foretatt kun utendørs, dvs. for bygninger uten å se husene innvendig.

Av de 2200 registrerte enkeltobjektene fra nyere tid, har 496 objekter fått høy eller svært høy verneverdi og kun et fåtall er vedtaks- eller forskriftsfredet. Dette gjelder Stillesholmen, obelisken på Tranby, Paradisbakkene, Lierbakkene (veimiljø) og Frogner prestegård (flere anlegg). Frogner kirke er ikke fredet etter kulturminneloven, men den er listeført, og det betyr at den behandles som om den var fredet av Riksantikvaren, slik også de øvrige kirkene våre behandles. Flere av disse enkeltobjektene med høy eller svært høy verneverdi, ligger innenfor fagrapportens utvalgte verneverdige kulturmiljøer, men ikke alle.

De registrerte enkeltobjektene omfatter ulike typer anlegg, men hoveddelen er bygg knyttet til landbrukseiendommer. Noen registrerte objekter kan knyttes til offentlig virksomhet (skoler, sykehjem, sykehus), industrivirksomhet og infrastruktur/transport, men her er mye av det gamle borte. Dette er naturlig siden mange industriminner og infrastruktur-minner enten er revet og erstattet av moderne anlegg og ny virksomhet, eller ligger som rester i utmark som ikke er omfattet av nyregistreringen.

74 enkeltbygninger og anlegg har i fagrapporten fått høyeste verdiskåring (etter de fredede).
Av disse er flere i dag kommunalt eid: Haugestad, Hegg gamle skole m/anneks, Nordal skole, Egge skole, Frogner sykehjem, Gamle Hegsbro (skysstasjon) og Gamle Lier stasjonsbygninger. I tillegg eier kommunen portnerboligen og gjødselkjelleren som ligger innenfor kulturmiljøet Foss/Lier asyl (gamle Lier sykehus). Offentlig eid ellers: Gammel jernbanebro ved Lierbyen og Sylling, Sjåstad og Tranby kirke og Tranby kapell. Offentlige myndigheter forventes å gå foran med et godt eksempel mht. å ta vare på og hensyn til påviste kulturarvkvaliteter.

Ofte kan forventningene også omfatte privateide anlegg, som bl.a. gamle vei- og baneanlegg (Kongeveien, pilegrimsveien, jernbanetraseer…) og enkeltminner som Obelisken på Tranby (der vi har en leieavtale) og kalkovnen i Merenmarka. Kommunen og fylkeskommunen kan spille en aktiv og løsningsorientert rolle i bedre vern av privateide bygg og anlegg. Eksempler på dette er generelt sett rådgivning til private eiere. Kommunen kan også tilrettelegge kontakt med sikte på praktisk samarbeid mellom eier og fagfolk/interessegruppe, slik vi gjorde i 2014 mht. Haugstua, som også står på lista over de 74 bygg og anlegg med høyest verneverdi. Fylkeskommunen har engasjert seg mht det privateide, bevaringsverdige kapellet/likhuset fra gamle Lier sykehus, og er innstilt på å bidra med investeringsmidler her.

Forslag til tiltak (se også handlingsplanen kap 6):

- Lier kommune vil bruke verneverdi-vurderingen aktivt i forvaltningsarbeidet framover via oppdaterte rutiner for saksbehandling av plan-, byggesaks- og tilskuddsbehandlingssaker i aktuelle virksomheter framover. Tidlig dialog er et virkemiddel/tilbud.

- For å øke oppmerksomhet og kompetanse mht nyere tids kulturminner og kanskje særlig bygningsvern, kan kommunen etablere ulike nettverksarenaer og en egen bygningsvernpris.
- Kommunalt eide bygg ivaretas og sikres aktiv bruk. Stasjonsbygningene i Lierbyen, Frogner sykehjem og portnerboligen ved gamle Lier sykehus prioriteres mht. å avklare ny bruk.
- Gjellebekk skanse sikres bedre gjennom kartlegging og tilrettelegging i forbindelse med jubileet i 2016.

3.3 Verneverdige kulturmiljøer

Fagrapporten peker på 29 særlig viktige kulturmiljøer i Lier, se s 73-171. Lier kommune legger til grunn at alle områder er faglig vurdert som verneverdige, men har – siden rapporten allerede er noen år - valgt å benytte anledningen til en mer konkret planmessig oppdatering og vurdering av områdene for å sikre best mulig praktisk nytte i kommende planbehandlinger. Lier Bygdetun var ikke innarbeidet i fagrapportens utvalgte kulturmiljøliste, men ble etterbestilt fra kommunen og fylkeskommunen som et kulturmiljø nr 30.

Lier kommune anerkjenner kulturmiljøkvalitetene for alle disse områdene, og vil legge fagrapportens vurderinger med kommunens kommentarer til grunn som del av et samlet beslutningsgrunnlag når nye planer skal lages. Vi kunne valgt å gjøre en bred overprøvende vurdering og prioritere strammere eller annerledes enn fagrapporten. Vi ser imidlertid at alle de beskrevne miljøene har sine kvaliteter og heller bør vurderes grundigere og opp mot andre hensyn når situasjonen skulle tilsi dette.

I eget vedlegg følger kommuneadministrasjonens kommentarer og vurderinger av de 30 prioriterte kulturmiljøområdene. For noen av områdene viser kommentarene at det allerede er fattet avgjørelser eller er presiseringer som avgrenser området i hht. fagrapporten eller avklarer forståelsen av hva vernehensynene består i, f.eks:

- For kulturmiljø 12 Foss (Lier Asyl)… , der deler av bebyggelsen allerede er revet og der vernemålet begrenses til å omfatte et redusert antall bygninger (bygningene C, F, K og Foss gård) samt parkanlegget mellom disse, for å gi inntrykk av kulturmiljøet slik det har vært i nærmere 100 år, slik også gjeldende reguleringsplan fastslår.
- For kulturmiljø 15 Gjellebekk, der deler av området nord for Høgdabakkene er regulert til industri/næring og er godkjent utbygd, men med hensyntaken og avgrensning ifht. kjente/synlige rester etter Gjellebekk skanse som i 2016 har 300 års jubileum, og er et nasjonalt kulturminne.
- Flere kulturmiljøer er relativt store i avgrensning, f.eks. kulturmiljøene 6 Huseby, 7 Eik/Frogner/Hval, 17 Lierskogen og 19 Sylling/Hørte bro. Her er det ikke en utfordring for kulturmiljøet at det drives aktivt jordbruk slik det i stor grad gjøres i dag, tvert om er dette gunstig da gjengroing og mangel på synlighet er lite ønskelig. Områdehensynet vil her i større grad være å redusere og tilpasse nedbygging og å være særlig aktsom i forhold til mulige funn ved graving. Tidlig dialog vil være særlig viktig ved planer om utvikling av slike områder.

Forslag til tiltak:

- Vurdere fagrapportens områder videre og innarbeide de viktigste kulturmiljøene i kommende kommuneplan som hensynssoner med tilhørende retningslinjer.
- Aktivt benytte temaplanens og fagrapportens vurderinger som grunnlag for saksbehandling og reguleringsplansarbeider.
- Ta ansvaret å verne gjennom bruk knyttet til at kommunen selv er deleier innenfor område 10 (gamle) Lier stasjon med meierigården og Haugestad, og område 12 Foss (gamle Lier sykehus).
- Gjøre prioriteringer mht. drift, skjøtsel og formidling med utgangspunkt bl.a. i de 30 verneverdige kulturmiljøenes tilgjengelighet og verdi for allmenheten.

4. Planoppfølging og saksbehandlingsrutiner

4.1 Innarbeidelse i kommuneplan og reguleringsplaner

Temaplaner gir i utgangspunktet ikke rettslig vern, men gir faglig bakgrunnsinformasjon og vurderinger som er praktisk nyttig i forhold til kommende planprosesser og håndtering kulturminner og miljøer ved søknader om tiltak og søknader.

Det er først gjennom kommuneplanens arealdel vi kan sikre rettslig vern på overordnet nivå. Lier kommune forutsetter at temaplanen tillegges betydelig vekt ved vurderingen av hvilke områder som legges inn som hhv. hensynssone kulturlandskap og hensynssone kulturminne/kulturmiljø ved neste revisjon av kommuneplanens arealdel. I denne planprosessen vurderes både det enkelte kulturmiljøområdet, avgrensningene og retningslinjer og planbestemmelser mer konkret. I kommuneplanen fastsettes også tilhørende retningslinjer for bl.a. hensynssoner for bevaring.

Noen av kulturminneområdene er allerede detaljregulert i dag, noen med reguleringsformål som ivaretar vernehensyn, andre uten slik hensynstaken. Det samme gjelder for enkeltkulturminner/bygg, der noen av de enkeltkulturminnene som i fagrapporten er vurdert som verneverdige gjennom regulering allerede er sikret vern, mens andre ikke er det. Lier kommune forutsetter at ved nye reguleringer skal temaplanen tillegges betydelig vekt ved vurderingene og avveiningene som må gjøres.

I foreliggende plan er dagens planstatus og problemstillinger beskrevet og i noen grad også kommentert for de beskrevne kulturmiljøene fra fagrapporten. Plankommentarene supplerer de faglige vurderingene, og samlet gir dette det vurderingsgrunnlaget som vil brukes framover. Planen trekker også fram noen få enkeltkulturminner som er kommentert spesielt. Et stort antall enkeltkulturminner er listet opp og verdivurdert ut fra flere verdivurderingskriterier i fagrapporten, og vil følges opp med dette som grunnlag. Enkeltobjekter med vernestatus A og B må i særlig grad sikres, men også objekter som har særlig høy verneverdi og formidlingskvaliteter på et eller flere av vernekriteriene.

4.2 Saksbehandlingsrutiner

Lier kommune har laget faste retningslinjer for behandling av forvaltningssaker som omfatter kulturminner og kulturmiljøer omtalt i planen og fagrapporten som en sikkerhet for at vi aktivt benytter foreliggende dokumentasjon og vurderinger ved søknader om tiltak og tilskudd mm. Disse retningslinjene er i og for seg ikke nye, de benyttes allerede i kommunal forvaltning. Vi trekker dem imidlertid fram gjennom denne planen for å gi større åpenhet og forutsigbarhet.

4.3 Fra bekymring til mulighet

Mange grunneiere har gitt uttrykk for bekymring ifht. begrensninger og kostnader mht. utvikling av eiendommer innenfor de 30 kulturmiljøene og også mht. enkeltkulturminner.

Planen klargjør hvilke hensyn det er ønskelig at grunneiere legger vekt på i sin forvaltning og eiendomsutvikling. Det vil fortsatt være nødvendig med bygge- og rivesøknader samt krav om regulering i hht. ordinært gjeldende regler og krav. Ved behandling av slike søknader eller reguleringsplaner, vil temaplanen og fagrapportens anbefalinger ligge til grunn som viktig dokumentasjon og vurderingsgrunnlag, både for kommunen og for fylkeskommunen, men det vil fortsatt være rom for avveininger ifht andre hensyn.

Planen gir et bedre grunnlag for å avveie hensyn enn vi hadde før planen, og synliggjør bedre hvilke muligheter som finnes for å kombinere vern og bruk. Gode eksempler finnes på at hensyn til vern og ny bruk av verdifulle kulturminner kan berike utviklingsplaner.

Grunneiere med rehabiliteringsbehov for bygning av høy verneverdi, vil som følge av registreringen lettere kunne søke råd og tilskuddsmidler fra ulike kilder for å realisere vedlikehold. Ved ønske om mer omfattende utviklingsplaner vil også konkrete forhåndsdrøftinger med forvaltnings-myndighetene og fagkyndige ellers, kunne gi gode løsninger og forutsigbarhet.

Fortsatt vil det likevel være mulig å få tillatelse til å fjerne kulturminner dersom andre hensyn samlet sett også av planmyndighetene vektlegges som tyngre enn vern.

Tips til grunneiere
Følgende instanser og nettsider kan være nyttige å sjekke ut for grunneiere med kulturminner:

- Fylkeskommunens kulturvernansvarlige kan gi råd og tips, og bør trekkes tidlig inn.
- Buskerud bygningsvernsenter som bl.a. holder kurs i tradisjonshåndverk og har oversikt over håndverkere som har gjennomført opplæringsprogram i tradisjonshåndverk – www.buskerudbygningsvern.no
- Riksantikvaren - www.ra.no
- Kulturminnefondet – www.kulturminnefondet.no
- Bygg og bevar, oversikt over håndverksbedrifter – www.byggogbevar.no
- Varsomt, et nettsted om varsom istandsetting av gamle hus – www.varsomt.org

5. Drift, skjøtsel og formidling

5.1 Status

Lier kommune eier flere kulturminner som derved driftsmessig ligger til kommunen. Noen av dem er særlig nevnt i foregående kapitler.

Lier kommune ønsker å gjøre lokalhistorie, kulturminner og kulturmiljøer godt kjent for innbyggere og besøkende, som del av Liers historie og identitet og som opplevelseskvaliteter ved turer i Lier. Kommunen benytter ulike tiltak for å oppnå dette. Pr. 2015 har vi følgende aktive hovedtiltak:

- Fast tilskudd, samt fast og prosjektorientert formidlings- og arrangement-samarbeid med Lier Bygdetun
- Drift av Lars Sørums samlinger
- Skjøtselsavtale og kommunal skjøtsel av Husebyområdet med gravhauger og brønn. Parkeringsplass, skilt og hellelagt sti er anlagt for å sikre tilgjengelighet og formidling.
- Informasjon gjøres enkelt tilgjengelig via nettsider og ulike nett-applikasjoner, bl.a. www.lieropplevelser.no
- Det lages brosjyrer og settes opp skilt der dette er naturlig. Vi har i dag 12 temaer dekket via brosjyrer, og skilt satt opp langs Lierbanen, Pilegrimsleden og ved mange av våre kulturminner ellers.
- Arrangementer og turopplegg gjennomføres som interessevekkere, bl.a. Ukas kulturminnepost i samarbeid med Lierbygde O-lag, pilegrimsvandringer og «Tidsreisen» - en ferieuke med læring gjennom opplevelser/deltakelse, kulturformidling om kulturminner og husflidstradisjoner i tidsriktig miljø.
- Ulike undervisningsopplegg tilrettelegges for skoler som del av den kulturelle skolesekken, bl.a. fast «Lier rundt»-tur for 3-4. klasser, Skolestue og utstillinger Lier Bygdetun for 6. klasser, arkitektur/bygningshistorisk vandring for 9. klasser og utlånt opplegg knyttet til Huseby/St.Hallvardhistorien (småskolen).

Det finnes mye informasjon om kulturminner på spesielle nettsider som bl.a.www.historieboka.no (Buskerudhistorie), www.kulturminnesok.no og www.digitalefortellinger.no.

Mye samarbeid
Alle tiltak som berører private eiere, gjennomføres i samarbeid med grunneierne. Det samarbeides med andre aktører der dette er naturlig eller nødvendig. Lier Bygdetun er Liers viktigste formidlingssted for kulturarven, og Lier Historielag, Lier Husflidslag og Frogner kirke/menighetsråd er blant de sentrale organisasjonspartnerne. Friluftsgruppa knyttet til Lier Frivilligsentral bidrar med skilting og rydding på oppdrag fra kommunen.

Buskerud fylkeskommune er en offentlig hovedsamarbeidspartner, særlig knyttet til automatisk fredede områder/kulturminner, og har gitt tilbud om «minnefinnekurs» til skolene der elevene har fått opplæring og befaringer knyttet til lokale kulturminner, arkeologi og sett etter mulige nye funn i eget nærmiljø.

5.2 Drift og skjøtsel – prioriteringer og utviklingstiltak

Dette er som nevnt over i utgangspunktet et eieransvar. Lier kommune er selv eier av flere kulturminner og deler av flere kulturmiljøer jfr. kap. 3.2 og 3.3.

De fleste kulturminner og kulturmiljøer er i privat eie. Lier kommune kan inngå avtaler mht. drift og skjøtsel, inkludert skilting, der dette bidrar til å sikre allmenheten en bedre tilgjengelighet og økte opplevelsesverdier, og der kulturminnet eller kulturmiljøet er av en slik betydning og kvalitet at dette prioriteres. Slike driftsavtaler har vi pr 2015 for Lier Bygdetun, Husebyområdet og Obelisken (leie), i tillegg til avtaler knyttet til ren skilting.

I fagrapporten er det anbefalt at Lier kommune prioriterer videre drift og skjøtsel av kulturminner/kulturmiljøer som allerede er skiltet og tilrettelagt, som Husebyhaugene, Gjellebekk skanse og obelisken, Eggehaugene, Brastadrøysene, pilegrimsleden, Paradisbakkene/Kongeveien… Endelig viser fagrapporten til 45 synlige og automatisk fredede lokaliteter hvor fattbarheten er høy eller svært høy, og som derved vil egne seg for tilretteleggingstiltak. I etterkant har vi også fått nye kulturarv-severdigheter som helleristingene av elg ved Rv 285.

Før noe kan gjøres på nye områder må avtaler om ansvar og tiltak inngås. Noen steder vil det kunne være tilstrekkelig med enkle tilretteleggingstiltak som rydding og skilt, andre steder er det potensial for og tanker om en mer omfattende tilrettelegging, der det bl.a. bør ryddes adkomst/parkering/sti, gjøres rehabiliteringstiltak eller andre «byggerier». Vi må prioritere ut fra kapasitet og ressurser.

Prioriteringer knyttet til fysisk tilrettelegging framover:

- Avklare fremtidig bruk (som bidrag til vern) av kommunalt eide bygg omfattet av planen, bl.a. portnerboligen ved gamle Lier sykehus, etterbruk av Frogner sykehjem og godslageret på gamle Lier stasjon.
- Tilrettelegging rundt helleristingsfeltet ved Tronbergfjella, som støttespiller til Kulturhistorisk museum og Riksantikvaren, samt Buskerud fylkeskommune.
- Enkel skilting på flere lokalhistorisk interessante steder, der vi kan få gode samarbeidspartnere hos grunneiere og frivillige, evt. også fra fylkeskommunen.
- Utrede som utviklingsprosjekt mulig bruk av «potetkjeller» i søndre gravhaug på Huseby, som et opplevelsesrom knyttet til historien for stedet. Må først avklare samarbeidspartnere og vilje til kostnadsdekning.

5.3 Formidlingstiltak – prioriteringer framover

Hovedmål:

- Alle innbyggere i Lier skal ha enkel tilgang til informasjon om kulturminner og lokalhistorie, og kjenne til et eller flere kulturminner i sitt nærområde.
- Grunneiere og kommuneforvaltning skal ha relevant og enkelt tilgjengelig informasjon om de fysiske kulturminner og kulturmiljøer som er registrert slik at hensyn så langt mulig kan tas for å bevare viktig kulturarv for ettertiden.
- Grunneiere og kommuneforvaltning bør ha en særlig våkenhet for nyregistreringer i områder der det allerede er gjort funn.

Målgrupper:

- Barn og unge
- Det generelle publikum
- Grunneiere
- Kommuneforvaltningen og folkevalgte

Mange mulige tiltak er framkommet i planprosessen (usortert rekkefølge!):

- ***Brosjyre om kulturminner-og kulturmiljøer.*** Produsere en liten brosjyre som forteller om kulturminner generelt og kulturvernplanen spesielt og med henvisning til hvor man kan hente informasjon på nett.

- ***Nettinformasjon videreutvikles.*** Gjøre informasjon knyttet til kulturminner og kulturmiljøer enklest mulig tilgjengelig på kommunens kartverk og kommunens nettsider.

- ***Utvidet og forbedret undervisningsopplegg på Lier Bygdetun:*** Grunnskolene i Lier har uttrykt ønske om endret/videreutviklet tilbudet formidling av kulturarven knyttet til skolebesøk for 6. klasse. «En gammeldags skoletime» vil videreføres og årets utstilling og tilbudet på bygdetunet ellers vil bli videreutviklet og oppgavesupplert med tanke på skolebruken.

- ***Skolepakker for hver skolekrets*** med tilrettelagt pedagogisk opplegg for bruk i undervisning og prosjekter knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og lokalhistorie i eget nærmiljø i Lier. I nylig vedtatt plan for Den Kulturelle Skolesekken i Lier 2014/15 – 2018/19 heter det: «Det utvikles egne opplegg rundt kulturminner og arkitekturhistorieske perler i hver skolekrets sitt nærmiljø i løpet av planperioden. Diss går inn i samlingen av undervisningsopplegg som skolene kan benytte seg av.» I samme plan er følgende mål og ambisjon definert: «Kommunen prioriterer egenproduserte tiltak i formidling knyttet til lokal kulturhistorie, visuell kunst og arkitektur.»

- ***Gjellebekk skanse 300 år i 2016:*** Det foreligger planer om å sette opp et historisk spill knyttet til Gjellebekk skanses betydning og historien om den store nordiske krigen. Jubileet er en fin anledning til å gjøre stedet og historien bedre kjent.

- ***Geocaching:*** Orienteringsaktivitet, en moderne form for skattejakt, familievennlig og spennende også for ungdom og andre som ønsker mål for turen. Et nasjonalt og internasjonalt tilbud som organiseres via internett. Det legges ut fysisk en boks (en cache) med en loggbok og ofte en «skatt/gave» (perle, mynt ol.) Fakta om stedet, bilde og koordinater legges ut på nettstedet. Vi ønsker å legge ut cacher ved kulturmiljøer og kulturminner med svært høy verdi

fra planen, etter avtale med grunneierne. Søke tilskudd eksternt. Bruke www.lieropplevelser.no som en markedsføringsplattform for dette.

- ***Digitale spill/skattejakt/tegneserier?*** Dagens barn og unge bruker digitale flater / verktøy. Opplæring og informasjon om lokalhistorie og kulturminner bør også finnes i digital form, gjerne inspirert av tegneserier og historiske rollespill tv-serier. Vi foreslår å bruke noen av våre kulturmiljøer som utgangspunkt for å lage et digitalt spill, rettet mot barn eller ungdomsskolen.

- ***Tilrettelegging rundt helleristingsfeltet med elg ved Tronbergfjella.*** Et nasjonalt viktig og unikt funn. Tilgjengeligheten bør sikres, og skilting gjennomføres. Forutsetter Buskerud fylkeskommune som utviklingsmotor ut fra kulturmiljøets nasjonale og regionale betydning og potensiale.

- ***Bygningsvernpris.*** For å øke interessen for bygningsvern og målsetningen om vern gjennom bruk, kan det opprettes en bygningsvernpris som vurderes samtidig med byggeskikkprisen og deles ut når det er grunnlag for det. Prisen er en plakett.

- ***Nettverkssamlinger og veiledning***
  Prosessen knyttet til planarbeidet har avklart behovet for å kunne holde noe mer faglig kontakt på tvers av fagmiljø, forvaltningsnivåer og ifht. grunneiere og interessemiljøer.
  Lier kommune kan ta initiativ til to nye arenaer som forsøksvis møtes årlig:

  - Kommunalfaglig dagnettverk på tvers av virksomheter, gjerne i samarbeid med fylkeskommunen

  - Åpent kveldsnettverk bl.a. for grunneiere og lokalhistorisk interesserte, i samarbeid med Lier Bygdetun.

- ***Historiske vandringer.*** Utvikle konseptet med historiske vandringer på noen utvalgte steder og tider av året med innlagte historiske opplevelser, gjerne i samarbeid med lokale foreninger. Innhold: En forteller, lokale skuespillere/aktører.

- ***Husebyhaugene/St.Hallvard – et viking/St.Hallvardsenter i potetkjeller søndre gravhaug.*** Et nasjonalt kulturminne med stort utviklingspotensial og sammensatt/viktig historie. Forutsetter avtale med grunneier og tillatelse fra vernemyndigheter. Vil kreve en større investering og noe driftsmidler. Buskerud fylkeskommune bør inngå som utviklingsmotor ut fra kulturmiljøets nasjonale og regionale betydning og potensiale.

- ***Liers historie – bind 7/ 1900-tallet.*** Mange savner en videreført samlet lokalhistorie for 1900-tallet, dvs. i forlengelsen av Lier historie bind 1-6 som avsluttes ca 1914. Mye har skjedd i Lier siden den gangen. En god del er dokumentert via ulike lokalhistoriske bøker og skrifter, bl.a. i regi av Lier Historielag og lokalhistoriske forfattere som John W. Jacobsen. Mye ligger også allerede på ulike nettsider. Men en samlet framstilling finnes ikke. En slik jobb vil kreve mye arbeid, erfaringsmessig sett fra andre tilsvarende prosjekter, i størrelsesorden to årsverk. Dokumentasjonen kan deretter trykkes i bokform eller kun gjøres tilgjengelig på nett. Ligger utenfor temaet for denne planen, som er knyttet til de fysiske kulturminnene. Må evt. utredes nærmere i egen sak.

- ***Historiske quiz / fotokonkurranse, Kulturminneløyper eller Kulturminneatlas?***

Kapasitet og økonomi avgjør!
Lier kommune har begrensede administrative, driftsmessige og økonomiske ressurser til å kunne gjennomføre tiltak, men ønsker å bidra til å gjøre kulturminner og lokalhistorie best mulig kjent

innenfor de mulighetsrammer som til en hver tid finnes. Pr. vinteren 2015 har Kultur og fritid deler av ½ årsverk med ansvar for kulturvern, formidling og arrangementer, og vi kan bruke i størrelsesorden kr 50-100.000 årlig på tiltak de første par årene med dagens budsjetter. Samarbeid med andre og eksterne tilskuddsmidler vil gjøre handlingsrommet større, og vil derfor være strategier vi aktivt bruker.

Prioriteringer framover

- Det forutsettes at eksisterende formidlingstiltak videreføres.
- Planen og de faglige vurderingene må gjøres kjent på relevant vis både for grunneiere og for innbyggere og andre interesserte, samt for kommuneforvaltning og folkevalgte. All kartrelatert informasjon legges ut på kommunens kartverk. Planen og grunnlagsmaterialet legges lett tilgjengelig på nett. Brosjyre og henvisningsannonser lages. Dette er første hovedoppgave etter at planen er vedtatt.
- Samarbeid om drift og utvikling av Lier Bygdetun vil være en fast hovedprioritet fra kommunens side. I samarbeidet ligger bl.a. gjennomføring av ulike familiearrangementer og formidlings-tilbud. Nytt undervisningsopplegg for skolene er allerede «bestilt» via plan for den kulturelle skolesekken i Lier.
- De øvrige prioriterte kulturmiljøene jfr vedlagte temaplan og enkeltkulturminner med særlig potensiale for formidling, sikres skrittvis bedre mht. tilgjengelighet og formidling i samarbeid med vernemyndigheter, grunneiere og foreninger med første prioritet de første årene på:
  - Helleristingsfeltet med elgfigurer ved Tronbergfjella, være støttespiller for dette
  - Gjellebekkområdet, for 2016 bl.a. markering av Gjellebekk skanse 300 år i samarbeid med frivillige og fylkeskommunen
- Skolepakker for hver skolekrets med tilrettelagt pedagogisk opplegg for bruk i undervisning og prosjekter knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og lokalhistorie i eget nærmiljø i Lier.
- Et opplegg med nettverkssamlinger forsøkes over en periode på minst tre år.
- En bygningsvernpris etableres.
- Årlig politisk melding avgis som en oppfølging av temaplanen. Kan innarbeides i andre rapporter der dette er naturlig.

6. Handlingsplan for kommunen – nye prioriteringer

Nr	Tiltak	Ansvar	Når
1	Legge ut planen på nettsider og informere om dette via brosjyre, henvisningsannonse mm	Kultur og fritid	Umiddelbart etter at planen er vedtatt
2	Oppdatere kommunens kartverk mht. planregistreringene	Planseksjonen i samarbeid med Kultur og fritid	Innen 1.09.2015
3	Ta i bruk kommunale rutiner for saksbehandling og forvaltningssaker	Planseksjonen, Landbruksforvaltningen m.fl.	Umiddelbart etter at planen er vedtatt
4	Gjennomføre to årlige nettverkssamlinger: En fagsamling på dagtid for kommunalt ansatte og en fagsamling på kveldstid for grunneiere og interesserte ellers	Kultur og fritid i samarbeid med bl.a Buskerud fylkeskommune	Første samling innen utgangen av 2015
5	Etablere en bygningsvernpris	Planseksjonen	Først utdeling i 2017?
6	Avklare ny bruk og sikre opprusting av portnerboligen ved gamle Lier sykehus	Kultur og fritid i samarbeid med Anlegg og eiendom m.fl.	Innen utgangen av 2015
7	Rehabilitering av eksisterende skilt bl.a. på Lierbanen	Kultur og fritid	Innen utgangen av 2015
8	Nytt undervisningsopplegg ved Lier Bygdetun	Kultur og fritid i samarbeid med Lier Bygdetun og skolene	Innen 1.07.2016
9	Nytt undervisningsopplegg vedr. kulturminner og kulturmiljøer tilpasset hver skolekrets	Kultur og fritid m.fl.	Innen 1.07.2016
10	Markere Gjellebekk skanser 300 år i 2016	Kultur og fritid m.fl	Innen utgangen av 2016
11	Avklare ny bruk av hhv. godslageret ved gamle Lier stasjon og Frogner sykehjem	Anlegg og eiendom	Innen utgangen av 2016?
12	Nye skilt på prioriterte steder	Kultur og fritid m.fl.	Fortløpende
13	Vurdere og innarbeide de viktigste kultur-miljøene i kommende kommuneplan, som hensynssoner med tilhørende retningslinjer	Sektor samfunn	Ved neste kommuneplanprosess, etter 2016

Oversiktskart kulturmiljøer

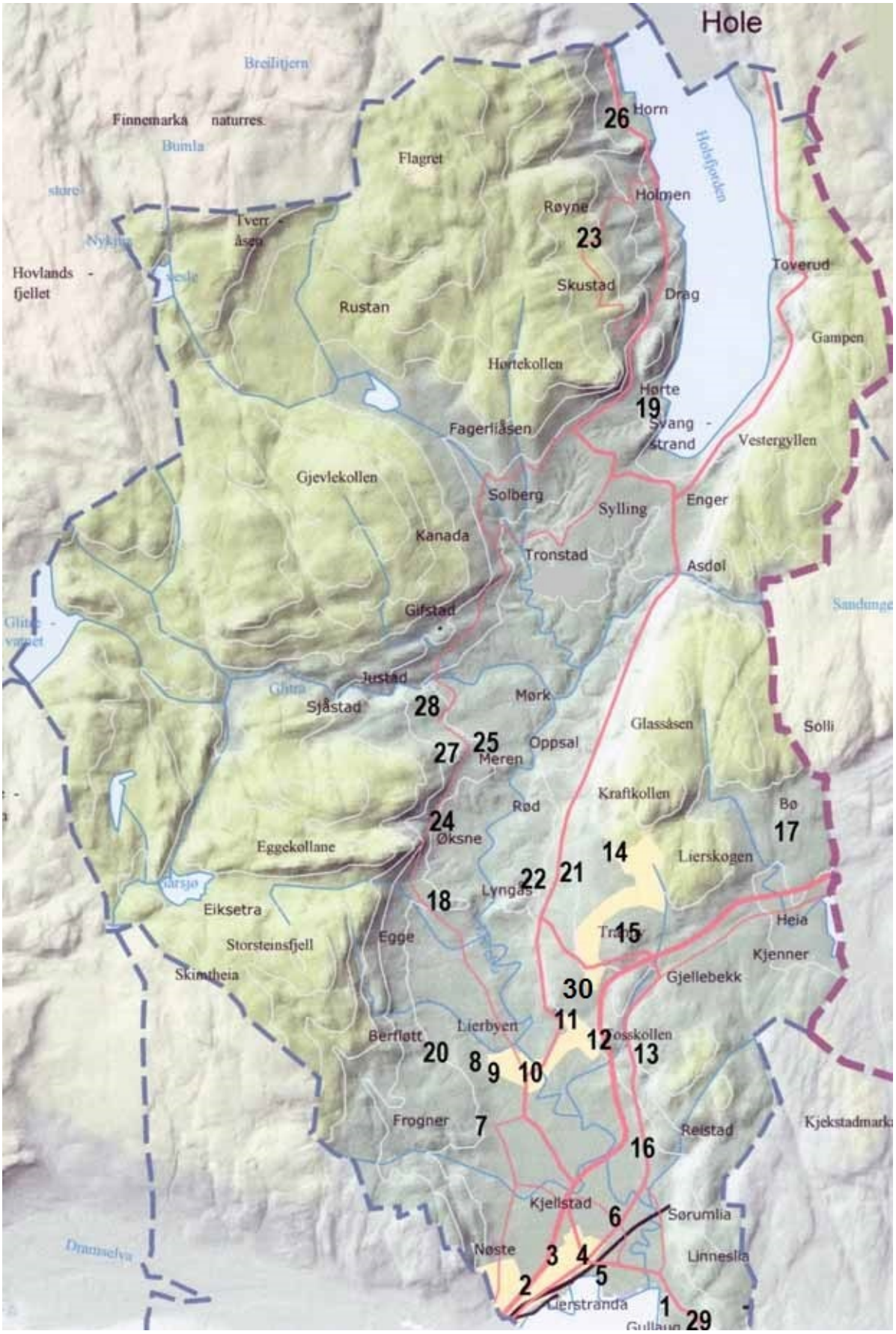

STATUS OG KOMMUNALE VURDERINGER PR. VINTEREN 2015 VEDR. 30 BEVARINGSVERDIGE KULTURMILJØER I LIER

Beskrivelsen starter med ingressteksten fra fagrapporten (i skravur), og suppleres så med korte kommunale kommentarer.

Kulturmiljø 1 – Nordre Gullaug (høy bevaringsverdi)
Gården Nordre Gullaug inntar en sentral posisjon i bygdas historie. Den yngre historien er knyttet til Haaøen fabrikker og Norsk Sprængstofindustri (Dyno) som fra 1916 bygde ut en betydelig produksjonsvirksomhet på Gullaug. Hovedbygningen på Nordre Gullaug var da direktørbolig for virksomheten. Kulturmiljøet omfatter gården og bedriftens kontorbygg med tilhørende portbygninger.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Avsatt til fremtidig næringsvirksomhet i ny kommuneplan. Landbruksarealet skal bevares. Krav om utarbeidelse av kommunedelplan/områderegulering i tillegg til detaljregulering. Bør da sikre vern av bygninger og anlegg her.

Kulturmiljø 2 – Lierstranda (middels bevaringsverdi)
Lierstranda vokste fram som forstad til Bragernes (Drammen). Bebyggelsen ble reist langs hovedveien til Christiania og fikk etter hvert en urban og tettbygd karakter. Den eldste bebyggelsen går tilbake til 1700-tallet, men som helhet preges området av en sterk utvikling i tiden omkring 1900. Landets første kongevei er stedets ryggmarg. Midt i området ligger et interessant løkkeanlegg.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Er avsatt til boligbebyggelse og næring i kommuneplanen. Regulert til vei-, forretnings og boligformål.
- Andre kommentarer: Et område med mye aktivitet fra før 1500-tallet, men det meste av kulturminnene er borte eller ødelagte. Bevaringsverdig låve i Michely-Høvikanlegget, ligger skult inne i det synlige låvebygget.

Kulturmiljø 3 – Jensvoll (høy bevaringsverdi)
Tunet på Jensvoll er anlagt som et åpent firkanttun på sletta ned mot Lierstranda. Dagens gårdsanlegg er utformet av en av de mange byborgere som før midten av 1800-tallet bygde lystgårder hvor man kunne praktiser et moderne landbruk og kombinere dette med behovet for et fristed utenfor byen. Hovedbygningen er en av meget få som ble reist i depresjonspårene omkring 1820-30, er meget tidstypisk og en representant for et sjeldent stiluttrykk.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Avsatt som LNF-område i kommuneplanen. Er regulert til jordbruk.
- Andre kommentarer: Var tidligere drevet som gård via Statens gartnerskole og seinere Lier videregående skoles naturbrukslinje. Fremtidig drift er uavklart.

Kulturmiljø 4 – Frydenlund (svært høy bevaringsverdi)
Frydenlund ligger like vest for Amtmannsvingen på Lierstranda. Kulturmiljøet dekker kulturminner fra vikingetid, middelalder og nyere tid, hvorav lystgården og parken fra 1700-tallet tillegges svært høy

verdi. I 2005 ble området regulert til bevaring, og avgrensningen av kulturmiljøet er det samme som for spesialområdet.
Kulturmiljøets høye verdi knytter seg til kunnskap om vikingetidens gravskikk og produksjon ved kysten (ca 800-1350 e.Kr.). I parken øst for lystgården finnes et gravfelt med to gravhauger, samt et eldre veifar. Like vest for området er det gjort arkeologiske undersøkelser av et produksjonsanlegg av ukjent karakter, trolig fiskerøkeri. Resterende jordbruksareal har også svært høyt potensial for nye funn.
Frydenlund ligger som et knutepunkt mellom ferdselsårer midt på sletta og med frontal og dominerende beliggenhet mot kongeveien og fjorden. Gården har en sterk posisjon i Liers nyere historie, takket være markante eiere og anleggets monumentale karakter…

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Avsatt som LNF-område i kommuneplanen. Regulert som bevaringsverdig bebyggelse.
- Andre kommentarer: Har et 20m grøntbelte som skjermer mot industriområdet. Skjulte gravhauger, veianlegg og gravfelt i området. Gården har vært sentral i Liers historie, bebodd av amtmenn i 70 år. Er i dag lite kjent og tilgjengelig. Selve lystgården er et flott anlegg som godt kunne vært vist fram, og hagen kunne også blitt en historisk perle ved tilbakeføring til opprinnelig «engelsk hage».

Kulturmiljø 5 – Gilhus (høy bevaringsverdi)
Gilhus har et av de best bevarte eldre gårdsanleggene i nedre del av Lier. Anlegget fra 1860-årene representerer første fase av sveitserstilen og har alle nødvendige innhus og driftsbygninger bevart. Gården var utgangspunkt for en rekke industrivirksomheter på 1800-tallet. Anlegget med tilhørende park utgjør et markant landemerke på Gilhusstranda.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Avsatt som LNF-område i kommuneplanen. ¼ av eiendommen i nord er båndlagt for regulering til veiformål (Rv 23).
- Andre kommentarer: Godt bevart. Bygg i senempire/aller tidligste sveitserstil.

Kulturmiljø 6 – Huseby (svært høy bevaringsverdi)
Huseby ligger like ved Rv 282 vest for Lierelva, om lag 1 km nordøst for Amtmannssvingen. Kulturmiljøet har kulturminner fra både jernalder, middelalder og nyere tid, og omfatter tunene på Søndre og Nordre Huseby og Øgården, samt deler av jordene omkring gravhaugene og det gamle elveleiet.
Kulturmiljøets svært høye verdi /fra forhistorisk tid og middelalder/ knytter seg til kunnskap om yngre jernalders (550-1030 e.Kr) bosetting og gravskikk, gårdens funksjon som kongelig administrasjonssenter, og middelalderens (1030-1536 e. Kr) kirkesteder. På gården finnes to storhauger, men en storhaug skal /også/ ha blitt fjernet i 1823. Det finnes også steiner etter en kirkebygning på tunet, og under den søndre hovedbygningen er det funnet spor etter hvelv og en mulig kirkegård. St.Hallvardbrønnen på tunet skal senere ha vært et viktig knutepunkt for pilegrimer på ferd gjennom Lier.
De to Husebygårdene har også en bebyggelse som videreføre stedets stolte historiske tradisjoner. Det meste av bebyggelsen er likevel ikke spesielt gammel, men hører hjemme i sveitserstilstradisjonen

på slutten av 1800-tallet. Kulturmiljøet omfatter også et yngre og godt bevart sveitserstilsanlegg på Øgården nordøst for det historiske høvdingsetet.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Avsatt som LNF-område i kommuneplanen. Flomfare i området Huseby-Øgården.
- Andre kommentarer: Flere viktige registrerte og fredede kulturminner. Pr i dag godt bevart og skjøttet, og med tilrettelagt anlegg og informasjon knyttet til gravhaugene og brønnen. Dette er et svært viktig kulturhistorisk område med fine kulturminner, særegen og nasjonal historie og et stort potensial mht. ytterligere spesiell tilrettelegging, bl.a. i tilknytning til potetkjeller i søndre gravhaug der det kunne vært etablert et utstillings/opplevelsesformidlende lokale. Kulturmiljøet ligger i LNF-område og med aktiv og utviklingsorientert gårdsdrift. Vernehensynet bør ikke være til hinder for fortsatt rasjonell hagebruks-/gårdsdrift. Det er særlig etablering av bygg/anlegg og drift som vil «lukke» for synlighet og sammenheng rundt kulturminner og miljø som er viktig å verne mot. Bør vurdere om området bør utvides noe med dette som utgangspunkt. Bør også vurdere hvordan trafikken kan reduseres på vei gjennom området.

Kulturmiljø 7 – Eik/Frogner/Hval (svært høy bevaringsverdi)

Gårdene Eik, Frogner og Hval ligger på høydedraget vest for Lierbyen. Kulturmiljøet dekker kulturminner fra jernalder, middelalder og nyere tid, og er vurdert å ha svært høy verneverdi. Det meste av kulturmiljøet er båndlagt for vern i gjeldende reguleringsplan, men for å dekke alle gravminnene er det noe utvidet mot nordvest. Derimot omfattes ikke ravinedalene mot nordøst. Kulturmiljøets svært høye verdi knytter seg til kunnskap om jernalderens (500-1030 e.Kr) bosetning og gravskikk og til middelalderens (1030-1536 e.KR) kirkesteder. På høydedraget ved Eik-gårdene er det to storhauger, og flere mulige gravhauger er fjernet. Både på Hval og på Frogner ble det anlagt kirker i middelalderen, og i tilknytning til kirkestedene er det også påvist gamle veifar.
Frogner med kirken og kirkegården er bygda gamle sentrum. Kirken fra 1694 med tilhørende kirkegård og fredet prestegård er blant de viktigste kulturminnene i kommunen. Kulturlandskapet som strekker seg fra Hval i sør til Eik i nord, danner en verdig historisk ramme om kulturstedet. Eikgårdene har eldre bebyggelse som underbygger opplevelsesverdien av dette landskapet.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Avsatt som LNF-område med særlig landskapshensyn i kommuneplanen. Prestegården (hovedbygg, sidebygg og stabbur) og gravhauger er fredet, og kirken er listeført. Kirken med kirkegården er regulert til offentlige formål. Planer om utvidet gravlund.
- Andre kommentarer: Viktig og synlig kulturlandskaps- og kulturmiljø som tidlig og viktig kirkested og jordbruk. Pilegrimsveien går gjennom området.

Kulturmiljø 8 – Jaren/Helgerud (høy bevaringsverdi)

Gårdene Jaren og Helgerud ligger på to ulike høydenivåer like nordvest for Lierbyen. Kulturmiljøet omfatter kulturminner fra jernalder og nyere tid, og er vurdert til å ha høy verneverdi innenfor begge epoker. Avgrensningen dekker tunområdet på Helgerud, samt del av brinken ovenfor hvor det ligger minst to gravhauger på Jaren… Nedre Helgerud er et av få gårdsanlegg hvor alle hus som var viktige for eldre tiders drift fortsatt er godt bevart. Gården framstår som et komplett anlegg fra midten av 1800-tallet og fram til 1920-årene. Gården ligger i et harmonisk kulturlandskap, omkranset av dyrket mark og med skogen som fondvegg. En bjørkeallé fører fra hovedveien og til det åpne firkanttunet.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Avsatt som LNF-område i kommuneplanen.
- Andre kommentarer: Alle bygg har høy verneverdi og flere gravhauger og spor etter jernalderbosetting gjør området spennende.

Kulturmiljø 9 – Saue (høy bevaringsverdi)
Saue ligger like vest for sentrum i Lierbyen. Kulturmiljøet dekker de to tunene og deres nærmeste omgivelser. Her er det funnet mulige gravminner fra jernalderen, men det er særlig bebyggelsen og tun-arronderingen fra nyere tid som bidrar til å gi kulturmiljøet høy verneverdi… Bebyggelsen på de to gårdene ligger tett samlet og utgjør et typisk dobbelttun. Begge bruk har hovedbygning med høy alder, og på begge tun finner vi flere eldre driftsbygninger som er godt bevart.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Avsatt som LNF-område i kommuneplanen.
- Andre kommentarer: Særegent dobbelt-tun. Bør kunne gjøres mer tilgjengelig med sti og skilting i samarbeid med grunneier.

Kulturmiljø 10 – Gamle Lier stasjonsområde (svært høy bevaringsverdi) – i fagrapporten kalt Lier stasjon og meieri
Jernbanen skapte stasjonsbyen Lierbyen. Lier stasjon ble åpnet i 1872 ved innvielsen av Drammensbanen fra Drammen til Christiania. Likevel var det først med Lierbanen i 1904 at området rundt Lier stasjon ble et knutepunkt og etter hvert et bygdesentrum. Få år senere bygde kommunen sitt første kommunehus på Haugestad. Stasjonen, Meieriet og Haugestad med tilhørende bygninger er blitt en viktig del av bygdas identitet.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Avsatt som sentrumsformål i kommuneplanen. Haugestad er regulert til offentlige formål. Stasjonsområdet er regulert til bevaringsområde og parkeringsplass. Arealene der meierigården og vinkelgården ligger er regulert til kombinasjonsformål bolig, forretning og kontor. Meierigården og vinkelgården er regulert til bevaring. Vernehensyn ivaretas i reguleringsplanen for vinkelgård og meieribygg, samt stasjonsområdet.
- Andre kommentarer: Viktig område da hele Lierbyens etablering og utvikling som tettsted har sitt opphav her. Burde vært tatt bedre vare på og synliggjort med info.

Kulturmiljø 11 - Lier Bygdetun og Paradisbakkene (høy bevaringsverdi)
Gården Overn er i dag bedre kjent som Lier Bygdetun. Eiendommen ble kjøpt av Lier Historielag i 1989 og ble året etter gitt som gave til den nyetablerte Stiftelsen Lier bygdetun. Gården ligger i den sørvestvendte lia ovenfor gården Foss. Kongeveien med de berømte og beryktede Paradisbakkene følger eiendomsgrensen i øst. De åpne markene på Nedre Overn ligger lunt omkranset av vegetasjon, og terrengformasjonen sørger for at vi her opplever et historisk kulturlandskap uten sjenerende innslag fra vår egen tid. På området finnes 23 skålgroper risset inn i på en liten bergknaus i jordbrukslandskapet. I gangavstand fra området finnes et stort helleristingsfelt med elgmotiver, og rester etter en steinalderboplass. Området er sjeldent godt egnet for et bygdetun.

Paradisbakkene strekker seg fra Lierbyen og oppover mot Høgda i nordøst. Kulturmiljøet dekker den nedre delen av dette, samt øvrige kulturminner fra steinalder, jernalder og nyere tid. Det er vurdert å

ha høy verneverdi innenfor alle tidsepoker. Kulturmiljøets høye verdi knytter seg til kunnskap om eldre steinalders (9500-4000 f.Kr) bosetning og jernalderens (500 f.Kr-1030 e.Kr) bosetning og gravskikk. På fjellknausen like nedenfor parkeringsplassen på Lier Bygdetun finnes en gravhaug fra perioden, som trolig kan knyttes til gården Auvi. Paradisbakkene er uløselig knyttet til norsk samferdselshistorie som et berømt og beryktet veistykke på hovedveien mellom Christiania og Drammen. Den gamle veitrasséen er godt bevart på lengre partier og gir et innblikk i tidligere tiders kommunikasjonsutfordringer.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Området Lier Bygdetun og deler av Paradisbakkene er flateregulert til bygdetun, som spesialområde bevaring og veiminne. Paradisbakkene er fredet ved forskrift. Flere objekter innenfor området er automatisk fredet; steinalderboplass og gravhaug), men uten reguleringsmessig vern. Resten av Paradisbakken er avsatt til LNF- og boligformål i kommuneplanen.
- Bygdetunet omfatter allerede flere bygg og anlegg med stor historisk og verneverdig kvalitet, som bl.a. Vivelstad gamle skole, Heg Gjestgiveri, stabburet fra Foss, Helgerudbygningen, smie, kjone og landhandleri. Flere bygg ligger klare til oppsetting. En sortshistorisk frukthage og en tilsvarende staudesamling er også deler av bygdetunet. På området ligger både en gravhaug og det er funnet skålgroper, som er automatisk fredede objekter.
- Lier Bygdetun og Paradisbakkene anses som et av kommunens aller viktigste kulturmiljøer med utgangspunkt i at det her også er åpent for alle og særlig tilrettelagt for formidling. Mye brukt av skoleklasser, familier, historieinteresserte og andre besøkende allerede, med stort potensial for videreutvikling. Området er delvis offentlig, delvis privat skiltet.

Kulturmiljø 12 – Foss (Lier Asyl) og Fosskollen (svært høy bevaringsverdi)

Gården Foss (Lier asyl) ligger i østre del av Lierbyen sentrum, med Fosskollen ruvende ovenfor. Kulturmiljøet dekker kulturminner fra forhistorisk og nyere tid, men det er særlig bygdeborgen på Fosskollen som bidrar til kulturmiljøets samlede verdi. Avgrensningen følger stort sett båndlagt verneområde i gjeldende kommuneplan, men er utvidet til å dekke Lier Asyl like nedenfor bygdeborgen.

Kulturmiljøets svært høye verdi knytter seg til kunnskap om eldre jernalders (500 f.Kr – 550 e.Kr) samfunn og forsvar. På Fosskollen har det vært bygdeborg, sannsynligvis fra den urolige folkevandringstiden mot slutten av perioden. Her finnes flere murrester som sammen med landskapet har dannet et ytre og et indre borganlegg.

Lier Asyl ble bygd ut i årene 1920-25 til et betydelig anlegg for behandling av sinnslidende fra Buskerud og Vestfold. Gården Foss, med vakker beliggenhet under Fosskollen, ble innkjøpt til formålet. Etableringen fikk stor betydning for arbeidsliv og næringsliv i lierbygda. Det opprinnelige anlegget har nasjonal interesse og betydelig identitetsverdi for Lier.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Bygdeborgen på Fosskollen ligger i område avsatt til LNF-område med hensynssone bevaring av naturmiljø i kommuneplanen. Lier sykehusområdet er avsatt til område for bebyggelse i kommuneplanen. I områdereguleringsplan er området regulert til boligbebyggelse og offentlig tjenesteyting.
- Et område som dekker deler av parken og noen av byggene er regulert til hensynssone bevaring av kulturmiljø (gården Foss og bygningene B, C, F og K). En av bygningene (C) ligger også inne i

landsvernplan for helsebygg som verneverdig. Reguleringsplanen sier at de verneverdige bygningene C, F, K og bebyggelsen på Foss gård skal bevares og istandsettes på en slik måte at bygningenes fasader, takform, volumer, bygningsmessige detaljer og materialkvalitet opprettholdes. Den sier videre at bygg B, E og G er bevaringsverdige og det skal i det videre arbeidet med detaljreguleringsplan vurderes mulighetene for bevaring av disse bygningene. De øvrige bygningene (A, D,I og undervisningsbygningen) kan rives.

- Andre kommentarer: Området representerer en svært omfattende og sentral del av Liers historie fra 1920-årene og fram til i dag. Selv om området og bygningene delvis er svært nedslitte, så framstår området, flere bygninger og park- og veianleggene med kvaliteter verd å ta vare på og bygge videre på ved ny bruk. Gjenbruk gjennom rehabilitering vil være vernemessig og historisk gunstig. Deler av bebyggelsen er revet etter registreringen, for oppføring av offentlig omsorgsbygg. Det er fra grunneier på den delen av det gamle sykehusområdet som ikke er kjøpt av kommunen, søkt om tillatelse til riving av bygningene B, D, E, F og G samt de store vaskeri- og administrasjonsbygningene for salg av området til nye formål. Den kommunale tillatelsen er stoppet av Riksantikvaren med henvisning til nylig vedtatt reguleringsplan. Den gamle portnerboligen eies i dag av Lier kommune som vurderer ny bruk etter nødvendig rehabilitering. Bygdeborgen og deler av området ellers er offentlig skiltet. Utenfor fagrapport-området, men innenfor området avsatt til bevaring i reguleringsplanen ligger et kapell/likhus som tidligere tilhørte Lier sykehus. Huset er verneverdig ut fra sin funksjon og sitt relativt intakte interiør (høsten 2014).

Kommuneplanens forutsetning om bolig- og tjenesteformålsbebyggelse og dagens hovedgrunneiers ønske om salg uten heftelser, gjør dette området til et særlig krevende område mht. sikring av vern.

Kulturmiljø 13 – Brastadmarka (svært høy bevaringsverdi)

Kulturmiljøets svært høye verdi er knyttet til kunnskap om bronsealderens (1800-500 f.Kr) gravskikk. På Brastadåsen er det påvist åtte gravrøyser fra perioden, samt 4-5 røyser et stykke lengre inn i marka. Gravrøysene er blant de eldste kjente kulturminnene som er synlige på markoverflaten i Lier.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Avsatt som LNF-områdermed hensynssone friluftsliv. Området ligger også innenfor Markagrensen. Deler av kulturmiljøet ligger i områder avsatt til boligformål i kommuneplanen. I vest og sør er området regulert til boligformål (Utsikten – Bråtan). Ivaretakelse av dette området vil bli vurdert og avklart ifm. reguleringsplanarbeidet, i dialog med kulturminnemyndigheten.

Kulturmiljø 14 – Hennum (svært høy bevaringsverdi) – i fagrapporten kalt Hennummarka
Kulturmiljøets svært høye verdi er knyttet til kunnskap om yngre jernalders (550-1030 e.Kr) bosetning og gravskikk og gårdens funksjon som ryttergravsgård. På gården finnes mange graver og gravfelt, hvorav det største ligger på Vinkoven, samt spor etter dyrking og ledre ferdsel mellom Asker og Sylling.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Mesteparten av området er avsatt som LNF-område med hensynssone landskap i kommuneplanen. Mindre deler er avsatt til boligformål. Et av de fredete kulturminnene ligger i areal regulert til industri og friområde (ved skole/barnehageområdet).

- Andre kommentarer: ”Hulvei” til beite mangler i beskrivelsen i fagrapporten. Mulig bosettingsspor i tilknytning til hulveien.

Kulturmiljø 15 – Gjellebekk (svært høy bevaringsverdi)
Gjellebekk ligger på nordsiden av E18 mellom Lierskogen og Tranby, og området dekker stort sett samme areal som Gjellebekkmyrene naturreservat med det omkringliggende Tranby landskapsvernområde… Kulturmiljøet omfatter gravminner og dyrkningsspor fra eldre tider, og veifar, forsvarsanlegg og marmorbrudd fra nyere tid, som samlet ligger til grunn for områdets svært høye verdi… Kongeveiens trasé mellom Bragernes og Christiania utgjør siste del av Sølvveien, den første og viktigste kongelige kjørevei. Langs denne veien rykket svenske tropper fram i 1716, men ble forhindret av primitivt oppbygde skanser på Gjellebekk. Marmoren på stedet ble dessuten grunnlaget for marmorbrudd der kong Fredrik V's nye kirke på Amalienborg i København var den betydeligste avtaker.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Deler av området er regulert til industri i reguleringsplan for Høgda – Tranby (01.08.1972), deler er avsatt til LNF med hensynssone bevaring av naturmiljø, deler innenfor LNF uten hensynssone og deler av området er innenfor reservatet, som er båndlagt etter lov om naturvern – avsatt som LNF bevaring av naturmiljø i kommuneplanen. Vei og gang/sykkelvei gjennom området er regulert til vei.
- Andre kommentarer: Et område med stor nasjonal og lokal interesse og formidlingsverdi pga skansene og marmorobelisken som står her. Det er i 2016 300 år siden skansene spilte en avgjørende rolle i Den store nordiske krigen. Marmor/kalksteinsbrudden leverte på 1900-tallet stein til Ce-No sementfabrikk ved Engersand/Ticon-området. Natur/kultursti er godt skiltet.

  Gjeldende regulering tillegges avgjørende vekt. Området foreslått til bevaring i temaplanen må derved avgrenses. Det er gjennomført flere møter og befaringer med grunneier og fylkeskommunens kulturvernavdeling, og konklusjonen er en omforent avgrensing rundt skanserester og langs gamle kongevei. Det er gjennomført flere nye registreringer i området i 2015. Vernemyndighetene har signalisert ønske om bedre rettslig vern av kulturminnene i området.

Kulturmiljø 16 – Sommerro (høy bevaringsverdi)
Gården Sommerro ble skilt ut fra Sørum i år 1800. Som det framgår av navnet ble eiendommen etablert som landsted, og den gamle lystgårdsbygningen er fortsatt bevart. Bebyggelsen for øvrig er gjenreist etter branner i 1921 og 1923. Anlegget er et komplett og homogent gårdsanlegg av høy kvalitet fra en tid da det ble etablert få nye gårdsanlegg av denne størrelsen.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Ligger inne i kommuneplanen som LNF-område.
- Andre kommentarer: Den opprinnelige lystgårdsbygningen er revet for et par år siden, og en kopi er oppført.

Kulturmiljø 17 – Lierskogen (svært høy bevaringsverdi)
Lierskogen er navnet på områdene på begge sider av E18 lengst øst i Lier kommune, og kulturmiljøet omfatter et høyereliggende parti med svært høy tetthet av automatisk fredete kulturminner. Her

finnes også nyere tids kulturminner, men det er særlig gravminner og fossile jordbruksspor fra forhistorisk tid som bidrar til kulturmiljøets svært høye verneverdi.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Området ligger i hovedsak som LNF-område i kommuneplanen. Det nordligste området ligger innenfor Marka.
- Andre kommentarer: Området er antatt å ha mange fortsatt uidentifiserte kulturminner både fra forhistorisk tid og av nyere opphav.
  Det kan virke urimelig å definere et så stort område som av høyeste bevaringsverdi fordi det kan gi inntrykk av at aktiv utnyttelse og utvikling av eiendommene vil bli betydelig mer krevende. Det er rådmannens vurdering at vernevurderingen i dette tilfellet er å oppfatte som en oppfordring til økt varsomhet og oppmerksomhet ved drift og utbygginger både for grunneiere og kommunen. Områdeavveining må gjøres i kommuneplanen.

Kulturmiljø 18 – Eggemorenen (svært høy bevaringsverdi)

Gården Egge ligger på vestsiden, om lag midt i Lierdalen. Her går en mektig morenerygg på tvers av dalføret- Kulturmiljøet følger moreneryggen vestover fra grustaket på gården, og omfatter fem gravhauger fra yngre jernalder, et gårdsbruk og en tidligere husmannsplass, samt spor etter ferdsel. Det skal ha stått et kapell på moreneryggen i middelalderen… To gårdstun på Øvre Egge omfattes av kulturmiljøet på Eggemorenen. Størst interesse er knyttet til småbruket som ligger et stykke ned i den sørvendte lia. Vestenfor plassen er det en vanningsdam for husdyr og et gammelt krøttertråkk som leder opp til den middelalderlige «hulveien» langs toppen av morenen.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Området ligger inne i kommuneplanen som LNF-område. Kulturminnet i øst er regulert til kulturminne med sikringssone i reguleringsplan for Egge masseuttak – deponi, datert 13.12.2010.
- Andre kommentarer: Er offentlig skiltet.

Kulturmiljø 19 – Sylling/Hørte bro (høy bevaringsverdi)

Sylling kirke ligger på høydedraget vest for Sylling sentrum, med gården Hørte i nord. Kulturmiljøet strekker seg fra kirkestedet og kapellangården Kirkerud i sør, langs den gamle kongeveien til Hørte bro, og dekker deler av Altanåsen som også er definert som et viktig kulturlandskap i gjeldende kommuneplan. Det omfatter hovedsakelig kulturminner fra middelalderen og nyere tid... Kulturmiljøets høye verdi er knyttet til kunnskap om middelalderens (1030-1536 e.Kr) ferdsel og kirkesteder, samt til et av borgerkrigstidens viktigste slagsteder – Hørte bro – omtalt i kong Sverres saga.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Sørøstre halvdel av området er avsatt til LNF-område i kommuneplanen, med hensynssonelandskap. Nordvestre del av området er avsatt til LNF i kommuneplan, med bevaring av naturmiljø som særhensyn. Søndre delen av området (kirkegården) er regulert til spesialområde kirkegård i reguleringsplan for Sylling kirkegård, datert 30.04.1991
- Andre kommentarer: Området er delvis godt skiltet via natur/kultursti på Altanåsen og ved kirken.

Kulturmiljø 20 – Nordby (høy bevaringsverdi)
Gården Nordby ligger på en markant høyde i terrenget og troner i landskapet. Beliggenheten i seg selv er en kongeborg verdig, og bebyggelsen ligger tett samlet om et kvadratisk tun… Gårdsanlegget er stort sett bygd ut gjennom 1800-tallet og fremstår i hovedtrekk slik det så ut ved inngangen til 1900-tallet. Alle husfunksjoner er bevart og flere av bygningene skårer høyt på autensitet, sjeldenhet og representativitet.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Ligger inne i kommuneplanen som LNF-område

Kulturmiljø 21 – Dalenga (høy bevaringsverdi)
Dalenga ble skilt ut fra Øvre Søndre Hennum i 1823 og etablert som et mindre bruk.Gården ligger langs den gamle Ringeriksveien gjennom Hennumgrenda. Den framstår i dag slik den så ut ved inngangen til 1900-tallet, men flere av bygningene har høy alder og stor antikvarisk verdi. Størst interesse er knyttet til bryggerhuset, som gir et bilde på hvordan denne hustypen fungerte tidlig på 1800-tallet. Første etasje i hovedbygningen har også høy alder og flere autentiske bygningsdeler. Som samlet tun med fire bygninger har Dalenga høy autensitet, er i dag meget sjeldent og likevel et godt eksempel på et mindre gårdsbruk for 110-180 år siden.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Ligger inne i kommuneplanen som LNF-område, med hensynssone landskap.

Kulturmiljø 22 – Funnesdal (høy bevaringsverdi)
Funnesdal-gårdene ligger i en vestvendt skråning på nedsiden av Ringeriksveien /nord for Lyngås/. Hovedbruket ble delt så sent som i 1838, og det meste av bebyggelsen har fått sin utforming etter den tid. .. Totunsanlegget er typisk for gårdssamlingene før hamskiftet og omfatter åtte bygninger med høy verneverdi. Som kulturmiljø er Funnesdal både autentisk og godt bevart.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Ligger inne i kommuneplanen som LNF-område, med hensynssone landskap.

Kulturmiljø 23 – Guransrud (høy bevaringsverdi)
Guransrud ligger på kanten av ravinen midt i dalbunnen. Inntunet består av tre verneverdige hus hvorav størst interesse er knyttet til hovedbygningen. De tre store bygningene danner et hesteskoformet, åpent tun. Bebyggelsen er lite endret siden 1920-årene og er et godt eksempel på et større anlegg fra den tid. Hovedbygningen utgjør hjørnesteinen i kulturmiljøet fordi den har høy alder og samtidig er så autentisk.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Ligger inne i kommuneplanen som LNF-område.

Kulturmiljø 24 – Øksne (høy bevaringsverdi)
Øksne ligger under bratt terreng på vestsiden av dalen og har trolig sitt navn etter bekken sør for området – Oksebekken. Kulturmiljøet omfatter tunene på de to Øksnegårdene med mellomliggende areal. De to brukene oppsto ved deling i 1866, og det nye tunet ble bygd opp nord for hovedbølet. Her finner vi et av Liers eldste hus. Kulturmiljøet omfatter også en gravhaug fra jernalderen

(Kjempehaugen)…
Øksnegårdene framstår bygningsmessig i dag som to svært forskjellige bruk, og som tydelig viser forskjellige tiders oppfatning av hvordan et gårdstun skulle plasseres i terrenget og hvordan bebyggelsen skulle utformes. På det søndre tunet er det nå bare hovedbygningen som har antikvarisk interesse, men huset er til gjengjeld enestående. Bebyggelsen i det nordre bruket framstår som en homogen hussamling preget av sveitserstilen mot slutten av 1800-tallet.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Ligger inne i kommuneplanen som LNF-område.

Kulturmiljø 25 – Meren (middels bevaringsverdi)
Meren ligger på morenen som krysser dalen mellom Meren og Sørsdal. Hele fem gårder ligger samlet i et klyngetun, slik det var vanlig i eldre tid. Meren er den største og mest markante tunsamlingen i Lier, og dette er den viktigste begrunnelsen for å markere dette som et kulturmiljø… Kulturmiljøet omfatter hovedsakelig kulturminner fra nyere tid, men har også et høyt potensial for automatisk fredete kulturminner…
Like sør for tunet er det tidligere funnet en branngrav fra yngre jernalder, og både beliggenheten og yngre kilder tyder på at Meren var en storgård i vingetid/middelalder.

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Ligger inne i kommuneplanen som LNF-område. En liten stripe i øst ligger innenfor reguleringsplan for Meren masseuttak, datert 02.09.2008.

Kulturmiljø 26 – Horn (høy bevaringsverdi)
Horn-gårdene ligger i nordre del av Øverskogen og utgjorde et historisk maktsentrum i denne delen av kommunen. Søndre og Midtre Horn ligger skulder ved skulder på hver side av bekken fra Siljuåsen og utgjør et dobbelttun. Begge bruk har hovedbygninger med svært høy verneverdi, og ytterligere to hus har høy verneverdi. Horn-gårdenes historie og bygningsmiljø er en viktig del av Liers historie,

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Ligger inne i kommuneplanen som LNF-område

Kulturmiljø 27 – Pettersbråtan (høy bevaringsverdi)
De to husmannsplassene Pettersbråtan og Hansebråtan ligger i skogsterreng innenfor Meren. Meren-gårdene hadde en rekke husmannsplasser i dette området, men bare en snau håndfull er bevart i en tilstand som kan gi oss et bilde av leilendingers bolig- og arbeidsvilkår. De to husmannsplassene må betraktes som de mest autentiske i lier, og de ligger i et naturlandskap som er uberørt av nyere tid og bidrar til å forsterke autensiteten…

Utfyllende kommentarer:
- Planstatus: Nordre delen ligger inne i kommuneplanen som LNF-område, med hensynssone landskap. Søndre delen ligger i kommuneplanen som LNF-område med hensyn friluftsliv.

Kulturmiljø 28 – Sjåstad (høy bevaringsverdi)
Sjåstad ligger på en markant rygg på tvers av dalføret der terrenget skaper et utmerket utsiktssted. Storgården som ble bygd her kunne sees på lang avstand. Gjennom flere hundre år har den vært

knyttet til markante familier med ledende posisjoner, og dette har også kommet til uttrykk gjennom bebyggelsen. Dagens tun er gjenreist etter en brann som rev med seg det gamle tunet. Bebyggelsen ble gjenreist etter en storstilt plan, og med høy kvalitet – både arkitektonisk og håndverksmessig. Sjåstad er det beste eksempelet på et komplett storgårdsanlegg fra annen halvdel av 1800-tallet.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Ligger inne i kommuneplanen som LNF-område.
- Andre kommentarer: Gården er via drift og eierskap knyttet til viktige deler av Liers historie, bl.a. utviklingen av Sjåstadsamfunnet, trelastindustrien, undervisning, kirkebygg og bygg av tuberkulosesanatorium.

Kulturmiljø 29 – Ce-No-boligene (middels bevaringsverdi)

Trafikanter på Røykenveien har ikke unngått å legge merke til rekken av like arbeiderboliger på oppsiden av veien, kjent som «boliane» på Lahell. Ensartet utformet bærer de bud om en storstilt satsing innenfor et kort tidsrom. De er resultat av Cementfabrikken Norges (Ce-No) etableringi årene 1914-17. På plassen engersand ble det i løpet av kort tid bygd opp en betydelig industrivirksomhet. For å sikre god tilgang på arbeidskraft ble det reist en rekke arbeiderboliger innunder den bratte åsen. Boligene i behersket jugendstil ble reist i mur og er i dag eneste fysiske minne om cementfabrikken.

Utfyllende kommentarer:

- Planstatus: Ligger inne som eksisterende boligområde i kommuneplanen.
- Andre kommentarer: I skogen mellom Gjellebekk og Engersand står fortsatt også noen fundamenter til taubanen som fraktet kalkstein fra steinbruddet til fabrikken.

FORSLAG TIL RETNINGSLINJER FOR HENSYNSSONER I NY KOMMUNEPLAN FOR LIER

A. **Områder med hensynssone kulturlandskap** dreier seg i utgangspunktet om jordbrukets kulturlandskap. Følgende retningslinjer skal gjelde:

- Endringer av eksisterende terreng ved oppfylling, planering og uttak av masser skal ikke tillates uten grundig vurdering

- Arbeid og tiltak som utføres i forbindelse med stedbunden næring skal utøves med varsomhet og med hensyn til landskapets karakter. Ravinedaler, bekkefar og spor etter gamle dyrkningsteknikker er viktige elementer som skal bevares så langt det lar seg gjøre.

- Det skal av hensyn til kulturverninteressene ikke gis dispensasjon fra planbestemmelsene eller planformålet innenfor hensynssonen uten grundig vurdering

B. **Områder med hensynssone kulturmiljø/kulturminner** omfatter også bygninger, anlegg og spor etter anlegg, både enkeltstående og hele områder/miljøer. Følgende retningslinjer foreslås for disse:

- Endring av eksisterende terreng ved oppfylling, planering og uttak av masser skal ikke tillates uten grundig vurdering

- Ved oppføring av nybygg, tilbygg, påbygging, underbygging og plassering av bygning, konstruksjon og anlegg skal hensynet til kulturminnet tillegges stor vekt ved vurderingen av om tiltaket skal tillates og for eventuelle betingelser knyttet til utforming, omfang og plassering. Tilsvarende gjelder for anlegg av vei, parkeringsplass og landingsplass, samt plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner og anlegg.

- Det skal vises varsomhet ved utøvelse av stedbunden næring. Særlig permanente endringer/varige inngrep bør unngås.

Ny kommuneplan vil ligge flere år fram i tid, og hensynssonene og retningslinjene vil først vedtas med juridisk virkning gjennom den. Dette må ikke forhindre at det i mellomtiden tas hensyn til temaplanens faglige vurderinger og konklusjoner i enkeltsaker og reguleringssaker der kulturminner og kulturmiljøer blir berørt.

RETNINGSLINJER FOR BEHANDLING AV FORVALTNINGSSAKER

Lier kommune skal følge faste retningslinjer for behandling av forvaltningssaker som omfatter kulturminner og kulturmiljøer omtalt i planen og fagrapporten som en sikkerhet for at vi aktivt benytter foreliggende dokumentasjon og vurderinger ved søknader om tiltak og tilskudd mm.

Disse retningslinjene er i og for seg ikke nye, de benyttes allerede i kommunal forvaltning. Vi trekker dem imidlertid fram gjennom denne planen for å gi større åpenhet og forutsigbarhet.

LANDBRUKSKONTORET:

SMIL – saker (spesielle miljøtiltak i landbruket)
Tilskuddsordning som kan gi støtte til tiltak som berører kulturminner / kulturmiljøer. (Ordningen er under debatt og vil kunne utgå eller bli endret.)

Rutine:

- Ved søknad om tilskudd til gamle bygninger, blir fylkeskommunen alltid kontaktet for en befaring og en uttalelse.
- Hvis tilbakemelding fra fylkeskommunen er positiv, innvilges tilskudd i tråd med årlige prioriteringer og anbefalinger fra fylkeskommunen.
- I vedtaksbrevet opplyses det om at det er en forutsetning for tilskuddet, at andre nødvendige tillatelser er gitt.
- Ved søknader om grøfting sjekkes arealet opp i kartverk for eventuelle kulturminner/kulturmiljøer, informasjon om dette tas inn i vedtaksbrevet/saken.

NMSK – saker (nærings- og miljøtiltak i skogbruket)
Anleggelse av ny landbruksvei og utbedring av eksisterende landbruksvei kan komme i berøring med kulturminner.

Rutine:

- For skogbrukets del, så støtter man seg på eksisterende opplysninger i offentlige databaser før vedtak sluttes i forbindelse med hogst og veibygging.
- Ved større veianlegg sendes saken over til fylkeskommunen på høring.
- I vedtaksteksten i veisaker fremheves det at hvis kulturminner oppdages i anleggsfasen skal myndighetene kontaktes umiddelbart.

Innovasjon Norge
Landbrukskontoret gir uttalelser i søknader til Innovasjon Norge som kan omhandle tiltak som berører kulturminner og kulturmiljøer.

Rutine:

- Det gis råd om å ta kontakt med plan/byggesak for å innhente eventuelle andre nødvendige tillatelser.
- Andre nødvendige tillatelser skal være gitt før landbrukskontorets uttalelse til Innovasjon Norge blir oversendt.

Annet

- I andre saker er det praksis for god dialog med plan- og byggesak, og det er ikke spesielle retningslinjer.

PLANKONTORET: REGULERINGSSAKER

Prinsippvurdering – Råd om regulering

Rutine:

- Området sjekkes ut for kulturminner/kulturmiljøer via kartportalen
- Dersom området inneholder kulturminner, eller er del av kulturmiljø, sendes søknaden også på forhåndshøring til Buskerud fylkeskommunes kulturminneavdeling.
- Saken behandles og vedtas av Planutvalget

Utarbeidelse av reguleringsplaner og reguleringsendringer (Detaljregulering og Områderegulering

Rutine:

- Området sjekkes ut for kulturminner/kulturmiljøer via kartportalen
- Dersom området inneholder kulturminner, eller er del av kulturmiljø, informeres forslagsstiller om dette ifm. obligatorisk oppstartsmøte.
- Dersom tiltaket er i konflikt med kulturminner på regionalt/nasjonalt nivå, stilles det krav om konsekvensutredning før utarbeidelse av reguleringsplanen.
- Krav om registrering av kulturminner ifm. utarbeidelse av reguleringsplan (Kulturminneloven §……..): Ved kunngjøring av oppstart sendes forhåndshøring til Buskerud fylkeskommune s kulturminneavdeling. Kulturminneavdelingens arkeologer gjennomfører befaring og registrering av planområdet før 1.gangsbehandling og utlegging til offentlig ettersyn.
- Dersom funn, blir enten området tatt inn i reguleringsplanen, med hensynssone bevaring av kulturminne/miljø, eller det søkes vernemyndighetene via fylkeskommunen om frigivning av kulturminnet. Fylkeskommunen kan i enkeltsaker akseptere at det søkes frigivelse. Det er Riksantikvaren som fatter vedtak om eventuell frigivelse av automatisk fredede arkeologiske kulturminner.

- Saken behandles 1. og 2. gang i Planutvalget. Saken godkjennes deretter av Kommunestyret

Mindre endring av reguleringsplaner

Rutine:

- Området sjekkes ut for kulturminner/kulturmiljøer via kartportalen
- Dersom området inneholder kulturminner, eller er del av kulturmiljø, sendes søknaden også på forhåndshøring til Buskerud fylkeskommune s Kulturminneavdeling.
- Saken behandles og vedtas av Planutvalget

BYGGESAKSKONTORET: BYGGE- OG DISPENSASJONSSAKER

Byggesaker

Rutiner:

- Ved behandlingen av byggesaker skal området sjekkes ut for kulturminner og kulturmiljøer på kommunens kartportal.
- Dersom tiltaket kan berøre nyere tids kulturminner eller kulturmiljøer, skal søknaden sendes på høring til Buskerud fylkeskommune. I hht. kulturminnelovens §25 skal det innhentes uttalelse fra fylkeskommunen i alle saker som medfører vesentlig endring av fasade på bygning oppført før 1850. Høringsfristen er fire uker.
- Dersom området inneholder automatisk fredete kulturminner, skal søknaden alltid sendes på høring til Buskerud fylkeskommune og Riksantikvaren. Høringsfristen er fire uker.
- Søknaden behandles når høringsfristen har gått ut. Når søknaden berører nyere tids kulturminner eller kulturmiljøer, kan denne normalt behandles selv om kommunen ikke har mottatt høringsuttalelse innen fristens utløp. Søknader som gjelder automatisk fredete kulturminner, kan ikke behandles før høringsuttalelse er mottatt.

Retningslinjer:

Plan- og bygningsloven er en såkalt "ja-lov", noe som innebærer at søknader skal godkjennes så framt de er i samsvar med loven eller bestemmelser gitt i medhold av den. Tiltakshaver har i så fall krav på å få innvilget søknaden. Retningslinjene kommer derfor i hovedsak til anvendelse ved behandlingen av dispensasjonssøknader. I tillegg skal de vektlegges ved praktiseringen av skjønnsmessige bestemmelser i loven.

- Ved behandlingen av søknader som berører kulturminner og kulturmiljøer, skal det legges betydelig vekt på hensynet til verneverdien. Når verneverdien er svært høy eller høy, bør det ikke gis tillatelse i strid med retningslinjene. Ved middels verneverdi vurderes hvert tiltak konkret.
- Det er ikke tillatt å rive bygninger med svært høy eller høy verneverdi med mindre det kan dokumenteres at forfall/skader er i et slikt omfang at bygningen må regnes som tapt.

Dokumentasjon i form av tilstandsanalyse utarbeidet av antikvarisk sakkyndig må legges ved rivesøknad. Riving av bygninger med middels verneverdi vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

- Det gis ikke tillatelse til tiltak som i vesentlig grad vil forringe verneverdien til kulturminner og kulturmiljøer.
- Nye tiltak bør underordne seg og tilpasse seg den bevaringsverdige bebyggelsen i volum, form, fasadeutforming, plassering og materialbruk.
- Nye tiltak bør tilpasses eksisterende relevant kulturmiljø og det arkitektoniske hoveduttrykket miljøet har. Dette gjelder gesimshøyde, mønehøyde, takform, plassering og materialbruk.
- Nybygg og tilbygg bør plasseres i henhold til tradisjonell bebyggelsesstruktur i området.

FAGRAPPORT
FOR KULTURMINNER OG KULTURMILJØER
I LIER

Utarbeidet av
Kristoffer Dahle og Jo Sellæg
2008-2012

TIL LESEREN

Denne fagrapporten ble i hovedsak ferdigstilt i 2012. I planprosessen som fulgte, og etter den politiske behandlingen av «Vern gjennom bruk – temaplan for fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier», framkom det ønsker om noen suppleringer og justeringer. Det har også kommet til noen viktige kulturminneregistreringer som det er naturlig å omtale i denne fagrapporten som nå vil ligge som del av vedtatt temaplan. Endringene i forhold til rapporten av 2012 er følgende:

- Kulturmiljø 11 Paradisbakkene er utvidet og omfatter nå også Lier Bygdetun. Navnet er endret til Lier Bygdetun og Paradisbakkene. Det er lagt inn tekst og foto av skålgroper og satt inn kart som viser elgristninger, skålgroper, gravhaug og steinalderboplass i området.
- Kulturmiljø 15 Gjellebekk har fått et tillegg som viser til nyregistreringer foretatt i 2015.
- Kulturmiljø 10 Lier stasjon… heter nå Gamle Lier stasjonsområde.
- Kulturmiljø 14 Hennummarka heter nå Hennum.
- Det er lagt inn ny tekst om helleristingsfeltet med elgfigurer ved Tronbergfjell – side 17-18.

Fagrapporten forblir et statisk dokument pr. 2016 etter dette. Bruk rapporten som et informasjonsgrunnlag. Utviklingen framover vil føre til endringer og til nye funn og registreringer. Temaplanens tiltak sikrer bl.a. rutiner og oppfølging som skal ivareta hensynet til oppdaterte kommunale planer og kartinformasjoner. Er du særlig interessert i et område eller et kulturminne så sjekk flere kilder for oppdatert informasjon bl.a. via www.lier.kommune.no . Har du selv supplerende eller korrigerende informasjon til fagrapportens innhold, meld gjerne dette til Lier kommune via postmottak@lier.kommune.no .

INNHOLD

Sammendrag **4**

1 Innledning **6**
Eksisterende kulturminneregistre 7
Undersøkelsesområdet 8
Registrering – metode og gjennomføring 10
Vurdering av verneverdi 12

2 Automatisk fredete kulturminner **14**
Lier i forhistorisk tid og middelalder (før 1537) 14
Dagens kulturminnebestand – vernestatus, tilstand, kartfesting . . . 22
Skjøtsel og tilrettelegging 33
Funnprognoser 39

3 Nyere tids kulturminner **58**
Vurdering av kulturminner 61
Liers nyere kulturminner i tørre tall. 70

4 Verdifulle kulturmiljøer i Lier 74
Kulturmiljø 1 Nordre Gullaug 77
Kulturmiljø 2 Lierstranda. 79
Kulturmiljø 3 Jensvoll 81
Kulturmiljø 4 Frydenlund 83
Kulturmiljø 5 Gilhus 87
Kulturmiljø 6 Huseby med Øgården. 89
Kulturmiljø 7 Eik/Frogner/Hval. 96
Kulturmiljø 8 Jaren/Helgerud 102
Kulturmiljø 9 Saue 106
Kulturmiljø 10 Gamle Lier stasjonsområde 109
Kulturmiljø 11 Lier Bygdetun og Paradisbakkene 111
Kulturmiljø 12 Foss (Lier Asyl) og Fosskollen 119
Kulturmiljø 13 Brastadmarka 125
Kulturmiljø 14 Hennum 129
Kulturmiljø 15 Gjellebekk 133
Kulturmiljø 16 Sommerro 138
Kulturmiljø 17 Lierskogen 140
Kulturmiljø 18 Eggemorenen 146
Kulturmiljø 19 Sylling/Hørte bro . . . . . , 150
Kulturmiljø 20 Nordby 155
Kulturmiljø 21 Dalenga 157
Kulturmiljø 22 Funnesdal 159
Kulturmiljø 23 Guransrud 161
Kulturmiljø 24 Øksne 163
Kulturmiljø 25 Meren 166
Kulturmiljø 26 Horn 169
Kulturmiljø 27 Pettersbråtan med Hansebråtan 171
Kulturmiljø 28 Sjåstad 163
Kulturmiljø 29 Ce-No-boligene 175

Litteratur 177

Vedlegg

FORSIDEN
Forsidebilde: Lierdalen, med utsiktspunktet på Fosskollen i forgrunnen. Foto: Kristoffer Dahle.

FOTO I RAPPORTEN
Fotos i kapittel 1 og 2 samt i fornminnedelen av kapittel 4: Kristoffer Dahle
Fotos i kapittel 3 samt til nyere tidskulturminner i kapittel 4: Jo Sellæg

KART I RAPPORTEN
Kart over fornminner i kapittel 2 og kulturmiljøer med både fornminner og nyere tids kulturminner i kapittel 4: Kristoffer Dahle.
Kart som dekker kulturmiljøer med bare nyere tids kulturminner i kapittel 4: Jo Sellæg.
Kartgrunnlag: Lier kommune og Buskerud fylkeskommune.

SAMMENDRAG

Rapporten er utført på oppdrag fra Lier kommune, og er et bidrag til det pågående arbeidet med kommunedelplanens tema kulturminner og kulturmiljøer.

Hovedformålet er å trekke frem og synliggjøre særlig verdifulle kulturminner og kulturmiljøer i kommunen. Med kulturmiljøer menes de helheter og sammenhenger som kulturminner inngår i. Enkelte kulturmiljøer dekker både forhistorisk tid/middelalder og nyere tid, mens andre kun har én epoke representert. Det er også stor variasjon i miljøenes karakter, kompleksitet og arealstørrelse. Totalt er det definert 10 kulturmiljøer med svært høy verdi, 17 kulturmiljøer med høy verdi, og 3 med middels verdi. Disse er avgrenset, beskrevet, verdivurdert og sett i sammenheng med hverandre og med landskapet.

Nr.	Kulturmiljø	Verdi forhistorisk tid og middelalder	Verdi nyere tid	Samlet verdi
Kulturmiljø 1	Nordre Gullag		Høy	Høy
Kulturmiljø 2	Lierstranda		Middels	Middels
Kulturmiljø 3	Jensvoll		Høy	Høy
Kulturmiljø 4	Frydenlund	Høy	Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 5	Gilhus		Høy	Høy
Kulturmiljø 6	Huseby	Svært høy	Høy	Svært høy
Kulturmiljø 7	Eik/Frogner/Hval	Svært høy	Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 8	Jaren/Helgerud	Høy	Høy	Høy
Kulturmiljø 9	Saue	Middels	Høy	Høy
Kulturmiljø 10	Gamle Lier stasjonsområde		Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 11	Lier Bygdetun og Paradisbakkene	Høy	Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 12	Foss (Lier Asyl) og Fosskollen	Svært høy	Høy	Svært høy
Kulturmiljø 13	Brastadmarka	Svært høy		Svært høy
Kulturmiljø 14	Hennum	Svært høy		Svært høy
Kulturmiljø 15	Gjellebekk	Høy	Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 16	Sommerro		Høy	Høy
Kulturmiljø 17	Lierskogen	Svært høy	Middels	Svært høy
Kulturmiljø 18	Eggemorenen	Svært høy	Høy	Svært høy
Kulturmiljø 19	Sylling/Hørte bro	Høy	Høy	Høy
Kulturmiljø 20	Nordby		Høy	Høy

Kulturmiljø 21	Dalenga		Høy	Høy
Kulturmiljø 22	Funnesdal		Høy	Høy
Kulturmiljø 23	Guransrud		Høy	Høy
Kulturmiljø 24	Øksne	Høy	Middels	Høy
Kulturmiljø 25	Meren	Middels	Middels	Middels
Kulturmiljø 26	Horn		Høy	Høy
Kulturmiljø 27	Pettersbråtan		Høy	Høy
Kulturmiljø 28	Sjåstad		Høy	Høy
Kulturmiljø 29	Ce-No-boligene		Middels	Middels

Tabellen viser en summarisk oversikt over verdivurderingene på definerte kulturmiljøer i Lier kommune

Dertil ønsker man å få til en kvalitetsheving av tidligere registreringer, i form av *Askeladden* (Riksantikvarens kulturminnedatabase) og *SEFRAK*-registreringene fra 1970- og 1980-tallet. Samtlige automatisk fredete kulturminner (fornminner) i Askeladden ble kontrollregistrert i 2008 med tanke på tilstand, vernestatus og kartfesting. Underveis i arbeidet ble det også registrert 198 nye kulturminner i kommunen, i tillegg til at mange kjente lokaliteter ble lagt inn i databasen etter arkivsøk. Dette medførte at antall automatisk fredete eller uavklarte enkeltminner steg fra 321 til 654. Den reelle økningen var enda større, da flere av kjente kulturminnene også ble omdefinert (avfredet), fjernet eller slettet som følge av dobbeltregistrering. Til sammen steg det totale antallet kulturminner under kategoriene arkeologisk lokalitet og annen kulturminnelokalitet fra 329 til 822. Siden 2008 er det registrert 48 nye kulturminner, slik at dette tallet pr. 06.07.2010 ligger på 870.

I tillegg til kontrollregistrering av automatisk fredete kulturminner ble det utarbeidet prioriteringslister for skjøtsel og tilrettelegging, med eksempler på konkrete tiltak, og funnprognoser for hittil ukjente kulturminner i kommunens pressområder.

Med hensyn til nyere tids kulturminner har registreringen omfattet alle typer byggverk oppført før 1940. Det er også registrert noen få objekter fra 1940-årene eller senere, enten fordi man har vært usikker på eksakt byggeår eller på grunn av høy lokalhistorisk interesse eller høy arkitektonisk kvalitet. Registreringsmaterialet på til sammen 2200 objekter omfatter 496 objekter med høy eller svært høy verneverdi.

Bygninger oppført før 1900 er tidligere registrert (men ikke vurdert mht. verneverdi) i SEFRAK-registeret. Av disse er 300 objekter revet eller brent siden de ble registrert i 1970-årene.

1. INNLEDNING

Bakgrunn og formål

Rapporten behandler temaet kulturminner og kulturmiljøer, og er skrevet på oppdrag av Lier kommune. Bakgrunnen for initiativet er utarbeidingen av ny kommuneplan for perioden 2009-2020. Her ønsker man å få en bedre oversikt over kulturminnebestanden i kommunen, og å trekke frem særlig verdifulle kulturminner og kulturmiljøer. Lier blir dermed en av de første kommunene i Buskerud som utarbeider en slik tematisk kommunedelplan.

De overordnede målsetningene har vært:

- *å synliggjøre kommunens kulturminner og kulturmiljøer gjennom registrering og kartlegging, og formidle disse til lokalbefolkningen og kommende generasjoner*
- *å utarbeide et arbeidsverktøy som gir økt forutsigbarhet i langsiktig arealplanlegging*

Kulturminner og kulturmiljøer spiller en viktig rolle i utformingen av lokal identitet, og kan gi grunnlag for opplevelse og kunnskap om vår kulturarv. Spennende attraksjoner kan også danne et næringsgrunnlag for reiselivsnæringen, og generere økt besøk, omsetning og sysselsetting i kommunen. Det er derfor viktig å stimulere til økt 'bruk' av kulturminnene, både til verdiskaping og identitetsbygging. Planen er også ment å være et godt verktøy for lokale lag og foreninger som er opptatt av lokalhistorie og kulturminner.

Nyoppdagede kulturminner og nye verneinteresser dukker stadig frem når tiltak planlegges eller iverksettes. For å skape en større forutsigbarhet for utbyggere og planleggere, er det viktig at kommunen får en bedre oversikt over dagens kulturminnebestand. Det er kostbart og tidkrevende å planlegge ny arealbruk, for siden å oppdage at planene ikke er realiserbare på grunn av hensynet til kulturminner og kulturmiljøer.

Grunnlaget for utredning om kulturminner og kulturmiljøer

Kulturhistorisk museum utfører arkeologiske utgravninger, der Riksantikvaren har gitt dispensasjon fra KML § 8.

*Med **Kulturminner** menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.*
***Kulturmiljø** omfatter våre fysiske omgivelser hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.*

Begrepene **kulturminner og kulturmiljøer** er definert i lov om kulturminner (KML) § 2:
I henhold til KML § 3 er det forbud mot inngrep i automatisk fredete kulturminner, det vil si kulturminner fra forhistorisk tid og fra middelalderen frem til år 1537 (reformasjonen). Automatisk fredete kulturminner omfatter både synlige kulturspor og kulturspor som i dag ikke er synlige på markoverflaten. Lovens bestemmelser gir grunnlag for en distinksjon i kulturminneforvaltningen mellom automatisk fredete kulturminner (kulturminner fra tiden før 1537 og stående bygninger oppført før 1650), og vern av nyere tids kulturminner. Dersom en planlagt utbygging skaper konflikt i forhold til automatisk fredete kulturminner, må det søkes dispensasjon fra KML. Fra og med 1. januar 2001 er Riksantikvaren dispensasjonsmyndighet. Såfremt fornminnene på denne måte frigis, forutsetter KML at tiltakshaver bekoster arkeologisk undersøkelse som inkluderer dokumentasjon og konservering av kildematerialet.

Nyere tids kulturminner regnes som kulturminner fra tiden etter reformasjonen, 1537. I motsetning til fornminnene er ikke disse automatisk fredet, men de kan vedtaksfredes etter KML § 15. I tillegg kan hele kulturmiljøer fredes etter KML § 20.

Både før- og etterreformatoriske kulturminner og kulturmiljøer kan også sikres med hjemmel i plan- og bygningsloven (PBL), som hensynssoner med egne bestemmelser og retningslinjer. En tematisk kommunedelplan vil dermed være et viktig hjelpedokument for at viktige kulturminner og kulturmiljøer innarbeides i kommuneplanens arealdel.

Eksisterende kulturminneregistre

AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER (FORNMINNER)

Det nasjonale registeret over automatisk fredete kulturminner (fra tiden før 1537), blant annet Økonomisk Kartverks (ØK) registreringer fra 1964, er dekket av databasen Askeladden (referanse ved ID-nr). I Askeladden er det forøvrig registrert funn av gjenstander som er løsrevet fra sin opprinnelige kontekst. Databasen er delvis tilgjengeliggjort for publikum på internettjenesten www.kulturminnesok.no. En mer fullstendig oversikt over gjenstandsfunn er dekket av Kulturhistorisk Museums (KHM) gjenstandsregister (referanse ved C-nr). Også dette er delvis tilgjengelig på internett, http://www.unimus.no/arkeologi. Enkelte funn er dessuten oppbevart på Drammens museum (referanse ved DM-nr).

Datagrunnlaget i Askeladden er ikke fullstendig, og flere kjente fornminner har ikke vært lagt inn. Det har derfor vært et mål å heve kvaliteten på denne databasen. Informasjon om dagens kulturminnebestand har blitt samlet gjennom egne registreringer i felt, og fra Buskerud fylkeskommunes arkiver (gårds- og saksregister). Her finnes tidligere innberetninger, samt ØK-kart i papirformat med oversikt over tidligere registrerte fornminner i fylket. Enkelte data har også vært hentet fra bygdebøker og annen lokalhistorisk litteratur.

Et særlig problem er at mange lokaliteter og enkeltminner ikke er kartfestet i databasen. Pr. 04.08.2008 var det registrert 179 arkeologiske lokaliteter i Lier, hvorav bare 105 hadde kartopplysninger. På enkeltminnenivå var forholdet at kun 100 av 329 registrerte kulturminner var kartfestet. Av disse hadde 62 lokaliteter og 122 enkeltminner også uavklart vernestatus. Flere manglet egenskapsdata, og kun et fåtall av fornminnene var tidligere tilstandsvurdert.

NYERE TIDS KULTURMINNER

Kulturminner fra nyere tid, dvs. fra etter reformasjonen og fram til 1900, er SEFRAK-registrert. Registreringen i Lier ble gjennomført i årene 1975-76. I tillegg til bygninger ble det også registrert ”andre minner” i deler av kommunen. Registreringen omfattet totalt 1249 objekter.

SEFRAK-registreringen ble oppdatert i 1987-88 i forbindelse med innlesning på data, og det ble utarbeidet kartmateriale (1989). I forbindelse med Riksantikvarens prosjekt for miljøovervåkning av kulturminner ble materialet også oppdatert i 1997. Registreringsskjemaene er digitalisert og tatt inn i kommunens kartdatabase, og kulturminnene er merket med ”S” (for SEFRAK) på kartet.

Data fra SEFRAK-registreringen er brukt som bakgrunnsinformasjon i inneværende prosjekt.

Undersøkelsesområdet

Lier kommune ligger i Buskerud fylke, og grenser i nord til Modum og Hole, i øst til Bærum, Asker og Røyken, og i vest til Drammen, Nedre Eiker og Øvre Eiker. I sør grenser kommunen mot Drammensfjorden, mens Holsfjorden/Tyrifjorden ligger i nord.

Lierdalen er en av Norges frodigste jordbruksdaler, og har fått tilnavnet ”Den grønne lungen mellom Oslo og Drammen”. Dette er også nedfelt i visjonen ”Grønne Lier”. Dalføret er oppdelt av massive morenedannelser og dype ravinedaler, og det er avgrenset av høye åskammer i øst og vest. Både Vestmarka og Finnemarka er skogsområder med gode tur-, fiske- og bademuligheter.

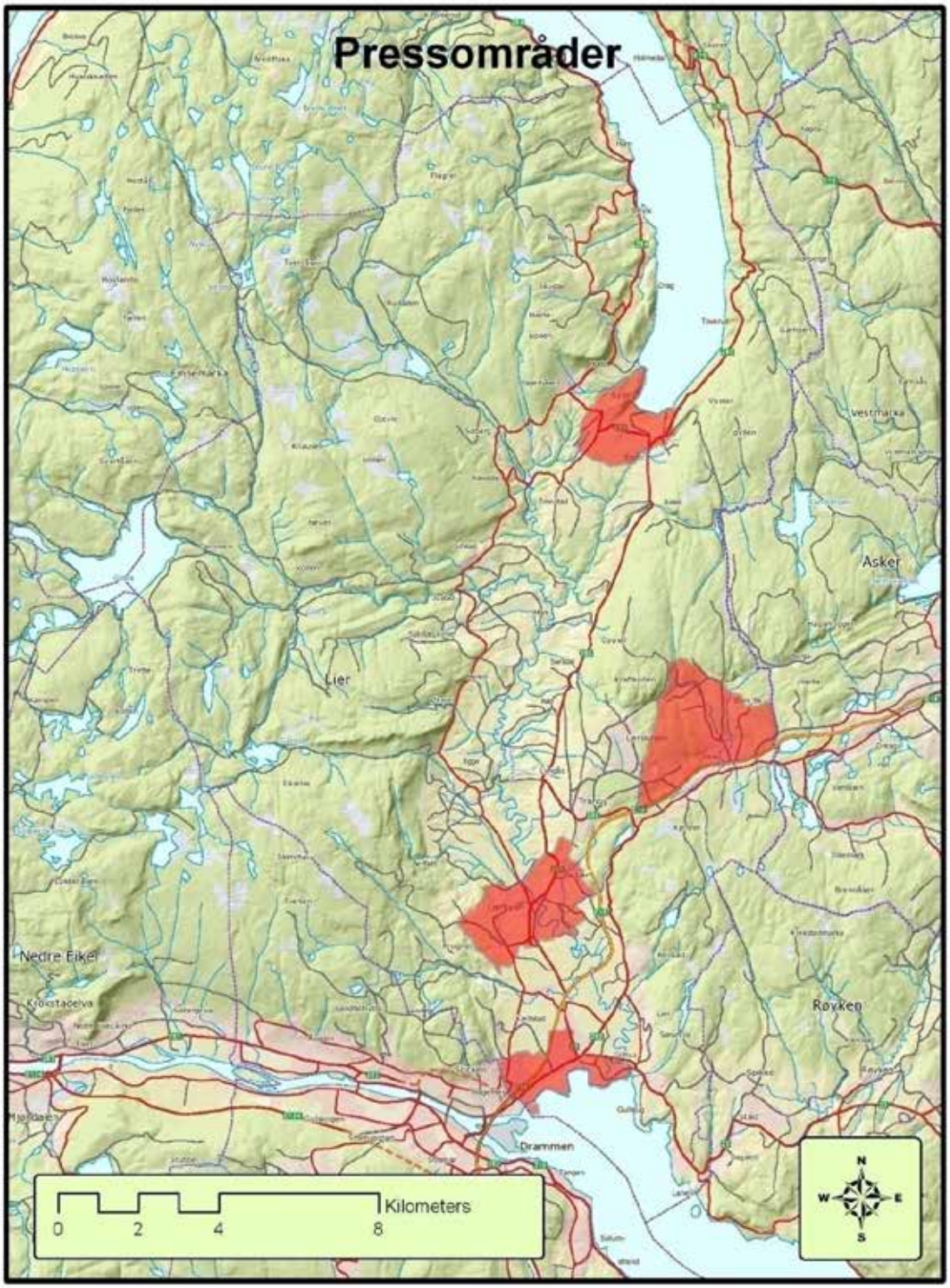

Under registreringsarbeidet ble det trukket frem fire prioriterte pressområder:

LIERSTRANDA
Området dekker Lierstranda med Nøste og Linnesstranda, inkludert matrikkelgårdene Nøste Vestre (gnr. 14), Nøste Østre (gnr. 15), Høvik Søndre (gnr. 16), Høvik Nordre med Jensvoll og Vitbank (gnr. 17), Frydenlund (gnr. 18) og Gilhus (gnr. 19), samt deler av Linnes Vestre (gnr. 112).

LIERBYEN
Området dekker Lierbyen og nærliggende jordbruksarealer, inkludert deler av matrikkelgårdene Hval (gnr. 40), Haugerud (gnr. 47), Eik Søndre (gnr. 48), Eik Nordre (gnr. 49), Lier prestegård (gnr. 50), Saue (gnr. 51 og 52), Katterud (gnr. 53), Jaren (gnr. 54) og Helgerud (gnr. 55) på vestsiden av dalføret, og Gommerud (gnr. 91), Haskoll Nordre (gnr. 92), Haskoll Søndre (gnr. 93), Ila (gnr. 94), Auvi med Foss og Skafstad (gnr. 95), Haslum (gnr. 96) og Brastad Nordre (gnr. 98) i øst.

LIERSKOGEN
Området dekker i hovedsak Lierskogen nord for E18, med matrikkelgårdene Grøstad Vestre (gnr. 149), Grøstad Østre (gnr. 150), Gravdal (gnr. 151), Ovenstad (gnr. 152), Langeland/Tømte (gnr. 153), Eikeberg (gnr. 154), Bø (gnr. 155), Rype (gnr. 156), Stabekk Øvre (gnr. 157), Stabekk Nedre (gnr. 158) og Heia (gnr. 159). Lengst mot nordvest er også mindre skogsarealer under Sørsdal (gnr. 134-136) og Hennum (gnr. 142 og 144).

SYLLING
Området dekker i hovedsak Sylling sentrum og kirkestedet lengre mot vest. Dette omfatter gårdene Valstad (gnr. 172), Svang (gnr. 173), Sylling-gårdene (gnr. 174 og 175) og Kirkerud (gnr. 177), samt Enger-gårdene (gnr. 193-195) lengst mot øst.

Utsikt mot Sylling fra nord. Foto: Kristoffer Dahle

Registrering – metode og gjennomføring

Automatisk fredete kulturminner er kontrollregistrert over hele kommunen, mens nyregistrering og vurdering av prognoser for hittil ukjente funn under overflaten har vært begrenset til de fire pressområdene. Kulturminner fra nyere tid er registrert i hele kommunen med unntak av områder i utmark.

Arbeidet har vært fordelt på to registratorer. Arkeolog Kristoffer Dahle i Buskerud fylkeskommune har hatt ansvar for de kulturminnene som er automatisk fredet. Foruten vurderinger av verneverdi er det lagt stor vekt på å heve kvaliteten på Askeladden. Jo Sellæg, som er rådgiver i bygningsvern med egen praksis i Drammen, har registrert hus og andre kulturminner fra nyere tid og har vurdert objektenes verneverdi. Som del av en oppdatering av SEFRAK-registeret er det utarbeidet en oversikt over SEFRAK-registrerte objekter som er gått tapt.

Registratorene har i fellesskap utarbeidet en verneliste over særlig verdifulle kulturmiljøer i kommunen. Listen er ment å sikre at mer helhetlige områder blir bevart og synliggjort. Den dekker et mangfold av ulike typer kulturmiljøer, samtidig som det har vært et mål å trekke ut slike som er viktige og karakteristiske for kommunen som helhet. De utvalgte kulturmiljøene er avgrenset, beskrevet, og vurdert med hensyn til verneverdi. Forslaget til verneliste vil danne et viktig grunnlagsdokument for kommuneplanarbeidet, og for fremtidig skjøtsel og tilrettelegging.

En prosess etter PBL bygger bl.a. på prinsippene om lokal folkevalgt styring, samt medvirkning fra befolkningen og berørte fagorganer. Organisering og ansvar for planprosessen har Lier kommune, og registratorenes arbeid har skjedd i samarbeid med kulturkontoret og eksterne samarbeidspartnere. Ved oppstart ble det holdt folkemøte på Lier Bygdetun. Her holdt registratorene hvert sitt foredrag, og det ble plukket ut en del enkeltpersoner med stor lokalkunnskap om de fire utvalgte pressområdene i planen. Disse har fungert som kontaktpersoner for registratorene. I tillegg ble det utformet et rundskriv som ble sendt til ulike lag og foreninger i kommunen, uten nevneverdig respons.

Underveis i prosjektet har det vært holdt flere opplysningsmøter og presentasjoner for grunneiere, historielag, politikere og kommunens administrasjon. Det har også vært utstrakt kontakt med lokalbefolkningen i registreringsarbeidet.

AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER (FORNMINNER)

Registreringsarbeidet ble gjort i 2008. Feltarbeidet begynte i uke 34 og avsluttet i uke 48. Arbeidet ble utført både til fots og med bil, slik at det ble mulig å vurdere kulturminner og kulturmiljøer på best mulig måte.

Det ble benyttet feltdatasamler (PDA) med ArcPad 7.0.1. og D-POS til datafangst og innmåling av fornminnene i felt. Samtlige bilder er tatt av registrator, med et Nikon Coolpix digitalkamera. ArcGIS 9.3 ble benyttet til bearbeiding av innmålingene og presentasjon av kartmaterialet. For å supplere Askeladden er det opprettet en egen database i MS Access. Denne inneholder blant annet informasjon om de definerte kulturmiljøene og deres verneverdi, med relaterte kartfiler i shape-format. Både bilder, kart og database følger vedlagt. Innmålingene og et stort utvalg bilder er også tilgjengelig via kartportalen www.kulturminnesok.no.

For å gjøre analyser og vurderinger er det gjort søk i gårdsarkiv, eldre innberetninger, og registrerings- og utgravningsrapporter. Det er også hentet inn andre kartdata, som for eksempel løsmassekart fra Norges Geologiske Undersøkelse (NGU) og historiske kart fra Statens Kartverk. Grunnlagsmaterialet vurderes som tilstrekkelig for denne rapporteringen.

Foruten utarbeidelsen av en verneliste hadde fornminneregistreringen en tredelt målsetning:

- *å kontrollregistrere alle hittil registrerte fornminner, samt å gjøre grovmaskede nyregistreringer i utvalgte pressområder*
- *å prioritere verdifulle kulturminner for videre skjøtsel og tilrettelegging*
- *å vurdere potensialet for funn av hittil ukjente kulturminner i utvalgte pressområder*

Kontrollregistreringen innebar en kvalitetssikring av tidligere registreringer, med hensyn til vernestatus, tilstand og kartfesting, Flere nye lokaliteter ble også lagt inn etter arkivsøk. Nyregistreringen omfattet kun en grovmasket overflateregistrering, gjerne i nær tilknytning til allerede kjente lokaliteter. Søk etter kulturminner under markoverflaten, i form av manuell prøvestikking etter steinalderlokaliteter eller maskinell sjakting i dyrket mark ble av økonomiske og tidsmessige årsaker ikke foretatt. Registreringene oppfyller derfor ikke KML § 9 om undersøkelsesplikt. Arbeidet var imidlertid med på å heve kvaliteten på databasen før denne ble gjort tilgjengelig for publikum i 2009.

Under kontrollregistreringen ble det videre gjort en vurdering av hver enkelt lokalitet med hensyn til skjøtsel og tilrettelegging. Denne ble gjort på bakgrunn av kulturminnenes og kulturmiljøets fattbarhet, og følger av vedlagte database (MS Access). Herfra er det utarbeidet en prioriteringsliste over særlig verdifulle lokaliteter, med eksempler på konkrete tiltak.

Vurdering av funnpotensial er gjort på grunnlag av ulike premissgivere for forhistorisk bosetning og aktivitet (eks. grunnforhold, landskap, strandlinjekurver), indirekte kilder (eks. løsfunn, flyfoto, nærliggende kulturminner) og sannsynlig bevaringsgrad i dag. Det er også gjort befaringer i felt, om enn i noe varierende grad. På bakgrunn av slike data kan man beregne forsiktige prognoser for funn av automatisk fredete kulturminner under overflaten, og danne en basisgradering av funnpotensialet i ulike områder. Et slikt prognoseverktøy kan bidra til økt forutsigbarhet og redusert ressursbruk ved fremtidig planarbeid.

NYERE TIDS KULTURMINNER

Registreringsarbeidet i felt er utført i perioden 2008-2011. Alle objekter er befart til fots. Til sammen ble 2500 enkeltobjekter registrert og vurdert. Av disse er 300 objekter i SEFRAK registrert tapt siden 1975. De bestående objekter er lagt inn i en Microsoft Office Excel database. Databasen følger som vedlegg til rapporten.

Alle objekter ble fotografert med digitalkamera (Nikon Coolpix 8400 og Nikon Coolpix P100). Ordinære objekter ble fotografert med 1-3 opptak for identifikasjon og med formål å gi en rask oversikt over objektets egenskaper og tilstand. Objekter som er interessante i et verneperspektiv ble grundigere fotodokumentert. Til sammen ble det tatt 9143 opptak. Filene er merket med adresse.

Registreringen omfatter alle typer byggverk oppført før 1940. I noen tilfeller er det også registrert objekter fra 1940-årene fordi man ikke har prioritert å bruke tid på å etterspore eksakt byggeår. Noen få objekter som er oppført etter krigen er bevisst tatt med på grunn av høy lokalhistorisk interesse eller høy arkitektonisk kvalitet.

Registreringen omfatter følgende hovedelementer:

- *identifikasjon av objektet*
- *registrering av faktiske forhold*
- *vurdering av verneverdi (enkeltobjekter og miljøer)*
- *vernestatus*
- *kommentarer*

Registrering og vurdering er utført etter metode og skjema utviklet av registrator (Jo Sellægs metode for vurdering av kulturminner, versjon 3.4). Systemet er benyttet i en rekke kommuner, bl.a. i Drammen, i Kongsberg og på Ringerike.

Vurdering av verneverdi

Kulturminneforvaltningen har de siste tiårene gått fra å fokusere på kulturminner som enkeltobjekter til i større grad å orientere seg mot helheten. Fra bare å frede enkeltstående monumenter legges det i dag større vekt på å bevare hele kulturmiljøer knyttet til vanlige menneskers liv og virke. Også kulturminner og kulturmiljøer knyttet til særlige hendelser, personer, tro og tradisjon kan få en høy verneverdi.

Vektlegging av vernekriterier endres gjerne over tid, og avhenger blant annet av hva slags sammenheng de sees i. Et felles verdisett er likevel viktig for å kunne gjøre verdivurderingene etterprøvbare og forståelige. Generelt skilles det gjerne mellom kulturminnenes kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi. Som primærkilder utgjør kulturminnene en svært viktig erfarings- og kunnskapsbank, men de kan også være en ressurs for opplevelse, identitetsbygging, tilhørighetsfølelse og estetisk opplevelse. Kulturminner med opplevelses- og formidlingsverdi kan dermed også være en ressurs for sektorer som friluftsliv, reiseliv og næringsliv. Tabellen under viser noe av de mest utbredte kriteriene for vurdering av verneverdi.

Kriterium	**Beskrivelse (kulturmiljø)**
Alder	Kulturmiljøets verdi stiger dersom dette har kulturminner med høy alder, eventuelt høy alder innenfor en bestemt type kulturminner eller et avgrenset geografisk område.
Historisk kildeverdi	Kulturmiljøet som kilde til kunnskap om fortiden (bo- og leve-forhold, sosiale forhold, arbeidsliv og næringsstruktur, tekniske muligheter og begrensninger, viktige personer eller begivenheter etc.).
Autentisitet/homogenitet	Kulturmiljøets grad av opprinnelighet fra en definert periode, eller dets ensartethet i type kulturminner.
Variasjon	Kulturmiljøets variasjon i tid og typer kulturminner, samt eventuelt biologisk mangfold
Sjeldenhet	Kulturmiljøet som sjeldent, enten ved at det alltid har vært sjeldent, eller at det har vært vanlig og nå er blitt sjeldent.
Representativitet	Kulturmiljøet som et representativt utvalg av det typiske for en tid, en type, et mangfold eller innenfor et avgrenset geografisk område.
Miljøverdi	Kulturmiljøet viser klare sammenhenger og helheter mellom dets ulike bestanddeler.
Identitetsverdi	Kulturmiljøet som identitetsskapende element i omgivelsene for lokalbefolkningen, et sosialt sjikt, en etnisk eller religiøs gruppe etc.
Symbolverdi	Kulturmiljøet som symbol på eller for et lokalmiljø, en betydningsfull hendelse etc.
Pedagogisk verdi	Kulturmiljøets evne til å illustrere fortiden spesielt tydelig
Estetisk verdi	Kulturmiljøet som vakkert i seg selv og/eller i sammenheng med omgivelsene
Fysisk tilstand	Kulturmiljøets grad av bevaring.

Riksantikvaren har også spesifisert hvordan verdisetting av kulturminner og kulturmiljøer kan være forankret i en lokal, regional, nasjonal og internasjonal størrelsesorden. Fra et kulturminnefaglig og forvaltningsmessig ståsted innebærer det at kulturminner og kulturmiljøer vektes ved hvordan de representerer verdier på ulike nivåer. Alle fredete kulturminner er pr. definisjon av nasjonal verdi, mens et kulturminne av regional verdi kan være et kulturminne som er typisk eller sjelden i et område. At et kulturminne har lokal verdi betyr ikke at det har lav verdi, men at det er viktig for lokalhistorien og for lokalbefolkningens opplevelse og tilknytning.

AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER (FORNMINNER)

Alle fornminner er automatisk fredet og har nasjonal verdi som følge av sin høye alder og historiske kildeverdi. En vurdering av verdi er likevel viktig for fremtidig planarbeid, for eksempel ved

eventuelle søknader om dispensasjon, og danner dessuten en forutsetning for å prioritere lokaliteter for videre skjøtsel og tilrettelegging. Både kulturminner og kulturmiljøer er derfor vurdert uavhengig av juridisk status.

Sammen med kriteriene ovenfor vil nivåene hovedsakelig brukes som et ledd i å begrunne om kulturmiljøet har middels, høy eller svært høy verdi. Grunnlaget for vurderingen går også frem av vedlagte database som angir hvilke av kriteriene i tabellen ovenfor som er mest vektlagt. Den gir imidlertid ingen informasjon om hvor stor vekt det er lagt på det enkelte kriterium, og en kan derfor ikke "summere" antall oppfylte kriterier for å beregne en samlet vurdering.

Sentralt i verdivurderingen står også kulturminnenes og kulturmiljøenes *fattbarhet*. Dette begrepet er tradisjonelt knyttet til hvor godt markert et kulturminne er i landskapet, og hvor synlig og forståelig det er for tilskueren. Når en vurderer større kulturmiljøer, er det imidlertid kulturminnenes relasjoner, sammenhenger og henvendelse som vurderes. Her er også lokaltopografien viktig. I motsetning til dagens arealplankart, har forhistoriske landskap og landskapsrom blitt opplevd som romlige enheter med 'gulv' og 'vegger'. Slike rom kan ligge på ulike geografiske nivå, og avhenger i stor grad av observatør, ståsted og perspektiv. For å forstå hvordan disse kulturminnene har vært opplevd er det derfor viktig å se kulturminnene i forhold til hverandre, og å kartlegge bevegelseslinjer, knutepunkter og landemerker i landskapet, ikke minst i forhold til hvordan kulturmiljøene bør skjøttes og tilrettelegges.

Kulturminner kan inngå i *sammenhenger* med hverandre, innenfor en lokalitet (eks. ulike deler av et gårdsanlegg), et kulturmiljø (eks. jernvinneanlegg og kullgroplokaliteter), og mellom ulike kulturmiljøer (eks. ulike gravfelt). Et eller flere kulturminner kan også ha nære *relasjoner* til landskapet, for eksempel ved at steinalderboplasser ble lokalisert nær fortidige strandlinjer, jordbruksboplasser i sørvendte områder med tykk morenejord, fangstgroper nær vilttrekk etc. Også ikke-synlige lokaliteter kan inngå i slike relasjoner og sammenhenger. Videre bør en ta hensyn til kulturminnenes *kronologi*, og hvordan ulike sammenhenger og relasjoner kan ha endret seg over tid. Begrepet *henvendelse* knytter seg til utsynet fra kulturminnet og forholdet til landskapet og nærliggende landskapsrom. Særlig gravminner plasseres gjerne på grensen mellom ulike landskapsrom, hvor de er godt eksponert og hvor innsynet er godt. Plasseringen kan også indikere om en med kulturminnet har siktet mot en *nær- eller fjernvirkning* (jf. Gansum, Jerpåsen og Keller 1997).

NYERE TIDS KULTURMINNER

Registrator har *vurdert* objektenes verdi i forhold til forskjellige vernekriterier, og har konkludert med en eventuell anbefaling av vern. Objektene er vurdert i forhold til ni forskjellige kriterier, basert på vernekriteriene som er nevnt i tabellen over:

- *Identitet- og/eller symbolverdi*
- *Historisk og/eller pedagogisk betydning.*
- *Miljøverdi eller strøksverdi.*
- *Representativitet.*
- *Autentisitet.*
- *Sjeldenhet.*
- *Tilstand.*
- *Alder.*

For hvert kriterium er det gitt en verdivurdering (svært høy verdi, høy, middels og lav verdi). Vurderingene gir et bilde av hva det er lagt vekt på i en sammenfattet *faglig vurdering*. De ni kriteriene vektlegges forskjellig, slik at man ikke kan "summere" verdien av de enkelte kriterier for å beregne en samlet vurdering.

2. AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER

Lier i forhistorisk tid og middelalder (før 1537)

Lier kommune er rik på kulturminner fra forhistorisk tid (steinalder, bronsealder, jernalder) og middelalder. Med unntak av bygningslokaliteter, kirkesteder og kulturminner under vann, er det totalt registrert 235 kulturminnelokaliteter i Askeladden. 104 av disse er automatisk fredet (dvs. eldre enn 1537), mens ett kulturminne, kong Fredrik V's obelisk fra 1749, er fredet etter vedtak. 13 lokaliteter er fjernet, hovedsakelig gjennom arkeologisk utgravning, mens 35 mangler formelt vernegrunnlag. Disse er enten registrert fordi kulturminnene er fredet, eller fordi man tidligere har vært i tvil om deres art, alder og vernegrunnlag. 77 lokaliteter har fremdeles uavklart status.

Hovedperiode	Fagterm	Tidsspenn
Eldre steinalder (ES)	Tidligmesolitikum (TM)	ca 9500 – 8000 f.Kr.
	Mellommesolitikum (MM)	ca 5000 – 6300 f.Kr.
	Senmesolitikum (SM)	ca 6300 – 4000 f.Kr.
Yngre steinalder (YS)	Tidligneolitikum (TN)	ca 4000 – 2800 f.Kr.
	Mellomneolitikum (MN)	ca 2800 – 2400 f.Kr.
	Senneolitikum (SN)	ca 2400 – 1800 f.Kr.
Bronsealder (B)	Eldre bronsealder (EBA)	ca 1800 – 1000 f.Kr.
	Yngre bronsealder (YBA)	ca 1000 – 500 f.Kr.
Eldre jernalder (EJ)	Førromersk jernalder (FJ)	ca 500 f.Kr – 0
	Romertid (RT)	ca 0 – 400 e.Kr.
	Folkevandringstid (FT)	ca 400 – 550 e.Kr.
Yngre jernalder (YJ)	Merovingertid (MT)	ca 550 – 800 e.Kr.
	Vikingtid (VT)	ca 800 – 1030 e.Kr.
Middelalder (MA)	Middelalder (MA)	ca 1030 – 1536 e.Kr.

Det er verdt å merke seg at selv om et kulturminne ikke er registrert i Askeladden betyr ikke det at det ikke er fredet. Det kan være kjente kulturminner som ennå ikke er lagt inn i databasen, eller kulturminner som ikke hittil har vært kjent for kulturvernmyndighetene.

Ved starten av dette prosjektet i 2008 var det registrert 321 enkeltminner med automatisk fredet eller uavklart vernestatus i Lier. Etter registreringene var dette tallet steget til 654. Økningen var reelt sett enda større, ettersom flere av kulturminnene fikk endret vernestatus (fjernet/omdefinert). For øvrig er 14 enkeltminner slettet som følge av dobbeltregistrering. Samlet steg tallet på kulturminner til 822, inkludert både arkeologiske lokaliteter og andre kulturminnelokaliteter. 198 av disse ble nyregistrert i 2008, hvorav ett var et løsfunn (ID 117746). Resten av økningen skyldes arkivsøk og innlegging av allerede kjent materiale. En stor del av nyregistreringene ble påvist under kontrollregistrering av kjente kulturminner, og dermed knyttet til allerede eksisterende lokaliteter i Askeladden. Økningen på lokalitetsnivå var derfor ikke like markant.

Antallet kulturminner i Askeladden er ikke statisk. Etter at registreringene ble avsluttet i 2008 er det registrert 48 nye kulturminner (se vedlegg, appendiks), hvorav 17 er automatisk fredet, 18 er uavklart og 13 er ikke fredet. Pr. 06.07.2010 er dermed tallet på kulturminner innenfor de nevnte kategorier steget til 870, fordelt på 235 lokaliteter.

Art	Aut. fredet	Fjernet	Ikke fredet	Uavklart	Vedtak	Sum
Annen arkeologisk lokalitet	0	0	15	10	0	**25**
Annen type lokalitet	0	0	0	0	1	**1**
Bergverk-gruveanlegg	0	0	1	0	0	**1**
Bosetning-aktivitetsområde	16	7	3	11	0	**37**
Dyrkingsspor	4	0	1	8	0	**13**
Fangstlokalitet	1	0	0	0	0	**1**
Forsvarsanlegg	1	0	1	0	0	**2**
Funnsted	0	0	0	4	0	**4**
Glass-keramikk-tegl produksjon	0	0	1	0	0	**1**
Gravfelt	19	0	0	2	0	**21**
Gravminne	42	3	0	4	0	**49**
Gårdsanlegg	3	0	0	5	0	**8**
Kirkegårdslokalitet	1	0	0	0	0	**1**
Kokegroplokalitet	6	3	0	0	0	**9**
Kullfremstillingsanlegg	1	0	6	0	0	**7**
Rydningsrøyslokalitet	0	0	4	21	0	**25**
Røysfelt	0	0	1	1	0	**2**
Steinbrudd	0	0	0	1	0	**1**
Tradisjonslokalitet	3	0	2	0	0	**5**
Utmarkskulturminner	0	0	0	1	0	**1**
Veianlegg	7	0	5	9	0	**21**
Sum	**104**	**13**	**40**	**77**	**1**	**235**

Lokaliteter i Lier, fordelt på art og vernestatus.
**Flere av gravminnene inngår reelt sett i større gravfelt. Antallet er derfor noe misvisende.*

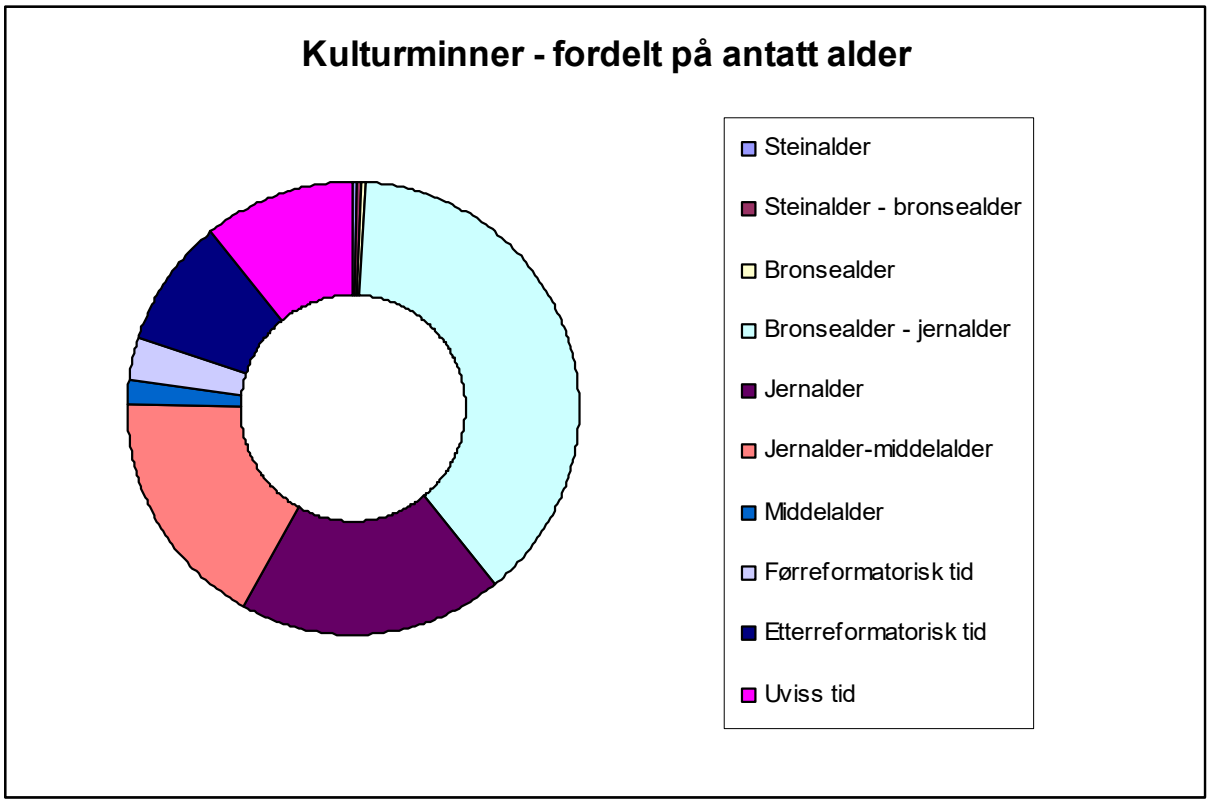

Automatisk fredete/uavklarte lokaliteter i Lier, gruppert etter alder. Diagrammet leses fra toppen og med klokka.

Jernalderen skiller seg ut som en særlig rik periode i Lier, og nærmere ¾ av kulturminnene i kommunen kan være fra denne perioden. Tradisjonelt er det gravminner og gravfelt som har dominert kulturminnebestanden, men også antallet gårdsanlegg, dyrkingsspor og rydningsrøyslokaliteter er godt representert. I tillegg har nye arkeologiske metoder ført til stadig flere funn av bosetnings- og aktivitetsområder og kokegroplokaliteter under markoverflaten. Gruppen *annen arkeologisk lokalitet* består for det meste av hauger og groper av ukjent art og funksjon, hvorav de fleste trolig er naturlige. Et særskilt fokus på veier under dette registreringsarbeidet har for øvrig resultert i en betydelig økning av antall veianlegg i databasen.

Geografisk er de fleste kulturminnene registrert i sørlige og østlige deler av kommunen, med særlige konsentrasjoner på Lierskogen og i Hennum-området. Disse ligger begge i områder med tykk morenejord, og har gode vilkår for tidlig jordbruk.

STEINALDER (9500 – 1800 f.Kr.)

Fra steinalder er det registrert få faste kulturminner i Lier. I Askeladden er det kun boplassene på Gommerud (ID 117874) og Vestre Sandaker (ID 117807) som er notert. Begge er tidligere undersøkt av arkeologer.

På Gommerud er det gjennom tidene funnet flere økser og andre steinartefakter (eks. C24004, C27402, C27758), og i 1948 ble lokaliteten undersøkt og avgrenset av arkeologen Erik Hinsch (1948, C28295). Boplassen er den hittil eldste som er kjent i Lier. Både funnene og beliggenheten ca 50 meter over havet antyder at boplassen er fra senmesolitikum, sannsynligvis fra Nøstvetfasen (5500 – 5200 f.Kr.). Fasen er oppkalt etter en viktig lokalitet i Akershus, og den er også godt representert andre steder langs Oslofjorden. Flertallet av disse boplassene er kystbundne, i den betydning at de har ligget i en smal sone langs kysten, med kort avstand til sjøen.

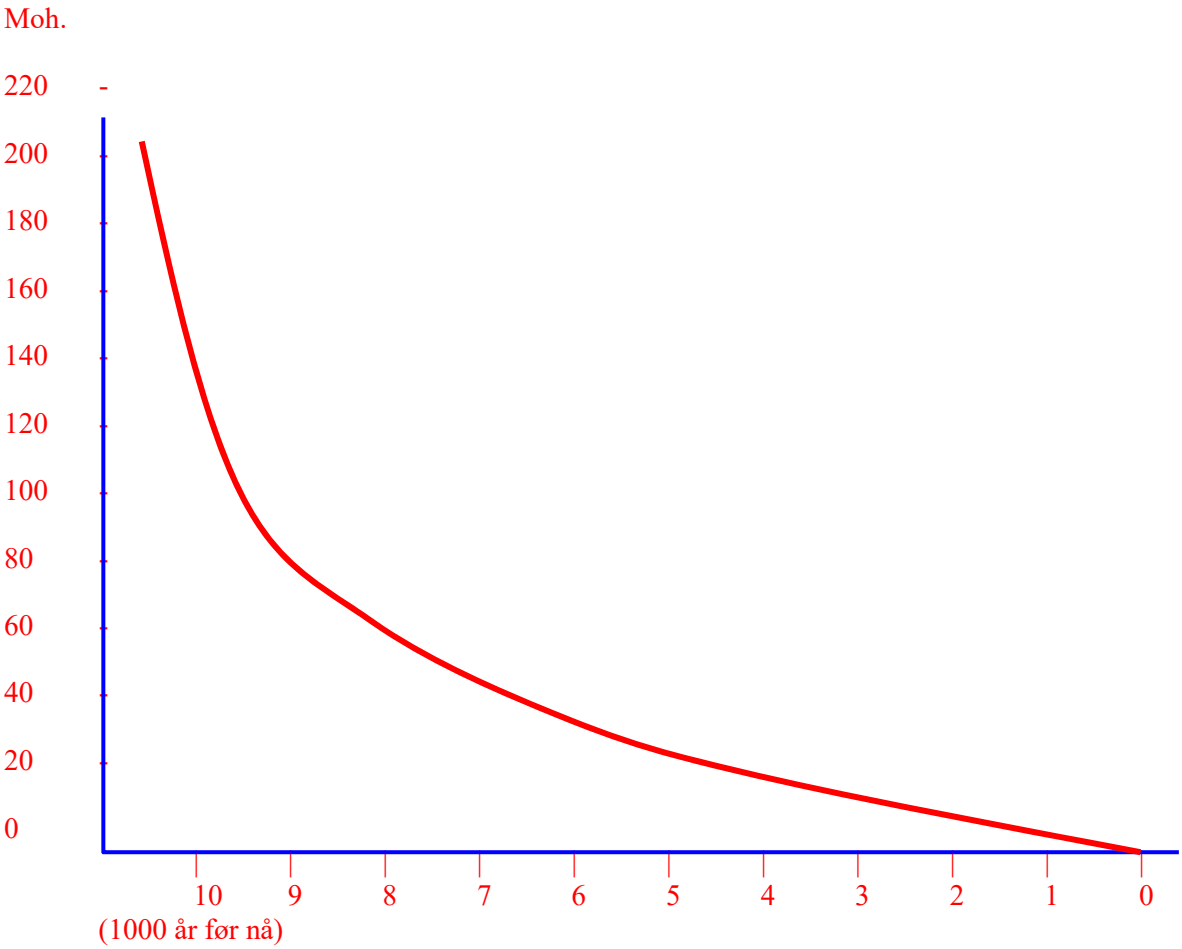

Strandlinjekurve for Skimorenen.

Løsfunn av flint kan tyde på at det finnes flere steinalderboplasser under markoverflaten. Under registreringsarbeidet ble det funnet et flintavslag på gården Svang ved Sylling (ID 117746). Dette ble påvist 80 m o.h., noe som gir en mulig strandlinjedatering til ca 7000 f.Kr. Funnet kan imidlertid være yngre, og være knyttet til tidlig jordbruksbosetning.

Boplassen på Vestre Sandaker ble undersøkt av Kulturhistorisk museum i 2004, etter at det ble påvist flere flintavslag under registrering. I tillegg til 45 steinartefakter, ga utgravningen funn av keramikk og brent bein (C54052, C54053). Det ble ikke gjort C14-dateringer her, men undersøkelser av en kokegrop på samme høyde på Brastad (ID 90277) har gitt dateringer til Kjeøyfasen i senmesolitikum (4450 − 4170 f.Kr.).

Mangekantøks fra tidligneolitikum (C10048), funnet på Skjeggerud. Foto: Kulturhistorisk museum.

I likhet med boplassen på Gommerud har denne boplassen ligget inne i en liten sørvendt bukt, noe som tyder på at menneskene fremdeles livnærte seg av jakt, fangst, fiske og sanking. Det er ikke gjort sikre funn av jordbruksboplasser fra steinalderen i Lier, men basert på innleverte løsfunn har jordbruksområdene omkring Sylling og Lierbyen et stort potensial for slike funn. Løsfunn av neolittiske økser er for øvrig gjort over hele kommunen. De fleste av disse er enkle skafthulløkser fra senneolitikum/eldre bronsealder (2400 – 1000 f.Kr.), men det er også funnet flotte økser fra tidlig- og mellomneolitikum (4000 – 2400 f.Kr.).

Veideristninger – dyrefigurer

Norges største helleristningsfigur av elg ble funnet på bergflaten ovenfor i 2013. Elgfiguren måler over 4 meter i lengde. Den er sett fra siden, med et stort gevir og flere rektangulære riss i kroppen. Elgen er en av flere dyrefigurer på bergflaten.

Elgristningene her hører trolig til samme tidsperiode som helleristningene i Skogerveien og på Åskollen i Drammen. Flere slike ristninger finnes på Kattfoss i Modum. For over 6000 år siden, i eldre steinalder, har de blitt hugget på svaberg i strandsonen. Helleristningene gir oss en unik mulighet til å trenge inn i steinalderfolkenes tankeverden. Dette folket drev jakt, fangst og fiske i Drammensfjorden, som den gang strakte seg helt inn til Kattfoss.

Veideristninger er ofte sett i sammenheng med jaktmagi, ritualer og religiøse forestillinger. I Søndre Buskerud forestiller ristningene i hovedsak ville dyr som elg, hval, fisk, og sjøfugl. Elgfigurer er et sentralt motiv som vi finner på alle de ovennevnte veideristningsfeltene, noe som tyder på at dyret må ha hatt en spesiell betydning for menneskene her. Enkelte forskere mener at elgen kan ha vært et totemdyr for den eller de stammene som brukte området som sitt territorium.

Over: Illustrasjoner av elgfigurene på bergflaten.

Til venstre: Nattbelysning med skråstilt kunstig lys og fotografering.

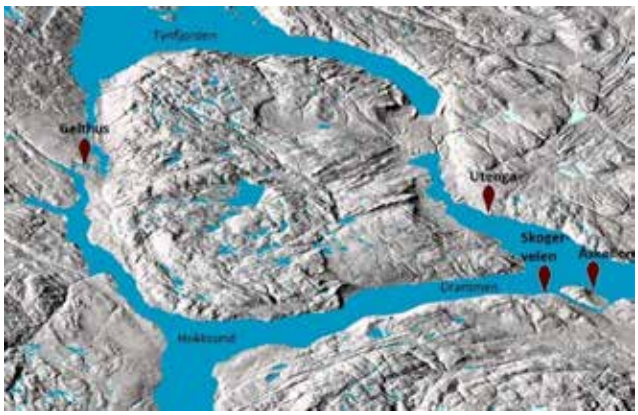

Illustrasjon av hvordan landskapet kan ha sett ut for omkring 6000 år siden.

BRONSEALDER (1800 – 500 f.Kr.)

Gravrøyser fra bronsealderen representerer den eldste kulturminnearten som er synlig på overflaten i Lier. Disse monumentene vitner blant annet om større sosiale forskjeller enn tidligere. Gravene på Brastadåsen (eks. ID 79245, 39120, 39121) viser en plassering i landskapet som er svært typisk for perioden, men det er også registrert flere gravrøyser på Lierskogen, som kan gå tilbake til bronsealderen. Her er det også påvist fossile dyrkingsspor.

En annen synlig kulturminneart som er typisk for bronsealderen er såkalte jordbruksristninger, men det er ikke registrert noen form for bergkunst i Lier. Det er tidligere registrert en helleristning på gården Opsal (ID 29103), men denne ble gjenfunnet under registreringene og avkreftet som naturdannelse. Det er heller ikke gjort funn av bronsegjenstander fra perioden, men en del av steinartefaktene kan trolig datere seg til bronsealder og sen steinbrukende tid.

Gjennom maskinell sjakting er det påvist et bosetningsområde på Gravdal som er datert til overgangen yngre bronsealder-førromersk jernalder (ID 87786). Sannsynligvis er antallet bevarte bosetningsspor fra perioden langt større.

Bronsealderrøys på Brastadåsen, ID 79245-1. Foto: Kristoffer Dahle.

Bjørkhaugen på Eik, ID 39111-1. Foto: Kristoffer Dahle.

JERNALDER (500 f.Kr. – 1030 e.kr.)

Fra jernalderen av øker kulturminnebestanden betraktelig, både i form av gravminner og spor etter bebyggelse, dyrkning og andre aktiviteter. Av mer særegne kulturminner fra perioden kan nevnes bygdeborgen på Fosskollen, som trolig er fra folkevandringstid (400 – 550 e.Kr.).

Gravminnene fra perioden består i hovedsak av hauger av jord og stein, men det er også registrert enkelte gravrøyser. Størrelsen varierer betydelig, fra mindre 'gårdshauger' til 'stormannsgraver' med diameter på over 30 m. Eksempler på det siste er Huseby-haugene (ID 39109, 62755), samt Bjørkhaugen på Eik (ID 39111-1). Andre gravminner kan derimot mangle synlig markering på overflaten (eks. ID 87792, 118677). I tilknytning til flere av gravfeltene er det påvist veifar med potensielt høy alder (ID 117750, 118571, 118589). Her kan særlig nevnes den gamle rideveien fra Asker til Sylling, som passerer flere store gravfelt over Lierskogen og Hennum.

På Lierskogen er det også registrert flere gårdsanlegg som kan gå tilbake til yngre jernalder (eks. ID 117497, 117591, 117694), samt fossile dyrkingsspor fra eldre jernalder (eks. ID 39131, 117489, 119724). Kravet til et gårdsanlegg er at det i tillegg til dyrkingsspor er registrert tufter, i form av markerte voller, eller at det er påvist områder hvor det sannsynligvis har vært bebyggelse og at spor etter denne kan være skjult under markoverflaten.

Rydningsrøys på Rype, ID 117497. Foto: Kristoffer Dahle

Flere bosetningsområder fra denne perioden er påvist gjennom maskinell sjakting, særlig i forbindelse med RGA-undersøkelsene (Reservevannledning Glitre – Asker) i 2003-2004 (eks. ID 87788, 87795, 87802). En kulturminneart som er typisk for eldre jernalder er kokegroper (se bl.a. Knutsen 2005). Disse kan både finnes i tilknytning til gravfelt og til bosetningsområder. De kan ha hatt flere funksjoner, men hovedformålet er å koke mat i groper som fylles med oppvarmede steiner og dekkes til. På Lierstranda er det også påvist store koksteinskonsentrasjoner som trolig kan knyttes til produksjon (ID 96319, 96321), og som er datert til vikingtid og middelalder.

Bygdeborgen på Fosskollen, ID 62770 (t.v.) og den gamle Kirkeveien til Hval, ID 118112 (t.h.). Foto: Kristoffer Dahle.

MIDDELALDER (1030 – 1536 e.Kr.)

Flere lokaliteter med gravfelt fra yngre jernalder viser makt- og/eller kultstedskontinuitet inn i middelalderen ved at det anlegges kirker i umiddelbar nærhet av gravminnene (ID 84053, 84301, 84667). På Huseby er det også registrert en kirkegårdslokalitet fra perioden (ID 75013).

Gårdsanleggene synes også å vise kontinuitet, og det er mulig at flere av disse representerer ødegårder fra Svartedauen. Andre er yngre, og kan trolig være ryddet i perioden (eks. ID 94800, 117494, 120434). I tillegg kommer fossile dyrkingsspor uten klar gårdstilknytning, eller med sannsynlig tilknytning til historisk kjente gårder. Dette gjelder blant annet rydningsrøyslokaliteter nær dagens åkerarealer.

Kulturminner i utmark er en annen kulturminnekategori som gjerne dateres til middelalder. Denne er imidlertid svært lavt representert i Lier. Kun en kullgrop (ID 35319) og ett fangstanlegg (ID 94871) er registrert som automatisk fredet.

Flere av de registrerte veifarene kan trolig dateres til middelalder, om de ikke er enda eldre. Eksempler er hulveien fra Sylling til Hørte (ID 118386) og kirkeveien fra Viulstad til Hval (ID 118112). Disse har blant annet vært benyttet av pilgrimsreisende på vei gjennom Lier. For øvrig kan nevnes to viktige tradisjonslokaliteter, St. Hallvardskilden på Huseby (ID 39110) og Olavskilden i Sylling (ID 118385). Begge har trolig vært viktige knutepunkt for ferdselen. En annen unik lokalitet er slagstedet ved Hørte bro (ID 39135), hvor kong Sverre gjorde et hardt utfall mot kong Magnus i 1178, midt under den såkalte borgerkrigstiden.

Dagens kulturminnebestand - vernestatus, tilstand, kartfesting

Med Askeladden som verktøy håper Riksantikvaren og kulturminneforvaltningen at det skal bli lettere for kommuner og fylkeskommuner å ta kulturminner med i planleggingen av forvaltningsarbeid, utbyggingsprosjekter og lignende, samt å bekjempe kulturminnekriminalitet. Også Stortinget og Regjeringen støtter opp om Askeladden og dens betydning (St. meld. nr 16 (2004-2005) "Å leve med kulturminner", s. 71).

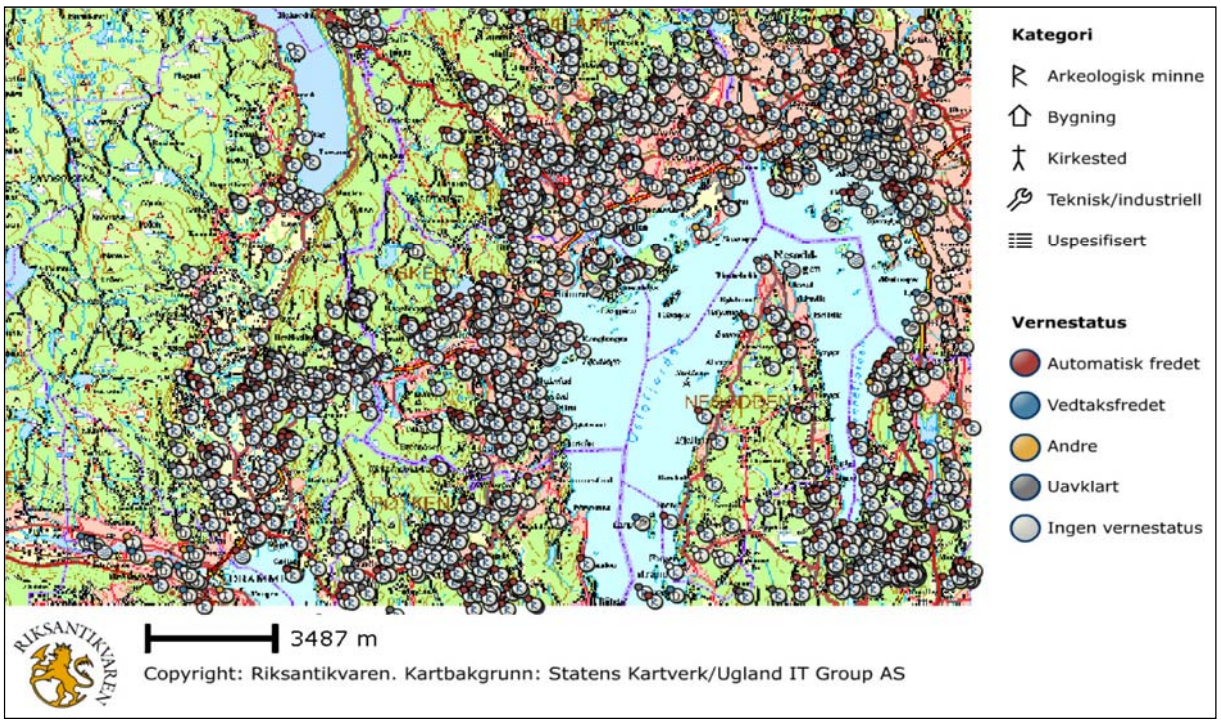

Utsnitt av Askeladden som viser konsentrasjonen av kulturminner i Lier og Osloområdet. Kilde: Riksantikvaren.

Med tanke på å heve kvaliteten på kulturminnedatabasen har det i forbindelse med kommunedelplanen vært et mål å kontrollregistrere alle kjente automatisk fredete og uavklarte kulturminner i Lier. Dette er en viktig forutsetning for å redusere feilen, oppnå mer effektiv saksbehandling og en mer forutsigbar arealplanlegging. Kvalitetshevingen gjelder i første rekke tre områder; avklaring av vernestatus, vurdering av tilstand og bedre kartfesting. I tillegg har flere kulturminner fått endret lokalitets- og enkeltminneart, noe som har bidratt til større kongruens i databasen. En mer systematisk gjennomgang av artsbegrepene er imidlertid ikke foretatt. Her avventes klarere retningslinjer fra Riksantikvaren. Av tidsmessige og økonomiske årsaker er det heller ikke gjort mer utførlige beskrivelser av hver enkelt lokalitet og enkeltminne i databasen, men det er tatt bilder av samtlige kulturminner. Et utvalg er gjort tilgjengelig via Askeladden/Kulturminnesøk.

AVKLARING AV VERNESTATUS

Ved oppstart av prosjektet var det registrert 62 uavklarte lokaliteter i Askeladden. Gjennom en systematisk gjennomgang av kulturminnebestanden, hvor en også har kunnet vurdere ulike lokaliteter i forhold til hverandre, har målet vært å gjøre nye vurderinger av kulturminnenes art, datering og vernegrunnlag. Tallet på uavklarte lokaliteter steg imidlertid til 74 i løpet av registreringen.

Hovedårsaken til dette er at det er lagt inn en rekke nye kulturminner, men det ble også sådd tvil rundt flere av de lokalitetene som hittil har vært registrert som automatisk fredet. 16 av disse fikk derfor endret vernestatus til uavklart, mens fem er helt avfredet. To av disse er tidligere undersøkt av arkeologer (ID 29096, 62762) og avkreftet som naturdannelser, uten at vernestatus er blitt oppdatert i Askeladden. I tillegg var en etterreformatorisk tuft med kjeller registrert som fangstgrop (ID 60796) og en kullmile som gravhaug (ID 117812). Det siste tilfellet gjelder en tradisjonslokalitet knyttet til etterreformatoriske hendelser (ID 77336).

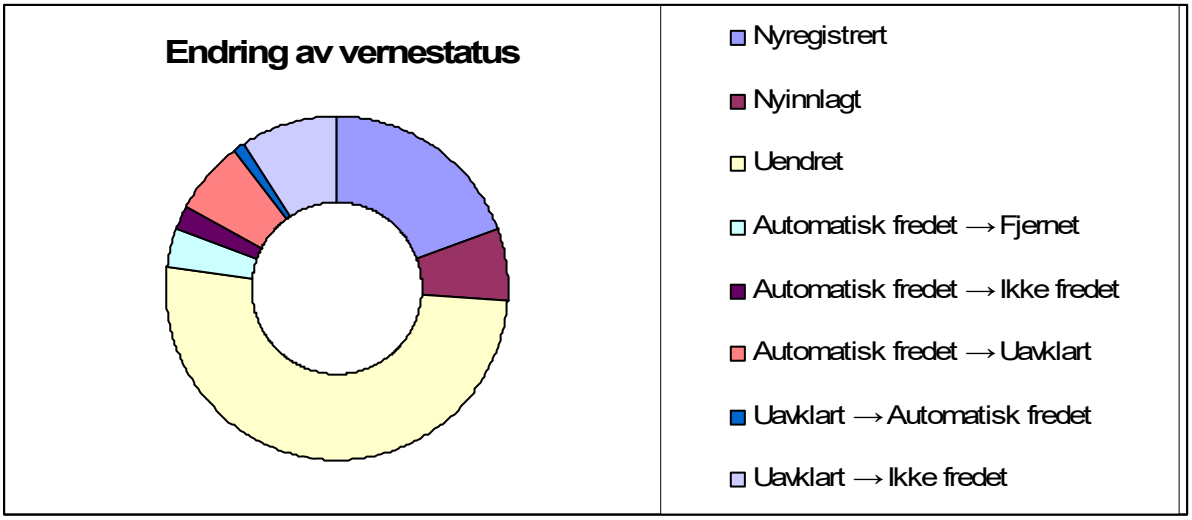

Av de hittil uavklarte lokalitetene som fikk ny vernestatus, ble 21 lokaliteter avfredet, mens to satt til automatisk fredet. Det ene tilfellet gjelder slagstedet ved Hørte bro (ID 39135), hvor det fra før av var registrert en røys. Denne ble nå fredet som del av en tradisjonslokalitet. Det andre tilfellet gjelder en røys på Tranby (gnr 24/1) som ikke ble gjenfunnet under ØK-registreringene (ID 29100). Sannsynligvis gjelder dette en av røysene ved Steinveien på Gjellebekk. Her finnes det flere førreformatoriske røyser, hvorav de fleste er spor etter tidlig jordbruk.

Naturdannelse, ID29096, tidligere avkreftet og omdefinert. Foto: Kristoffer Dahle.

Avfredningene gjelder for det meste naturdannelser. Ved ØK-registreringene ble det registrert en hel del sikre eller sannsynlige naturminner. Disse har hittil vært oppført med uavklart vernestatus i Askeladden.

Endret vernestatus ble også gitt til lokaliteter som er fjernet. Dette gjelder lokaliteter som er utgravd av arkeologer, og/eller hvor det ikke lengre er mulig å finne bevarte spor under markoverflaten.

År	Utgravning	ID	Type
2004	Sandaker vestre	117807, 117808	Steinalder
2005	Reservevannledning Glitre-Asker	87782, 90277, 90278	Flateavdekking (kokegroper)
2007	Frydenlund	96319, 96321	Flateavdekking (produksjon)
2008	Flåtan	89273	Flateavdekking (dyrkingsspor)

Tabell over KHM's utgravninger i Lier

Av de lokalitetene som fremdeles er registrert som uavklart i databasen, er det knyttet usikkerhet langs tre ulike akser:

Det første usikkerhetsmomentet er knyttet til aldersbestemmelse, noe som gjelder nesten ¾ av lokalitetene. En stor del av disse er sannsynligvis etterreformatoriske, men veianlegg og ulike former for dyrkningsspor hører til kulturminnearter som det er vanskelig å datere uten å gjøre arkeologiske inngrep.

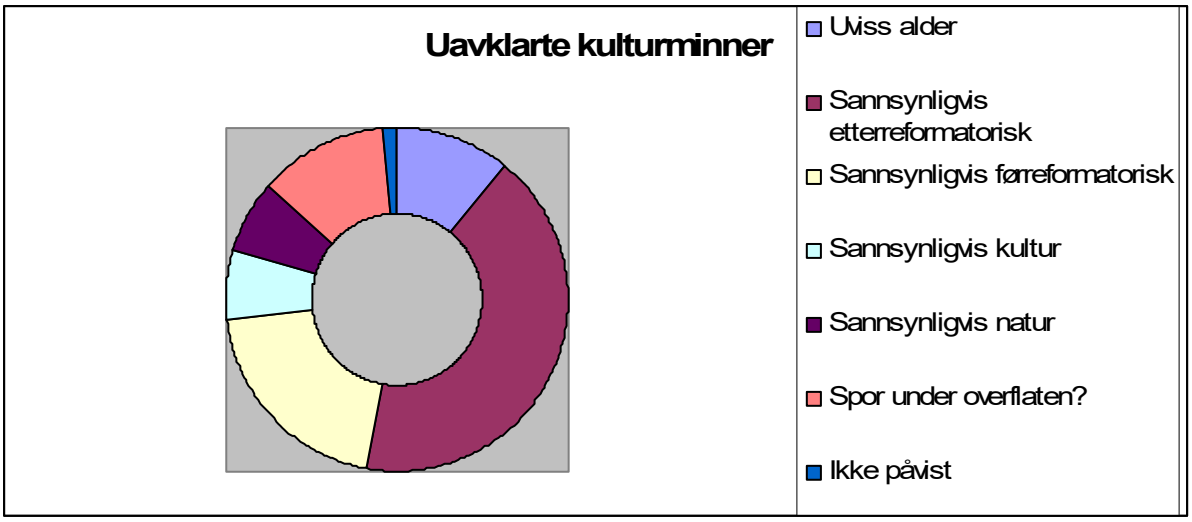

Det andre usikkerhetsmomentet gjelder om kulturminnet kan være en naturdannelse med trekk som minner om et gravminne eller andre former for kulturminner. Dette gjelder hovedsakelig ulike hauger, groper eller røysdannelser.

Det siste tilfellet gjelder hvor kulturminnet ikke er gjenfunnet, eller hvor dette ikke lengre er synlig. Både her og hvor det er gjort løsfunn kan det muligens skjule seg kulturminner på markoverflaten.

VURDERING AV TILSTAND

Kulturminner er uerstattelige kilder til kunnskap om fortiden, særlig til perioder hvor det finnes få eller ingen skriftlige kilder. Likevel har den årlige desimeringen av kulturminner ligget høyt gjennom hele 1900-tallet. Dette resulterte etter hvert i grep fra Stortinget og Regjeringen, og i St. meld. nr. 8 (1999-2000) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" var et av de nasjonale resultatmålene:

"Det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer som følge av fjerning, ødeleggelse eller forfall, skal minimeres, og skal innen år 2008 ikke overstige 0,5 % årlig".

Målsettingen er gjentatt i senere stortingsmeldinger, og målet gjelder nå fram til 2020.

En forutsetning for fremtidig miljøovervåkning er imidlertid kjennskap til kulturminnenes tilstand i dag. I 1997 initierte Riksantikvaren et prosjekt i seks utvalgte kommuner, hvor tap og skade skulle

tallfestes, og hvor en skulle finne årsakene bak. En ønsket også å klarlegge hvilke sektorer som hadde ansvaret, for slik å finne egnede tiltak. Prosjektet ble utført av Norsk Institutt for Kulturminneforskning (NIKU), og i 2000 utvidet til å omfatte 16 kommuner (Sollund 2008).

Ved NIKUs registreringer ble det utviklet en nasjonal standard (NS 9450) som gradvis ble forbedret under arbeidet. I dag er dette begrepsapparatet en integrert del av innholdet i Askeladden. Ved å benytte samme standard som tidligere undersøkelser (eks. Jantsch 2007, Sollund 2008) er det mulig å se resultatene i forhold til hverandre og i et større geografisk perspektiv.

Tilstandsregistreringen i Lier har omfattet alle arkeologiske lokaliteter og andre kulturminnelokaliteter som hittil har hatt automatisk fredet eller uavklart vernestatus, samt den ene vedtaksfredningen (ID 86611). Bygningslokaliteter, kirkesteder, løsfunn og kulturminner under vann er ikke vurdert. I likhet med tidligere undersøkelser (iht. NS 9450) er tilstandsvurderingen kun gjort på enkeltminnenivå.

Tilstandsverdi	**Beskrivelse**
Intakt	Kulturminnet og dets sikringssone er intakt, og verken skadet, tildekket eller skjemmet i løpet av de siste 100-200 år.
Uendret	Kulturminnet er uendret siden forrige registrering.
Tapt	Kulturminnet er fysisk fjernet, enten med eller uten forutgående dispensasjon, eller tapt som følge av naturlige årsaker (ras, flom etc).
Skadet	Kulturminnet er påført direkte skade i løpet av de siste 100-200 år, enten som følge av arkeologiske undersøkelse, ulovlig forringelse eller naturlige årsaker (plyndringsgroper eller såkalte haugbrott fra gammel tid er blant skader som regnes til selve kulturminnet).
Tildekket	Kulturminnet er helt eller delvis skjult under jordmasser, grus, stein, kvist eller bygningsmaterialer, men for øvrig uskadet.
Skjemmet	Kulturminnet er ikke skadet i seg selv, men det er gjort ulovlige inngrep innenfor sikringssonen (som regel 5 meter).
Ikke gjenfunnet	Kulturminnet kan ikke lokaliseres på grunnlag av foreliggende dokumentasjon.
Dispensasjon, ikke fjernet	Kulturminnet er tillatt fjernet ved dispensasjon, men er ikke fysisk tapt.
Omdefinert	Kulturminnet regnes ikke lengre som automatisk fredet eller uavklart.

Tilstandsverdier (jf. Askeladden)

Diagrammet under viser at ca 193 (23,5 %) av de 822 kulturminnene som var kjent i Lier i 2008, enten var tapt eller skadet. For synlige kulturminner er prosentandelen noe lavere (16,5%) enn for de som er skjult under markoverflaten (33,7%). Dette skyldes i en stor grad en annen dispensasjonspolitikk for kulturminner under dyrket mark, og at disse som regel er påvist i en utbyggingssituasjon. 91,8 % av kjent tap og skade her er derfor skjedd etter dispensasjon fra kulturvernmyndighetene. Dette gjelder med andre ord lokaliteter som er utgravd, eller hvor man har gjort begrensede undersøkelser under registrering. Derimot er det ingen synlige kulturminner som er dispensert.

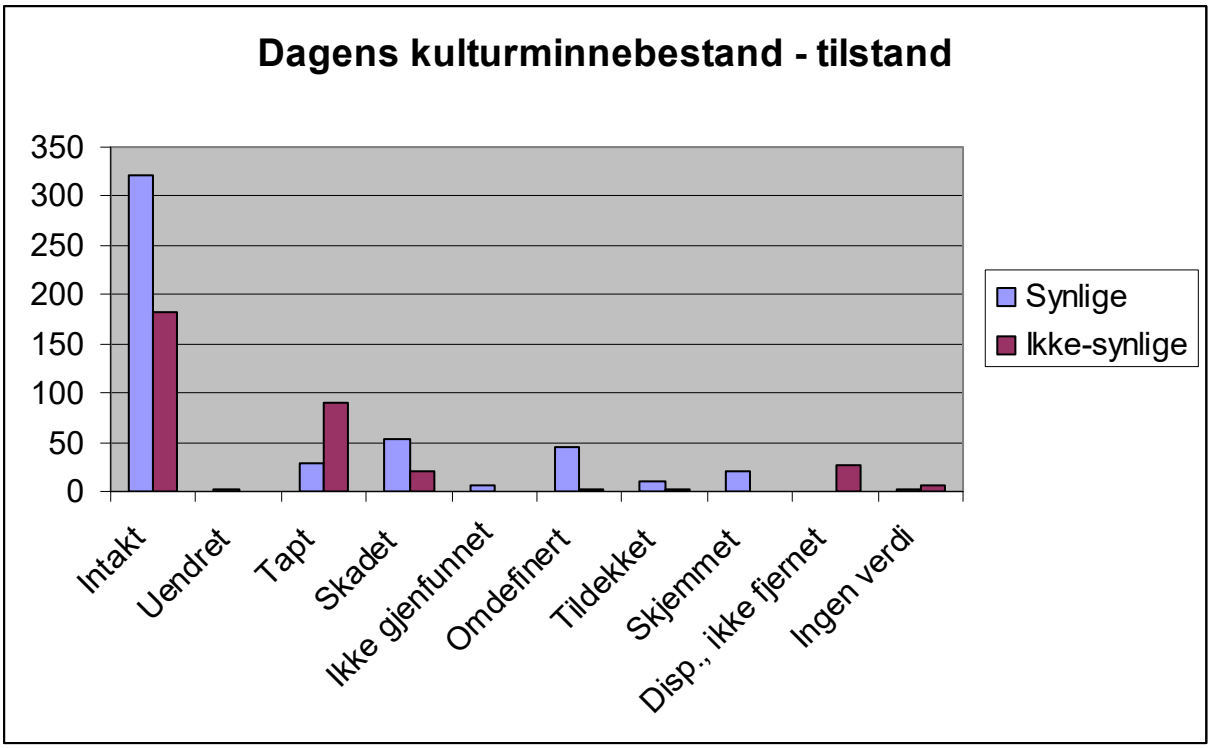

Skadeårsak	Beskrivelse
Jordbruksskader	Dekker blant annet skader oppstått som følge av pløying, dyrking, tildekking, planering, massedeponering, beitetråkk og landbruksveier.
Skogbruksskader	Dekker blant annet skader oppstått som følge av hogst, markberedning, kjørespor/slitasje og skogsveier (nyplanting har ikke vært regnet som skade, men er oppført som merknad).
Naturskader	Dekker skader av naturlige årsaker, som rotvelt, flom, erosjon, forsumping, erosjon etc.
Materialuttak	Dekker ulovlige utgravninger og andre graveskader som for eksempel masseuttak, grustak og sjakting.
Bygg/anlegg og industri/vei	Dekker skader som følge av større private og/eller offentlige utbyggingsprosjekter.
Husbyggings- og friluftsaktiviteter	Dekker blant annet skader som følge av nybygging eller utvidelse av bolig, hytte, hage, uthus og atkomstvei.
Dispensasjon	Dekker skader som er oppstått ved arkeologisk utgravning av frigivningsmyndighetene.
Sammensatt skadeårsak	Dekker skader hvor det er flere ulike årsaker, eller hvor det er vanskelig å bestemme skadeårsaken.

Skadeårsaker (jf. Askeladden)

Av de synlige kulturminnene er det særlig husbyggings- og friluftsaktiviteter og bygg/anlegg, industri/vei som står for den største delen av desimeringen med til sammen 54,2 %. Begge sektorene er knyttet til utbygging. Jordbruk og skogbruk står til sammen for 25,3 %, mens ulike former for materialuttak står for 15,7 % av samlet tap og skade. To av skadene er naturlige. Prosentandelen er tilnærmet lik om en bare regner med de kulturminnene som har status som automatisk fredet eller uavklart.

	Jordbruk	Skogbruk	Natur	Materialuttak	Bygg/ anlegg, industri/ vei	Husbyggings- og friluftsskader	Ingen verdi	Sum
Intakt	0	0	0	0	0	0	322	**322**
Tapt	8	0	0	4	4	10	2	**28**
Skadet	6	7	2	9	18	13	0	**55**
Ikke gjenfunnet	0	0	0	0	0	0	6	**6**
Omdefinert	0	0	0	0	0	0	45	**45**
Tildekket	7	2	0	0	2	0	0	**11**
Uendret	0	0	0	0	0	0	2	**2**
Skjemmet	4	3	0	0	4	10	0	**21**
Sum	**25**	**12**	**2**	**13**	**28**	**33**	**377**	**490**

Skadeårsak, alle synlige kulturminner

Jordbrukssektoren må ta en større del av ansvaret om en også regner med kulturminner under dyrket mark. Overvåking av ikke-synlige kulturminner er imidlertid et problematisk felt, med potensielt store mørketall. Åpenbare tap eller skader (for eksempel i form av hus og veier over lokaliteten) ble ikke påvist, men ved en lokalitet var matjordslaget tildekket av store fyllmasser (ID 87781). To kulturminner er tidligere omdefinert etter befaring (ID 87788, 90276), og for øvrig er det helst snakk om dispenserte tap eller pløyeskader som allerede ble påvist ved registrering. Kulturminnene som mangler verdi er løsfunn som er kartfestet i databasen.

	Jordbruks-skader	Sammensatt skadeårsak	Dispensasjon	Ingen verdi	Sum
Intakt	0	0	0	183	**183**
Tapt	0	0	91	0	**91**
Skadet	7	2	10	0	**19**
Omdefinert	0	0	0	2	**2**
Tildekket	0	0	3	0	**3**
Dispensasjon, ikke fjernet	0	0	0	26	**26**
Ingen verdi	0	0	0	8	**8**
Sum	**7**	**2**	**104**	**219**	**332**

Skadeårsak, alle ikke-synlige kulturminner

Tabellene over viser hva som er status i Askeladden i dag, og danner således et nullpunkt for fremtidig miljøovervåkning. De tar imidlertid ikke hensyn til om kulturminnene var skadet før eller etter registreringstidspunktet, og hvordan den årlige desimeringen var frem til kontrollregistreringen. Dette skyldes at det bare unntaksvis var lagt inn tilstand i databasen tidligere.

Tilstandsendring	Synlig	Prosent	Usynlige	Prosent	Totalt	Prosent
Uendret/intakt	192	79,67 %	209	64,51 %	**401**	**70,97 %**
Tapt	13	5,39 %	86	26,54 %	**99**	**17,52 %**
Skadet	15	6,22 %	0	0,00 %	**15**	**2,65 %**
Tildekket	8	3,32 %	3	0,93 %	**11**	**1,95 %**
Skjemmet	13	5,39 %	0	0,00 %	**13**	**2,30 %**
Dispensasjon, ikke fjernet	0	0,00 %	26	8,02 %	**26**	**4,60 %**
Ikke gjenfunnet	3		0		**3**	
Løsfunn	0		7		**7**	
Omdefinert	48		1		**49**	
Slettet	14		0		**14**	
Sum totalt	**306**		**332**		**638**	
Sum vurderte kulturminner	**241**	**100 %**	**324**	**100 %**	**565**	**100 %**

Tilstandsendring fra registrering og frem til 2008, for synlige og ikke-synlige kulturminner

Det er derfor utarbeidet egne statistikker over disse endringene, beregnet ut fra arkivsøk. Ved ØK-registreringene måtte en fylle ut et punkt om skadeomfanget på og ved fornminnet, og for senere år går kulturminnenes tilstand gjerne frem av registreringsrapportene. Følgende tabeller omfatter dermed bare kulturminner som var kjent for kulturvernmyndighetene før arbeidet med denne kommunedelplanen tok til. Tilstanden er sett i forhold til registreringstidspunktet, og prosentberegningen er kun gjort i forhold til de kulturminnene hvor tilstanden er vurdert, dvs. ikke løsfunn og kulturminner som enten er slettet fra databasen, omdefinert eller ikke gjenfunnet.

Alt kjent tap av ikke-synlige kulturminner er forbundet med arkeologiske utgravninger etter dispensasjon. Ettersom som det også er mange usikkerhetsmomenter knyttet til desimeringen av kulturminner under dyrket mark, er det i det videre kun fokusert på synlige kulturminner. Dette gjør det også mulig å sammenligne resultatene med NIKUs undersøkelser (Sollund 2008). De har regnet sammen all tap og skade som har skjedd siden ØK-registreringene. Om en gjør det samme i Lier ligger den samlede tapsprosenten på 20 %, noe som plasserer kommunen midt på tabellen. Den samlede tapsprosenten ligger noe lavere om en også regner med kulturminner som er registrert etter 1964.

Kommune	Periode	Uendret		Tapt		Skadet		SUM
Trondheim	1965-1997	107	54,9 %	26	13,3 %	62	31,8 %	**195**
Lier (tettbebyggelse)	**?-2008**	**14**	**58,3 %**	**7**	**29,2 %**	**3**	**12,5 %**	**24**
Grong	1972-1999	208	68,9 %	22	7,3 %	72	23,8 %	**302**
Lier (jordbruksareal)	**?-2008**	**48**	**73,8 %**	**6**	**9,2 %**	**11**	**16,9 %**	**65**
Kautokeino	1978-2000	136	75,1 %	9	5,0 %	36	19,9 %	**181**
Saltdal	1984-2002	76	75,2 %	14	13,9 %	11	10,9 %	**101**
Nord-Aurdal	1990-2000	99	77,3 %	24	18,8 %	5	3,9 %	**128**
Skien	1970-1997	393	77,8 %	31	6,1 %	81	16,0 %	**505**
Lier	**1964-2008**	**92**	**80,0 %**	**11**	**9,6 %**	**12**	**10,4 %**	**115**
Skjåk	1983-2002	108	80,6 %	3	2,2 %	23	17,2 %	**134**
Sarpsborg	1967-2004	872	82,1 %	102	9,6 %	88	8,3 %	**1062**
Sortland	1976-2003	186	82,7 %	14	6,2 %	25	11,1 %	**225**
Bømlo	1987-2003	209	84,3 %	5	2,0 %	34	13,7 %	**248**
Eidskog	1985-2002	102	84,3 %	7	5,8 %	12	9,9 %	**121**
Tromsø	1968-1997	173	86,5 %	8	4,0 %	19	9,5 %	**200**
Lier	**?-2008**	**192**	**87,3 %**	**13**	**5,9 %**	**15**	**6,8 %**	**220**
Fræna	1976-2000	383	87,8 %	12	2,8 %	41	9,4 %	**436**
Lillesand	1980-2003	187	89,9 %	6	2,9 %	15	7,2 %	**208**
Horten	1976-2003	99	90,0 %	5	4,5 %	6	5,5 %	**110**
Sandnes	1990-2002	2638	93,1 %	179	6,3 %	18	0,6 %	**2835**
Lier (skogsområder)	**?-2008**	**130**	**99,2 %**	**0**	**0,0 %**	**1**	**0,8 %**	**131**

Tabell over kulturminnetap i Lier, sett i forhold til NIKUs forsøkskommuner (Kilde: Sollund 2008)

Gruppe	Arealbruk
Tettbebyggelse	Boligområde
	Tun/hage/park
	Industriområde
Jordbruksareal	Dyrket mark/åker
	Brakkmark
	Beitemark
	Randvegetasjon
Skogsområder	Skog
	Skog; produktiv/hogstfelt

Sammenligninger på tvers av regioner med ulik kulturminnebestand, ulikt utbyggingspress og ulike topografiske forutsetninger gir imidlertid et noe misvisende bilde. Selv om Lier har en sentral beliggenhet, ligger 131 av de 220 synlige kulturminnene i skogsterreng. Gruppering av områder med ulik arealbruk registrert i Askeladden gir et mer nyansert resultat. Tettbebygde strøk har en tapsprosent som bare overgås av Trondheim kommune. Også jordbruksområdene har en høy plassering, mens skogsområdene ligger helt på bunnen av listen. En slik variasjon er imidlertid å vente også i de øvrige kommunene på listen. En annen feilkilde er at tabellen viser *dagens* arealbruk. Mye av tapet i tettbebygde strøk skyldes nettopp at disse har blitt utbygd.

Også med hensyn til årlig desimering (inkl. tap og skade) er det store forskjeller mellom områder med ulik arealbruk. I tettbebygde strøk og jordbruksområder ligger tapstallene på henholdsvis 0,86% og 0,71 %, mens samlet tap og skade i skogsområder bare utgjør 0,03% pr. år.

Tilstandsendring	Tettbebyggelse		Jordbruksareal		Skogsområder		Sum	
Uendret/intakt	14		48		130		**192**	
Tapt	7	0,60 %	6	0,25 %	0	0,00 %	**13**	**0,19 %**
Skadet	3	0,26 %	11	0,46 %	1	0,03 %	**15**	**0,22 %**
Tildekket	0	0,00 %	7	0,29 %	1	0,03 %	**8**	**0,12 %**
Skjemmet	5	0,43 %	3	0,13 %	5	0,16 %	**13**	**0,19 %**
Sum	**29**	**1,29 %**	**75**	**1,13 %**	**137**	**0,22 %**	**241**	**0,72 %**
Gj.snittlig ant. år	**40,14**		**31,88**		**23,18**		**27,93**	

Årlig desimering av kulturminner i områder med ulik arealbruk

Det samlede resultatet viser likevel at Lier ligger lavt i forhold til kommunene i NIKUs undersøkelse, enten man baserer seg på tidsintervallet fra 1964 og frem til i dag (0,45%) eller om man bare baserer seg på gjennomsnitlig antall år siden registrering (0,41%). Begge deler er under det nasjonale resultatmålet.

Kommune	Periode	Tap pr år	Skade pr år	Tap/skade pr år
Nord-Aurdal	1990-2000	1,50 %	0,30 %	**1,80 %**
Trondheim	1965-1997	0,41 %	0,97 %	**1,38 %**
Saltdal	1984-2002	0,66 %	0,52 %	**1,18 %**
Grong	1972-1999	0,27 %	0,87 %	**1,14 %**
Kautokeino	1978-2000	0,17 %	0,94 %	**1,11 %**
Skjåk	1983-2002	0,11 %	0,88 %	**0,99 %**
Bømlo	1987-2003	0,12 %	0,84 %	**0,96 %**
Lier (tettbebygde strøk)	**?-2008**	**0,60 %**	**0,26 %**	**0,86 %**
Skien	1970-1997	0,23 %	0,59 %	**0,82 %**
Eidskog	1985-2002	0,29 %	0,49 %	**0,78 %**
Lier (jordbruksområder)	**?-2008**	**0,25 %**	**0,46 %**	**0,71 %**
Sortland	1976-2003	0,23 %	0,40 %	**0,63 %**
Sandnes	1990-2002	0,52 %	0,05 %	**0,57 %**
Fræna	1976-2000	0,11 %	0,38 %	**0,49 %**
Lier	**1964-2008**	**0,22 %**	**0,24 %**	**0,45 %**
Lillesand	1980-2003	0,12 %	0,31 %	**0,43 %**
Sarpsborg	1967-2004	0,23 %	0,20 %	**0,43 %**
Lier	**?-2008**	**0,19 %**	**0,22 %**	**0,41 %**
Tromsø	1968-1997	0,12 %	0,29 %	**0,41 %**
Horten	1976-2003	0,16 %	0,20 %	**0,36 %**
Lier (skogsområder)	**?-2008**	**0,00 %**	**0,03 %**	**0,03 %**

Årlig desimering, sett i forhold til NIKUs forsøkskommuner (Kilde: Sollund 2008)

Skadeårsak	Tapt	Skadet	Tildekket	Skjemmet	Uendret
Husbyggings- og friluftsskader	4	8	0	4	0
Bygg/anlegg, industri/vei	4	2	0	4	0
Jordbruksskader	5	1	7	3	0
Skogbrukskader	0	0	1	1	0
Materialuttak	0	3	0	1	0
Naturskader	0	1	0	0	0
Ingen skadeårsak	0	0	0	0	192
Sum	**13**	**15**	**8**	**13**	**192**

Skadeårsaker

Eksempel på skadet gravhaug, ID 58494. Bygningen i bakgrunnen er reist på en gravminnelokalitet, ID 9732
Foto: Kristoffer Dahle

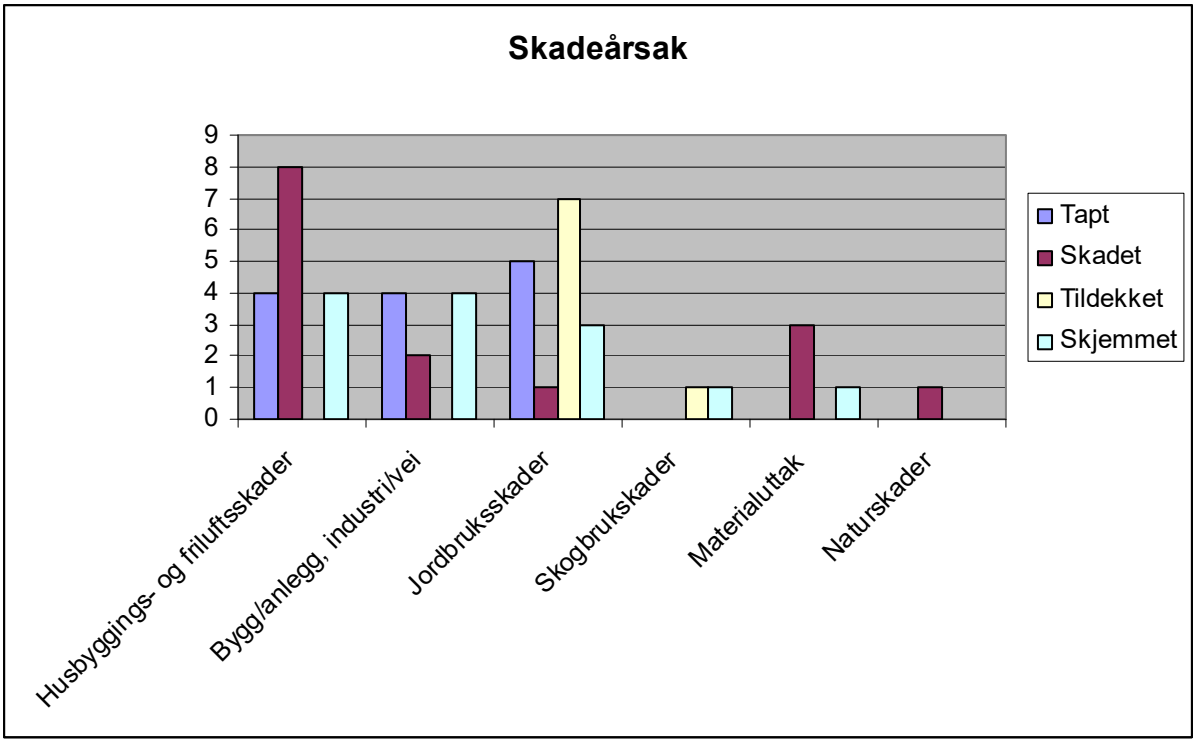

Dersom en kun ser på de kulturminnene som har endret tilstand siden de ble registrert er det særlig tre skadeårsaker som skiller seg ut: husbygging og friluftsaktiviteter, bygg/anlegg/industri/vei og jordbruksskader. Tallene for tap og skjemming fordeler seg relativt jevnt på disse tre, men flest skader skyldes husbyggings- og friluftsaktiviteter. Jordbrukssektoren må særlig ta skylden for at mange kulturminner er tildekket av stein, kvist eller andre materialer. Naturlig nok dominerer utbyggingsskadene i områder gruppert som tettbebyggelse, mens jordbruksskader står for det meste av skade i jordbruksområdene.

Sett i forhold til reguleringsformål i gjeldende kommuneplan er omfanget av ikke-dispensert tap og skade størst i LNF-områder, men dette dekker også den absolutt største gruppen kulturminner. Mer oppsiktsvekkende er det at tilstanden er endret i hele 4 av 12 tilfeller (33,3 %) hvor kulturminnet også er sikret med spesialområde etter PBL. Av dette utgjør halvparten direkte skade på kulturminnet, mens det for øvrig er gjort inngrep innenfor sikringssonen. Én skade er imidlertid naturlig, og i de øvrige tilfellene kan omreguleringen også ha skjedd etter skadetidspunktet. I naturvernområder (6,3%) og områder definert som viktige kulturlandskap (4,1%) ligger imidlertid tapstallene godt under gjennomsnittet. Dette synliggjør effekten av større verneområder.

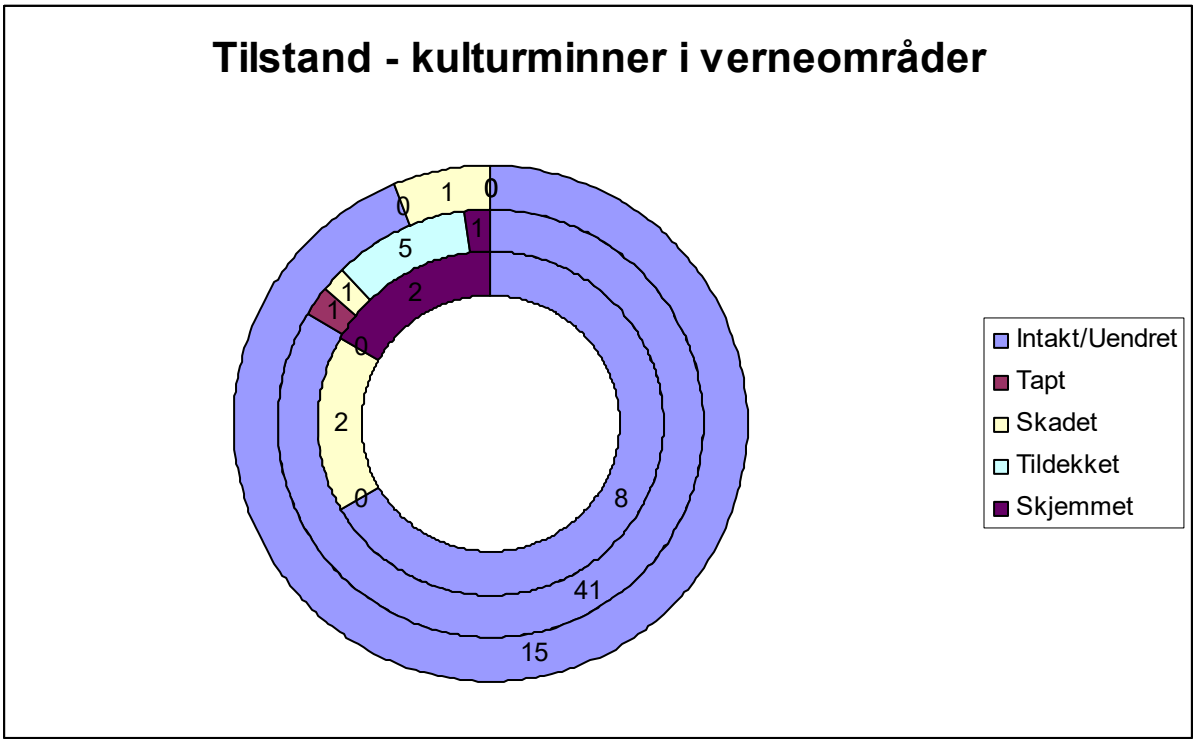

Tilstand på kulturminner i spesialområder (innerst), viktige kulturlandskap og naturvernområder (ytterst).

INNMÅLING OG KARTFESTING

De fleste av kulturminnene i Lier har tidligere vært digitalisert på grunnlag av data fra ØK-kart, enten som enkeltpunkt eller som en større flate (eks. gravfelt, bygdeborg). I det siste tilfellet har ikke enkeltminnene vært innmålt. Generelt har det også vært en tendens til at lokaliteter med kun ett enkeltminne bare har hatt geometri på lokalitetsnivå i Askeladden, men selv her har databasen vært svært mangelfull.

Ved starten av prosjektet manglet hele 74 av 179 lokaliteter kartfesting, samt 229 av 329 enkeltminner. Flere av kartfestingene hadde dessuten en stor feilmargin. I tillegg til å legge inn og kartfeste kjent materiale, hovedsakelig fra maskinell sjakting, har det har derfor vært et mål å sørge for bedre innmålinger av alle de synlige kulturminnene i kommunen. Dette er ikke minst viktig i forhold til å skape økt forutsigbarhet i forhold til fremtidig planarbeid.

De siste årene er det stadig kommet nye og forbedrede GPS-løsninger og metoder for digital innmåling. Under dette arbeidet har det vært benyttet håndholdt PDA (Personal Digital Assistent) og D-POS med en angitt feilmargin på desimeternivå, noe som også gjør det mulig å måle inn hvert enkelt kulturminne som flate.

Kontrollregistreringen resulterte i at de fleste kulturminnene har fått ny eller endret geometri, og arbeidet understreket også nødvendigheten av bedre kartfestinger. Dette gjelder både på lokalitets- og enkeltminnenivå. Mest bemerkelsesverdig er det at nesten 4/5 av alle enkeltminnene manglet geometri ved starten på prosjektet. De som fremdeles er uten er kulturminner som ikke er gjenfunnet, eller som befinner seg under dyrket mark. De uendrede er i hovedsak kulturminner som er omdefinert, og som en derfor ikke har sett behovet for å endre.

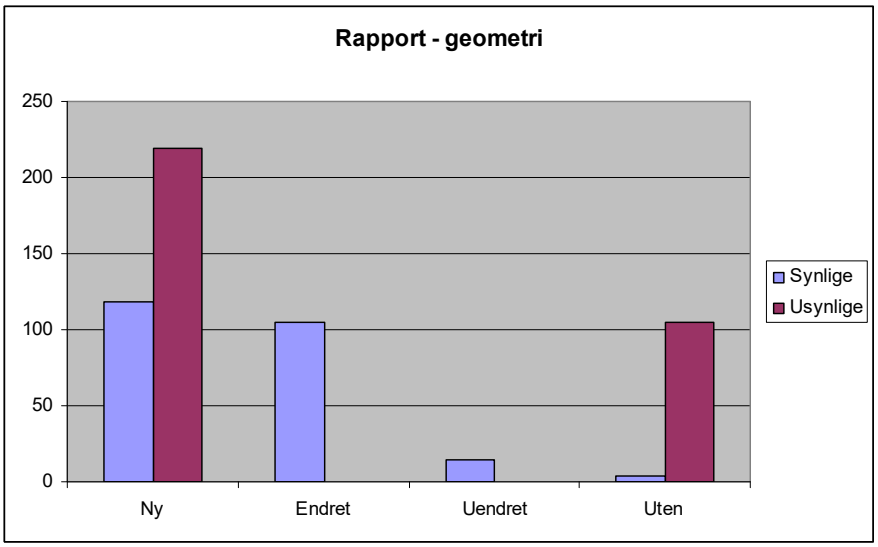

Diagrammene under viser kun de endrede kulturminnene, og ser de nye innmålingene i forhold til punkt og flater som var innlagt i Askeladden fra før. Avvikene må regnes som et minimum, da de regnes fra de nye innmålingenes ytterkant. Kulturminnets radius er derfor ikke medregnet. I de verste tilfellene ble det målt avvik på opp til 130 meter. Dette impliserer at søket etter registrerte kulturminner har tatt lang tid, og at det i flere tilfeller råder usikkerhet om riktig kulturminne er innmålt. Muligens kan også dette være årsak til at enkelte kulturminner ikke er gjenfunnet.

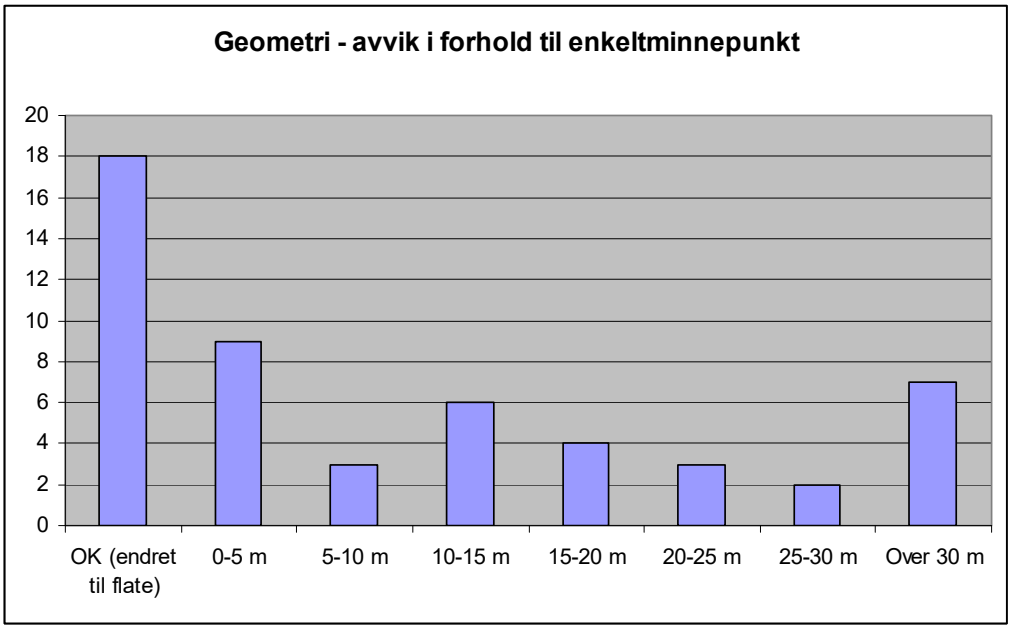

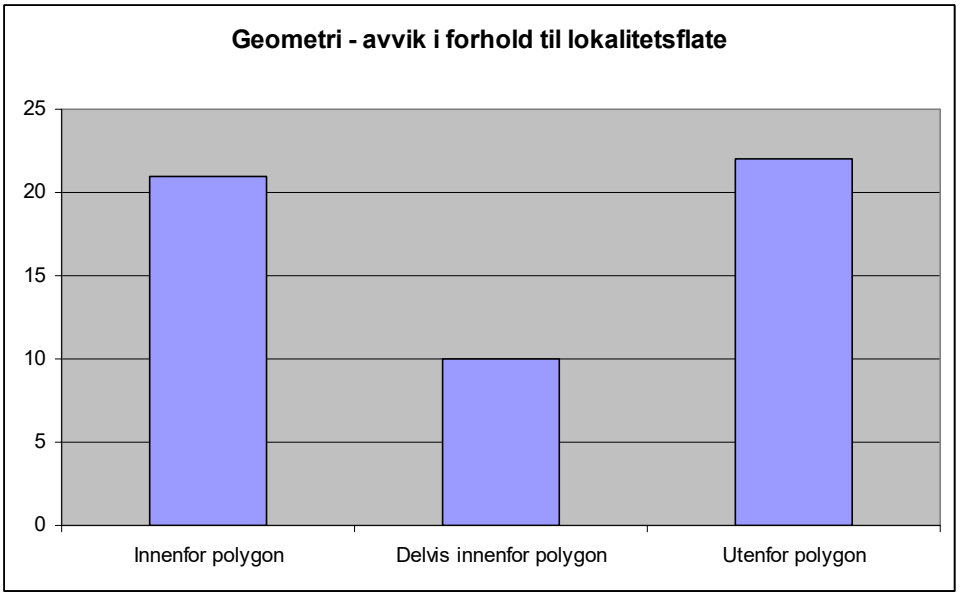

Samtidig må det bemerkes at D-POS ikke har levd opp til forventningene, noe som svarer til erfaringene fra kontrollregistrering i Vestfold (Jantsch 2007). Det største problemet skyldes høye kvalitetskrav, og at det derfor er lett å miste FIX-punkt. Problemet er størst midt på dagen, da satelittforbindelsene er dårligst. De fleste av kulturminnene er dessuten registrert i skog, med til dels tett løvverk. Her kan feilmarginen gjerne komme opp mot 5 meter, noe som er særlig iøynefallende ved innmåling av små enkeltminner som for eksempel rydningsrøyser. I tilfeller hvor flatene ikke svarer til kulturminnets visuelle form, er det derfor opprettet nye flater/polygoner med utgangspunkt i de punktene som er målt inn i felt.

Skjøtsel og tilrettelegging

Lier kommune har et kulturhistorisk og landskapsmessig særpreg som de ønsker å ta vare på, og i kulturminnene ligger det et stort potensial i å profilere seg og i å uttrykke kommunens identitet. Kulturminnenes opplevelsesverdi er imidlertid avhengig av at miljøene de inngår i opprettholdes. Mange enkeltstående utbygginger og fortettinger virker fragmenterende på landskapet, og bidrar til at fattbarheten av det enkelte kulturmiljø reduseres. Dette kan for eksempel bety at opplevelsen av kulturminnene blir redusert, eller at åpenbare sammenhenger og relasjoner går tapt.

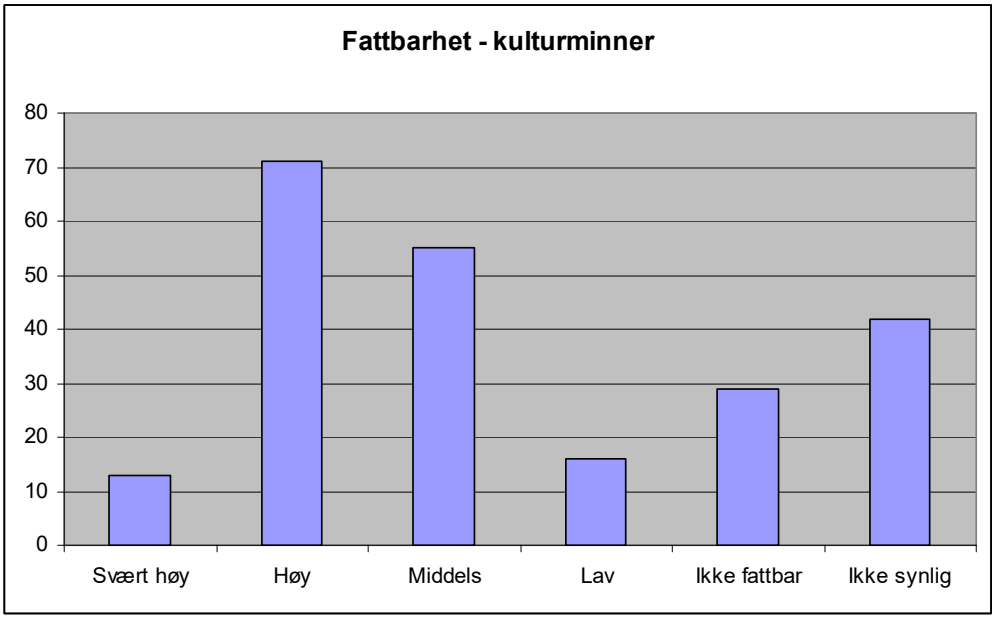

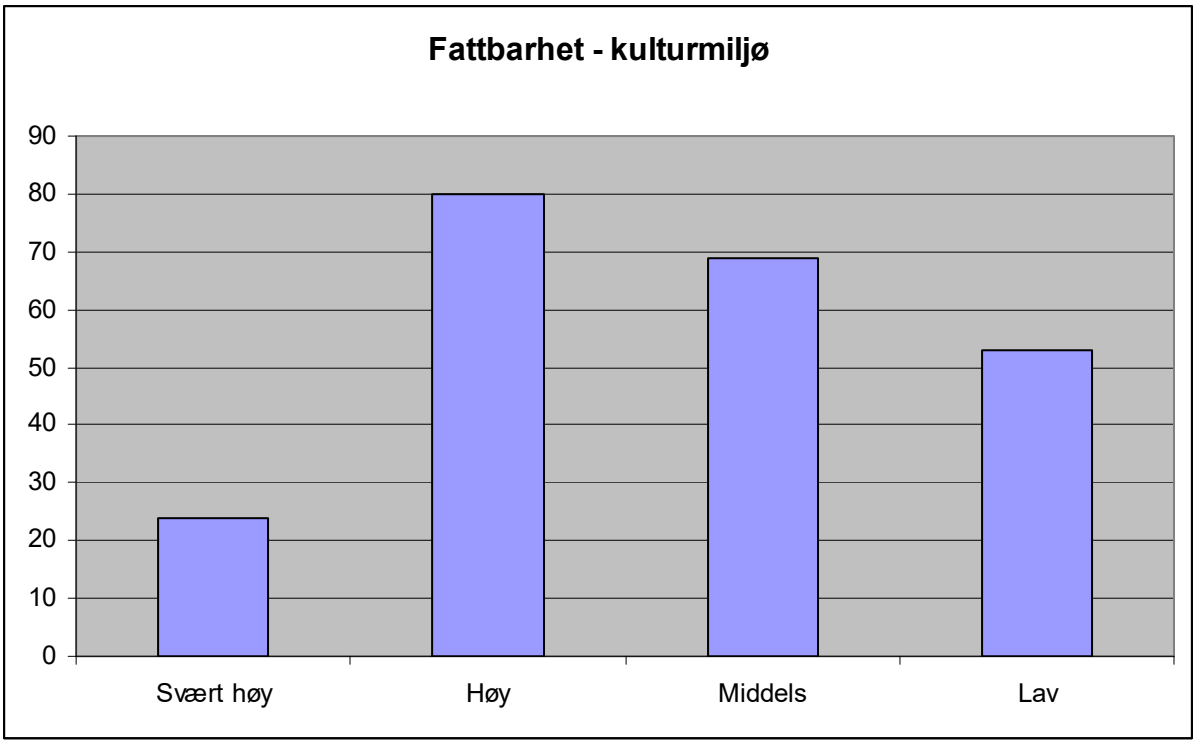

Diagrammene over viser hvordan fattbarheten på alle kulturminnelokalitetene er i dag, både hva angår kulturminnene selv og det kulturmiljøet de er en del av. Det første innebærer at kulturminnene er lett synlige, og at det er lett å forstå hvilken funksjon de har hatt. Det siste innebærer at det også er lett å forstå sammenhengen med andre kulturminner og relasjonen til landskapet. Diagrammet under viser tilstandsverdien, dvs. hvor godt denne fattbarheten er ivaretatt. Lav verdi innebærer gjerne at kulturminnene er gjengrodd, forsøplet eller på annen måte skjemmet av moderne inngrep, og at sammenhengene mellom disse blir forringet.

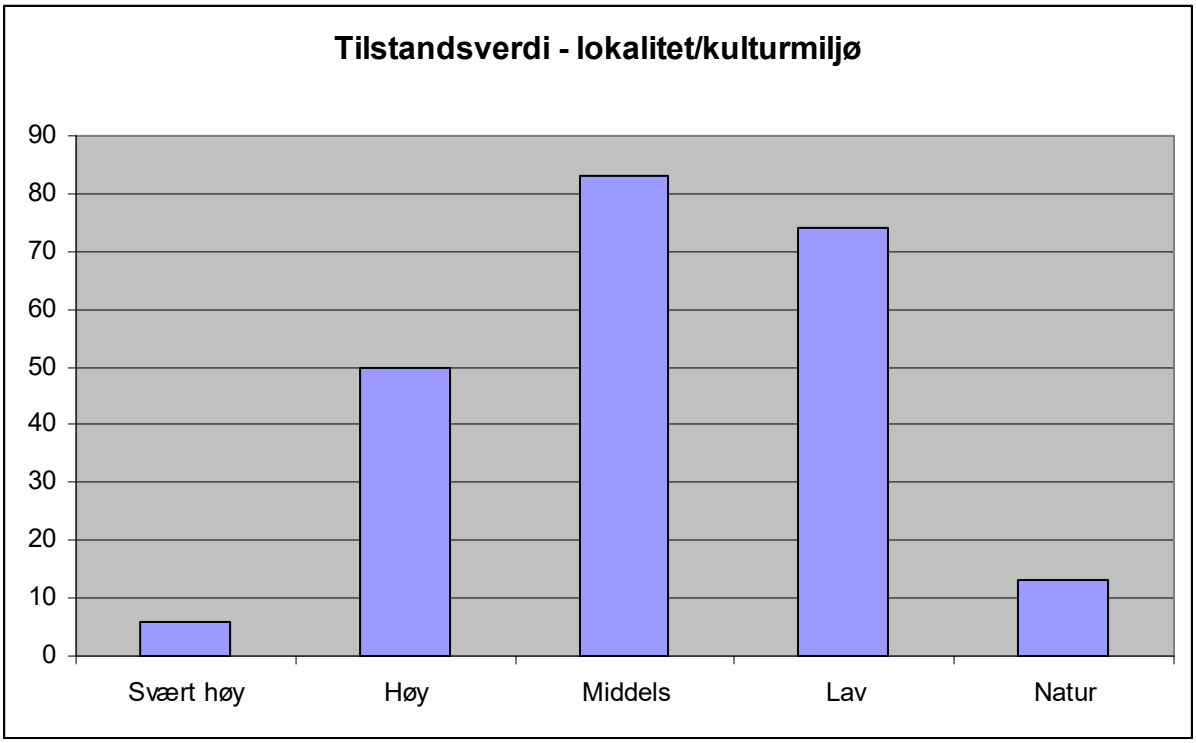

Riktig skjøtsel og tilrettelegging kan imidlertid bidra til å styrke kulturminneverdiene i et område. Konkrete pleieforslag kan være fjerning av moderne inngrep, rydding eller reduksjon av skog, periodevis beiting, tilsåing med tidsriktig vegetasjon etc. For å øke opplevelsesverdien kan stier eller atkomstveier legges til eldre kommunikasjonslinjer, mens skilt og rasteplasser kan legges ved viktige knutepunkter eller landemerker i landskapet.

Samtidig er det viktig at nye tiltak gjennomføres på en slik måte at kulturminnene ikke på noen måte blir forringet. Tilrettelegging kan også være en skadeårsak (jf. Sollund 2008), og blant annet medføre sterk slitasje. Tiltakene skal derfor være godkjent av kulturvernmyndighetene i fylkeskommunen, og det bør utarbeides langsiktige skjøtselsplaner for å sikre at arbeidet utføres og fullføres på en forsvarlig måte. For større inngrep må det også søkes dispensasjon fra Riksantikvaren.

PRIORITERING

Med hensyn til å prioritere lokaliteter for videre skjøtsel og tilrettelegging er det fremfor alt viktig med en oppfølging av alle eksisterende tiltak. Dette gjelder særlig kulturmiljøet på Huseby, hvor kommunen har engasjert seg med flere skjøtsels- og tilretteleggingstiltak de siste 10 årene. For øvrig er det flere kulturminner som er tilrettelagt med skilt.

De 15 første på listen under ble skiltet og tilrettelagt av Lier kommune og Buskerud fylkeskommune for ca 15 år siden, mens ID 77325 ble skiltet av Universitetets Oldsakssamling på midten av 1960-tallet. De tre siste er tilrettelagt med skilt som del av lokale kulturstier på Gjellebekk og Sylling. Også ved Stabekk bro ved den gamle Kongeveien er det oppført et skilt, som behøver oppdatering og reparasjon.

Søndre haug på Huseby, ID 62755, med tilrettelagte stier i forgrunnen. Foto: Kristoffer Dahle

ID	Art	Vernestatus	Skjøttet	Tilrettelagt	Tilstandsverdi
39109	Gravminne	Aut fredet	Ja	Ja	Svært høy
39110	Tradisjonslokalitet	Aut fredet	Ja	Ja	Høy
62755	Gravminne	Aut fredet	Ja	Ja	Svært høy
62770	Forsvarsanlegg	Aut fredet	Nei	Ja	Svært høy
116762	Forsvarsanlegg	Ikke fredet	Nei	Ja	Høy
79245	Gravfelt	Aut fredet	Nei	Ja	Høy
51158	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Høy
9721	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Høy
39121	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Høy
39120	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Høy
69857	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Middels
9717	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Middels
19074	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Middels
69846	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Middels
79249	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Middels
77325	Gravminne	Aut fredet	Nei	Ja	Middels
116764	Veianlegg	Ikke fredet	Nei	Ja	Svært høy
116763	Bergverk-gruveanlegg	Ikke fredet	Nei	Ja	Høy
118385	Tradisjonslokalitet	Aut fredet	Nei	Ja	Høy

Liste over tidligere skjøtsel- og tilretteleggingstiltak i Lier

For øvrig vil det være viktig å følge opp kulturminner og kulturmiljøer som er regulert til spesialområde, og lokaliteter som faller innenfor ulike båndleggingsområder i gjeldende kommuneplan. I flere av bevaringsområdene inngår utarbeiding av skjøtselsplaner som en del av vernebestemmelsene.

ID	Art	Vernestatus	Verneområde	Tilstandsverdi
120375	Kullfremstillingsanlegg	Ikke fredet	Spesialområde	Middels
9706	Gravminne	Aut fredet	Spesialområde	Middels
41474	Gravminne	Aut fredet	Spesialområde	Middels
91451	Veianlegg	Aut fredet	Spesialområde	Middels
35318	Kullfremstillingsanlegg	Aut fredet	Spesialområde	Lav
39108	Gravfelt	Aut fredet	Spesialområde	Lav
117748	Veianlegg	Uavklart	Spesialområde	Middels
39119	Gravminne	Aut fredet	Spesialområde - bygdetun	Middels
94781	Fangstgrop	Aut fredet	Spesialområde - vilttrekk	Lav
62763	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Middels
19065	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Høy
62770	Forsvarsanlegg	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Svært høy
39111	Gravfelt	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Høy
48678	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Lav
9730	Rydningsrøyslokalitet	Uavklart	Viktig kulturlandskap	Middels
117746	Funnsted	Uavklart	Viktig kulturlandskap	Middels
117747	Bosetning-aktivitetsområde	Uavklart	Viktig kulturlandskap	Høy
9707	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Lav
25077	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Høy
31460	Gravminne (del av felt)	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Lav
29104	Gravminne (del av felt)	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Lav
29105	Rydningsrøyslokalitet	Uavklart	Viktig kulturlandskap	Middels
77330	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Lav
118571	Veianlegg	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Svært høy
118112	Veianlegg	Uavklart	Viktig kulturlandskap	Høy
118385	Tradisjonslokalitet	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Høy
29110	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Høy
116764	Veianlegg	Ikke fredet	Viktig kulturlandskap	Svært høy

15743	Gravfelt	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Lav
75641	Gravminne	Uavklart	Viktig kulturlandskap	Lav
77327	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Høy
118183	Veianlegg	Uavklart	Viktig kulturlandskap	Svært høy
54747	Rydningsrøyslokalitet	Uavklart	Viktig kulturlandskap	Middels
39125	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Lav
5922	Gravfelt	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Middels
29109	Annen arkeologisk lokalitet	Uavklart	Viktig kulturlandskap	Middels
118584	Gravminne	Aut fredet	Viktig kulturlandskap	Middels
116762	Forsvarsanlegg	Ikke fredet	Naturvernområde	Høy
86611	Annen kulturminne	Vedtak	Naturvernområde	Høy
87789	Gravminne	Aut fredet	Naturvernområde	Lav
87829	Bosetning-aktivitetsområde	Uavklart	Naturvernområde	Middels
87830	Annen arkeologisk lokalitet	Ikke fredet	Naturvernområde	Middels
87790	Gravfelt	Aut fredet	Naturvernområde	Middels
29100	Gravminne	Aut fredet	Naturvernområde	Høy
116763	Bergverk-gruveanlegg	Ikke fredet	Naturvernområde	Høy
116634	Dyrkingsspor	Uavklart	Naturvernområde	Høy
90275	Bosetning-aktivitetsområde	Aut fredet	Viktig naturområde	Lav

Liste over kulturminner som inngår i spesialområder og båndlagte verneområder

For øvrig er det trukket ut en prioriteringsliste som viser 45 synlige og automatisk fredete lokaliteter, hvor fattbarheten er høy eller svært høy både for kulturminnene og kulturmiljøet. Dette er dermed å regne som en liste over særlig verdifulle kulturminner i Lier, uten at det er tatt hensyn til arts- og alderssammensetning. Flere av lokalitetene er også oppført i listene ovenfor. Tabellen gir eksempler på konkrete skjøtsel- og tilretteleggingstiltak, men det gjøres igjen oppmerksom på at alle større tiltak skal forelegges kulturvernmyndighetene til vurdering og videre rådgivning.

ID	Art	Vernestatus	Fattbarhet - kulturminner	Fattbarhet - kulturmiljø
5922	Gravfelt	Aut fredet	Høy	Høy
9713	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
9717	Gravminne	Aut fredet	Svært høy	Svært høy
9721	Gravminne	Aut fredet	Høy	Svært høy
9733	Gravfelt	Aut fredet	Høy	Høy
11700	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
15743	Gravfelt	Aut fredet	Høy	Svært høy
19074	Gravminne	Aut fredet	Svært høy	Svært høy
19075	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
25077	Gravminne	Aut fredet	Høy	Svært høy
29097	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
29100	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
29104	Gravminne (del av felt)	Aut fredet	Høy	Høy
29110	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
29112	Gravfelt	Aut fredet	Høy	Svært høy
31460	Gravminne (del av felt)	Aut fredet	Høy	Høy
39108	Gravfelt	Aut fredet	Høy	Høy
39109	Gravminne	Aut fredet	Svært høy	Svært høy
39110	Tradisjonslokalitet	Aut fredet	Høy	Svært høy
39111	Gravfelt	Aut fredet	Svært høy	Svært høy
39119	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
39122	Gravminne	Aut fredet	Høy	Svært høy
39123	Gravfelt	Aut fredet	Høy	Høy
39131	Dyrkingsspor	Aut fredet	Høy	Svært høy
48678	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy

48681	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
48686	Gravfelt	Aut fredet	Svært høy	Svært høy
62755	Gravminne	Aut fredet	Svært høy	Høy
62763	Gravminne	Aut fredet	Høy	Svært høy
62770	Forsvarsanlegg	Aut fredet	Svært høy	Høy
69848	Gravfelt	Aut fredet	Høy	Svært høy
69857	Gravminne	Aut fredet	Svært høy	Svært høy
77325	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
77327	Gravminne	Aut fredet	Høy	Høy
79245	Gravfelt	Aut fredet	Svært høy	Høy
79249	Gravminne	Aut fredet	Svært høy	Svært høy
91451	Veianlegg	Aut fredet	Høy	Høy
117497	Gårdsanlegg	Aut fredet	Høy	Høy
117692	Gravfelt	Aut fredet	Høy	Høy
117749	Gravfelt	Aut fredet	Høy	Høy
118180	Veianlegg	Aut fredet	Høy	Høy
118385	Tradisjonslokalitet	Aut fredet	Høy	Høy
118386	Veianlegg	Aut fredet	Høy	Høy
118571	Veianlegg	Aut fredet	Høy	Svært høy
118589	Veianlegg	Aut fredet	Høy	Høy

Tilstandsverdi	Forslag til skjøtselstiltak	Forslag til tilretteleggingstiltak
Middels	Rydding av skog, skole	Parkering, tursti, infoskilt
Middels	Hugging av trær mot SØ (sikt), vegetasjonspleie	Parkering, sti/adkomst, rasteplass, infoskilt
Middels	Restaurering, rydding av skog, beite, skole	Parkering, rydding rundt infoskilt
Høy	Rydding av skog	Parkering, tursti, infoskilt
Lav	Restaurering, fjerning av materialer	Infoskilt
Middels	Hugging av trær mot SØ (sikt), vegetasjonspleie	Parkering, rasteplass, tursti, infoskilt
Lav	Rydding av skog og kvist, ny kraftlinje, skole	Infoskilt (ved Svenskerudveien?)
Middels	Rydding av skog, fjerning av hytte, beite, skole	Parkering, rydding rundt infoskilt
Lav	Restaurering, rydding av skog, tilbakefylling	Tursti, infoskilt
Høy	Rydding av skog, skole	Rasteplass, infoskilt
Høy	Fjerning av klessnor	Parkering, infoskilt
Høy	Rydding av skog	Dokumentasjon, parkering, tursti, infoskilt
Lav	Rydding av skog, fjerning av skrot/maskinpark	Parkering, sti/adkomst, rasteplass, infoskilt
Høy	Restaurering, fjerning av stein/lekehytte, skole	Tursti, infoskilt
Høy	Restaurering	Tursti, infoskilt
Lav	Rydding av skog, fjerning av skrot/maskinpark	Parkering, sti/adkomst, rasteplass, infoskilt
Lav	Markrydding, planting, fjerning av masse	Parkering, infoskilt
Svært høy		
Høy	Rensing av vann	
Høy	Hugging av trær mot vest (sikt)	Parkering, tursti (fra Eik/Frogner), infoskilt
Middels	Rydding av skog, markrydding, vegetasjonspleie	Sti/adkomst (fra Lier bygdetun), infoskilt
Høy	Rydding av skog	Parkering, tursti, infoskilt
Høy	Rydding av skog, flytting av tursti	Parkering, tursti, infoskilt
Middels	Hugging av trær, beite	Åpning av privat vei, tursti, infoskilt
Lav	Rydding av skog og kvist, ny kraftlinje, skole	Infoskilt (ved Svenskerudveien?)
Middels	Hugging av trær, beite	Parkering, tursti, infoskilt
Middels	Hugging av trær, beite	Parkering, tursti, infoskilt
Svært høy		

Middels	Hugging av trær	Parkering, sti/adkomst, infoskilt
Svært høy		Oppdatering av skilt, rollespill, publikasjon
Middels	Hugging av trær, gjensåing av deponi, beite	Åpning av privat vei, tursti, infoskilt
Middels	Restaurering, rydding av skog, beite, skole	Parkering, rydding rundt infoskilt
Middels	Gjenlegging av sjakter, beite	Åpning av område, oppdatering av skilt
Middels	Restaurering, rydding av skog og kvist	Parkering, tursti, infoskilt
Høy	Rydding av skog, flytting av tursti	Oppdatering av skilt, sti/adkomst fra sør
Middels	Rydding av skog, fjerning av gjerde, beite, skole	Parkering, rydding rundt infoskilt
Middels	Restaurering, rydding av skog, fjerning av kvist	Tursti, infoskilt, vandrearrangement
Middels	Rydding av skog, beite	Tursti, infoskilt
Høy	Rydding av skog	Parkering, tursti, infoskilt
Middels	Rydding av skog, beite	Parkering, tursti, infoskilt
Middels	Restaurering, rydding av skog	Tursti, infoskilt, vandrearrangement
Høy	Rydding av skog	Parkering, rasteplass, infoskilt
Middels	Restaurering, rydding av skog, fjerning av avfall	Bro/klopp, vandrearrangement
Svært høy		Infoskilt, vandrearrangement
Lav	Restaurering, rydding av skog, fjerning av avfall	Tursti (fra/til Tranby kirke), infoskilt
Middels	Hugging av trær, beite	Parkering, tursti, infoskilt

Funnprognoser

Gjennom tolkning av landskap og kjente kulturhistoriske data er det mulig å gjøre forsiktige vurderinger av hvor sannsynlig det er å finne gitte kulturminnekategorier, -typer eller -miljø i et område. I arbeidet med denne kommunedelplanen er det utarbeidet slike prognosekart for hvert av de fire pressområdene.

Følgende kriterier er lagt til grunn:

Kriterium	Beskrivelse
Bevaringsgrad	I hvilke områder er det sannsynlig at kulturminner fremdeles finnes bevart, og har tålt presset fra tidligere utbygginger, planeringer etc?
Undersøkelsesgrad	Hvilke områder er tidligere undersøkt av kulturvernmyndighetene, og hva er kvaliteten på disse undersøkelsene?*
Nærhet til kjente kulturminner	Hvor er det kjent kulturminner fra før, og i hvilken grad kan disse indikere at det finnes flere automatisk fredete kulturminner i området?
Løsfunn	I hvilke områder er det gjort løsfunn, og i hvilken grad kan disse indikere automatisk fredete kulturminner under markoverflaten?
Flyfoto (vegetasjonsspor)	I hvilke områder kan vegetasjonsspor på flyfoto indikere automatisk fredete kulturminner under markoverflaten?
Historiske kart	Hvilke områder har en gunstig beliggenhet i forhold til tun, veier, andre historiske strukturer som er synlig på gamle kart?
Landskap og lokal topografi	Hvilke områder har en gunstig beliggenhet i forhold til naturgitte betingelser? Dette varierer mye etter kulturminnets art, for eksempel finnes steinalderboplasser gjerne nær fortidige strandlinjer, tidlige jordbruksboplasser i sørvendte hellinger med tykk morenejord, gravhauger på høydedrag eller brinker etc.
Gårdsnavn og lokal tradisjon	Hvilke områder (gårder) er ansett for å være de eldste ifølge lokal tradisjon, og hvilken alder kan antydes av gårdsnavnene?

**Kart over tidligere registrerte områder er hentet fra plandatabasen i Buskerud fylkeskommune. Denne databasen er under bygging, noe som innebærer at kartene kan være ufullstendige. De dekker imidlertid de fleste utbyggingsområder etter ca 2000.*

Vurderingen rangerer fra lavt (blå), over middels (grønn) og høyt (gul), til svært høyt potensial (oransje). Høyest rangering innebærer gjerne at det er gjort funn av gjenstander i området eller at flyfoto gir sterke indikasjoner om funn under markoverflaten. Høyt potensial kan også følge av at området viser nære sammenhenger med kjente kulturminner, veifar eller gårdstun, samt relasjoner til høydedrag, sørvendte hellinger, tykk morenejord eller tidligere strandlinjer. En lav prognosevurdering skyldes i første rekke at området er sterkt utbygd, eller at det allerede er undersøkt av kulturvernmyndighetene. Prognosekartene viser før øvrig alle kulturminner som er registrert i Askeladden, samt alle arkeologiske kulturmiljøer som er definert innenfor områdeavgrensningen. Her følger prognosevurderingen av miljøbeskrivelsene i neste kapittel.

Prognosevurderingen er kun ment som et verktøy for videre arealplanlegging, og registreringen er ikke tilstrekkelig til å imøtekomme kravet om arkeologiske undersøkelse. Dette innebærer at alle tiltak innenfor områdene må forelegges kulturvernmyndighetene i fylkeskommunen til uttalelse, selv om det ligger innenfor et område med lavt potensial for funn av automatisk fredete kulturminner.

LIERSTRANDA

Området består i hovedsakelig av ett større landskapsrom. Dette dekker hele dalbunnen, og viser en klar relasjon til Drammensfjorden i sør. Berggrunnen består av rombeporfyr, dekket av hav-, fjord- og elveavsetninger. Mye av dagens strandsone er imidlertid bygd på fyllmasser, og historiske kart viser at strandlinjen i 1844 gikk helt inn til Frydenlund. For øvrig er det meste av området utbygd med tettbebyggelse eller industri. Heller ikke de bevarte våtmarksområdene i naturreservatet på Linnesstranda har noe særlig potensial for funn av automatisk fredete kulturminner.

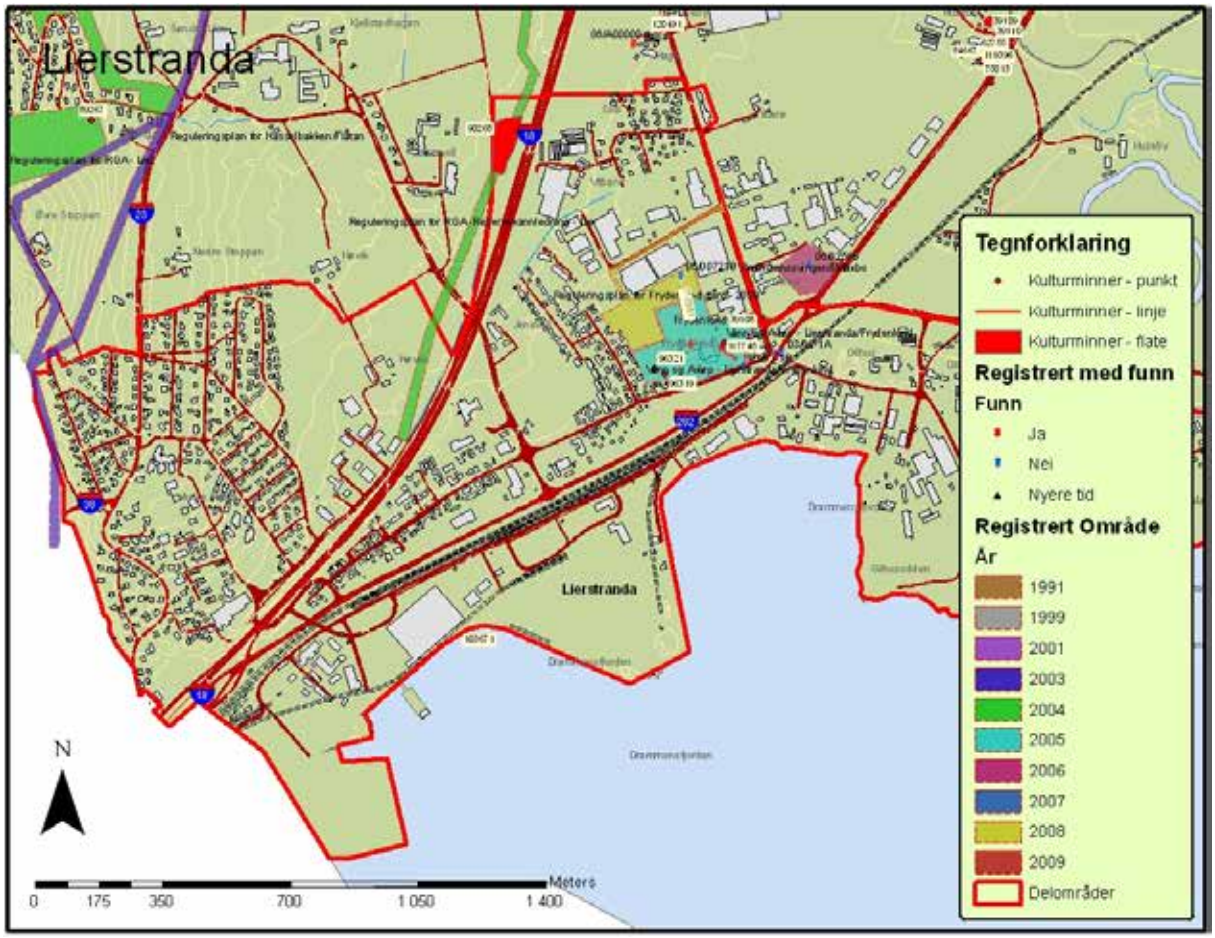

I eldre steinalder lå nesten hele området under vann, med unntak av øvre del av Nøste som dannet en odde ut i fjorden. Det meste av dette området er utbygd i dag, men det kan fremdeles være mulig å finne boplasspor i områdene omkring Nøstehagen bo- og omsorgsenter. Flintfunn er gjort på

tilsvarende høyde i Linnesbakken på motsatt side av Lierdalen. Området er derfor gitt middels potensial. I gjeldende kommuneplan er deler av dette avsatt til fremtidig boligområde.

I løpet av yngre steinalder sank havnivået fra 35 til ca 20 meter, men potensialet er likevel lavt for å finne tidlige jordbruksboplasser innenfor området. En skafthulløks (DM 9401) som er funnet på Gilhus er enten sekundært deponert eller mistet i fjorden.

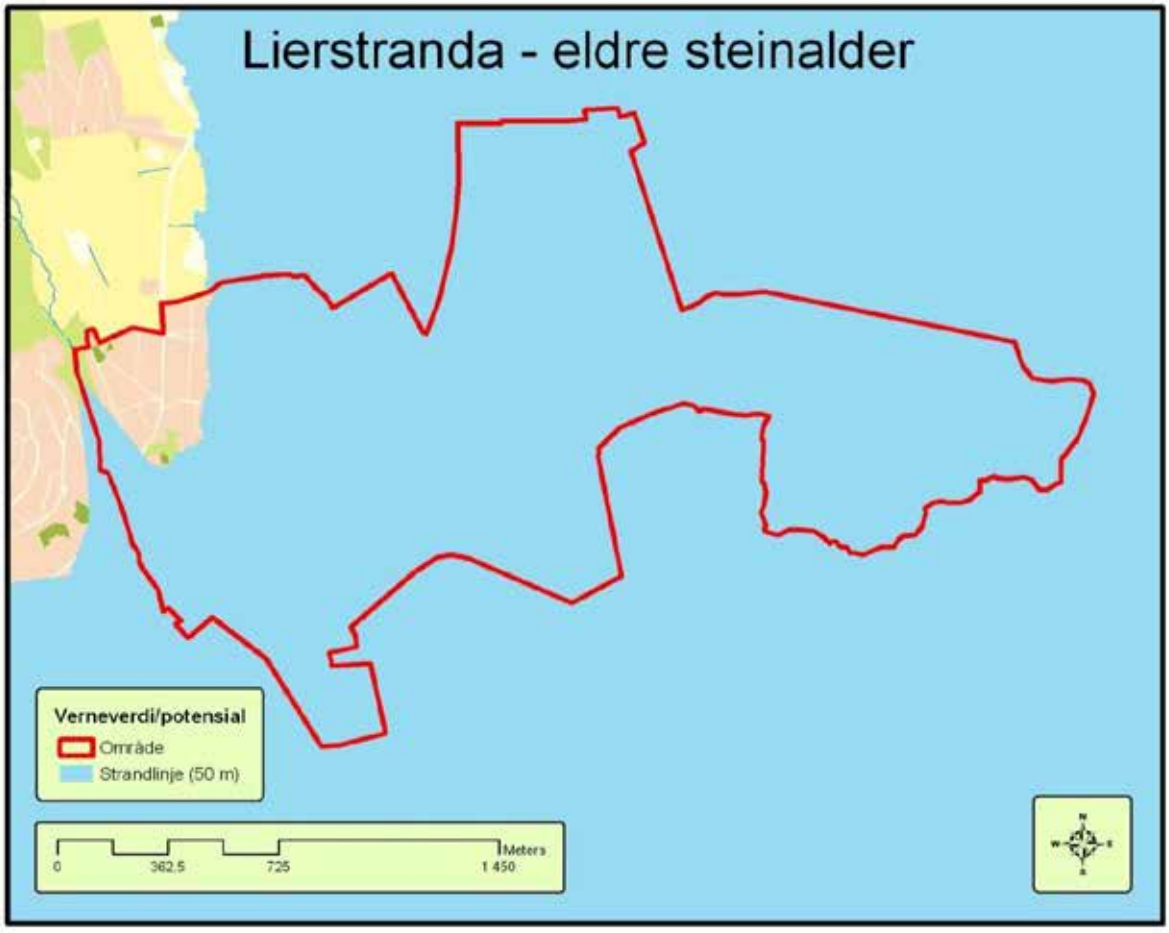

Museumsnr	Gjenstandstype	Materiale	Alder	Matrikkelgård	GNR	Funnsted
C14413	bryne	sandstein	YJ	FRYDENLUND?	18?	Amtmanns-svingen
C56370 (1-43)	kar, nagle, spiker, brente bein/leire, og diverse prod.avfall	keramikk, jern, bein, leire, jord og annet	VT/MA	FRYDENLUND	18	ID 96319/ 96321
C56371 (1-100)	kar, brente bein/leire, og diverse prod.avfall	keramikk, bein, leire, jord og annet	VT/MA	FRYDENLUND	18	ID 96319/ 96321
C56372 (1-96)	kar, kull, brente bein/leire, prøver og diverse prd. Avfall	keramikk, flint, jern, bein, leire, kull, jord og annet	VT/MA	FRYDENLUND	18	ID 96319/ 96321
DM9401	skafthulløks	bergart	SN/EBA	GILHUS	19	

Funn som er gjort innenfor området. Det tas forbehold om at listen kan være ufullstendig. Forkortelsene er forklart i tabell på side 14.

I løpet av bronsealder og eldre jernalder øker funnpotensialet betraktelig, særlig i de nordre delene av området. Her er det tidligere registrert bosetningsspor (ID 90268), og i en hage ved industriområdet på Vitbank kan flyfoto antyde et kokegropfelt under markoverflaten. Det er også gjort funn av fossile dyrkingsspor ved gården Haga nord for områdeavgrensningen (ID 120491). Områdene ved Jensvoll skole peker seg ut som et særlig gunstig bosetningsområde, men også andre områder er gitt høyt potensial basert på nærheten til kjente funn og en generell landskapsvurdering.

Kokegropfelt under markoverflaten, på Vitbank? Kilde: Norge i Bilder.

Når det gjelder tabeller over arkeologiske kulturminner er det i sen fase av rapporteringen også utarbeidet en oversikt over kulturminnene knyttet til gårdsnavn med gårds- og bruksnummer for en bedret lokalisering av kulturminnene. Arbeidet er gjort på forespørsel fra kommunen for å øke lesbarheten. Disse nye oversiktene er vedlagt bakerst i rapporten som et tillegg, og tabellene blir således ikke omtalt ytterligere i teksten. Imidlertid blir tabellene stående slik de ble utarbeidet av arkeolog som utførte feltarbeidet og vurderingen av kulturminnene i felt, da disse korresponderer med rapportens tekst.

Flyfoto over dyrket mark på Frydenlund. Produksjonsplassen ble påvist vest for tunet. Kilde: Norge i Bilder.

Fra yngre jernalder og middelalder er Frydenlund trukket ut som et kulturmiljø med høy arkeologisk verdi. Området omfatter et jorde like nord for lystgårdsanlegget, med svært høyt potensial for funn automatisk fredete kulturminner. Dette er basert på flyfoto, og på nærheten til allerede kjente kulturminner. I forbindelse med boligbygging på jordet mot vest ble det i 2005 påvist en produksjonsplass (ID 96319, 96321). Denne ble utgravd av KHM i 2007.

Områdene omkring Amtmannsvingen har vært undersøkt av arkeologer flere ganger, senest i 2008, men disse har vært uten funn. Resterende jordbruksarealer i området vurderes likevel å ha høyt potensial basert på nærheten til Frydenlund. I tillegg er jordene på Gilhus trukket ut som et område med svært høy funnpotensial. Også her er det påvist uregelmessigheter i vegetasjonen på jordene, uten at det er mulig å gi noen sikker tolkning på hva disse representerer. Rolf Fladby (1962) mener gården neppe går tilbake til forhistorisk tid, men at den tidligere kan ha ligget under Huseby. Gårdsnavnet tyder på at det har stått et gildehus på gården.

For øvrig er to områder langs etter stranden vurdert til å ha høyt potensial. Det ene dekker et åkerområde ved tunet på Jensvoll, mens det andre gjelder et parkområde på Nøste. Her er det påvist mange hauger og andre strukturer, hvorav de fleste enten er naturlige eller moderne. Beliggenheten på en liten brink, med god utsikt mot Lierstranda og fjorden i øst, virker imidlertid gunstig for funn av gravminner.

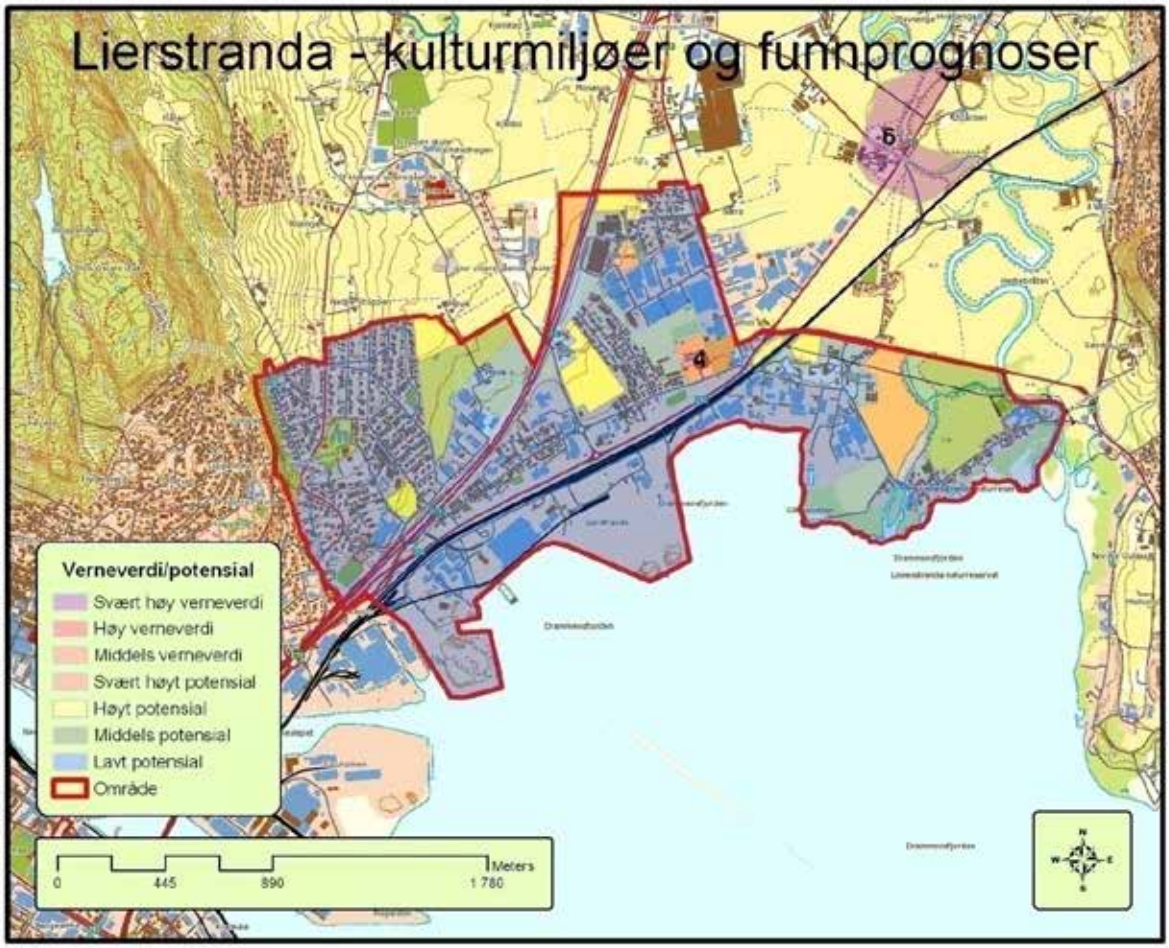

LIERBYEN

Området består av et større landskapsrom som dekker begge sidene av Lierelva, fra Foss og Auvi i nordøst til Eik, Hval og Frogner i sørvest. Dette er imidlertid inndelt i flere mindre landskapsrom. Berggrunnen i området består hovedsakelig av granitt, dekket av hav- og fjordavsetninger. Foruten tettbebyggelse består området hovedsakelig av dyrket mark, gjerne med små skogspartier mellom jordbruksarealene.

Kommunesenteret i bunnen av dalføret er i dag sterkt utbygd, og potensialet for å finne automatisk fredete kulturminner er følgelig lavt. Området ligger dessuten lavt, og har vært dekket av vann under store deler av forhistorien. Det er heller ikke registrert kulturminner her tidligere, med unntak av Bjørkhaugen (ID 75022) som ble fjernet ved boligbygging på 1970-tallet. Dette var trolig en naturdannelse. Senere tids registreringer på Eikenga og ved Heggtoppen har også vært funntomme.

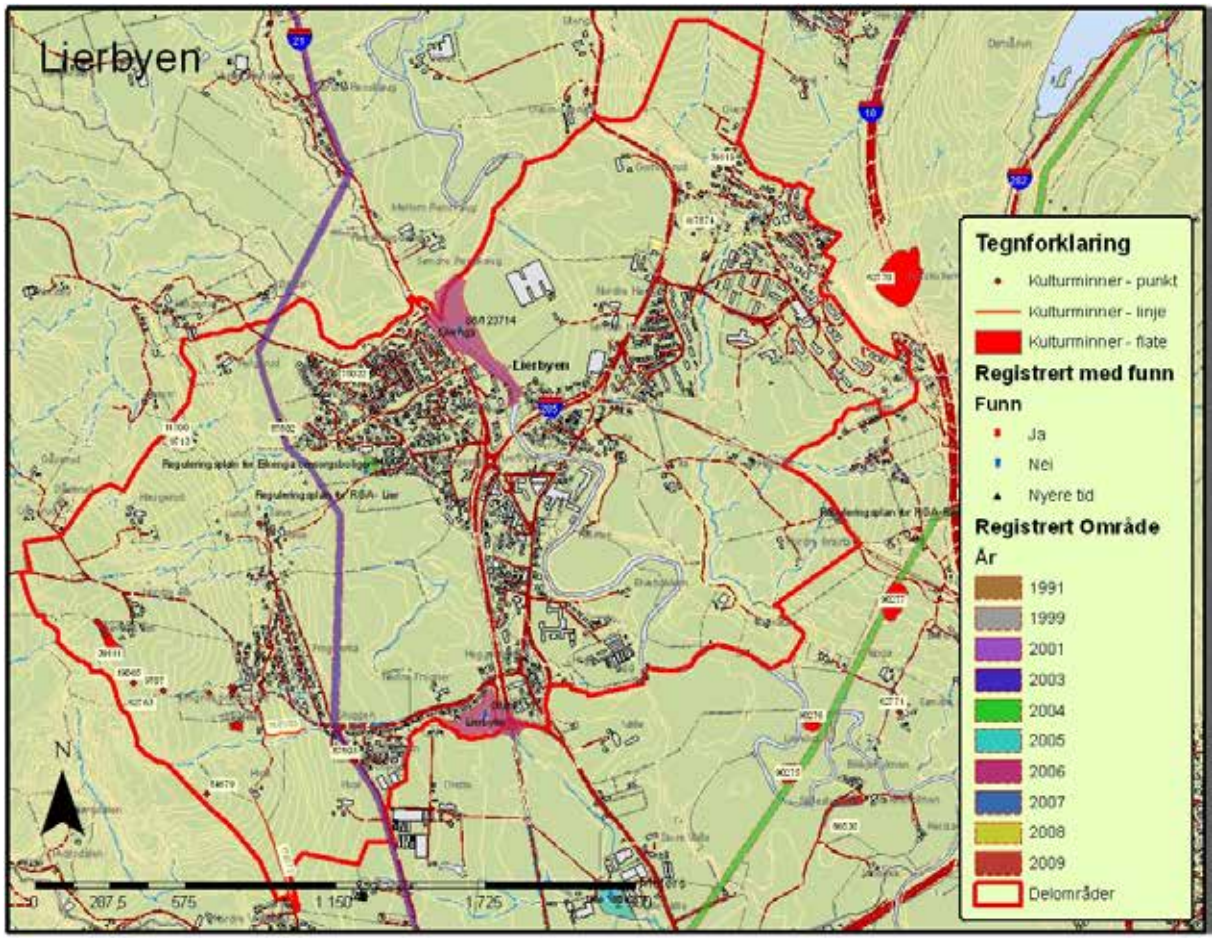

De fleste kulturminnene i området er påvist på høydedraget ved Frogner kirke i vest. Dette er definert som et kulturmiljø av svært høy arkeologisk verdi og har potensial for funn fra alle perioder. Potensialet er imidlertid høyest langs toppen av høydedraget, og omkring tunene på Eik og Hval. Fladby (1962) fører disse gårdene tilbake til romertid. Også lengre nord, omkring tunet på Haugerud, er potensialet vurdert til å være svært høyt. For øvrig er det registrert sikre gravminner på Jaren (ID 9713, 11700), og Auvi (ID 39119) på motsatt side av dalen. Disse inngår i kulturmiljøer av høy verdi.

Fra eldre steinalder er potensialet størst for å finne kulturminner omkring gårdene Foss, Auvi og Gommerud. Her er det registrert en steinalderboplass (ID 117874), samt gjort funn av en rekke gjenstander fra Nøstvetfasen i senmesolitikum (se funnliste). Funnstedene ligger på 45-60 m o.h. En trinnøks av grønnstein er også funnet på Ila, og dermed lavere enn strandlinjen i perioden. Det samme er tilfelle med den såkalte Haugestadkølla, som trolig også er fra mesolitikum (se www.historieboka.no). Begge kan imidlertid være sekundært deponert.

Museumsnr	Gjenstandstype	Materiale	Alder	Matrikkelgård	GNR	Funnsted
C12814	øks/forreste del	bergart	SN/EBA	SAUE	51-52	
C12820	øks	bergart	SN/EBA	AUVI M/FOSS	95	Bekk
C14781	øks	bergart	TN/MNA	HASKOLL	92-93	
C14982	øks/meisel	flint	SN	LIER PRESTEGÅRD	50	Grette
C16764	sverd	jern	VT	BRASTAD	98-101	Haug
C16765	skjoldbule	jern	VT	BRASTAD	98-101	Haug

C16770	skål	kleber	MA	BRASTAD	98-101	
C20450	øks	bergart	TN	ILA	94	Brønngraving
C24004a	skafthulløks	bergart	SN/EBA	GOMMERUD	91	60 m S for husene
C24004b	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C24004c	øks/meisel	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27354a	øks	flint	MNA	ILA	94	Jorde, svak forhøyning
C27354b	trinnøks	grønnstein	SM	ILA	94	Jorde, svak forhøyning
C27402a	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27402b	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27402c	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27402d	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27402e	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27402f	flekkeskraper	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27402g	skraper	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27402h	flekke	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27402i	avfallsstykke	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27758a	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27758b	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27758c	nøstvetøkser (2)	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27758d	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27758e	skrapere (2 stk)	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27758f	avslag	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27758g	avslag (26 stk)	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C27973	flekkespiss	flint	SM	AUVI	95	Bråtasletta
C28295a	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295b	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295c	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295d	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295e	skraper	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295f	avfallsstykker	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295g	flekker	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295h	flekker	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295i	flekker	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295j	flekker	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295k	flekker	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295l	flekker	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295m	flekker	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295n	skiver	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295o	flekker	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295p	flekker	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295q	hammerstein	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295r	flekker	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295s	trekullbiter	kull	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C28295t	trekullbiter	kull	SM	GOMMERUD	91	ID 117874

C28614	skafthulløks	bergart	SN/EBA	BRASTAD	98-101	15m S for hus, ved bekk
C33088	støpeform	kleber	MA	AUVI M/FOSS	95	Åker, Lier Sykehus?
C36766a	trinnøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766b	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766c	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766d	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766e	nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766f	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766g	emne/nøstvetøks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766h	malestein	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766i	flekkebor	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766j	flekke	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766k	skraper/stykke	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766m	stykke	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766n	mikroflekkekjerne	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766o	mikroflekke	kvartsitt	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C36766p	avfall	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C37781	nøstvetøks	bergart	SM	AUVI M/FOSS	95	150m N for hus, 45 moh
C51447a	flekke	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447b	flekke	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447c	avslag	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447d	bor	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447e	stikkel	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447f	avslag	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447g	avslag	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447h	bor	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447i	fragment	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447j	fragment	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447k	kjerne	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447l	kjerne	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447m	kjerne	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447n	stykke	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447o	ildflint	flint	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447q	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447r	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447s	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447t	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447u	avslag	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447u	øks	bergart	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C51447v	gevir	gevir	SM	GOMMERUD	91	ID 117874
C52296	bissel	jern	VT/MA	GOMMERUD	91	
DM?	sverd	jern	VT	ILA	91	

Funn som er gjort innenfor området. Det tas forbehold om at listen kan være ufullstendig

Også fra yngre steinalder er det gjort løsfunn på flere av gårdene, særlig på østsiden av dalføret. Fra tidlig- og mellomneolitikum er det gjort funn på Ila (C27354a) og Haskoll (C14781). Begge gårdene ligger på små runde koller om lag 30 meter o.h., og like ved fjorden i den aktuelle perioden. Disse høydedragene har svært høyt potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Fra senneolitikum-bronsealder er det også gjort funn ved bunnen av Paradisbakkene (C12820, C24004a). Her er det gjort flere inngrep i senere tid, men rester etter en potensiell boplass kan være bevart.

Fra jernalderen er det gjort færre løsfunn, men undersøkelsene i forbindelse med RGA-traséen i 2003 viser tydelig potensialet for funn under markoverflaten. Områdene omkring et bosetningsområde ved Helgerud (ID 87802) er vurdert til å ha svært høyt potensial for flere funn. Flere av de historisk kjente tunene kan også være gamle, som for eksempel Saue. Her er det registrert en mulig gravhaug. Gårdstunet ligger dessuten på et lite høydedrag, og sentralt plassert i forhold til de gamle veifarene gjennom området. Dette går tydelig frem av kart fra slutten av 1800-tallet. Området er i denne kommunedelplanen vurdert som et kulturmiljø av middels arkeologisk verdi.

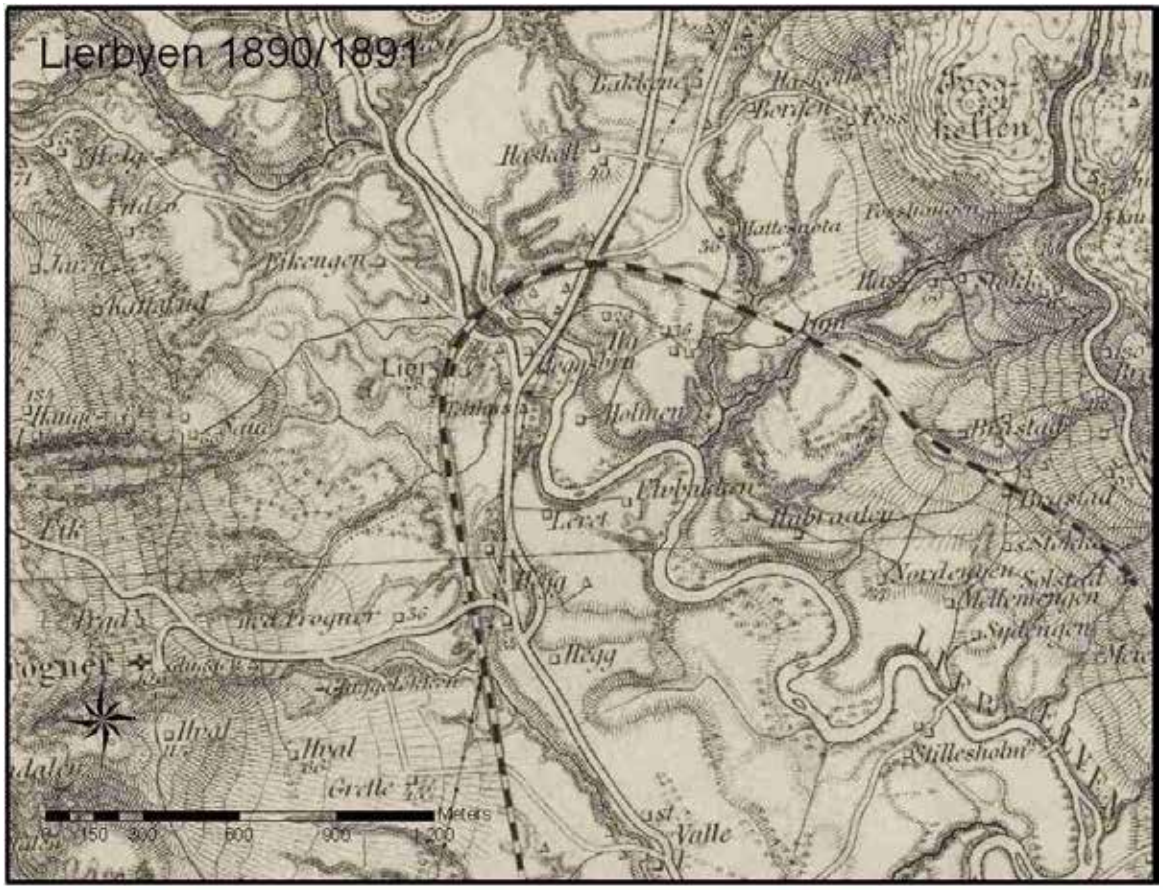
Lierbyen 1890/1891
Meters
0 150 300 600 900 1 200

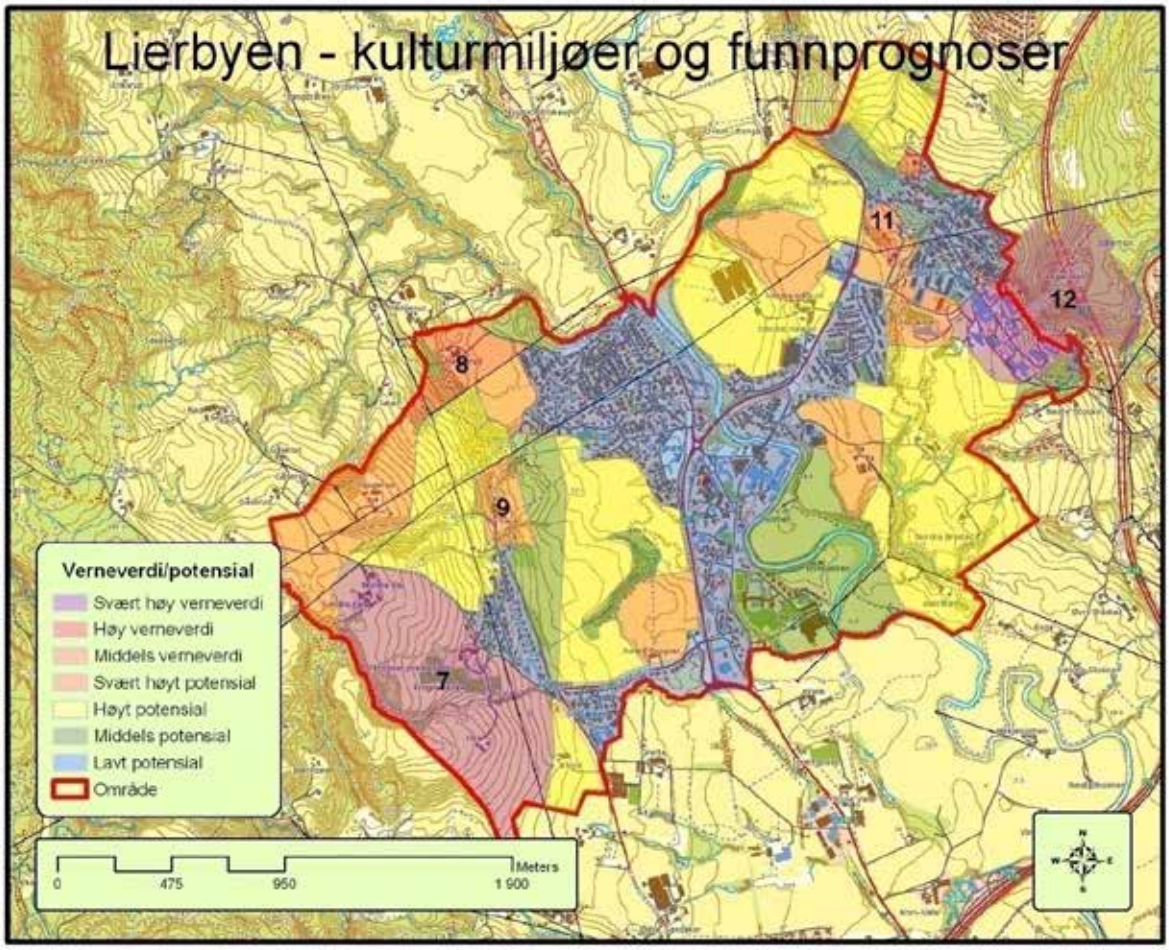
Lierbyen - kulturmiljøer og funnprognoser
7
8
9
11
12
Verneverdi/potensial
Svært høy verneverdi
Høy verneverdi
Middels verneverdi
Svært høyt potensial
Høyt potensial
Middels potensial
Lavt potensial
Område
Meters
0 475 950 1 900

Fladby (1962) mener at både Saue og den gamle storgården Hegg nede ved Lierelva kan være fra eldre jernalder. Det er usikkert hvor det opprinnelige tunet på Hegg lå, men nær Heggtoppen er det påvist flere klare vegetasjonsmerker av ukjent karakter. Området er vurdert til å ha svært høyt potensial.

LIERSKOGEN

Området består av en stor sørvendt helling som strekker seg fra E18 og nordover mot marka. Dette er igjen oppdelt i mange landskapsrom av morenerygger og dype bekkedaler. Berggrunnen består hovedsakelig av kalkstein og skifer, dekket av stedvis ganske tykk morenejord. I Grøstadmarka lengst vest er det imidlertid bare et tynt humusdekke, mens Lierskogen sentrum delvis ligger på gamle elve- og strandavsetninger. Vegetasjonsmessig består området av dyrket mark og blandingsskog, gjerne med skogspartier mellom jordbruksarealene. Mot marka i nord er det større innslag av plantet granskog.

Med unntak av tettstedet Lierskogen (Heia) som i dag er delvis utbygd med bolig- og næringsbebyggelse, er dette et område hvor potensialet for funn av nye automatisk fredete kulturminner generelt ligger høyt. Dette gjelder særlig for gravminner og fossile jordbruksspor fra bronsealder og frem til i dag, mens beliggenheten over marin grense gir et noe lavere potensial for steinalderfunn. Nyregistreringene i forbindelse med denne kommunedelplanen resulterte alene i godt over 100 nye enkeltminner, hovedsakelig konsentrert til områdene med tykk morenejord. Dette omfatter kun kulturminner som er synlig på overflaten. Flyfoto kan tyde på at det også finnes kulturminner under dyrket mark, men berggrunnen ligger stedvis ganske høyt og virker som et forstyrrende element.

Ett av stedene hvor flyfoto kan antyde kulturminner under markoverflaten er et jorde like øst for Rypeveien, og like ved tettbebyggelsen på Lierskogen. Her kan en skimte minst to mulige graver (lys) med fotgrøft (mørk) omkring. Området er vurdert til å ha svært høyt potensial.

Mulige gravminner under markoverflaten, like øst for Rypeveien (Kilde: Norge i Bilder).

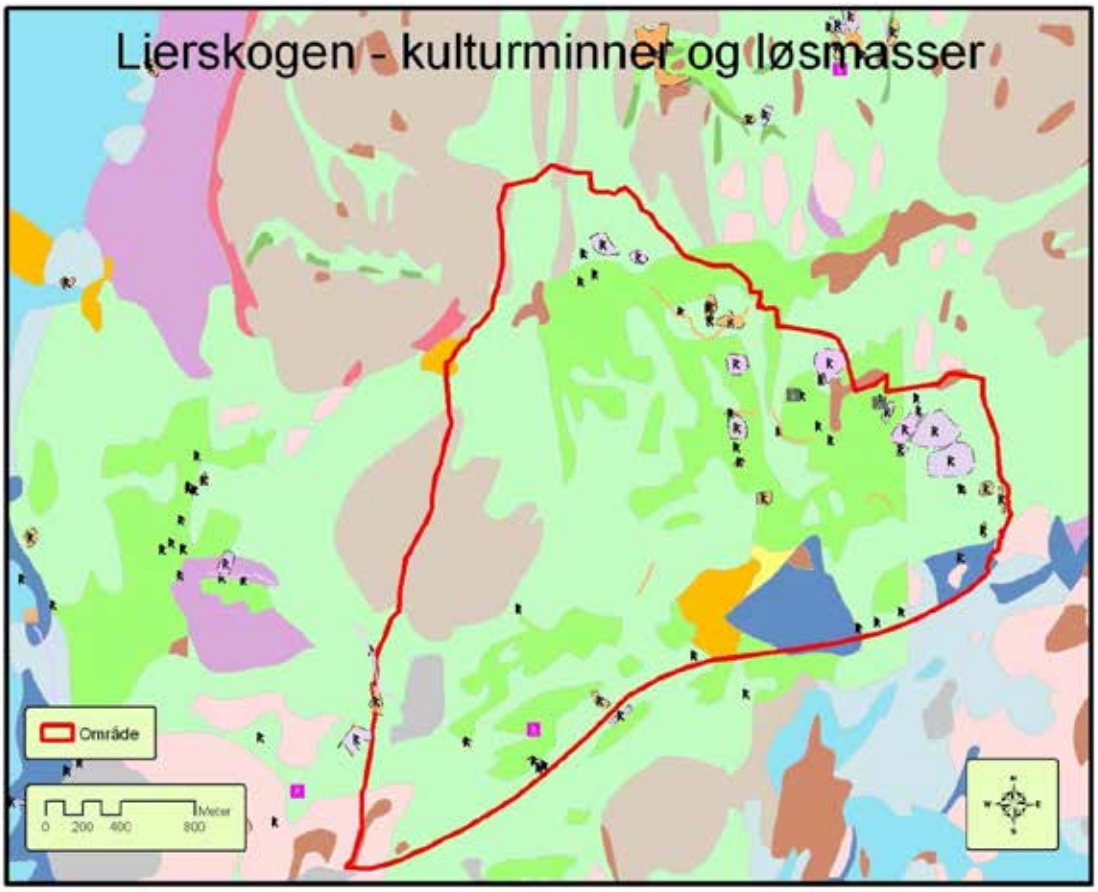
Lierskogen - kulturminner og løsmasser
Område
Meter
0 200 400 800

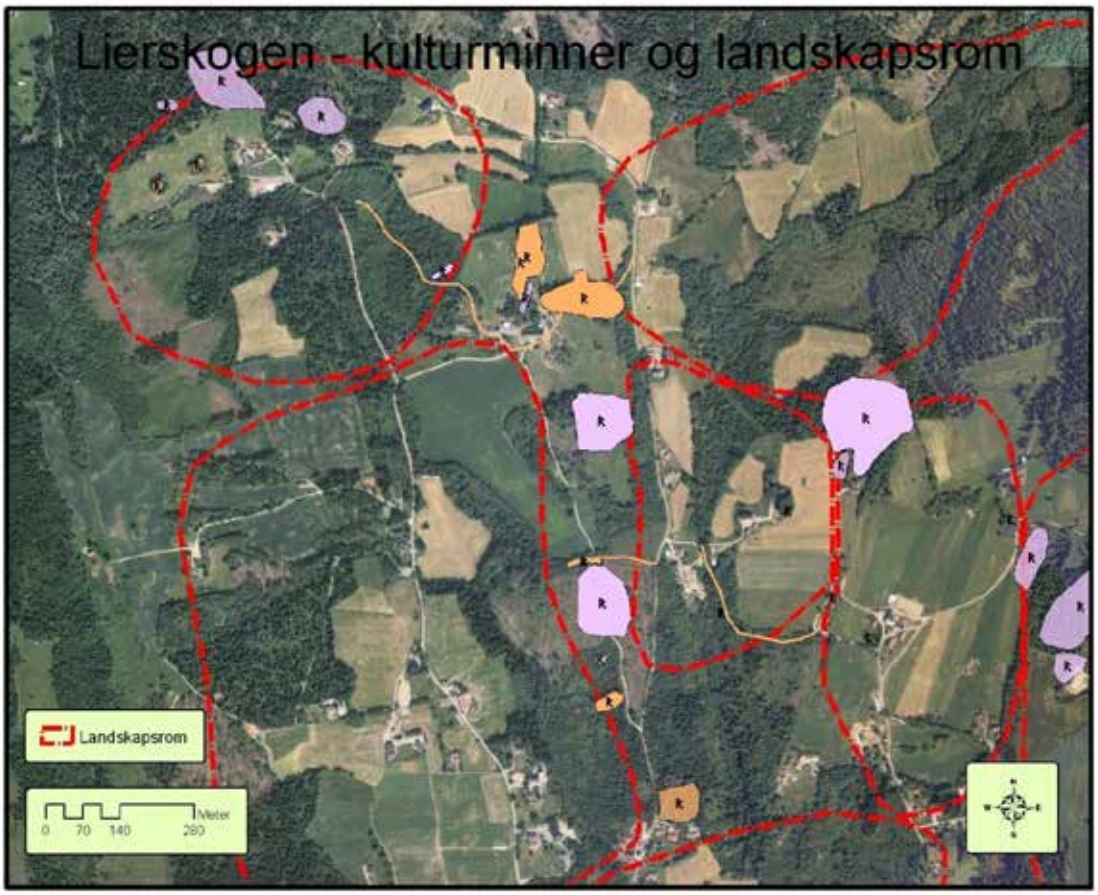
Lierskogen - kulturminner og landskapsrom
Landskapsrom
Meter
0 70 140 280

De fleste av nyregistreringene faller innenfor et større kulturmiljø som er gitt svært høy arkeologisk verdi. Dette ligger i et område med tykk morenejord. En stor del av disse kulturminnene konsentrerer seg dessuten til rygger og små høydedrag, og til grensen mellom ulike landskapsrom. Dette kan skyldes behovet for utsyn, men utbredelsen faller også sammen med det som i dag er skogkledte partier. Potensialet er derfor høyt også i de mellomliggende områder med dyrket mark, særlig omkring tunet på Rype hvor det er registrert et mulig gravminne på tunet (ID 117491). Her er det også funnet en vikingtidsøks (C32827) og et mulig garnsøkke (sistnevnte funn er ikke innlevert). Også omkring tunet på Stabekk og i områdene lengst mot nordvest er potensialet vurdert til å være svært høyt. Disse områdene ligger i samme belte som det definerte kulturmiljøet, og begge kan vise til løsfunn av steinøkser fra yngre steinalder. På eiendommen Skogli under Øvre Stabekk er det funnet en stridsøks (C29448), mens to steinøkser er kommet bort. Den førstnevnte skal ha blitt funnet i nærheten av stridsøksen, den andre på Slåttebråten. På Stabekk er det også gjort funn fra middelalderen (C16553, C27403).

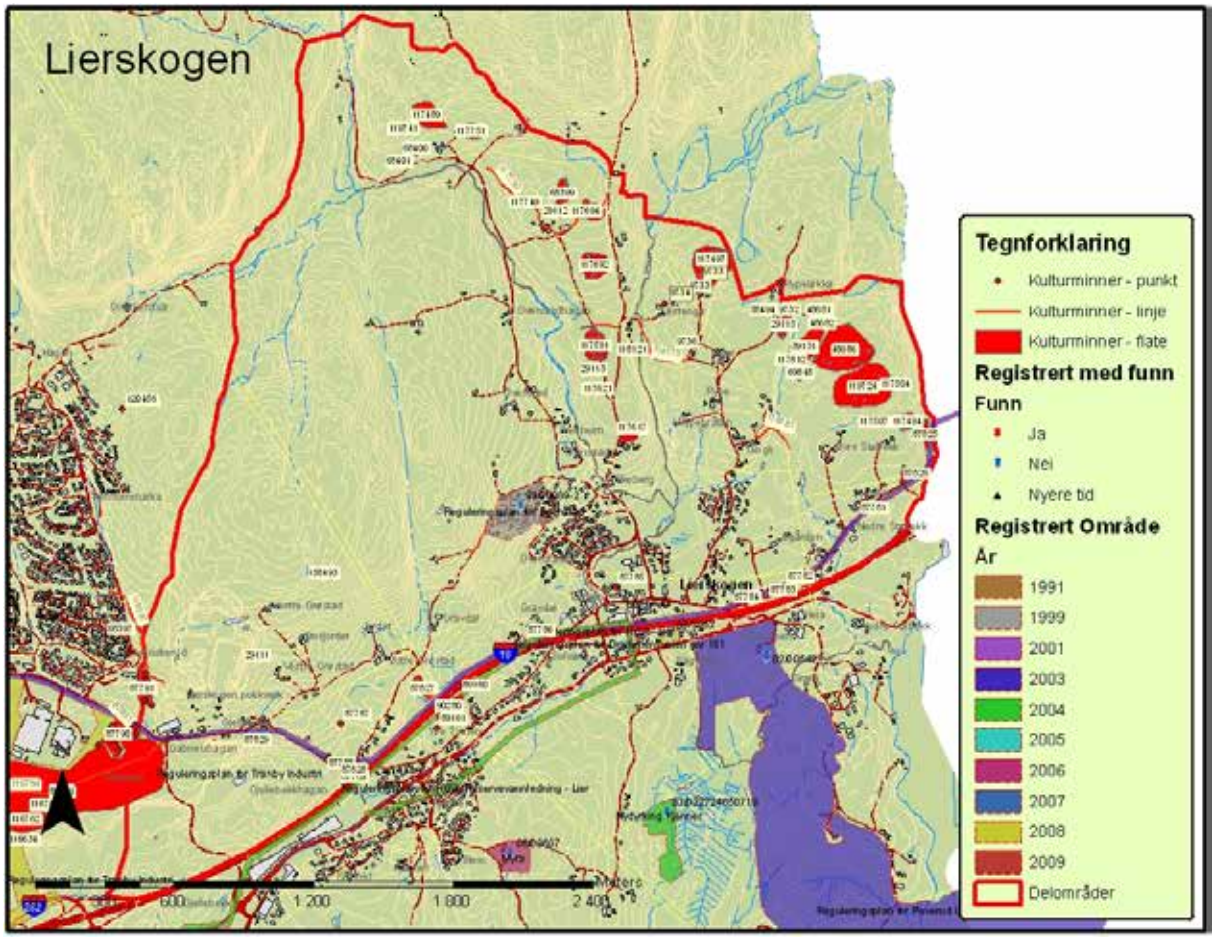

Museumsnr	Gjenstandstype	Materiale	Alder	Matrikkelgård	GNR	Funnsted
C16553	høvel/skjøve		NT	STABEKK, ØVRE	157	
C27403	støpeform	Kleber	MA/NT	STABEKK, ØVRE	157	
C29448	stridsøks	Bergart	MNB	STABEKK, ØVRE	157	Skogli
C32827	øks	Jern	VT	RYPE	156	

Funn som er gjort innenfor området. Det tas forbehold om at listen kan være ufullstendig.

Utbredelsen av dette beltet svarer i en viss grad til lokal tradisjon. Her hevdes det at den eldste bosetningen lå i øvre del av Lierskogen, og langs etter den gamle rideveien fra Asker til Sylling. I middelalderen ble Lierskogen kalt Skogveien, gno. 'skegvegr'. Hovedveien gjennom området har trolig gått fra Stabekk over Rype til Eikeberg, hvorfra den muligens har delt seg i to videre mot Hennum. Den ene veien har gått over Rotua, mens den andre har gått over Gjellebekk. Begge steder er det påvist gamle veifar.

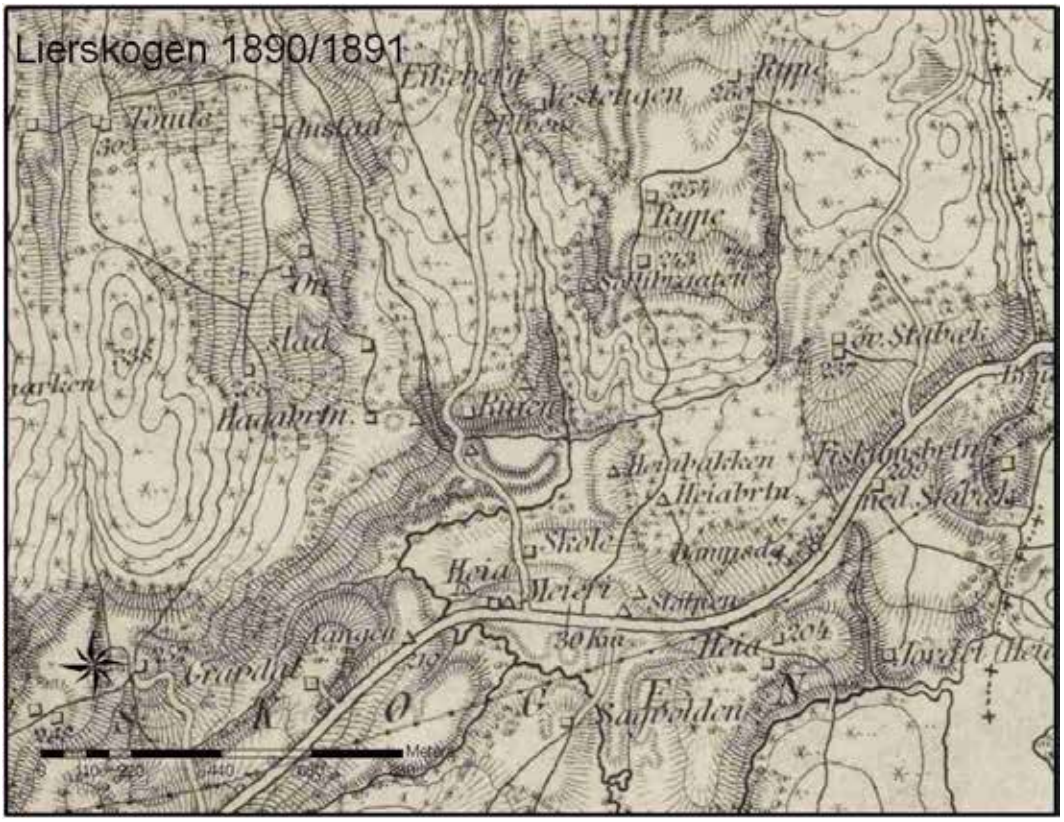

Kart over Lierskogen i 1890-91 (Kilde: Kaptein Solems rektangelkart).

På bakgrunn av navnene har Fladby (1962) antydet at Stabekk, Ovenstad og Grøstad er de eldste gårdene innenfor området. Han daterer disse til vikingtid, og mener også gravhaugene på Rype og Eikeberg må henføres til en av disse. Dette tilbakevises på bakgrunn av de nye registreringene, men også tunet på Ovenstad kan være forhistorisk. Flyfoto av området viser mange uregelmessigheter i vegetasjonen, og potensialet for automatisk fredete kulturminner er derfor vurdert til å være svært høyt. Tunet ligger også sentralt langs en av de gamle ferdselsårene omtalt ovenfor. En reguleringsplan fra 1999 resulterte i funn av 23 rydningsrøyser like sør for tunet, men disse ble vurdert til å være etterreformatoriske. De er nå fjernet til fordel for boligbygging. Fladby anser også Tømte for å være en middelaldergård. Sammen med en majestetisk beliggenhet gir gårdsnavnet grunn til å tro at det har vært enda eldre bosetning her. Navnet kommer av gno.'tømptir' som betyr tomter.

Potensialet omkring Grøstad er derimot vurdert til å være noe lavere. Innmarksområdet består av et kupert kulturlandskap fra nyere tid med engvegetasjon, steingarder og rydningsrøyser, men det er gjort få funn av automatisk fredete kulturminner. I Grøstadmarka er det kun gjort en begrenset befaring. Løsmassene i området gir likevel et lavt potensial for funn av fossile dyrkingsspor, og potensialet er derfor redusert til middels.

Heia og Tveiten er begge gårdsnavn i bestemt form, og sammen med Gravdal er dette regnet for å være yngre enheter. Registreringene i forbindelse med RGA-traséen i 2003/2004 resulterte likevel i flere funn av bosetningsspor og kokegroplokaliteter på disse gårdene. En av lokalitetene ble datert til slutten av yngre bronsealder (ID 87786), mens en kokegroplokalitet som ble undersøkt av

Kulturhistorisk museum i 2005 ble datert til førromersk jernalder (Knutsen 2005). Flere av områdene langs traséen er vurdert til å ha svært høyt potensial for nye funn. To av områdene ligger helt inntil kulturmiljøet på Gjellebekk. Dette faller delvis innenfor området, og er vurdert til å ha høy arkeologisk verdi. Ved Gravdal er det tidligere påvist rydningsrøyser (ID 87827), samt kokegroper på høydedraget rett sør for E18 (ID 90280). Det er også mulig å skille ut enkelte strukturer på flyfoto, blant annet en mulig tuft. Dagens arealbruk vil kunne innebære gode bevaringsforhold for funn under markoverflaten.

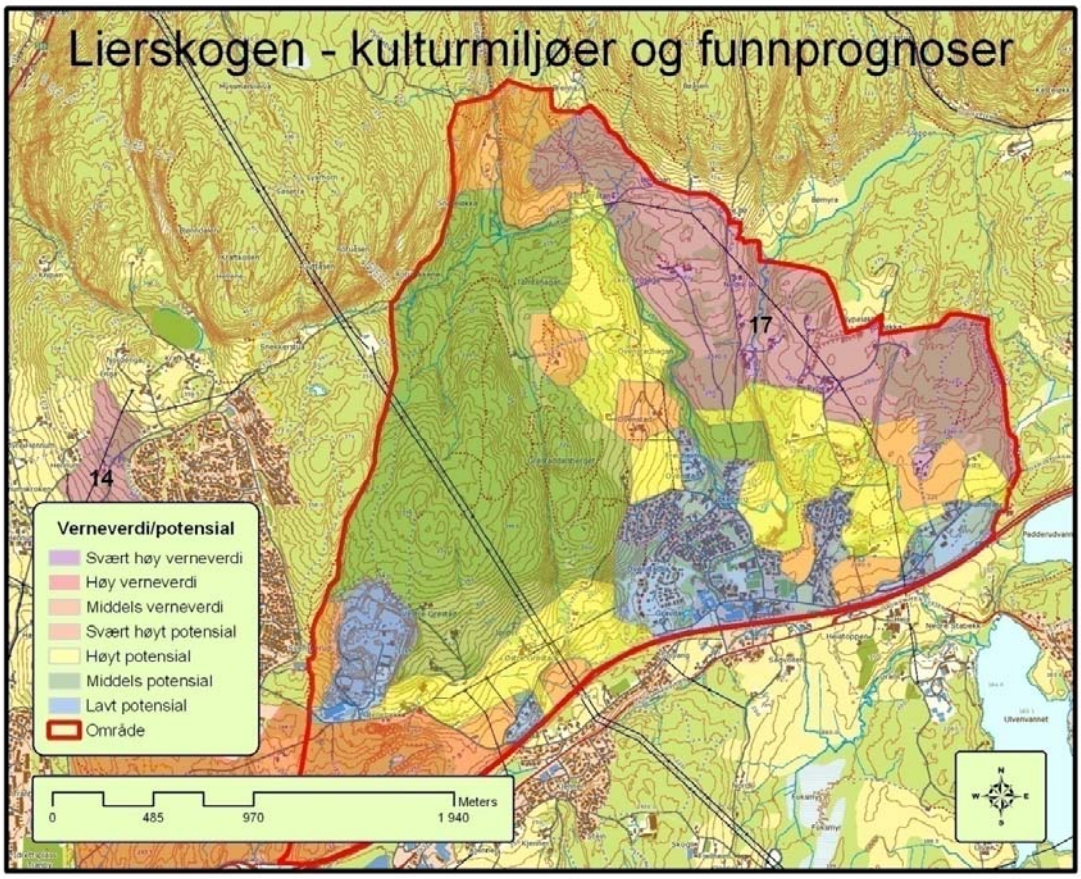

SYLLING

Området består hovedsakelig av den kraftige morenedannelsen hvor tettstedet på Sylling ligger i dag, samt kirkestedet på Sylling på høydedraget lengre mot vest. Berggrunnen består hovedsakelig av skifer og kalkstein, dekket av tykk morenejord ned mot Holsfjorden. Sør for morenen går det et belte med breelvavsetning, mens resten av området består av hav- og fjordavsetninger. Altanåsen skal etter sigende være en stor flyttblokk som er medbrakt av isen under forrige istid. Vegetasjonsmessig består området hovedsakelig av dyrket mark, med noe løvskog imellom.

I eldste del av eldre steinalder var Tyrifjorden forbundet med havet over Modum, og Sylling lå således innerst i en fjordarm med saltvannsfauna og -flora. Områdene ned mot Holsfjorden har derfor høyt potensial for funn fra denne perioden. Under registreringsarbeidet ble det funnet et flintavslag på et flatere parti på gården Svang (ID 117476). Dette kan imidlertid også stamme fra yngre steinalder, da samme område består av tykk morenejord med svært gode vilkår for tidlig jordbruk. Funnstedet er uansett vurdert til å ha svært høyt potensial for funn av automatisk fredete kulturminner under markoverflaten. Løsfunn fra yngre steinalder er også gjort på Svangstrand, men her er funnstedene ukjent. Det samme gjelder et vikingtidsfunn på gården (C13293). Deler av strandområdet er dessuten utbygd, mens områdene lengre øst er gitt lavt potensial som følge av flere funntomme registreringer i perioden 2001-2005. Tidligere registrerte kulturminner i dette området er enten fjernet eller omdefinert (ID 39137, ID 91239).

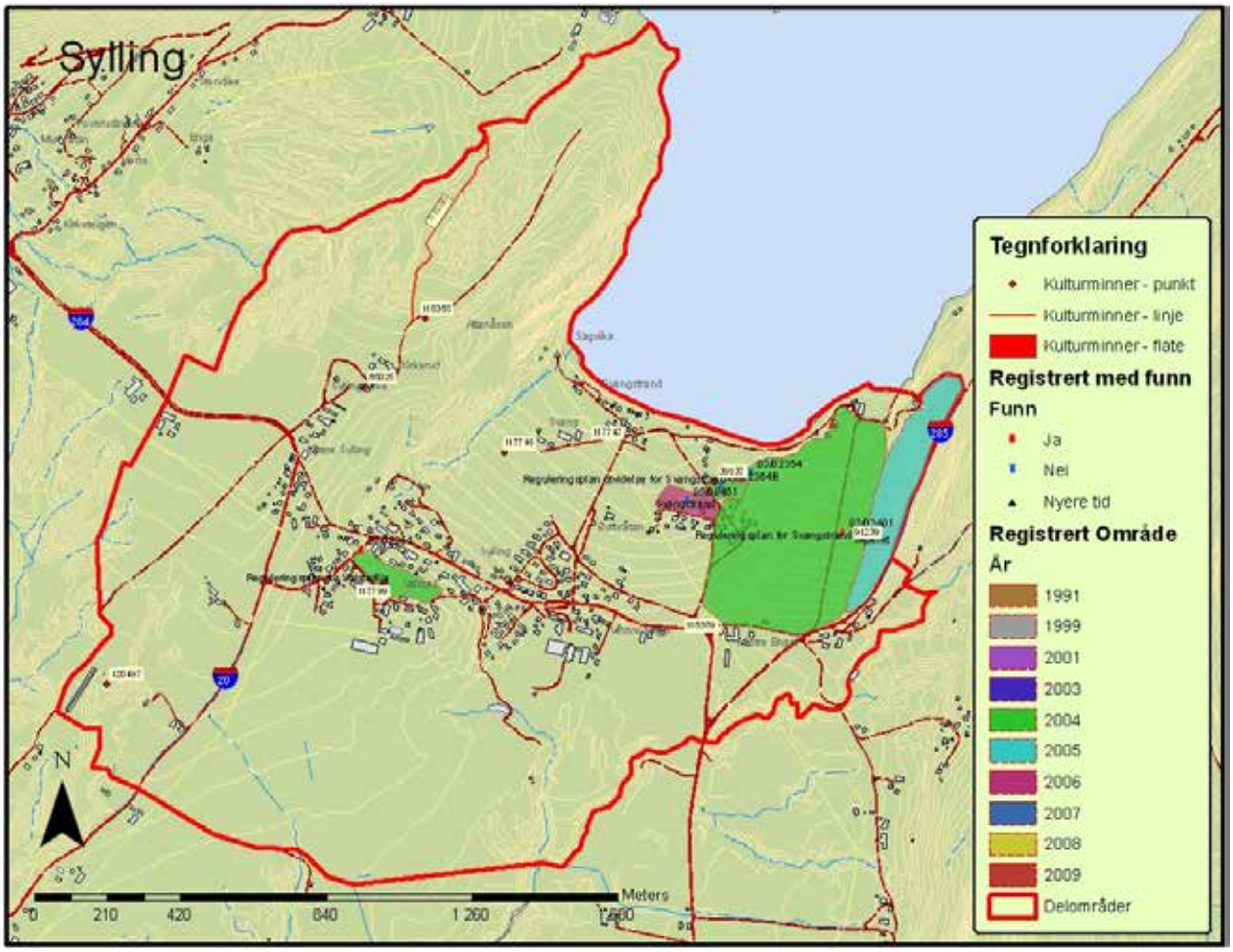

For øvrig er sannsynlig at det har vært fast jordbruksbosetning på toppen av morenen siden yngre steinalder. Her kunne bebyggelsen ha henvendt seg til flere landskapsrom. Det er også her de eldste løsfunnene er gjort, datert til tidlig- og mellomneolitikum (C14741, C14742, C18733, C19294). Bevarte områder omkring Sylling sentrum er derfor vurdert til å ha svært høyt potensial. Dette gjelder særlig høydedraget hvor gården Valstad ligger i dag. Like nedenfor tunet ble det i 2004 gjort funn av tre kokegroper, datert til eldre jernalder (ID 117799). Dette antyder at gårdstunet er eldre enn hva gårdsnavnet skulle tilsi. Det er også påvist synlige vegetasjonsmerker i området, uten at det er mulig å si hva disse representerer.

Enger-gårdene er et annet område som peker seg ut. Ifølge gårdsnavnet er dette en sekundær gård (anlagt på en eldre gårds gressmark), men gården var tredelt alt i gammelnorsk tid. I tillegg til steinalderfunn, er det funnet en øks som trolig stammer fra en vikingtidsgrav (C28626). Graver fra denne perioden er gjerne lagt til morenerygger med godt utsyn. Under registreringene ble det påvist to forstyrrede haugdannelser like ved krysset ned til Svangstrand. Disse er tolket som et mulig plyndret gravfelt, men har uavklart vernestatus. Området har dessuten et høyt potensial for å finne graver under markoverflaten.

Av lokalhistorikere regnes imidlertid gården Sylling for å være den eldste, blant annet som følge av gårdsnavnet, kirkestedet og plasseringen i lendet. Sylling kirke er fra 1852, men den skal være reist på murene til en kirke fra middelalderen. Herfra heller terrenget i flere retninger, noe som gir kirkestedet en monumental fremtoning med god utsikt mot Holsfjorden i nordøst og Lierdalen i sør og øst. Kirkestedet inngår i et kulturmiljø av høy arkeologisk verdi. Dette dekker også slagstedet ved Hørte bro (ID39135) og hulveien som leder dit (ID 118385). Langs denne finnes dessuten en olavskilde (118386) som trolig kan være fra middelalderen. På kirkegården er det tidligere funnet en skafthulløks fra senneolitikum-bronsealder (C14190), samt flere nå bortkomne spinnehjul. Dette gir området svært

høyt potensial for flere forhistoriske perioder. For øvrig er det funnet en flintdolk sammen med et par flintavslag på Sørli noe lengre sør (C27404, ID 120497).

Museumsnr	Gjenstandstype	Materiale	Alder	Matrikkelgård	GNR	Funnsted
C13293	pil	jern	VT	SVANG	173	
C14190	skafthulløks	bergart	SN/EBA	SYLLING	177	Sylling kirkegård
C14741	meisel	bergart	TN/MNA	VALSTAD	172	Skogen
C14742	hammer/kølle	bergart	MNB	VALSTAD	172	
C15176	skafthulløks	bergart	SN/EBA	SVANG	173	
C16243	slipestein	sandstein	YS	SVANG	173	Svangstrand
C17170	skafthulløks	bergart	SN/EBA	ENGER, MIDTRE	194	
C18080	skafthulløks	bergart	SN/EBA	SYLLING	177	Myren
C18733	øks	flint	TN/MNA	ENGER	193/195/194	
C19294	stridsøks	bergart	MNB	ENGER, MIDTRE/ØSTRE	193/194	
C23963	skafthulløks	bergart	SN/EBA	VALSTAD	172	Eldre plass?
C27404	dolk	flint	SN	SYLLING	175	Sørli
C28626	øks	jern	VT	ENGER, VESTRE	195	

Funn som er gjort innenfor området. Det tas forbehold om at listen kan være ufullstendig.

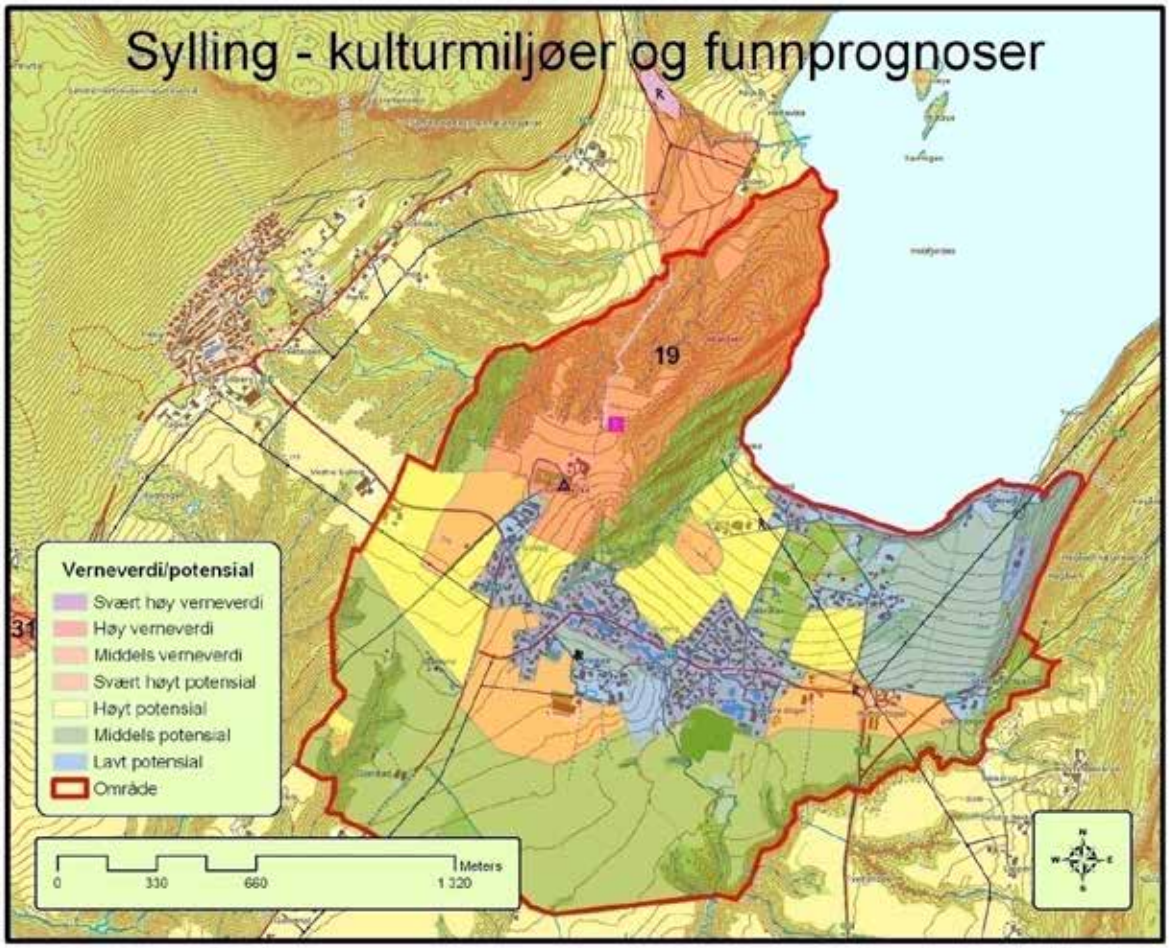
Sylling - kulturmiljøer og funnprognoser
19
31
Verneverdi/potensial
Svært høy verneverdi
Høy verneverdi
Middels verneverdi
Svært høyt potensial
Høyt potensial
Middels potensial
Lavt potensial
Område
0
330
660
1 320
Meters

3 NYERE TIDS KULTURMINNER

Kulturminner fra nyere tid (i praksis etter 1650) er ikke automatisk fredet, slik vi har sett for fornminner. Disse kulturminnene må fredes særskilt. Fredning i denne sammenheng benyttes først og fremst for kulturminner som har nasjonal betydning. Kulturminner fra nyere tid, og som er viktig å ta vare på i et regional eller lokalt perspektiv må derfor vurderes særskilt og tas med i kommunale arealplaner.

Jo Sellægs metode for vurdering av kulturminner er benyttet som hjelpemiddel ved vurdering og utvelgelse av kulturminner i Lier. Metoden er utviklet gjennom 30 års erfaring med registrering, vurdering og prioritering av kulturminner. Systemet brukes bl.a. av bykommunene Drammen, Ringerike, Kongsberg, av landkommunene Hole og Nedre Eiker, og av Buskerud fylkeskommune. Til arbeidet i Lier er benyttet versjon 3.

Kulturminnevurderingen har til hensikt å innhente informasjon som er nødvendig for å kunne foreta en fornuftig og representativ utvelgelse og prioritering av kulturminner i offentlig planlegging. Vurderingen er et praktisk redskap for

- kommunen ved arealplanlegging, byggesaksbehandling og kulturformidling,
- fylkeskommunen ved kulturminneplanlegging,
- eierne og brukerne ved å gi forutsigbarhet knyttet til utvikling og drift av eiendom, og
- innbyggerne, som gis kunnskap om viktige kulturminner.

Vurderingsverktøyet gir

- rask og enkel registrering og vurdering i felten,
- tilfredsstillende avklaring og dokumentasjon for saksbehandling,
- vurderingsresultat med god kvalitet til et minimum av tidsforbruk, og
- etterprøvbare vurderinger.

I Lier er vurdert potensielle kulturminner fram til 1940. Enkelte yngre kulturminner er tatt med på grunn av høy arkitektonisk kvalitet. For å unngå å bruke tid på datering av hus fra tiden omkring 1940, vil materialet også inneholde noen få objekter som er fra perioden 1940-1955.

Av økonomiske grunner er kulturminner i utmark (med enkelte unntak) ikke oppsøkt. Disse kan registreres og vurderes ved en senere anledning. De vurderte objektene er oppsøkt og fotografert. Vurderingen omfatter bare eksteriør.

METODE

Vurderingsskjemaet er hovedelementet i registreringen. Skjemaet er basert på Microsoft Excel (regneark) og gir mulighet til å sortere materialet og utarbeide statistisk grunnlag for forskjellige oversikter som sammenfatter områdets bygningshistorie og dagens kulturminnestatus.

Skjemaet består av fire hovedfelter:

- identifikasjonsopplysninger (grønt tittelfelt)
- registrering av faktiske forhold med kommentarer (2 oransje tittelfelt)
- kulturminnevurderingen (grått tittelfelt)
- forslag til vernestatus for enkeltobjekter og kulturmiljøer (rødbrunt tittelfelt)

I tillegg har skjemaet et hovedtittelfelt (hvitt).

Kulturminnevurdering 2008-2011
LIER KOMMUNE

Omfatter verneverdige kulturminner ca. 1537-1940
Omfatter ikke kulturminner i utmark

Utgave: 22.07.2011
Sotering: Registreringsrekkefølge

Registrering og vurdering er utført av
Jo Sellæg, rådgiver i bygningsvern

Koder Stil - Alder - Byggeår

Stil:
R = Rokokko/barokk
L = Louis-seize
E = Empire
B = Biedermeier/senempire
S = Sveitserstil
H = Historisme
D = Dragestil
A = Art nouveau (rendyrket)
J = Byggmester-Jugend
N = Romantisk barokk/rok/klas
K = 1920-års klassisisme
F = Funksjonalisme
M = Etterkrigsmodernisme
U = Ubestemt/ikke entydig
T = Tilpasning, kopiering

Alder: Århundre (2 siffer) + kvartil (1 siffer)
Byggeår 1: Når byggeår/periode er kjent.
2: c=ca. / å = årene / ? = usikkert. **3:** Kilder, se kode over tilh.

Koder Kriterier for vern
Vurderingsnivåer: S = Svært høy; H = Høy; M = Middels; L = Lav

Vurdering av enkeltobjekter:
Kunstnerisk/arkitektonisk (1):
Identitet/symbolverdi (2):
Historisk/pedagogisk (3):
Miljøverdi/strøksverdi (4):
Representativitet (5):
Autentisitet (6):
Sjeldenhet (7):
Tilstand (8):
Alder (9):

Koder Vernestatus:
F = Fredet etter
A = Svært høy verneverdi
B = Høy verneverdi
C = Middels verneverdi

Kulturmiljøer
Miljøer beskrevet i prosjektrapport. Foreslås regulert til bevaring

Koder Kilder
Kilder for byggeår og kommentarer:
B = Norske gårdsbruk Buskerud
D = Det var dent/
E = Eier (eller repr. for e.)
G = Smukt bebygde gårder
L = Liers historie (b1-6)
R = Registrator
S = Sefrak

Om metoden
Kulturminnene er registrert og vurdert etter en metode utviklet av Jo Sellæg. Nærmere beskrivelse av skjema, metode, statistikk og kulturmiljøer er inntatt i prosjektrapport

Identifikasjon av enkeltobjekter:					*Registrering av faktisk forhold:*																				
Adresse: Gate/vei	*Nr.*	*Gårdsnr.*	*Bruksnr.*	*Betegnelse:*	*Bygnings-nummer:*	*Funksjon opprinnelig:*	*Eksist. vern:*	*Stil:*	*Alder:*	*Byggeår: 1*	*2*	*3*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*Samt.*	*Vernestatus OBJEKT:*	*Kulturmiljø:*	*Verneverdig kulturmiljø:*	*Vernestatus MILJØ:*	*Kommentarer:*
Askveien	004	0062	001	Landfall	160862336	bur		S	191				M	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B				
Askveien	018	0059	007	Ask Søndre	160862212	låve		U	192	1934		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L					Vestre del av låven.
Askveien	028	0060	004	Ask Nordre	160862018	bolig		T	191	1924		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L					
Askveien	035	0059	001	Ask Søndre	uten nr	grisehus		U	192				L	L	L	L	M	H	M	L	L	L					
Askveien	035	0059	001	Ask Søndre	160918993	bryggerhus	S	U	184	1881		B	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B				Huset skal være tilflyttet fra Sjåstad 1881 (?)(
Askveien	039	0059	005	Ask Søndre	160862034	låve		U	192	1936		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L					Tilbygg mot vest.
Avsikkeren	004	159	015	Lille Heia	160867939	bolighus		M	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L					
Baches vei	003	015	002	Fagertun	140430765	bolighus	S	S	184	1878		R	H	H	H	M	H	M	M	H	M	H	B				Arkitekt Paul Due & Bernhard Stockmest. Byg
Baches vei	005	015	002	Fagertun	140430773	uthus	S	S	184	1878		R	M	H	M	H	H	M	M	H	M	H	B				Arkitekt Paul Due & Bernhard Steckmest. Byg
Baches vei	005	015	002	Fagertun	160823437	uthus		S	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L					
Baches vei	010	015	106	Askum	160823364	bolighus		M	192				S	M	M	L	M	H	S	H	L	S	A	1: Østre Næste		B	Ark. Bjarne Thinn Syvertsen 1948
Baches vei	083	015	044	Næste Østre	13036578	bolighus	S	S	184	1888		R	H	H	H	H	M	H	H	H	M	S	A	1: Østre Næste		B	Hovedbøi Østre Næste. Oppf. for grosserer O
Baches vei	083	015	044	Næste Østre	160880538	uthus		S	184				L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	1: Østre Næste		B	
Baches vei	083	015	044	Næste Østre	uten nr	dukkestue		J	191				M	L	L	M	H	H	H	M	M	H	B	1: Østre Næste		B	

Skjema for vurdering av kulturminner fra nyere tid. ©Jo Sellæg

Registreringen har *kartlagt* faktiske forhold knyttet til et hus eller annen type kulturminne (objekt): opprinnelig funksjon, eksisterende vern, stil og alder/byggeår.

Registreringen har *vurdert* objektets verdi i forhold til forskjellige vernekriterier, og kommet fram til en samlet vurdering av verneverdi. På bakgrunn av verneverdi er det foreslått en vernestatus.

Kommentarer til registrering og vurdering er tatt inn i den siste rubrikken (til høyre). Her er også tatt inn kompletterende historisk informasjon, opplysninger om arkitekt, byggmester, byggherre når dette er kommet fram under arbeidets gang.

Skjemaets koder og kriterier trenger en nærmere beskrivelse:

Identifikasjon av enkeltobjekter

I registreringen er hvert hus *identifisert* ved gatenavn og husnummer, gårds- og bruksnummer, betegnelse og bygningsnummer. Bygningsnummeret gjør det mulig å knytte datafangsten til kartverket. En feil i kommunens kartbase har medført at alle SEFRAK-objekter som er vurdert i 2010 og 2011 ikke er tildelt bygningsnummer. Disse er oppført med nummer ”0”. Enkelte objekter i kartbasen har ikke fått tildelt bygningsnummer og er oppført med "uten nr.".

I enkelte tilfeller har kartverket slått sammen to eller flere separate bygninger under ett bygningsnummer. Når det er behov for å vurdere disse hver for seg, har hver enkelt bygning fått et undernummer (1 og 2 i rubrikken til høyre for bygningsnummeret). Det fremgår av funksjonen hvilken del av bygget det dreier seg om.

Registrering av faktiske forhold

Her registreres foreliggende opplysninger om objektet:

- objektets opprinnelige funksjon
- eksisterende vern (fredet, regulert til bevaring (hensynssone), kommunal bevaring)
- SEFRAK-registrert
- stil
- alder

Av plasshensyn brukes koder for tre av gruppene (se under).

Eksisterende vern

Hvis objektet allerede har en vernestatus, oppgis denne:

F Fredet kulturminne etter lov om kulturminner. Det skilles ikke mellom forskjellige fredningskategorier.
K På kommunal bevaringsliste eller omfattet av vernetema i kommune(del)plan.
M Sikret vern som del av et museum eller annen (halv)offentlig samling.
R Regulert til bevaring (hensynssone) etter plan- og bygningsloven.

I samme rubrikk oppføres om objektet er
S SEFRAK-registrert.
I perioden 1975-76 ble det i Lier gjennomført en registrering av bebyggelse eldre enn 1900 i regi av *Sekretariatet for registrering av faste kulturminner i Norge.* Registreringen gir nyttige faktaopplysninger om bygninger. Skjemaets vurdering av verneverdi blir derimot ikke benyttet, og *SEFRAK-registreringen gir derfor ingen vernestatus.*

Stil

Bygninger kategoriseres stilmessig etter stilhistoriske trekk som fremgår av fasadene *på registreringstidspunktet.* Dette innebærer at et hus kan være eldre enn det bestående stiluttrykk. Ved stilblanding blir den mest fremtredende stilperioden oppført. Ved totalombygging eller når huset ikke har entydig stil benyttes "U". Hus som er kopier av gamle hus, ofte som tilpasning til eldre bebyggelse, merkes "T". Følgende koder benyttes:

	Stil:	*Periode sentralt Østlandet (ca.):*
R	Rokokko og barokk	1680-1790
L	Louis-seize (Ludvig 16.)	1780-1820
E	Empire	1805-1840
B	Biedermeier (senempire)	1830-1865
S	Sveitserstil	1850-1930
Sb	Sveitserstils stabbur av lafteplank (se under)	1920-1950
H	Historisme	1850-1920
D	Dragestil	1890-1915
A	Art nouveau (rendyrket form)	1900-1910
J	Jugend-inspirert, "byggmesterjugend"	1905-1925
N	Romantisk rokokko/barokk/klassisisme	1910-1920
K	1920-årsklassisisme	1920-1935
F	Funksjonalisme og mellomkrigsmodernisme	1930-1940
M	Etterkrigsmodernisme	1945-
T	Tilpasning, kopi av eldre stil	
U	Ubestemmelig stil, ingen entydig stil	

Lier har påfallende mange unge stabbur bygd av lafteplank, de fleste fra mellomkrigstiden og årene rett etter krigen. Burene er stort sett i sveitserstil, men mange er også preget av stilelementer fra jugend- og dragestil. Gruppen er registrert særskilt og omfatter hele 77 bur.

Alder

Alder settes ut fra en samlet vurdering av opplysninger fra eier (når eieren har vært til stede), innhentede historiske opplysninger og kunnskap om byggeskikk. Registreringen utføres innenfor knappe tidsrammer, og det er dessverre ikke tid til å kontakte hver eneste eier eller foreta større arkivundersøkelser for å fremskaffe ytterligere historisk bakgrunnsmateriale.

Alder gjengis som en 3-sifret kode: 1. og 2. siffer angir århundre, og 3. siffer angir kvartil (25-årsperiode) i det aktuelle århundre. Et hus fra 1788 vil f.eks. bli angitt som 174. Er objektet vanskelig å datere, er yngste antatte kvartil listeført. I tillegg tas det inn i kommentarfeltet at objektet kan være eldre.

Byggeår

Hvis eksakt årstall foreligger, føres det opp under byggeår (*felt 1*). Vanligvis brukes året da huset var ferdigstilt (hvis dette er kjent). *Felt 2* benyttes til å beskrive hvor sikker dateringen er. Kodene som brukes er:

c (ca.) Årstallet er omtrentlig, men med liten feilmargin.
å (årene) Angir at årstallet dekker et tiår. Oppføringen ”1860 å” betyr ”1860-årene”.
? årstallet er usikkert.
* året for byggesaksbehandling i kommunen (kan avvike betydelig fra byggeåret).

Felt 3 beskriver kilden for opplysningen om byggeår:

B *Norske Gardsbruk. Buskerud fylke.* Utgitt 1948, ny utgave 1991
D *Det var denti'*. Lier Historielags årbok
E Eier eller en representant for eier
G *Smukt Bebyggede Gaarder. Bygningshistorie i Lier*
L *Liers historie*
R Registrator
S SEFRAK (Sekretariatet for registrering av faste kulturminner i Norge)

Enkelte kilder til datering kan være mindre sikre, bl.a. muntlige opplysninger. Denne type opplysninger ligger også til grunn for dateringer i verket Norske Gardsbruk. Herfra er årstall innenfor ”manns minne” akseptert som rimelig sikre. Dateringer som i Buskerudbindet er oppført med 1840, 1790, 1740 osv. er derimot ikke uten videre akseptert. Bakgrunnen er at mange eiere har oppgitt bygningers alder som 100 år, 150 år, 200 år osv. Utgiver av boka har gjort om disse opplysningene til ”eksakte” år, og siden materialet ble innhentet i 1940-årene, fremkommer dateringene som runde årstall som slutter på 40 eller 90.

Kulturminneregistreringen vurderer kildeopplysningene ut fra hva som virker mest riktig sammenholdt med informasjon som innhentes ved å studere selve bygningen (form, planløsning, materialer, utførelse, detaljering). Eventuelle tilleggsopplysninger og forbehold skrives i kommentarfeltet.

VURDERING AV KULTURMINNER

Det kan være mange grunner til å bevare et kulturminne for ettertiden. Objektenes betydning som kulturminner vurderes ut fra ni forskjellige vernekriterier. Kriteriene er ikke vektet innbyrdes, men skal hver for seg gi indikasjoner på hvilke forhold ved objektet som er av betydning for den samlede vurderingen som registrator kommer fram til. *Det er viktig å være oppmerksom på at man ikke uten videre kan beregne gjennomsnittet av de enkelte kriterier for å komme fram til en samlet vurdering av verneverdi.*

Vurderingsnivåene som benyttes er

S Svært høy verdi
H Høy verdi
M Middels verdi
L Lav eller ingen verdi

Hovedbygningen på Nordre Vivelstad (til venstre) ble sannsynligvis tegnet av Christian Staalberg i 1802. Staalberg er den første praktiserende arkitekt vi kjenner i Drammensområdet. Bygget har svært høy arkitektonisk kvalitet og skårer høyt på dette kriterium. Hovedbygningen på Nordre Stokke (Stokkeveien 16) har løvsagarbeid i sveitserstil med meget høy håndverksmessig kvalitet og skårer på kunstnerisk utførelse.

Kunstnerisk eller arkitektonisk utførelse

Noen objekter utmerker seg ved å ha spesielt høy arkitektonisk, kunstnerisk eller håndverksmessig kvalitet.

S Objekter med *svært* høy arkitektonisk eller kunstnerisk kvalitet, på nivå med fremragende nasjonale og regionale byggverk fra den aktuelle perioden.

H Objekter med høy arkitektonisk eller kunstnerisk kvalitet, og som hører med blant de beste eksempler på lokal arkitektur fra den aktuelle perioden.

M Objekter som skiller seg ut fra vanlig, god byggeskikk med fasader og/eller utførelse som har høyere kvalitet enn det som var vanlig.

L Øvrige objekter.

Frogner pleiehjem er et av flere kommunale bygg med høy kvalitet, både arkitektonisk og håndverksmessig. Pleiehjemmet, som sto ferdig i 1921, er også viktig for bygdas identitet. Bygget kan være tegnet av arkitekt N. P. Nilsen i Drammen.

Identitet og/eller symbolverdi

Enkelte objekter vekker minner og representerer referanser for større grupper av mennesker, eller de markerer tilhørighet til et område.

S Objekter som gjennom sin posisjon i lokalsamfunnet er ”allemannseie”, eller som har stor identitetsbetydning på et nasjonalt eller regionalt nivå.

H Objekter som er en viktig del av lokalsamfunnets eller kommunens identitet.

M Objekter som har en viss symbol- eller identitetsverdi for befolkningen i området rundt objektet.

L Øvrige objekter.

Olympieren Thorleif Haugs hus i Årkvisla (Årkvislaveien 86, til venstre) er det beste eksempel på et objekt som får stor verneverdi på grunn av tilknytningen til en (verdens-)kjent person. Den historiske betydningen knyttet til Lierbanens stasjonsanlegg i Sylling er viktig for å kunne formidle kunnskap om denne banestrekningen.

Historisk og/eller pedagogisk betydning

Noen få hus og steder er knyttet til spesielle begivenheter eller personer, eller de har en plass i den lokale historiefortellingen.

S Objekter knyttet til historiske personer eller hendelser av stor nasjonal eller regional betydning
H Objekter knyttet til historiske personer eller hendelser av stor lokal betydning.
M Objekter som har en viss betydning som formidlere av lokal historie eller er knyttet til personer av en viss betydning for lokalsamfunnet.
L Øvrige objekter.

Eldste del av Lierstranda (til venstre) er sterkt preget av endringer, men som et samlet miljø er denne bebyggelsen fortsatt viktig for Lier. Hovedbygningen på Langeland (til høyre) er en god del endret, men likevel viktig for å opprettholde sammenhengen mellom de tre gjenstående bygningene i gårdsmiljøet.

Miljøverdi eller strøksverdi

Begrepet benyttes når objekter ligger i sammenheng med andre verneobjekter, har oppsluttende betydning, og setter andre kulturminner inn i en riktig sammenheng, f.eks. som del av anlegg eller som nabobygning til et kulturminne.

S Objektet er avgjørende for at naboobjekt(er) av høy verdi skal kunne fremstå i en (bygnings)historisk korrekt sammenheng.
H Objektet er av betydning for at for at naboobjekt(er) skal kunne fremstå i en (bygnings)historisk korrekt sammenheng.
M Objektet bidrar til at naboobjekt(er) fremstår i en (bygnings)historisk korrekt sammenheng, men kan unnværes.
L Øvrige objekter.

Hovedbygningen på Søndre Sørum (til venstre) er en typisk representant for empirehusene som ble reist i Lierbygda i en 70-årsperiode fra omkring 1805. Både hus og dekor på Lille Valle (til høyre) er representativ for sveitserstilens form og detaljering.

Representativitet

Noen hus er representative med hensyn til type, utførelse eller bruk, eller på grunn av lokal egenart. De representerer vanligvis en *historisk* hustype som er eller har vært vanlig på stedet. Her brukes tre vurderingsnivåer:

H Objektet er en god representant for en bestemt type eller gruppe objekter.

M Objektet hører med blant en bestemt type eller gruppe objekter, men har enkelte avvikende særtrekk.

L Øvrige objekter

Ved vurdering av representativitet vurderes helhet og hovedform slik bygget fremstår i dag, sammenlignet med hvordan hustypen opprinnelig så ut. Det legges vekt på hovedform, og i mindre grad detaljer (Disse omfattes av autentisitet, se under).

Godt bevart 200 år gammel panel og like gamle vinduer er et sjeldent syn. Autentisiteten er ett av kriteriene som gjør hovedbygningen på Guransrud (til venstre) til er et viktig kulturminne. Fram til juli 2011 hadde også Vik (Svangstrandveien 30) i behold originale vinduer, kledning og en elegant detaljering fra omkring 1885.

Autentisitet

Objekter som har beholdt opprinnelige eller tidlige bygningsdeler og detaljer er viktige å verne. Kriteriet kan avgjøre valg mellom objekter av samme type, og får økende betydning med høyere alder på objektet.

S Objektet fremstår slik det ble oppført, eller slik det ble bygd om på et tidlig tidspunkt. De aller fleste bygningsdeler og detaljer er originale.

H Objektet fremstår i hovedtrekk slik det ble oppført, eller slik det ble bygd om på et tidlig tidspunkt. En god del bygningsdeler og detaljer er originale. Objektet kan likevel ha fått senere endringer i form av tilbygg eller nyere bygningsdeler som i utførelse og form slutter opp om objektets karakter.

M Objektets hovedkarakter og enkelte detaljer er bevart. Nyere bygningsdeler og detaljer kan avvike fra den opprinnelige karakteren.

L Øvrige objekter.

Kravet som settes til autentisiteten er størst for yngre objekter og settes noe lavere for objekter med høy alder. Hvis vurderingen av autentisitet tar utgangspunkt i en ombygging, må den nye fasaden ha verneverdi i seg selv for å kunne bli betraktet som autentisk.

Krantårnet ved granittsteinsbruddet på Lahell (lengst til venstre) er et viktig historisk minnesmerke og enestående. Det finnes ikke maken i Lier, og det er dermed sjeldent – både da det var nytt og i dag.
En laftet låvebygning var en vanlig hustype i hele Lier for 150 år siden, men i dag finnes det mindre enn en håndfull tilbake. Dermed er også låven på Fjellhaug i Kviståsveien 24 sjelden.

Sjeldenhet

Et kulturminne kan være sjeldent når det gjelder type, utførelse eller bruk. Begrepet dekker to områder; objekter som i dag er sjeldne, men som tidligere har vært utbredte, og objekter som var sjeldne på det tidspunkt de ble oppført.

S Objektet er sjeldent i nasjonal eller regional sammenheng
H Objektet er sjeldent i kommunal/lokal sammenheng
M Objektet er relativt sjeldent i området
L Øvrige objekter

Stabburet på Gravdal (til venstre) er ett av 77 bevarte bur i lafteplank, og da vil den tekniske kvaliteten være ett av flere kriterier for hvilke av disse burene som bør få en plass på vernelisten. Noen ganger er kulturminnet i så dårlig forfatning av det er ekstra vanskelig praktisk eller økonomisk å ta vare på det. Et slikt eksempel er bryggerhuset på Helgerud (til høyre).

Tilstand

Den tekniske tilstanden gjør at noen objekter er mer egnet for vern enn andre tilvarende objekter. Kriterier brukes først og fremst for å skille mellom kulturminner av samme type og verdi, men hvor den tekniske tilstanden kan være forskjellig. Her brukes tre vurderingsnivåer:

H Objekter som er i akseptabel stand, eller som har forfall av overfladisk karakter.
M Objekter i forfall, men hvor det er praktisk og/eller økonomisk mulig å sette objektet i stand.
L Objekter som ikke kan reddes uten betydelig innsats, og hvor istandsettingen vil måtte skje på bekostning av kulturverdiene.

Kulturminnets verdi øker med alderen. Hovedbygningen på Øvre Stoppen (til venstre) framstår som et drøyt hundre år gammelt sveitserstilshus. En ny fasade skjuler imidlertid en av distriktets eldste og mest påkostede lystgårder, trolig oppført i 1720-årene. Blant de yngste kulturminnene er Unions direktørbolig i Baches vei 10 (til høyre), tegnet av arkitekt Bjarne Thinn Syvertsen i 1948. Her er det lagt vekt på arkitekturen og ikke alderen.

Alder

Objektets alder har betydning for vurderingen av verneverdi, og verdien øker selvfølgelig med årene.

S Objekter antatt oppført før 1775
H Objekter oppført 1775-1849
M Objekter oppført 1850-1924
L Objekter oppført 1925 og senere

Objekter som er satt sammen av flere byggetrinn føres opp med alder på det eldste byggetrinnet. Hvis objektet er flyttet, men gjenreist stort sett slik det sto opprinnelig, brukes opprinnelig alder. Når et tilflyttet objekt er betydelig ombygd ved gjenreisning, eller når det opprinnelige bygget bare utgjør en liten del av dagens hus, dateres huset til gjenreisnings- eller fornyelsestidspunktet.

Steingjerde langs Steinsveien.

Samlet vurdering

Delvurderingen over gir et inntrykk av hva som vektlegges i den totale vurderingen av objektet. Totalinntrykket sammenfattes i en *samlet faglig vurdering*. De ni kriteriene vektlegges forskjellig, slik at man ikke kan "summere" verdien av de enkelte kriterier for å beregne en samlet vurdering. Delvurderingene er likevel nyttige for å sikre at alle forhold ved objektet er vurdert.

S Objektet har svært høy verneverdi.
H Objektet har høy verneverdi.
M Objektet har middels verneverdi.
L Objektet har lav eller ingen verneverdi.

VERNESTATUS

Kulturminneregistreringen er lagt til grunn for *forslag* til vernestatus. Forslaget forutsettes å inngå som tema i offentlig arealplanlegging og vil derigjennom oppnå en formell status. Mens verneverdien settes etter en samlet faglig vurdering, vil vernestatus kunne avvike og være avhengig av andre forhold som tas med i vurderingen. I prinsippet brukes følgende verdinivåer:

Faglig vurdering:	*Vernestatus:*	
S	F	Fredet etter lov om kulturminner
S	A	Svært høy verneverdi
H	B	Høy verneverdi
M	C	Middels verneverdi

To av Liers fire fredete, profane bygg – Frogner prestegård (til venstre) og Stillesholmen.

F – Fredet

Dette er viktige kulturminner i et *nasjonalt perspektiv*. Kulturminnene er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 om kulturminner med senere endringer eller Lov av 3. august 1897 om kirker og kirkegårde.

Etter kulturminneloven kan spesielt verdifulle kulturminner fredes. Dette angår i første rekke kulturminner av nasjonal betydning. *Team kulturminnevern* i Buskerud fylkeskommunes utviklingsavdeling forvalter loven i Buskerud på vegne av Riksantikvaren. Teamet fører tilsyn med etterreformatoriske, fredete bygninger og anlegg, gir veiledning og fordeler eventuell økonomisk støtte. Riksantikvaren fører en restriktiv fredningspolitikk. Bare få nye objekter får plass på fredningslisten, og behandlingstiden for fredningssaker er lang.

Hovedbygningen på Østre Nøste (til venstre) og bryggerhuset på Kjenner (Bråtaveien 19) er eksempler på bygg med svært høy verneverdi. Bryggerhuset med bakerovn er i hovedtrekk bevart slik det ble bygd på 1800-tallet.

A – Svært høy verneverdi

Dette er "umistelige" kulturminner, objekter som er viktige i et lokalt og regionalt perspektiv. Gruppen omfatter de viktigste kulturminnene, bygg og anlegg som er "udiskutable" verneobjekter og som dokumenterer kommunens eller nærområdets historiske identitet og utvikling.

Blant eksempler på bygg med høy verneverdi er smia på Stein (Steinsveien 7, til venstre) og boligen i Lahelldammen 1. Stein-smia er den ene av Liers to bevarte gårdssmier i laftet tømmer.

B – Høy verneverdi

Kulturminner som er viktige for lokal identitet og som har en egenverdi uavhengig av plassering og miljø. Dette er kulturminner som viktige for å bevare et representativt utvalg av lokale kulturminner.

Hovedbygningen på det nordre bruket på Saue (til venstre) er oppført i empirestil omkring 1860, men senere omfattende modernisert. Bygningen er likevel en viktig del av de to gårdstunene som utgjør gårdsmiljøet på Saue. I bakgrunnen, til høyre for bygningen, ser vi hovedbygningen på nabobruket, ett av de eldste og best bevarte bolighus i Lier. Hovedbygningen på Steinset (Kjellstadveien 47) er eksempel på et hus hvor en vesentlig del av fasadene er fornyet, men hvor man har søkt å beholde stilen fra huset var nytt i 1904.

C – Middels verneverdi

Kulturminner som hver for seg ikke er spesielt interessante eller verdifulle, men som kan være viktige for å bevare helheten i et verneverdig miljø. Disse kulturminnene vil i mange tilfeller være endret ved ombygging, påbygging og tilbygging. Gruppen omfatter også bygninger som er tilbakeført til et tidligere utseende, men hvor fasadene er totalt fornyet.

Gruppen omfatter også enkelte objekter med høy alder, og hvor laftekjernen(e) eller deler av det opprinnelige bygget kan være intakt bak nyere kledninger. Bygninger med høy alder kan være ombygd en rekke ganger, og de bygningsmessige kvaliteter er ikke lett synlige. Dette forhindrer ikke at man bak fornyede fasader kan avdekke kulturverdier av stor interesse. I de tilfeller hvor det foreligger mulighet for å finne spor etter en bygning med høy alder (før 1850), er det ønskelig med en nærmere undersøkelse og oppmåling i forbindelse med ombygging eller riving.

Tunene på de to Funnesdal-gårdene utgjør et kulturmiljø.

KULTURMILJØ

Grupper av objekter med verneverdi danner kulturmiljøer. I tillegg til verdien av de enkelte objekter, er sammenhengen mellom objektene av stor betydning i et *kulturmiljø*. For å opprettholde sammenhengen mellom verneobjektene, inngår interessante grupper av kulturminner i *kulturmiljøer*.

I et kulturmiljø vil kulturminner med C-status være viktige for å opprettholde miljøets helhet og sikre at viktige kulturminner bevares i en riktig kontekst.

Vegetasjon, topografi og andre landskapsmessige forhold blir også vurdert ved utvelgelse av kulturmiljø. Dessuten vil arkeologiske funn kunne ha stor betydning for avgrensningen av miljøet.

I prosjektrapporten vil hvert enkelt kulturmiljø får en kortfattet beskrivelse av bygningsmiljø og bygningenes sammenheng.

Forslag til kulturmiljøer bør danne grunnlag for regulering til bevaring (hensynssoner) etter Plan- og bygningsloven.

Miljø på Vestre Sylling.

Liers nyere kulturminner i tørre tall

Registreringsmaterialet omfatter 2200 objekter og gir interessante statistiske opplysninger om nyere tids kulturminner i Lier.

Objekter etter alder

Av 2200 registrerte objekter er 2177 hus og andre byggverk. Bare ett av disse er dokumentert å være fra 1600-tallet, nemlig Frogner kirke. Flere bygninger i Lier omtales som 1600-tallsbygninger, men uten at dette er dokumentert. Sannsynligvis er de fleste reist på 1700-tallet. Ved studier av bygningenes lafteteknikk og sammenholdt med eldre bilder, har det lykkes å tidfeste flere av disse bygningene. De øvrige er registrert oppført i annen halvdel av 1700-tallet.

Ni bygninger er sannsynligvis oppført i første del av 1700-tallet:

- Saue, hovedbygning
- Øvre Stoppen, hovedbygning og sidefløy
- Søndre Horn, hovedbygning
- Søndre Øksne, hovedbygning
- Frogner prestegård, hovedbygning
- Michely-Høvik, løkkelåve
- Ulven, hovedbygning
- Østre Solberg, hovedbygning

I tillegg kommer Fredrik V's obelisk på Gjellebekk.

Byggverk som er tidfestet fordelt etter alder:

1600-tallet		**1**
1700-1799		**77**
herav fordelt på kvartiler:	1700-1724	4
	1725-1749	6
	1750-1774	15
	1775-1799	52
1800-1899		**685**
herav fordelt på kvartiler:	1800-1824	61
	1825-1849	123
	1850-1874	219
	1875-1899	282
1900-1949		**1388**
herav fordelt på kvartiler:	1900-1924	766
	1925-1949	622

Eldste del av hovedbygningen på Østre Solberg skal være oppført i 1748. Huset ble forlenget omkring 1840.

Stil

For omtrent halvparten av bygningene har det vært mulig å kategorisere husene ut fra tradisjonelle stilbegreper. Ikke uventet er sveitserstilen dominerende, både fordi stilen var populær over et meget langt tidsrom (ca. 1850-1930), og fordi bygda og landbruket i denne perioden opplevde en sterk vekst. Derimot ser vi at urbane og ganske kortvarige stilidealer som dragestil og rendyrket jugend glimrer med sitt fravær.

Rokokko og barokk (1650-1790)	7
Louis-seize (1780-1820)	6
Empire (1805-1840)	54
Biedermeier (Senempire) (1830-1870)	10
Sveitserstil (1850-1930)	636
Historisme (1850-1920)	16
Dragestil (1890-1920)	0
Jugend, rendyrket (1900-1910)	0
Byggmesterjugend (1905-1925)	59
Romantisk rokokko/barokk (1910-1920)	9
1920-årsklassisisme (1920-1935)	119
Funksjonalisme (1930-1940)	98
Modernisme, etterkrigsfunkis (1940-)	88
Tilpasning, kopi av eldre stil	31

En hustype som er påfallende godt representert på gårdene i Lier er stabbur i lafteplank. Hele 77 slike bur er registrert, stort sett fra perioden 1920-1950. Burene er hovedsakelig utformet i sveitserstil, men med innslag av elementer fra jugendstil og dragestil. Burene ble trolig solgt som standardmodeller i byggesett og har ikke vært produsert på stedet. Det har ikke lyktes å identifisere produsenten.

Empirestilen men en etasjes bygningskropp under et halvvalmet tak ble introdusert i Lierbygda omkring 1806 av Caspar von Cappelen. Han bygde bestyrerbolig av egenprodusert teglstein for sin virksomhet i Vivelstaddalen. Arkitekt for bygget var trolig Bragernesbyggmesteren Christian Staalberg. Huset fikk kort levetid, trolig på grunn av dårlig fundamentering, men ble et forbilde for mange bønder i Lier. Hovedbygningen på Nordre Gullaug (over) sto ferdig i 1809 (1806?) og er dermed den eldste bevarte empirebygning i kommunen. Stilen fikk stor utbredelse og det ble faktisk reist empirebygninger til godt ut i 1870-årene.

Vernestatus

Hovedhensikten med kulturminnevurderingen er å blinke ut hus, byggverk og andre faste kulturminner som det er viktig å ta vare på for ettertiden.

Fredete bygninger i Lier:
- Frogner prestegård, hovedbygning, sidebygning og bur
- Stillesholmen

Andre fredete kulturminner:
- Fredrik V's obelisk på Gjellebekk
- Paradisbakkene
- E18 Lierbakkene

De to veianleggene inngår i nasjonal verneplan for veier.

I tillegg kommer 74 hus og andre objekter som hører med blant *"de umistelige"* kulturminner i Lier. Utvalget spenner fra praktfulle lystgårdanlegg til enkle driftsbygninger. For nærmere oversikt henvises til vurderingsdokumentet.

Med utgangspunkt i bevaringskriteriene som er omtalt tidligere i rapporten, fordeles kulturminnene i Lier på følgende vernenivåer:

Fredet	F	7
Svært høy verneverdi	A	75
Høy verneverdi	B	414
Sum objekter med høy verneverdi eller bedre	sum F, A, B	**496**
Middels verneverdi	C	595
Totalt	sum F, A-C	**1091**

Frogner kirke er det eldste dokumenterte hus i Lier og er ikke fredet, men foreslåtte endringer må vurderes Riksantikvaren (listeført). Sammen med kirkegården, kirkegårdsmuren og prestegården er den kjernen i et verdifullt kulturmiljø fra Eik til Hval.

SEFRAK-SVINN

Registreringsoppgaven innbefattet en etterkontroll av kulturminnene som ble SEFRAK-registrert i 1975-1976. Dette materialet ble sist oppdatert i 1997 og er søkbart for publikum på kommunens kartdatabase. For å kvalitetssikre så vel selve SEFRAK-materialet som presentasjonen i kartdatabasen, ble kulturminner kontrollert i felten mot de digitaliserte skjemaene i kartdatabasen.

SEFRAK-registeret fra 1975-76 for Lier omfatter 1249 objekter. En del av objektene ligger i utmark og er ikke blitt oppsøkt eller kontrollert i dette prosjektet.

Totalt 1050 SEFRAK-registrerte objekter ble kontrollert.:

724	hus består fortsatt, selv om svært mange hus er bygd om eller endret etter registrering,
26	objekter i form av ruiner eller hustufter foreslås tatt ut av kartverket og
300	hus er revet eller brent.

Det er alarmerende at 29,3% eller hele 300 hus av den registrerte bebyggelsen på totalt 1024 hus er revet eller brent i perioden 1975-2011. Dette betydelige tapet av eldre bebyggelse underbygger behovet for en kommunal kulturminneplan og en aktiv kommunal holdning til hvordan man kan sikre at de gjenværende verneverdige objekter blir bevart.

Materialet gir også grunnlag for å avdekke hvor mange av de gjenværende 724 SEFRAK-registrerte hus som fortsatt fremstår som rimelig autentiske, og som dermed kan fortelle om tidligere tiders byggeskikk i Lier:

186	hus har høy autentisitet og utgjør kjernen av Liers kulturminner fra før 1900.
205	hus har middels høy autentisitet og dermed fortsatt historisk overføringsverdi.
333	hus har lav autentisitet fordi eksteriør er totalt endret ved ombygging.

Under registreringsarbeidet ble det funnet 43 kartfeil på det kommunale kartverket knyttet til SEFRAK-registeret.

En detaljert liste over feil og mangler i SEFRAK-informasjonen på det kommunale kartverket følger som vedlegg til rapporten.

Den elegante funkisvillaen i Nøsteveien 33 ble tegnet av arkitekt Christian Fr. Arbo i 1938.

4. VERDIFULLE KULTURMILJØER I LIER

Det er definert og verdivurdert 31 kulturmiljøer i Lier kommune. Noen av miljøene dekker både automatisk fredete og nyere tids kulturminner, mens det i andre miljøer kun er en periode representert. Vi har valgt å presentere de ulike miljøene definert innenfor forhistorisk tid/middelalder og nyere tid hver for seg, gjerne i flere underbolker dersom kulturmiljøet har stor tidsdybde og/eller kompleksitet. En slik avgrensning er også i tråd med fylkeskommunens ønsker og behov. I gjennomgangen vil det dermed komme tydelig frem hvilke perioder miljøet representerer, samt hva som ligger til grunn for vurderingen i hver av disse. I de miljøene hvor to tidsperioder er vurdert og representert er det gitt en oppsummerende verdi.

Den tredelte skalaen vi har brukt begynner på middels verdi, og går via høy verdi til svært høy verdi. Ettersom ønsket fra Lier kommune bestod i å trekke fram særlig verdifulle kulturmiljøer, er det ikke definert noen miljøer av lav verdi og få av middels.

Nr.	Kulturmiljø	Verdi forhistorisk tid og middelalder	Verdi nyere tid	Samlet verdi
Kulturmiljø 1	Nordre Gullaug		Høy	Høy
Kulturmiljø 2	Lierstranda		Middels	Middels
Kulturmiljø 3	Jensvoll		Høy	Høy
Kulturmiljø 4	Frydenlund	Høy	Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 5	Gilhus		Høy	Høy
Kulturmiljø 6	Huseby	Svært høy	Høy	Svært høy
Kulturmiljø 7	Eik/Frogner/Hval	Svært høy	Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 8	Jaren/Helgerud	Høy	Høy	Høy
Kulturmiljø 9	Saue	Middels	Høy	Høy
Kulturmiljø 10	Gamle Lier stasjonsområde		Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 11	Lier Bygdetun og Paradisbakkene	Høy	Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 12	Foss (Lier Asyl) og Fosskollen	Svært høy	Høy	Svært høy
Kulturmiljø 13	Brastadmarka	Svært høy		Svært høy
Kulturmiljø 14	Hennum	Svært høy		Svært høy
Kulturmiljø 15	Gjellebekk	Høy	Svært høy	Svært høy
Kulturmiljø 16	Sommerro		Høy	Høy
Kulturmiljø 17	Lierskogen	Svært høy	Middels	Svært høy
Kulturmiljø 18	Eggemorenen	Svært høy	Høy	Svært høy
Kulturmiljø 19	Sylling/Hørte bro	Høy	Høy	Høy
Kulturmiljø 20	Nordby		Høy	Høy

Kulturmiljø 21	Dalenga		Høy	Høy
Kulturmiljø 22	Funnesdal		Høy	Høy
Kulturmiljø 23	Guransrud		Høy	Høy
Kulturmiljø 24	Øksne	Høy	Middels	Høy
Kulturmiljø 25	Meren	Middels	Middels	Middels
Kulturmiljø 26	Horn		Høy	Høy
Kulturmiljø 27	Pettersbråtan		Høy	Høy
Kulturmiljø 28	Sjåstad		Høy	Høy
Kulturmiljø 29	Ce-NO-boligene		Middels	Middels

Tabellen viser en summarisk oversikt over verdivurderingene på definerte kulturmiljøer i Lier kommune

Oversiktskartene i denne rapporten forsøker å visualisere kulturmiljøene som stedsangivelser i landskapet, med en gradvis mer diffus arealmessig avgrensning. Kriteriene for avgrensning varierer imidlertid etter hva som kjennetegner kulturmiljøet, og hva som er formålet med vernet. Særlig arkeologiske kulturmiljøer kan være vanskelig å avgrense, da det meste av kulturminnebestanden ligger skjult under markoverflaten. Selve linjen som angir grensen på kartet bør derfor anses som en indikator på kulturmiljøets arealmessige utstrekning, og ikke tolkes som absolutt. I flere av tilfellene har man imidlertid latt avgrensningene følge eiendomsgrenser, tidligere verneområder o.a., for at det lettere skal kunne håndteres i det videre arbeidet med ny kommuneplan.

En annen faktor bak miljøenes avgrensning er kulturminnenes visualitet. I den sammenheng er det utarbeidet egne metoder for visuell landskapsanalyse på kulturminner som er anvendelige i denne sammenheng, og som kan bidra til å definere romlige relasjoner i og mellom kulturminner og deres influensområder (Gansum, Jerpåsen og Keller 1997). Sentrale visuelle prinsipper i denne metoden er definert ved begrepene sammenheng, relasjon, kronologi, henvendelse, fjern- og nærvirkning og fattbarhet.

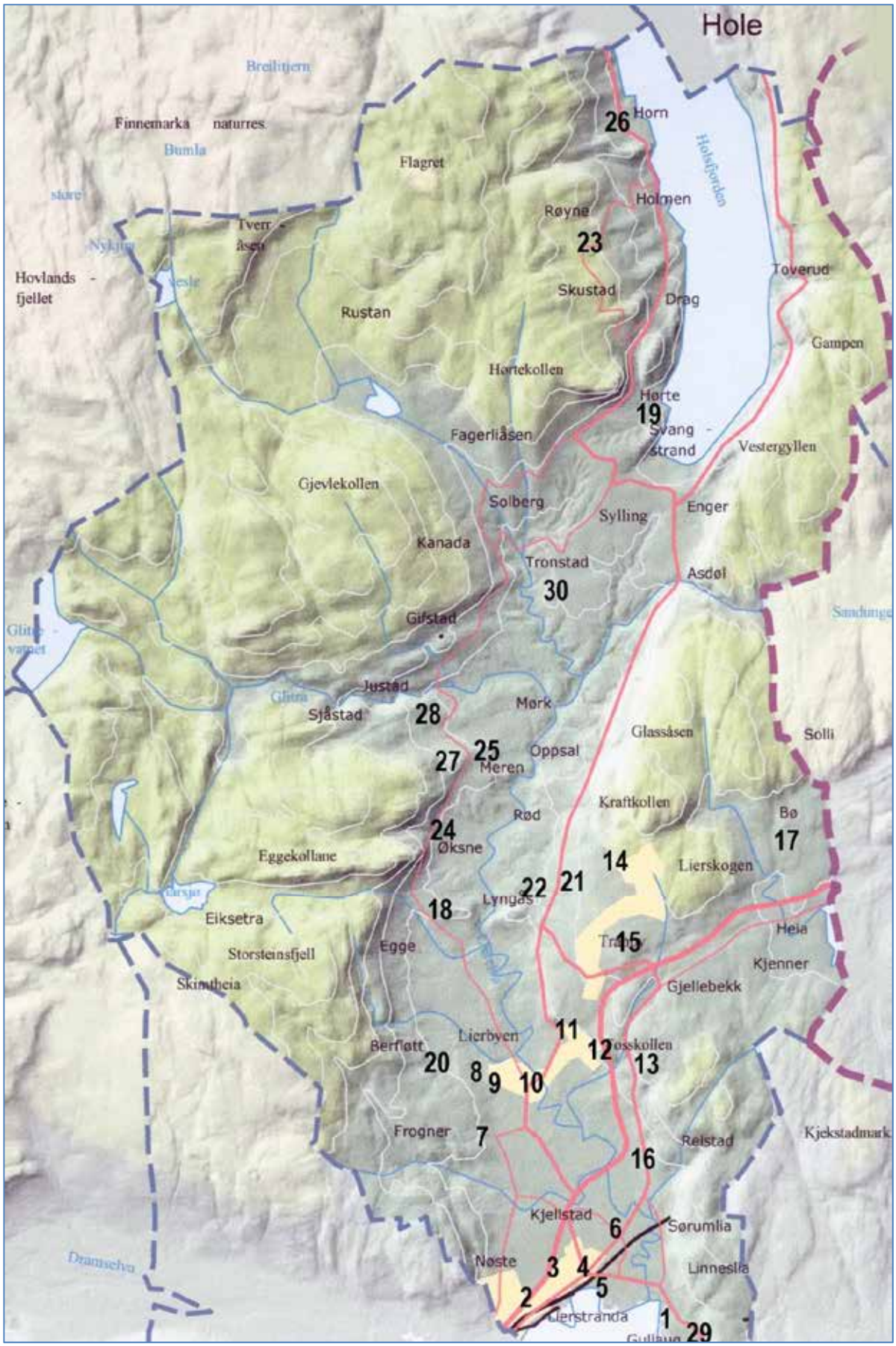

Verdifulle kulturmiljøer i Lier.

Kulturmiljø 1: Nordre Gullaug

Verdi nyere tid: **Høy**

Gården Nordre Gullaug inntar en sentral posisjon i bygdas historie. Den yngre historien er knyttet til Haaøen fabrikker og Norsk Sprængstofindustri (Dyno) som fra 1916 bygde ut en betydelig produksjonsvirksomhet på Gullaug. Hovedbygningen på Nordre Gullaug var da direktørbolig for virksomheten. Kulturmiljøet omfatter gården og bedriftens kontorbygg med tilhørende portbygninger.

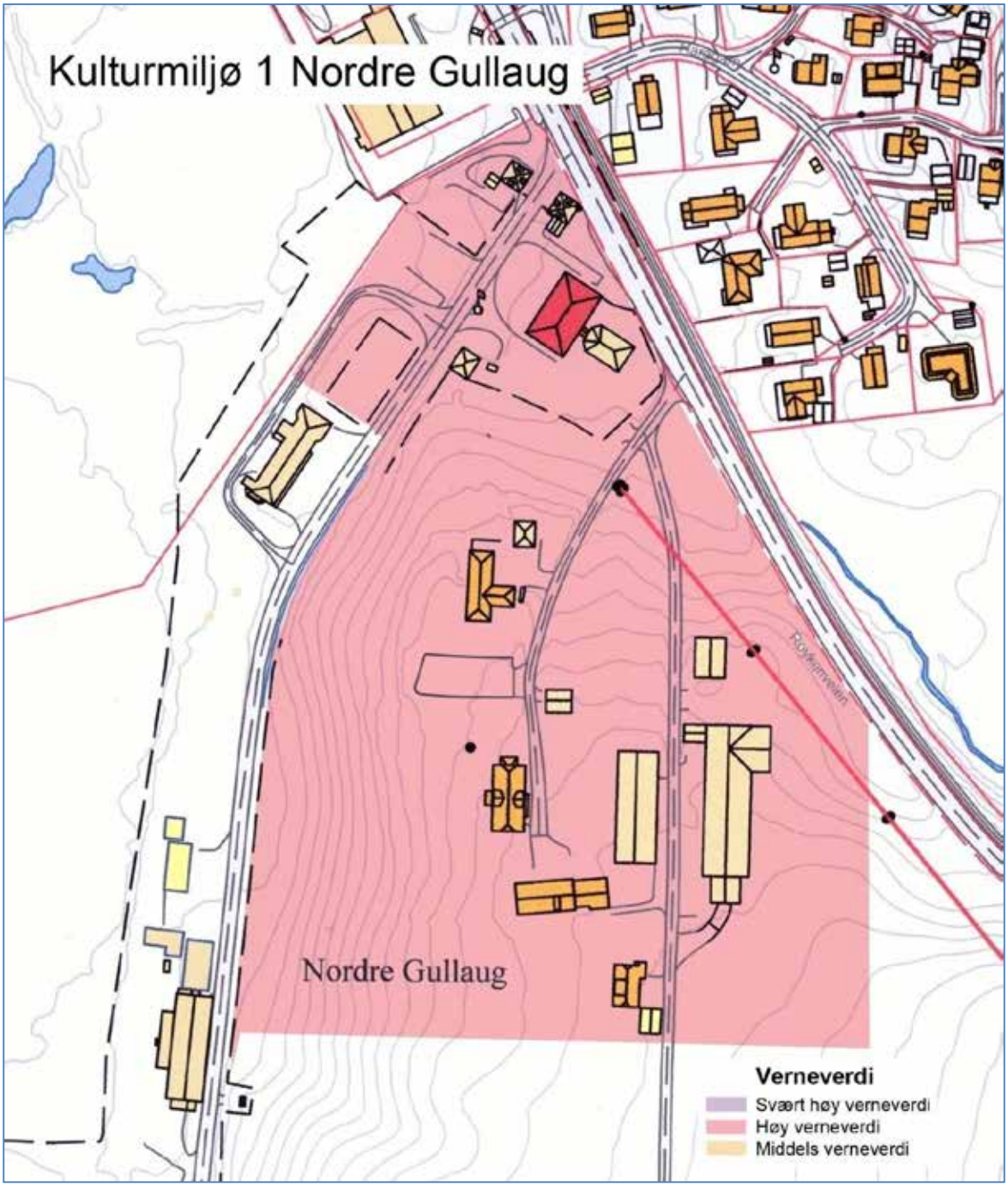

GÅRDSANLEGG

Gårdsanlegget omfatter en hovedbygning, et bryggerhus, et stabbur, en kjellerbygning og en enhetslåve. En nyere driftsbygning er satt opp midt i tunet og deler dette til et totunsanlegg. Bebyggelsen fremstår som et helhetlig miljø. Størst interesse knytter seg til hovedbygningen. Den skal være oppført i 1806 (1809?), og representerer første fase av empirestilen i bygda. Bygningen flankeres av et noe yngre bryggerhus og stabbur, begge med høy verneverdi. Driftsbygningen fra 1930 og en kjellerbygning bidrar til å avgrense tunet.

KONTORET OG PORTNERBYGNINGENE

Miljøet omfatter også sprengstoffabrikkens to portnerbygninger, en trafo og en nyere kontorbygning. Portnerbygningene er for mange et kjent landemerke, og representerer vokterne om fabrikkens produksjon. De hører med til første fase av utbyggingen ved slutten av første verdenskrig. Administrasjonsbygningen er ikke like påaktet, men fremheves her som en av Liers yngre arkitekturperler, oppført ved inngangen til 2. verdenskrig etter tegninger av Bjarne Thinn Syvertsen, distriktets fremste modernist på den tid.

De halvvalmede takene er typiske for empire. I første fase, rett etter 1800, var takene fortsatt steile, slik man var vant til fra den klassiske stilen sent på 1700-tallet. Enkelte kilder oppgir at huset er oppført i 1806, andre i 1809. Bygget ble reist parallelt med eller kort tid etter en tilsvarende bygning i mur på Nordre Vivelstad. Det er ikke utenkelig at byggmester og arkitekt Christian Staalberg er ansvarlig for utformingen.

Portbygningene (til venstre) må være reist samtidig med den første fase av utbygging av fabrikkanlegget i årene etter 1916. I 1941 kunne fabrikken innvie et nytt kontor- og administrasjonsbygg tegnet av Bjarne Thinn Syvertsen. Funkisarkitektens sobre modernisme og det elegante inngangspartiet har mye til felles med (det gamle) Fylkeshuset i Drammen, som arkitekten tegnet på samme tid.

Kulturmiljø 2: Lierstranda

Verdi nyere tid: **Middels**

Lierstranda vokste fram som forstad til Bragernes (Drammen). Bebyggelsen ble reist langs hovedveien til Christiania og fikk etter hvert en urban og tettbygd karakter. Den eldste bebyggelsen går tilbake til 1700-tallet, men som helhet preges området av en sterk utvikling i tiden omkring 1900. Landets første kongevei er stedets ryggmarg. Midt i området ligger et interessant løkkeanlegg.

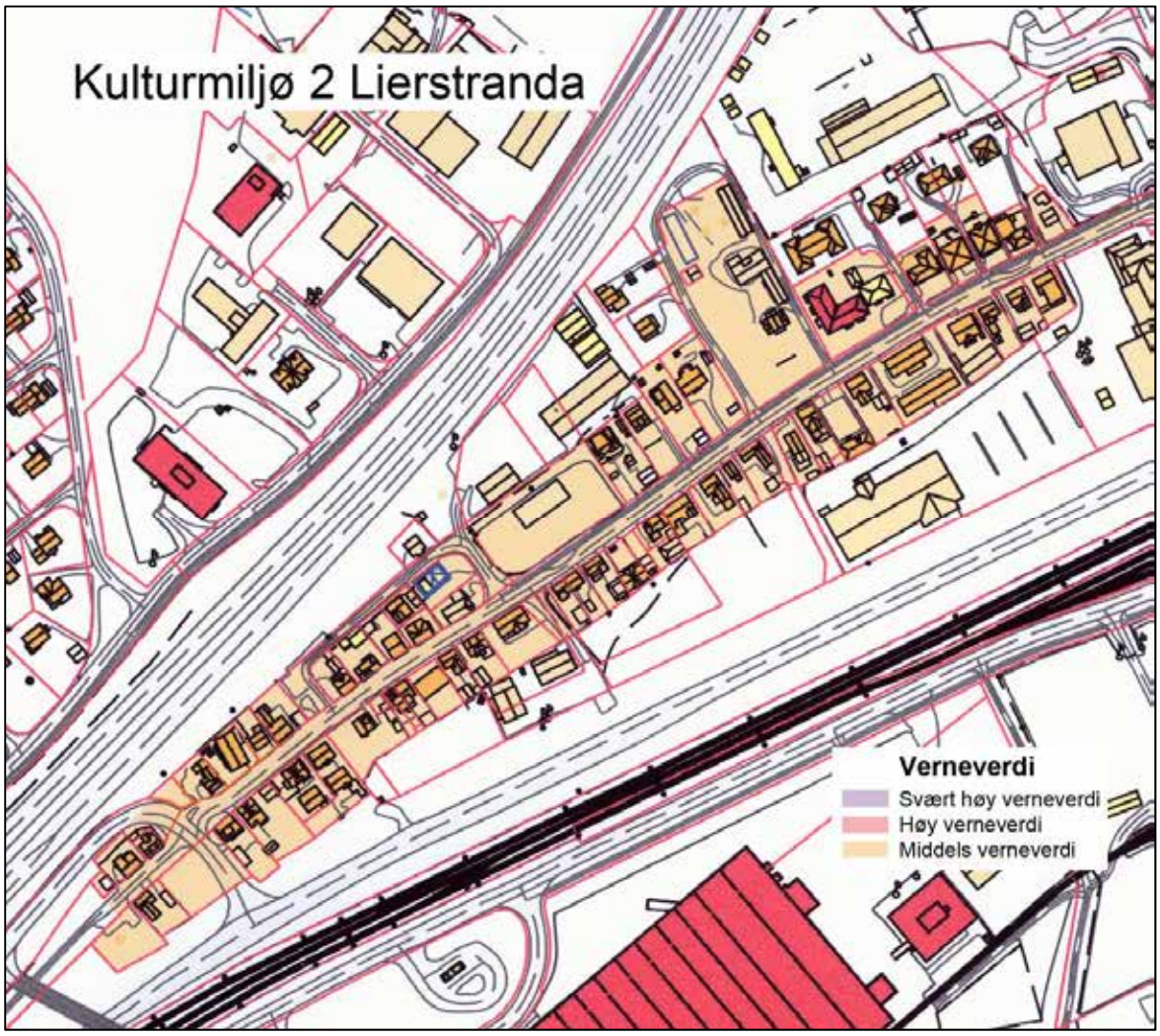

KONGEVEI OG FORSTAD

Kongeveien som ble anlagt mellom Bragernes og Christiania i 1660-årene utgjør hovedgata på Lierstranda. På den flate stranda vokste det fra midten av 1700-tallet fram en forstad til byen. Flere tomter ble benyttet som løkkebruk for byborgere. Fram til midten av 1800-tallet var det området nærmest Drammen som ble urbanisert, men med årene ble det meste av arealet østover mot Frydenlund bebygd. Den eldste delen av Lierstranda framstår fortsatt som et sammenhengende urbant miljø, selv om bygningene har gjennomgått store endringer. Området har også historisk og identitetsmessig betydning.

Lierstrandas lokalisering utenfor Drammens grenser gjorde det mulig for stedet å utvikle seg uavhengig av restriksjoner og påbud som fulgte byens byggelover og forskrifter. Dette ga stedet en særegen bebyggelse preget av individuelle og rimelig løsninger. Industrialiseringen og den sterke

byutviklingen fra omkring 1860 førte til et markant oppsving for Lierstranda, og en betydelig del av bebyggelsen nærmest Drammen ble reist i årene fram mot århundreskiftet. Først i 1913 ble området underlagt reguleringsvesenet i Drammen og fikk dermed en mer styrt utvikling.

Etter krigen ble Lierstranda sterkt hemmet av stor og økende trafikk. Det var et tidsskille for området da trafikken fra midten av 1970-årene kunne ledes helt utenom bebyggelsen og inn på en nybygd motorvei. Omleggingen la forholdene til rette for en omfattende opprusting og fornyelse. Et stort antall eldre hus er revet og andre er totalt modernisert, slik at ingen bygninger i dag framstår som autentiske. Området vest for Jensvollveien har imidlertid beholdt deler av den urbane strukturen, er representativ som forstad og er kommunens eldste urbane miljø.

LØKKEBEBYGGELSE

Et av løkkebrukene som er bevart er Michely-Høvik. Her står fortsatt hovedetasjen av distriktets eneste bevarte løkkelåve, en låvebygning innrettet med beboelsesrom i en ark over løerommene. Arken er gått tapt, og resten av huset er innebygd i en nyere låve. Det opprinnelige huset var rødmalt med svarttjærede nov, slik det var vanlig på bolighus i byen på 1600- og første halvdel av 1700-tallet. Huset har svært høy kunnskapsverdi.

Hovedbygningen i senempirestil fra 1848 er representativ for lokale lystgårdsanlegg med tverrstilt midtark, et motefenomen i 1840-årene med lokalt utspring i hovedbygningen på Frydenlund. Som anlegg med hovedbygning, sidebygning og låve har Michely-Høvik stor symbolsk, bygningshistorisk og arkitektonisk betydning.

Lierstranda 65-69 ble oppført omkring 1900 (øverst). Lierstranda 66 (Michely-Høvik) med hovedbygning fra 1848 (nederst til venstre) og løkkelåve fra første halvdel av 1700-tallet.

Kulturmiljø 3: Jensvoll

Verdi nyere tid: **Høy**

Tunet på Jensvoll er anlagt som et åpent firkanttun på sletta ned mot Lierstranda. Dagens gårdsanlegg er utformet av en av de mange byborgere som før midten av 1800-tallet bygde lystgårder hvor man kunne praktisere et moderne landbruk og kombinere dette med behovet for et fristed utenfor byen. Hovedbygningen er en av meget få som ble reist i depresjonsårene omkring 1820-1830, er meget tidstypisk og en representant for et sjeldent stiluttrykk.

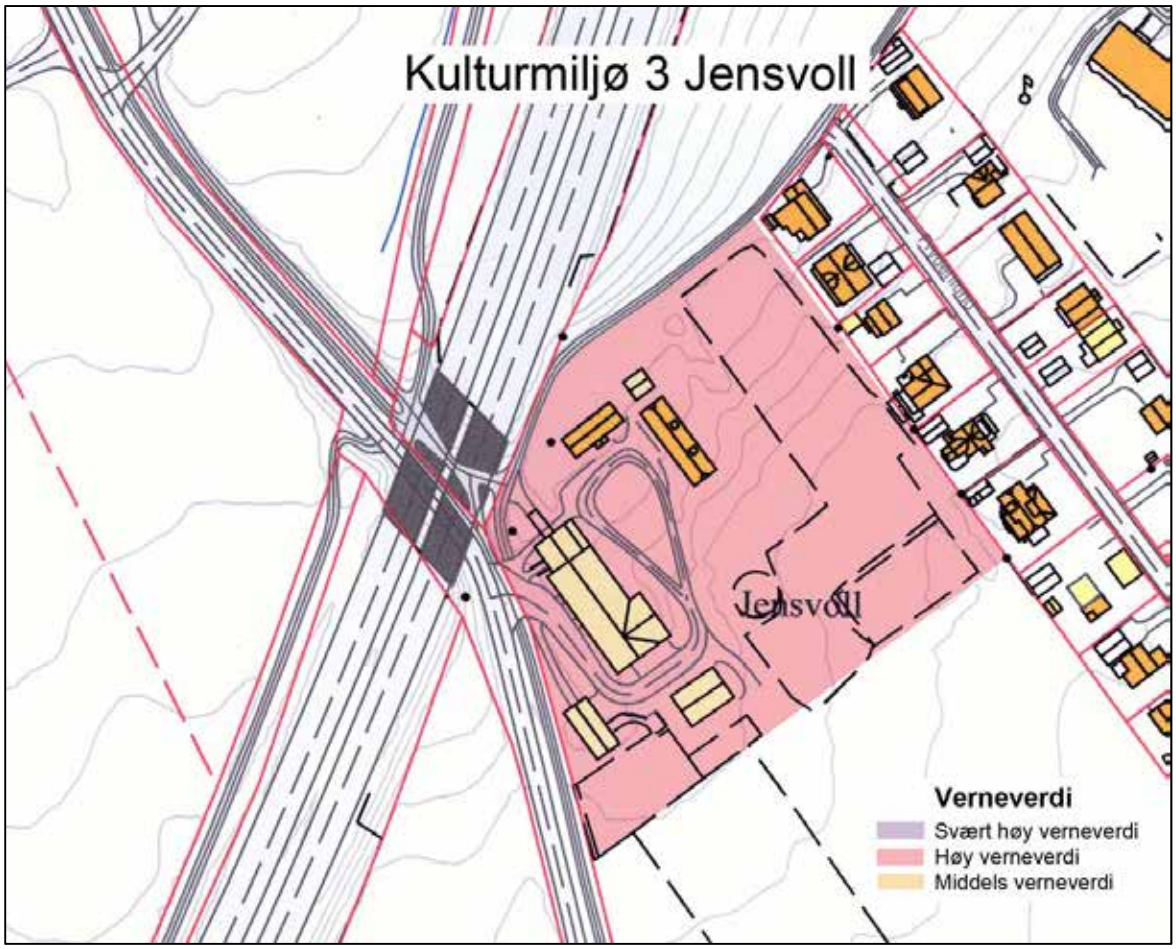

LYSTGÅRDSANLEGG

Jensvoll ligger på den svakt hellende sletta ned mot Lierstranda. Gårdsanlegget er formet som et åpent firkanttun omkranset av landsbruksarealer og med motorveien som nærmeste nabo i nord. Store tuntrær bidrar til å markere anlegget i terrenget, og en gammel hage forsterker de historiske linjene tilbake til lystgårdstiden. Gården har høye verdier knyttet til identitet og miljø.

Jensvoll har i perioder vært eid av byborgere og blitt brukt som avlsgård og løkkebruk. Hovedbygningen er reist for kjøpmann Knud Eckersberg i 1831 og er et enetasjes langstrakt empirehus med halvvalmet tak. En åpen svalgang går langs midtre del av gårdsfasaden og fremstår som en bred loggia i en helt symmetrisk fasade. Den opprinnelige empirefasaden er bevart og er supplert med detaljering i sveitserstil. Gårdens stabbur er jevngammelt med hovedbygningen, mens sidebygningen i enkel sveitserstil er 40 år yngre. En godt bevart enhetslåve fra 1930 utgjør den tredje veggen i tunet. Anlegget har som helhet høy arkitektonisk og bygningshistorisk verdi og framstår med høy grad av autentisitet.

Jensvoll (Jensvollveien 10) med tun (øverst) og hovedbygning fra 1831.

Kulturmiljø 4: Frydenlund

Samlet verdi: **Svært høy**

Frydenlund ligger like vest for Amtmannsvingen på Lierstranda. Kulturmiljøet dekker kulturminner fra vikingtid, middelalder og nyere tid, hvorav lystgården og parken fra 1700-tallet tillegges svært høy verdi. I 2005 ble området regulert til bevaring, og avgrensningen av kulturmiljøet er den samme som for spesialområdet.

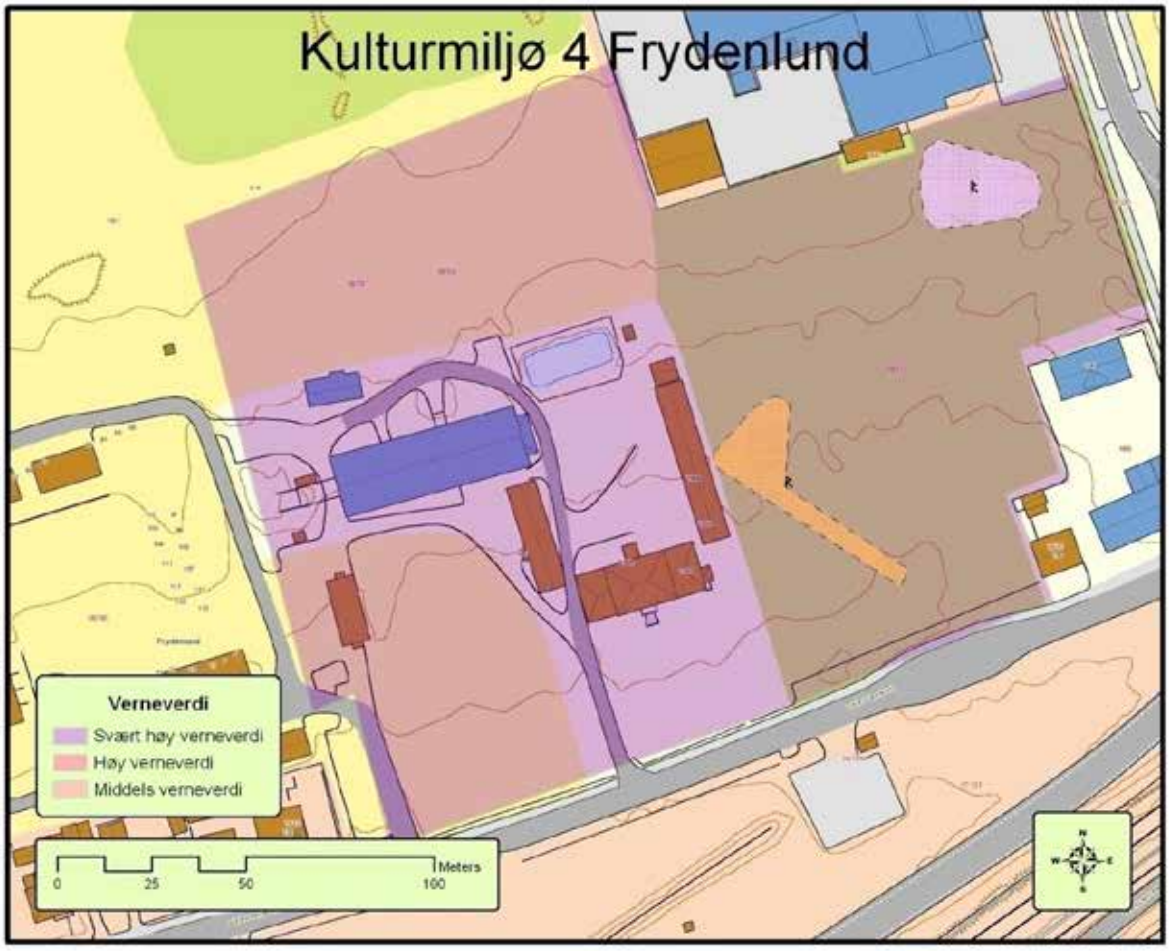

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Høy**

Kulturmiljøets høye verdi knytter seg til kunnskap om vikingtidens gravskikk og produksjon ved kysten (ca 800 – 1350 e.Kr.). I parken øst for lystgården finnes et gravfelt med to gravhauger, samt et eldre veifar. Like vest for området er det gjort arkeologiske undersøkelser av et produksjonsanlegg av ukjent karakter, trolig et fiskerøkeri (rapport fra Miljöarkeologisk laboratoriet, 2011). Resterende jordbruksareal har også svært høyt potensial for nye funn.

GRAVSKIKK OG PRODUKSJON VED KYSTEN

I den nordøstre delen av lystgårdsparken, ca 110 m nordøst for hovedbygningen, ligger det et gravfelt bestående av to hauger, en rundhaug og en langhaug (ID 39108). Begge er forstyrret i gammel tid. Ifølge tradisjonen skal St. Hallvard ha vært gravlagt her før han ble flyttet til Huseby. Trolig gjelder dette rundhaugen hvor det er synlige spor etter haugbrott. Også steinen som står på toppen av Hallvardshaugen (ID 39109) skal ha stått her.

Gravfeltet ligger på en lav rygg som går ned mot fjorden, og kan trolig ha henvendt seg mot fjorden i et mer åpent lende. I vikingtid lå havnivået høyere, og kulturmiljøet kan ha vært del av et gammelt havneområde. Så sent som i 1844 lå Amtmannssvingen helt nede ved fjorden. Her er det for øvrig funnet et bryne fra yngre jernalder (C14413).

Rundhaug, ID 39108-1 (t.v.) og resterende dyrket mark ved Frydenlund (t.h.). Fotos: Kristoffer Dahle.

Gravhaugene har gjennom årene vært hardt presset som følge av ulike utbyggingsplaner. I 1973 ble planene om et nytt industribygg i parken stoppet. I brevet fra Riksantikvaren fra 1973 ble gravhaugene ansett for å være "blant Liers mest monumentale fornminner". I 2003 ble det sjaktet nær gravhaugene, i forbindelse med ny VA-ledning, men uten funn.

I forbindelse med en ny reguleringsplan i 2005 ble det registrert mulige stolpehull og kulturlag med skjørbrent stein på jordet like vest for lystgården (ID 96319, 96321). Dateringene ga vikingtid og middelalder. I 2007 ble hele området maskinelt flateavdekket av Kulturhistorisk museum. Her ble det funnet en rekke strukturer i grunnen, blant annet parvise ildsteder eller ovner omgitt av grøfter, og det er sannsynlig å finne flere slike produksjonsspor innenfor kulturmiljøet. Undersøkelsene ga dateringer til vikingtid-middelalder, og antyder at området ble benyttet til en eller annen form for produksjon. Rapporten konkluderer ikke, men ølbrygging, barkkoking, graving, seloljekoking er blant forslag til aktiviteter på stedet. Nærheten til havet kan antyde at råstoffet kommer fra havet, eventuelt at råvarene og/eller ferdigvarene ble fraktet med båt (Gustafsen og Østmo 2009). En nyregistrert grop (ID 117748-2) i parken også ha sammenheng med disse produksjonsplassene, men hører sannsynligvis til lystgården.

Både gravfeltet og produksjonsområdet kan ha en sammenheng med et eldre veifar gjennom parken (ID 117748). Dette ble først registrert av Erik Hinsch under krigen, og senere ved kulturhistoriske registreringer i 2005 (Groseth 2005). Alderen er ukjent, men veifaret er trolig eldre enn lystgården, ettersom det forsvinner inn under den østre sidebygningen. Hinsch (1944) antydet at det kunne være et eldre veifar til Huseby, men det er kanskje mer sannsynlig at dette gikk ned mot havnen eller mot gården Gilhus. Her skal det etter gårdsnavnet å dømme ha stått en stor festsal (gno. 'gildihus').

Også i skogen nord for lystgården har det vært registrert en hulvei (ID 117951), men denne er senere omdefinert og avkreftet som fornminne. Undersøkelser i forbindelse med en reguleringsplan i 2008 viste at det er lagt ned rør i forlengelsen av grøften mot nord, og at det trolig er snakk om en moderne dreneringsgrøft. Resterende dyrkingsareal mellom dette skogholtet og lystgården er ikke undersøkt, men ble sammen med tunet og hagen regulert til bevaring i 2005. Det har et stort potensial for funn av automatisk fredete kulturminner.

Utsnitt av kart over Lier Præstegjeld af H. Scheel fra 1844 (t.v.). Veifar/tråkk, ID 117748-1 (t.h.). Foto: Kristoffer Dahle.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til kongsgården Huseby (kulturmiljø 6). Det er også mulig at produksjonsporene i vikingtid og middelalder kan være knyttet til den gamle kongsgården. Trolig kan produksjonen ha inngått i en større regionalt handelssystem, knyttet til sentralstedene, og som kollapset etter Svartedauen.

Kulturmiljøet representerer en *regional* verdi, som er vurdert til å være *høy*. Området tegner et representativt bilde av vikingtidens gravskikk og produksjon i kystområdene omkring Oslofjorden, med en nær relasjon til strandlinjen i den aktuelle perioden. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi og formidlingsverdi omkring periodens samfunns- og ervervshistorie i regionen, med nære sammenhenger mellom gravminner, veifar og produksjonssted, samt til det senere lystgårdsanlegget. Både tradisjoner og de arkeologiske undersøkelsene bidrar til å øke formidlingsverdien. Opplevelsesverdien kan også økes gjennom skjøtsel og tilrettelegging, og den sentrale beliggenheten gjør stedet godt egnet for formidling.

Verdi nyere tid: **Svært høy**

Frydenlund ligger som et knutepunkt mellom gamle ferdselsårer midt på sletta og med frontal og dominerende beliggenhet mot kongeveien og fjorden. Gården har en sterk posisjon i Liers nyere historie, takket være markante eiere og anleggets monumentale karakter. Til anlegget hører også en park som nå er overgrodd, men som har et stort potensial.

LYSTGÅRD MED PARKANLEGG

Frydenlund var opprinnelig en plass under Huseby kalt Furua, men ble etablert som lystgård og herskapelig bebygd i 1770-årene. Gården ligger strategisk til ved knutepunktet som har fått navnet Amtmannsvingen som en følge av at gården har vært bebodd av amtmenn i 70 år. Gårdsanlegget ligger fritt i terrenget mellom landbruksarealer og et gammelt parkanlegg, og med historisk kontakt med fjorden. Anlegget har svært høy symbolverdi.

Amtmann Andreas Fjeldsted hadde store visjoner for sin lystgård, og det er mye som tyder på at han fikk hjelp til planleggingen hos samtidens fremste byggmester og arkitekt, Brede Rantzau. Den Bragernes-baserte mestersnekkeren knyttes til et betydelig antall representative anlegg på Østlandet i årene 1740-1778, men i dag er bare noen få av disse bevart. Anlegget på Frydenlund består av et stort anlagt åpent firkanttun samt nyere driftsbygninger utenfor tunet. Tunet har beholdt karakteren det fikk i 1770-årene og har svært høy representativ, autentisk og miljømessig verdi.

Selve hovedbygningen har gjennomgått flere ombygninger fram mot midten av 1800-tallet, men den opprinnelige hovedkarakteren er godt bevart. Bygningsformen med et toetasjes midtparti og lavere fløyer langs samme akse ble forbilde for et stort antall lokale lystgårder i årene omkring 1840/1850. Etter ombygningene framstår selve hovedbygningen som en god representant for senempirestil, men med et arkitektonisk grep og enkelte bygningsdetaljer fra de første årene. Den bygningshistoriske og lokalhistoriske verdien er svært høy.

Parkanlegget er totalt overgrodd, men regnes av hagehistorikere som svært interessant og var i sin tid en av de første engelske landskapshager i distriktet.

Frydenlund (Lierstranda 128) med hovedbygning fra 1770-årene (øverst) og tunet.

Kulturmiljø 5: Gilhus

Verdi nyere tid: **Høy**

Gilhus har et av de best bevarte eldre gårdsanlegg i nedre del av Lier. Anlegget fra 1860-årene representerer første fase av sveitserstilen og har alle nødvendige innhus og driftsbygninger bevart. Gården var utgangspunkt for en rekke industrivirksomheter på 1800-tallet. Anlegget med tilhørende park utgjør et markant landemerke ved Gilhusstranda.

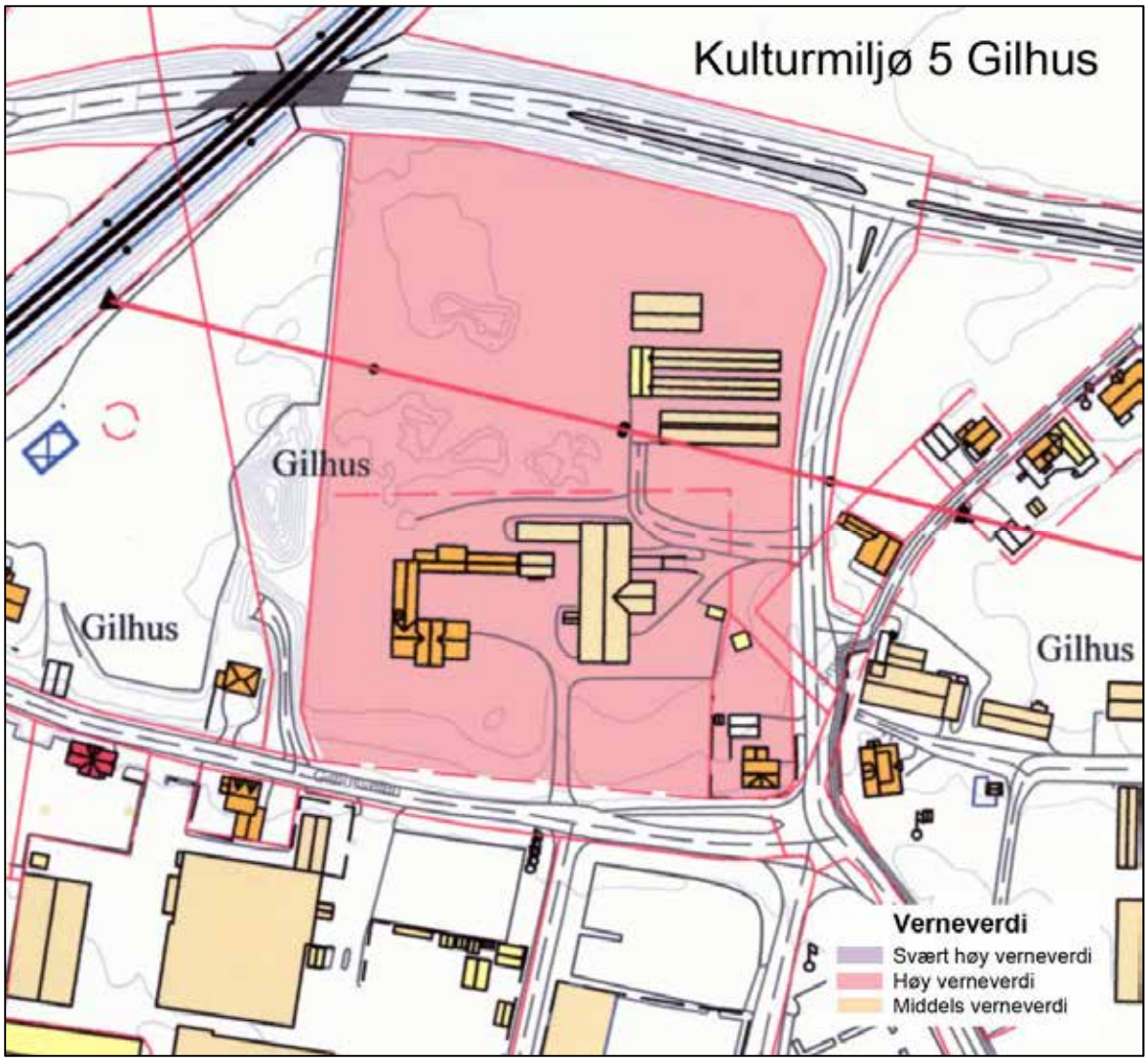

GÅRDSANLEGG MED PARK

Gården Gilhus og dens eiere gjennom 1800-tallet er knyttet til omfattende industrivirksomhet langs Gilhusstranda og den gamle veien til Røyken – garveri med vindmølle, skipsverft, dampsag, høvleri og trevarefabrikk. De fleste bygninger i det langstrakte firkanttunet ble oppført for skipsreder Christian Tofte i årene fram mot 1868. Hovedbygningen ble utformet med klare trekk fra senempiren, men med tak og detaljer i henhold til de nye sveitserstilsidealene. Til tross for en del mindre endringer, er Toftes anlegg godt bevart.

Til anlegget hører en mindre park med store og vakre trær som forsterker virkningen av gårdsanlegget i landskapet. Gården Gilhus er meget representativ for større gårdsbruk fra tiden, har et sjeldent godt bevart gårdsmiljø, er i stor grad autentisk og hovedbygningen har høy arkitektonisk kvalitet. Anlegget har også symbolverdi og er meget godt ivaretatt av eieren, som er Drammen kommune.

Gilhus (Gilhusveien 6) med tun (øverst) og hovedbygning fra 1868.

Kulturmiljø 6: Huseby

Samlet verdi: **Svært høy**

Huseby ligger like ved Rv 282 vest for Lierelva, og om lag 1 km nordøst for Amtmannssvingen. Kulturmiljøet har kulturminner både fra jernalder, middelalder og nyere tid, og omfatter tunene på Søndre og Nordre Huseby og Øgården, samt deler av jordene omkring gravhaugene og det gamle elveleiet.

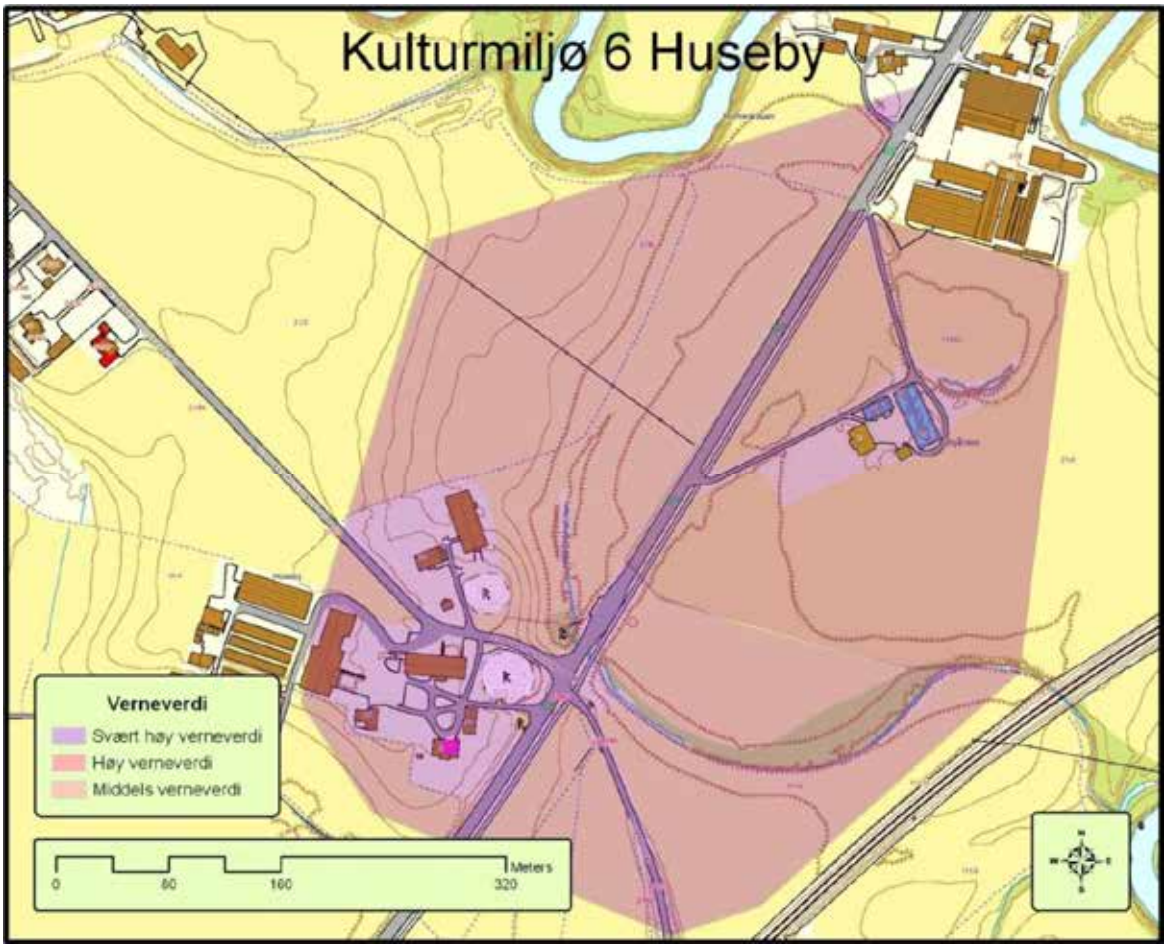

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Svært høy**

Kulturmiljøets svært høye verdi knytter seg til kunnskap om yngre jernalders (550 – 1030 e.Kr.) bosetning og gravskikk, gårdens funksjon som kongelig administrasjonssenter, og middelalderens (1030 – 1536 e.Kr.) kirkesteder. På gården finnes to storhauger, men én haug skal ha blitt fjernet i 1823. Det finnes også steiner etter en kirkebygning på tunet, og under den søndre hovedbygningen er det funnet spor etter hvelv og en mulig en kirkegård. St. Hallvardsbrønnen på tunet skal senere ha vært et viktig knutepunkt for pilegrimer på ferd gjennom Lier.

KONGELIG ADMINISTRASJONSSENTER I SEN VIKINGTID OG TIDLIG MIDDELALDER

Gravhaugene på Huseby er høyt prioriterte kulturminner i nasjonal sammenheng, med klar tilknytning til rikssamlingsprosessen. Jamfør innstillingen til Norsk kulturråd i 1966 ble de vurdert til "å være enestående gravminner med særdeles stor antikvarisk verdi som bør sikres ved utvidet fredning. Bevaringsområde anslagsvis 10-15 mål".

Huseby er trolig del av en eldre Linnes-gård som kongene under rikssamlingstiden gjorde til kongelig besøksgård. Slike gårder inngikk i et større militært og administrativt system som en finner spor etter over hele Skandinavia, samt på Vesterhavsøyene. I Norge finnes særlige konsentrasjoner på Østlandet og i Trøndelag. Innen nyere forskning er disse landsdelene ansett for å være de siste som ble lagt inn under rikskongedømmet, og tolkningen er at Huseby-gårdene representerer konfiskerte storgårder med røtter lengre tilbake i vikingtiden (Westerdahl og Stylegar 2004). Kulturmiljøet på Huseby i Lier er sjelden godt eksempel på en slik gård, med flere bevarte kulturminner fra den aktuelle perioden.

Gravhaug på Nordre Huseby. Foto: Kristoffer Dahle.

Gården Huseby er strategisk plassert ved møtet mellom ferdselsveiene mellom Tyrifjorden og Ringerike og Drammensfjorden. Kontroll over overgangene mellom kyst og innland var særdeles viktig for etableringen av maktsentra, og i slike områder er det vanlig å finne rike funn og mektige gravhauger (Keller 1993).

Huseby-haugene (t.v.). Utsyn fra nordre Huseby-haug, med det tidligere elveleiet nedenfor. Fotos: Kristoffer Dahle.

Utsnitt av kart over Lier Præstegjeld af H. Scheel (1844).

De to gravhaugene på Huseby er blant landets storhauger. De er ca. 5 meter høye og måler mellom 28 og 36 meter i diameter. Etter sagnet skal St. Hallvard (d. ca. 1043 e. Kr.) være begravd i den nordre haugen (ID 39109), etter først å ha ligget i en av haugene på Frydenlund (ID 39108, kulturmiljø 4). Ifølge sagnet skal også bautaen på Hallvardshaugen være medbrakt derfra. Sannsynligvis er haugene noe eldre, muligens fra tiden før gården ble gjort til Huseby-gård. En tredje gravhaug skal ha blitt slettet i 1823. Hundre år tidligere skal det ha vært funnet en skipskjøl i denne haugen, og det er ikke umulig at også de gjenværende haugene kan inneholde skip.

I 1849 ble det også gravd i den søndre haugen (ID 62755), men uten å gjøre funn. Dette arbeidet gjorde at haugen mistet noe av sin senere form. I 1940 skal det så ha blitt gravd en potetkjeller i haugen. Den nordre haugen er stort sett intakt, bare noe forstyrret mot vest. Bautaen på toppen skal ha vært tatt ned og benyttet som trappehelle, men ble snart gjenreist på haugen da det begynte å spøke i huset.

Det er ikke gjort noen arkeologiske undersøkelser av to haugene, men i 1998 ble det gjort registreringer ved Rv 289 like øst for gården. Her ble det påvist to store kullkonsentrasjoner med ukjent funksjon (ID 119396). Det ble også funnet del av en brynestein og tegl med stempel (C52009), og i nærheten er det også funnet et vikingtidsspyd (C52494). Dette viser at området har et svært høyt potensial for funn av automatisk fredete kulturminner.

Gravene viser en klar romlig sammenheng med tunet på gården, og begge henvender seg mot Lierelva som går øst for tunet. Et eldre og uttørket elveløp ligger like ved haugene. Dette er godt synlig på kartet fra 1844, og kan muligens ha vært farbart mot slutten av jernalderen. Avgrensningen av kulturmiljøet har derfor tatt hensyn til dette, og til at haugene fremdeles skal være godt synlig fra dagens ferdselsåre (Rv 289). Området er noe oppstykket av veier. I dag fremstår gravhaugene som godt skjøttet. Ved 950-årsmarkeringen for St. Hallvards død i 1993 ble området skiltet og tilrettelagt for publikum. To informasjonstavler ble satt opp, samt en minnestein med form som en møllestein.

Gravhaug på Søndre Huseby, potetkjeller helt t.h. Foto: Kristoffer Dahle.

MIDDELALDERENS KIRKESTED

Huseby kirke og Huseby sogn nevnes i middelalderen. Kapellet som stod her var viet St. Olav, og skal ha vært bygd kort tid etter kristningen (før 1060). Ifølge tradisjonen skal gården tidligere ha vært senter for Ull-kultus (Fladby 1962), noe som kan peke i retning av makt- og kultstedskontinuitet.

Kapellet stod fremdeles ved biskop Jens Nielssøns visitas i 1593, men var på det tidspunkt svært falleferdig. Det var bygd av stein, men utseendet er ukjent. Kapellet ble revet på begynnelsen av 1600-tallet, og stod trolig der hovedbygningen på søndre Huseby står i dag (ID 84667). Her ble det i 1893 funnet rester etter murete hvelv og en mulig kirkegård. Enkelte steiner er bevart. Disse finnes nå langs innkjørselen til Nordre Huseby. Steinene er kvaderhogd med innhugde Andreaskors (ID 75013).

Gravsteinen på den søndre gravhaugen har trolig stått på kirkegården ved kapellet, og på ett eller annet tidspunkt flyttet opp på haugen. Steinen er av rødbrun ringerikssandstein og dateres til ca. 1350. Den har inskripsjonen ”Ave Maria. Her ligger Ragnhilder doter Sira Jons”. En kvinnefigur med barn i armene, som trolig representerer Jomfru Maria, er hugget inn i steinen. I kulturminneåret 1997 ble denne steinen kåret til årets kulturminne i Lier av kommunens innbyggere. For å verne den mot vær og vind, ble den like etter flyttet inn under tak i våpenhuset i Frogner kirke. Gravsteinen som står på haugen i dag er en kopi.

Like øst for de to gravhaugene ligger St. Hallvards brønn (ID 39110). Helt frem til midten av 1800-tallet valfartet folk til denne kilden og drakk av vannet som var helsebringende. Kvaliteten på vannet har imidlertid vært dårlig i manns minne, nærmest som brunlig farget slam. Også ved registreringene på 1960-tallet var kilden muret og gjengrodd, med rester av treverk stikkende opp. To sementringer var satt ned i brønnen for at den skulle kunne brukes. Tømmeret ble vurdert til ikke å være særlig gammelt. På 1970-tallet ble kilden satt i stand og utstyrt med en ny og enkel laftet tømmerkasse.

Kvadersteiner fra Olavskapellet, ID 75013 (t.v. og øverst t.h.). St. Hallvards brønn, ID 39110 (nederst t.h.). Fotos: Kristoffer Dahle

Ved tilretteleggingen i 1993 ble brønnen renset. Et nytt skjøtselprosjekt startet opp i 2001, hvor det ble søkt Riksantikvaren om dispensasjon for å sette i stand kilden. Målet var å gi en bedre formgiving til brønnen og til miljøet omkring denne. Prosjektet innebar også tilsåing av plen, nyplanting av allé, og tilrettelegging med nye stier og hellelegginger. Nye skilt ble også satt opp, og det ble utarbeidet et pedagogisk opplegg (historisk fortellerkiste) for barnehager og småskoler. Brønnen fikk en ny kasse, med steinsetning omkring. En benk ble også satt opp. Tiltakene hjalp imidlertid ikke for å bedre vannkvaliteten i brønnen.

-

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger med Frydenlund (kulturmiljø 4) gjennom tradisjonen omkring St. Hallvard, og produksjonsstedet på Lierstranda kan også være knyttet til kulturmiljøet. Huseby har også klare sammenhenger til andre storgårder i Lier, som Eik (kulturmiljø 7), Hennum (kulturmiljø 14) og Egge (kulturmiljø 18).

Kulturmiljøet representerer en *nasjonal* verdi, som er vurdert til å være *svært høy*. Området tegner et sjeldent godt bilde av en vikingtids kongsgård i landet, med flere bevarte kulturminner fra yngre jernalder og middelalder. Stedet har også en stor lokal identitets- og symbolverdi for innbyggerne i Lier. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi omkring den tidlige rikshistorien, med nære sammenhenger mellom gravminner, kilde, kirkested og gårdstun, og med en nær relasjon til Lierelva i øst. Tradisjoner bidrar også til å øke formidlingsverdien. Området har vært tilrettelagt for publikum siden midten av 1990-tallet.

Verdi nyere tid: **Høy**

De to Huseby-gårdene har også bebyggelse som videreører stedets stolte historiske tradisjoner. Det meste av bebyggelsen er likevel ikke spesielt gammel, men hører hjemme i sveitserstilstradisjonen på slutten av 1800-tallet. Kulturmiljøet omfatter også et yngre og godt bevart sveitserstilsanglegg på Øgården nordøst for det historiske høvdingsetet.

NORDRE HUSEBY

Det eldste huset ligger på det nordre bruket. En klassisistisk hovedbygning i to etasjer med steilt valmtak med "kinavipp" plasserer denne bygningen inn i tradisjonen rundt Gulskogen i Drammen og dens mange søstre – Nordre Vivelstad, Anker-Berskaug og Bangegården (de to siste i Drammen). Felles for disse bygningene er at de er tegnet av eller tilskrevet arkitekt og byggmester Christian Staalberg og oppført i årene omkring 1800. Planløsningen på Nordre Huseby understreker at også dette huset hører med i denne lystgårdstradisjonen. Enhetslåven fra 1880-årene er blant de best autentiske fra denne perioden i Lier. Buret skal være fra samme tid, men bygningshistorien er nå godt skjult bak nyere panel.

SØNDRE HUSEBY

Hovedbygningen på Søndre Huseby er gjenreist i 1893-94 etter at Colletts mektige hovedbygning ble ødelagt av brann. Hovedbygning og sidebygning er bevart fra den tid, men har gjennomgått noen endringer. Øvre del av sveitserstilsverandaen er godt bevart med et løvsagarbeid av høy kvalitet. Driftsbygningen fra 1942 avgrenser tunet mot nord.

ØGÅRDEN

Gården er et yngre bruk utskilt fra Huseby. Hele tunet med hovedbygning, bryggerhus, bur og enhetslåve er reist i 1884-85 og er et godt eksempel på sveitserstilen. Bygningene er stort sett bevart slik de ble reist og fremstår som det mest helhetlige sveitserstilsanlegg i kommunen.

Hovedbygningen på Nordre Huseby skal være oppført av oberstløytnant Finne. Helvalmet tak med svai, kraftige pilastre og profilert gesims med tannsnitt skiller bygningen ut fra mer ordinære hus.

Hovedbygningen på Søndre Huseby er typisk for sveitserstilens halvannen etasjes våningshus med dekorglede og løvsagarbeid av høy kvalitet.

Hele tunet på Øgården er reist i 1884-85 og er et av Liers beste eksempler på et helhetlig gårdsanlegg i sveitserstil.

Kulturmiljø 7: Eik/Frogner/Hval

Samlet verdi: **Svært høy**

Gårdene Eik, Frogner og Hval ligger på høydedraget vest for Lierbyen. Kulturmiljøet dekker kulturminner fra jernalder, middelalder og nyere tid, og er vurdert til å ha svært høy verneverdi. Det meste av kulturmiljøet er båndlagt for vern i gjeldende kommuneplan, men for å dekke alle gravminnene er det noe utvidet mot nordvest. Derimot omfattes ikke ravinedalene mot nordøst.

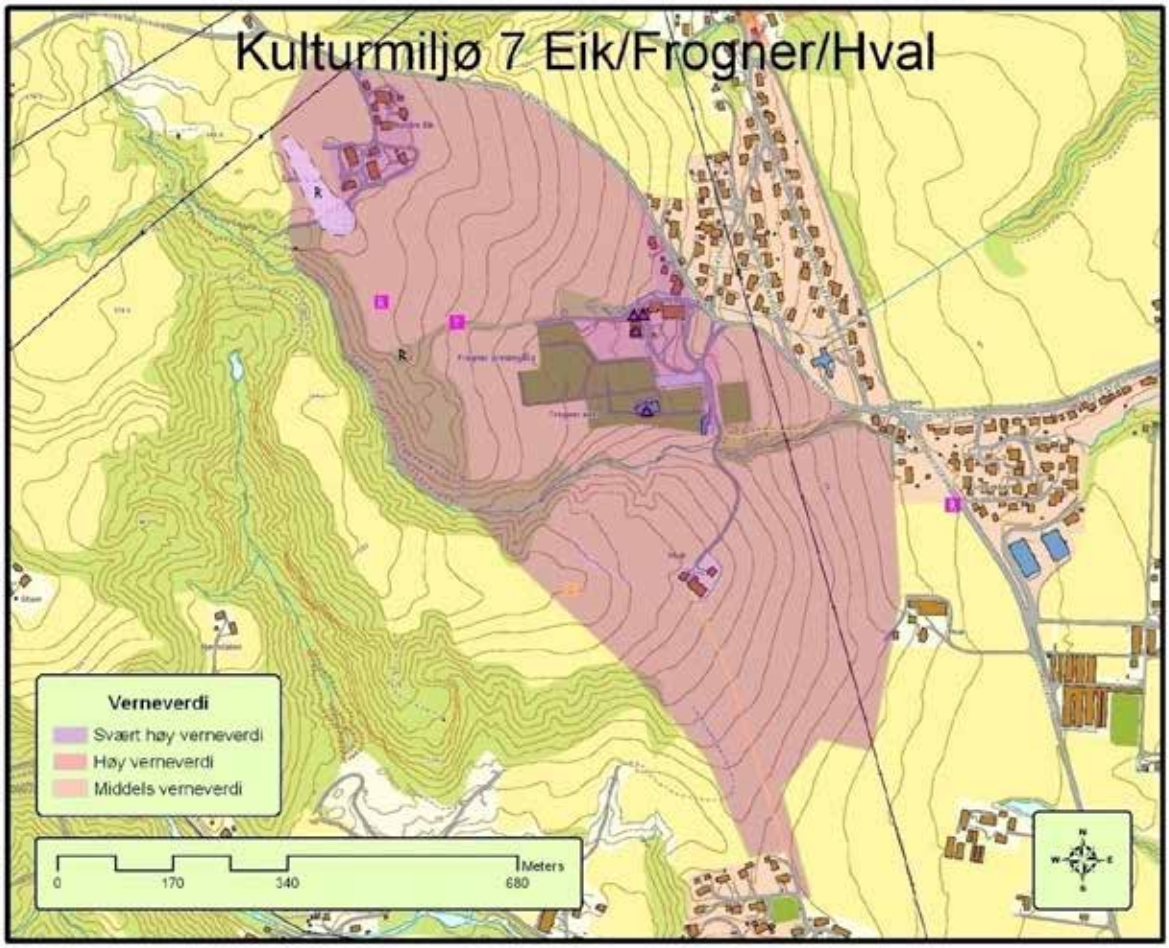

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Svært høy**

Kulturmiljøets svært høye verdi knytter seg til kunnskap om jernalderens (500 – 1030 e.Kr.) bosetning og gravskikk og til middelalderens (1030 – 1536 e.Kr.) kirkesteder. På høydedraget ved Eik-gårdene er det to storhauger, og flere mulige gravhauger er fjernet. Både på Hval og på Frogner ble det anlagt kirker i middelalderen, og i tilknytning til kirkestedene er det også påvist gamle veifar.

Bjørkhaugen på Eik, ID 39111-1. Foto: Kristoffer Dahle 2008

STORGÅRDSMILJØ I JERNALDER

Gårdene Eik, Hval og Frogner ligger alle på en høyderygg vest for Lierbyen, og regnes for å være tidlige storgårder i Lier. Ifølge Lierboka er Eik og Hval pekt ut til å være opphavsgårdene, basert på sin beliggenhet i landskapet, mens Frogner senere er skilt ut av Eik (Fladby 1962). Gravhaugene befinner seg både på Eik og Frogner, og feltet kan muligens være eldre enn denne delingen. Dette gir kulturmiljøet verdifulle kronologiske sammenhenger. En mulig tolkning er at Frogner ble donert til kirken av en eldre stormann på Eik i tidlig kristen tid, men Fladby (1962) anser gården for å være eldre.

Det er i dag bevart to gravhauger (ID 39111-1, 62763), men tidligere er det registrert ytterligere seks hauger i området (ID 9707, 19065, 62762, 39111-2, -3 og -4). Disse er nå planert eller utpløyd, men spor kan fremdeles være bevart under markoverflaten. Flere kan imidlertid ha vært naturdannelser (Hinsch 1944), noe som var tilfelle med en av haugene som ble undersøkt i 1979 (ID 62762). På et kart fra 1890/1891 er det bare én av haugene, Bjørkhaugen (ID 39111-1) som er avmerket. En av haugene virker særlig tvilsom (ID 9707). De øvrige synes å danne en tilnærmet rett linje nordvest-sørøst langs toppen av høydedraget, og kan ha gitt en sterk fjernvirkning. Høydedraget er synlig fra Drammensfjorden i sør til Altanåsen i nord, og antyder at gravminnene ble anlagt for å kunne sees langveisfra.

Utsnitt av Kaptein Solems rektangelkart over Lier fra 1890 og 1891

Kulturmiljø 7, sett fra nordøst (t.v.). Utsyn mot nord-nordøst (t.h.). Fotos: Kristoffer Dahle

Den sørligste av de bevarte haugene (ID 62763) er plassert ved enden av høyderyggen, og har dermed utnyttet landskapets beskaffenhet til å få en monumental nær- og fjernvirkning fra sør. I dag er innsynet og fattbarheten av kulturminnet noe hemmet av granskog. Bjørkhaugen (39111-1) har imidlertid bevart sitt utsyn mot Lierdalen. Haugen er også i god fysisk stand. Nye innmålinger viser at den måler 31 x 38 meter, noe som gjør den på størrelse med Husebyhaugene. Størrelsen på haugene, samt deres majestetiske beliggenhet i landskapet antyder at det kan ha levd stormenn her i jernalderen.

MIDDELALDERENS KIRKESTED

Fraunæ kirke var en sognekirke i middelalderen, og ble første gang omtalt i en beretning fra 1327. Sannsynligvis er den bygd engang på 1100-tallet. Muligens kan kirkestedet vise kultstedskontinuitet tilbake til hedensk tid, da Frogner etter tradisjonen skal ha vært et kultsted. Kirken var viet Jomfru Maria og Johannes døperen, og var reist som en korskirke i stein, med langskip og tverrskip, rundbuer og tårn. Tårnet hadde tre store klokker. Kirken brant i 1651, da den ble rammet av lynnedslag. Ny kirke var ferdig i 1694, og står på den gamle kirkens plass. Kirkegården er i dag automatisk fredet (ID 84301).

Også på Hval skal det ha stått et kapell i middelalderen (ID 84679). Dette var viet St. Hallvard, og skal ha blitt bygd i tømmer en gang etter 1060. Bygningen var trolig helt forsvunnet da biskop Jens Nielssøn var på visitas i 1593. Kirken lå sannsynligvis ovenfor dagens tun, og på toppen av høydedraget som har gitt navn til gården. Dette er tydelig markert på kartet fra 1890/1891. Begge kirkestedene har henvendt seg mot Lierdalen i øst.

Frogner kirke, fra sett fra Øvre Hval (t.v.). Gården Øvre Hval, sett fra øst (t.h.) Fotos: Kristoffer Dahle.

Kulturmiljøet var dermed et viktig kirkelig sentrum i middelalderen, og et sannsynlig knutepunkt for pilgrimer på vei gjennom Lier. Rester etter den gamle kirkeveien er fremdeles synlig opp langs kanten av jordet fra Vivelstad (ID 118112). Stien gikk deretter videre forbi Frogner og til Saue (kulturmiljø 9). Det går også et gammelt veifar rett ned fra Frogner kirke og i retning av den gamle storgården

Hegg ved Lierelva (ID 118183). For øvrig skal det ha gått en gammel kirkevei opp til gården Stein (Hinsch 1944), sannsynligvis langs etter bekken sør og vest for kulturmiljøet.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til omkringliggende graver og gårdsbebyggelse (kulturmiljø 8, 9 og 11), samt til øvrige storgårder og kirkesteder i Lier som på Huseby i sør (kulturmiljø 6) og på Egge i nord (kulturmiljø 18).

Kulturmiljøet representerer en *regional* verdi, som er vurdert til å være *svært høy*. Området tegner et sjeldent godt bilde av et jernalders storgårdsmiljø i dalområdene omkring Oslofjorden og et sentralt kirkested fra middelalderen. Kirkestedet på Frogner har også en stor lokal identitets- og symbolverdi for innbyggerne i Lier. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi omkring periodens samfunns- og religionshistorie i regionen, med nære sammenhenger mellom gravminner, kirkested, veifar og gårdstun, og med en nær relasjon til det markante høydedraget disse ligger på. Herfra er det et vidt utsyn mot store landskapsrom. Området har stor tidsdybde, med svært høyt potensial for funn av hittil ukjente kulturminner. Dette gjelder også fra steinalderen da fjorden gikk lengre opp i dalføret.

Verdi nyere tid: **Svært høy**

Frogner med kirken og prestegården er bygdas gamle sentrum. Kirken fra 1694 med tilhørende kirkegård og fredet prestegård er blant de viktigste kulturminnene i kommunen. Kulturlandskapet som strekker seg fra Hval i sør til Eik i nord, danner en verdig historisk ramme om kulturstedet. Eikgårdene har eldre bebyggelse som underbygger opplevelsesverdien av dette landskapet.

KIRKE MED KIRKEGÅRD OG PRESTEGÅRD

Frogner kirke ligger på et høydedrag med majestetisk overblikk og er godt synlig fra store deler av nedre Lier. Tradisjonen som kirkested går mer enn 800 år tilbake i tid, og dagens kirke er da også bygget på murene av kirken som brant i 1651. Den nye korskirken sto ferdig i 1694 og er det eldste daterte hus i kommunen. Kirkegården med gamle gravstøtter, kirkegårdsmur og portstolper trekker historiske linjer langt tilbake i tid. Som knutepunkt i bygda knytter Frogner også sammen gamle kommunikasjonsårer. Øvre del av kirkeveien ned til Hegg kan fortsatt spores nedenfor kapellet, mens andre veifar inngår i dagens veinett og har dermed mistet sin opprinnelige karakter (Broe & Skogstad s. 153).

Prestegården ligger nord for kirken og domineres av en barokk hovedbygning vendt med hovedfasaden mot dalen og med stilens karakteristiske høyreiste valmtak. Bygningen ble reist for sogneprest Bent Jerne i 1740-årene og er, som kirken, et sterkt identitetssymbol for bygda. Det opprinnelige hovedpreget er bevart, selv om eksteriøret er mindre pietetsfullt restaurert. Barokktrappens repos har marmorrekkverk med attisk båndslyng levert fra marmorbruddet på Gjellebekk, og det originale smijernsrekkverket er av ypperste klasse. Prestegårdens hovedbygning, forpakterbolig og stabbur har ved siden av symbolverdien også svært høy arkitektonisk kvalitet og er derfor fredet.

KULTURLANDSKAP MED GÅRDSANLEGG

En dyp bekkedal skiller Øvre Hval fra kirkestedet. Gården har en sjelden og dominerende beliggenhet på toppen av en høyde i jordbrukslandskapet, men den gamle futegården har nyere bebyggelse. Større bygningsmessig interesse er knyttet til de to Eikgårdene. På Søndre Eik er bevart et vel 200 år gammelt våningshus, mens på Nordre Eik er det bevart flere eldre og til dels god bevarte hus i tunet. Gårdene ligger samlet i et dobbelttun og framstår som et dominerende maktsentrum i det åpne landskapet, noe som avspeiler gårdenes historiske betydning. Som helhet representerer Eikgårdene høy opplevelses- og kunnskapsverdi der miljø og identitet er viktige faktorer.

Hovedbygningen på Frogner prestegård er oppført i 1740-årene og er en av bygdas få barokkbygninger. Både hovedbygningen, sidebygningen (forpakterboligen) og stabburet er fredet.

Hovedbygningen på Nordre Eik er en lav toetasjes bygning med halvvalmet tak. Huset skal være reist tidlig på 1800-tallet og er dermed blant de tidlige i rekken av empirehus i Lier.

Kulturmiljø 8: Jaren/Helgerud

Samlet verdi: **Høy**

Gårdene Jaren og Helgerud ligger på to ulike høydenivåer like nordvest for Lierbyen. Kulturmiljøet omfatter kulturminner fra jernalder og nyere tid, og er vurdert til å ha høy verneverdi innenfor begge epoker. Avgrensningen dekker tunområdet på Helgerud, samt en del av brinken ovenfor hvor det ligger minst to gravhauger på Jaren.

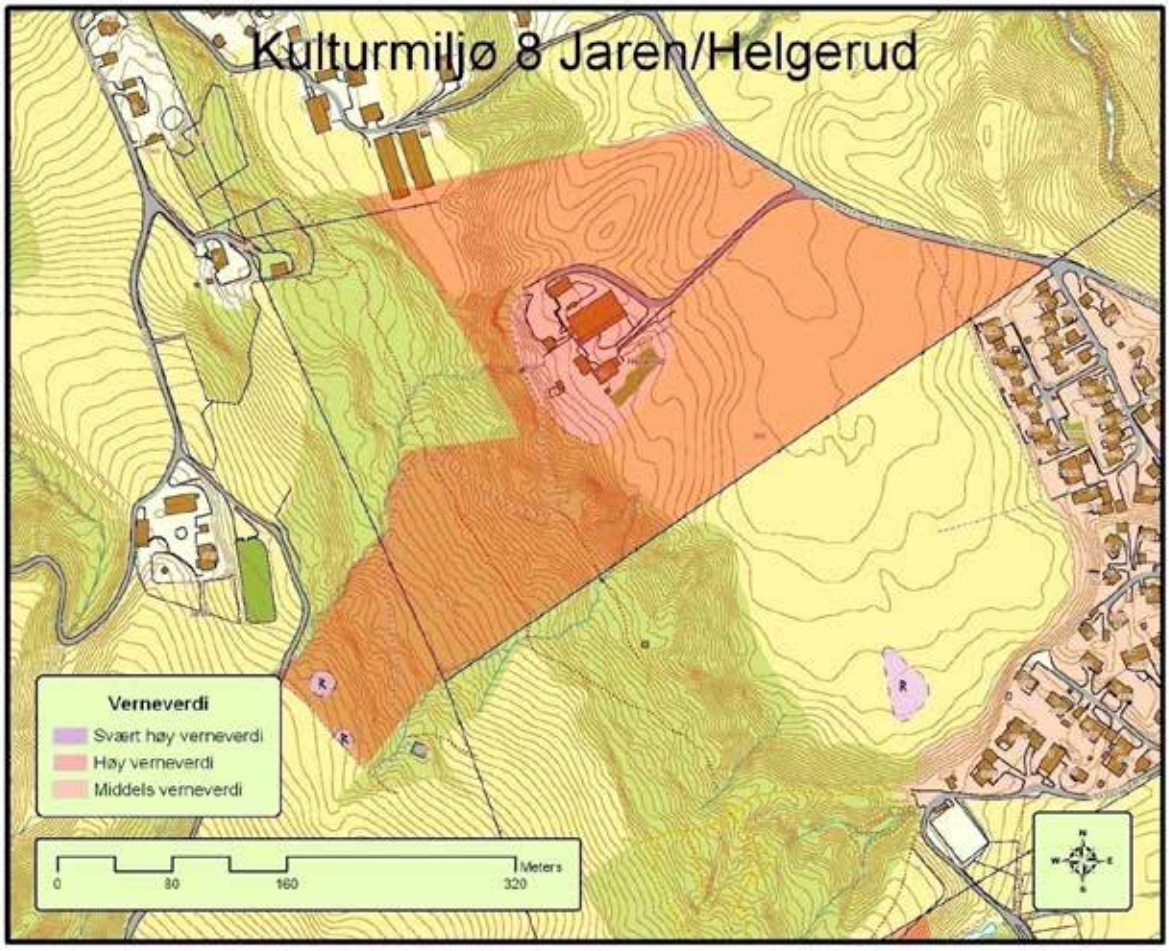

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Høy**

Kulturmiljøets høye verdi knytter seg til kunnskap om jernalderens (500 f.Kr. – 1030 e.Kr.) bosetning og gravskikk. På brinken sørvest for tunet på Jaren finnes to gravhauger fra perioden. Denne markerte kanten i landskapet har også gitt opphav til gårdens navn, etter gno. 'jaðrinn'.

Gravhaug med bauta, ID 11700, Jaren. Foto. Kristoffer Dahle.

GRAVFELT FRA JERNALDER

Gravfeltet på Jaren består av to gravhauger som ligger på en terrassekant eller fjellknaus ovenfor Lierbyen. Ved ØK-registreringene ble området omtalt som Kjøya, men dette navnet er ikke i bruk i dag. Gravhaugene har trolig henvendt seg mot Lierdalen i øst, men innsynet til feltet er i dag hindret av tett skog. I vest og ovenfor haugene ligger jordene på Haugerud, med Helgerud og den nå nedlagte gården Katterud liggende mot øst og sør. Etter gårdsnavnet er dette yngre gårder, trolig datert til middelalder.

Haugene består av jord og stein som er lagt rett opp på flaberget. Den nordligste haugen (ID 11700) er en stor sirkulær haug med en bauta på toppen. Denne ble reist ved restaurering av haugen på slutten av 1990-tallet. Tidligere var det to store hull som var gravd i haugen, og bautaen lå oppe i det ene hullet. Den skal visstnok være gravd frem omkring 1940, da en lette etter bygningsstein i haugen (Hinsch 1944). Et smidd jernbeslag som ble funnet på 1990-tallet kan stamme fra dette arbeidet. For øvrig er haugen godt bevart. 25 meter lengre sør ligger en annen gravhaug av samme karakter (ID 9713), men denne er skadet mot vest som følge av tidligere veibygging mellom Jaren og Katterud.

Gravhaug, ID 9713, Jaren (t.v.). Bauta? (t.h.) Fotos: Kristoffer Dahle.

Ved restaureringen på 1990-tallet ble det ryddet en del kvist og kratt rundt haugen. Her ble det registrert en mulig tredje haug, bestående av en måneformet jordskalk (ID 9713-2**)**. Den sentrale delen av haugen er imidlertid helt borte. Jordmassene kan muligens ha vært benyttet til å dekke over en vannledning som gikk gjennom havnehagen. Dette kan virke rimelig som følge av det tynne jordlaget i området.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til andre graver og gårdsbebyggelse i nærområdet (kulturmiljø 7, 9 og 11). Det viser også en klar sammenheng til gården Jaren i nord, samt til et bosetningsområde som er registrert på flaten nedenfor.

Kulturmiljøet representerer en *lokal* verdi, som er vurdert til å være *høy.* Området tegner et representativt bilde av jernalderens gravskikk på en middels gård i Lier, med en nær relasjon til høydedraget det ligger på. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi omkring periodens samfunnshistorie. Haugene er relativt godt bevart, og ligger i dag i et viktig turterreng og rekreasjonsareal.

Verdi nyere tid: **Høy**

Nedre Helgerud er et av få gårdsanlegg hvor alle hus som var viktige for eldre tiders drift fortsatt er godt bevart. Gården framstår som et komplett anlegg fra midten av 1800-tallet og fram til 1920-årene. Gården ligger i et harmonisk kulturlandskap, omkranset av dyrket mark og med skogen som fondvegg. En bjørkeallé fører fra hovedveien og inn til det åpne firkanttunet.

KOMPLETT GÅRDSANLEGG

Nedre Helgerud ligger på jordene nordvest for boligbebyggelsen på Eikenga. Tunet ligger samlet innunder åsen og består av våningshus og bryggerhus fra midten av 1800-tallet, samt enhetslåve, stabbur og to mindre driftsbygninger fra tidlig på 1900-tallet. Hovedbygningen har fått funkisvinduer, men ellers er hele anlegget godt bevart, i dag som barnehage. Verneverdien er først og fremst begrunnet med miljø, autentisitet og representativitet.

Nedre Helgerud (Bergflødtveien 8) har bebyggelse fra 1853 til 1922 og viser en gård i endring over to generasjoner. Tunet er likevel helhetlig.

Utsnitt av Kaptein Solems rektangelkart over Lier fra 1890 og 1891.

Kulturmiljø 9: Saue

Samlet verdi: **Høy**

Saue ligger like vest for sentrum i Lierbyen. Kulturmiljøet dekker de to tunene og deres nærmeste omgivelser. Her er det funnet mulige gravminner fra jernalderen, men det er særlig bebyggelsen og tunarronderingen fra nyere tid som bidrar til å gi kulturmiljøet høy verneverdi.

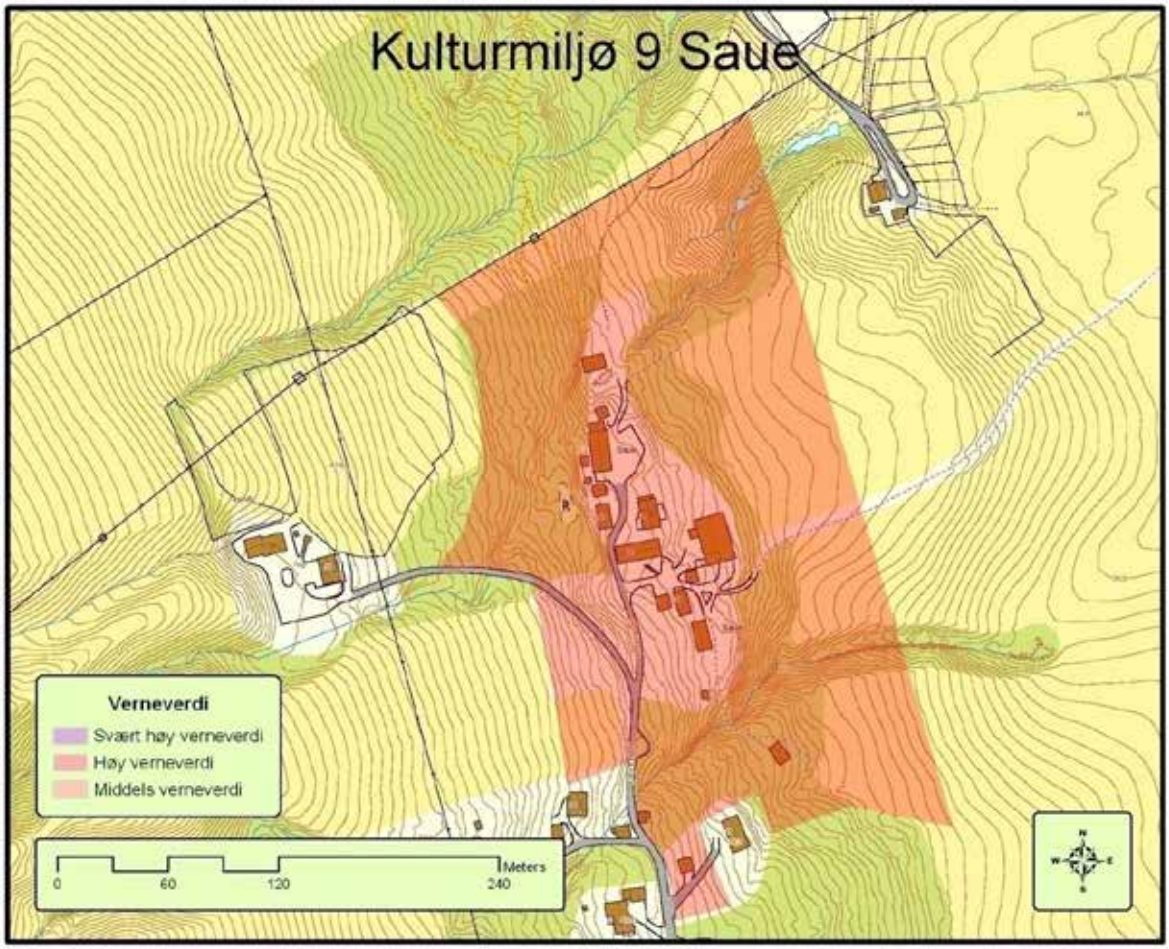

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Middels**

Kulturmiljøets verdi knytter seg til kunnskap om jernalderens (500 f.Kr. – 1030 e.Kr.) bosetning og gravskikk. På fjellknausen like ovenfor tunet finnes et mulig gravminne fra perioden, og det skal også ha vært undersøkt mulige graver her tidligere.

MULIGE GRAVMINNER FRA JERNALDEREN

Gravhaugen på Saue (ID 120357) ble første gang registrert og kartfestet i 1944, men kun som et tvilsomt fornminne. I tillegg kunne grunneieren vise til en haug som lå litt lengre nord, og som var blitt gravd ut våren 1905. Her skulle det ha blitt funnet en grav murt opp av stein, ca. 1,70 m lang og 0,80 m bred, men det ble kun funnet nyere tids gjenstander. 3-4 meter fra graven skal det imidlertid være funnet en stor spydodd fra middelalderen (Hinsch 1944).

Mulig gravminne, vest for gården Saue (t.v.). Foto: Kristoffer Dahle.

Under ØK-registreringene på 1960-tallet ble det registrert tre hauger noe lengre mot nord, og 40 meter nordvest for det nordligste tunet på Saue. Også dette ligger innenfor kulturmiljøavgrensningen, men her er det snakk om sikre naturdannelser (ID 9711). En mulighet er at disse ble feil kartfestet ut fra foreliggende dokumentasjon. Det gjenværende gravminnet fra 1944 ble imidlertid gjenfunnet under registreringene i forbindelse med denne kommunedelplanen, men det er vanskelig å fastslå om det dreier seg om et gravminne eller en naturdannelse. Haugen er lav, 0,5 meter, og måler 8-10 meter i diameter. Noen større steiner sentralt i haugen kan være spor etter et gravkammer.

Ifølge innberetningen fra 1944 skulle den eldgamle veien gjennom Lier ha passert like ved gravfeltet (se kart over). Denne ble ikke gjenfunnet. Det ble imidlertid påvist et veifar som gikk i nordvestlig retning noe lengre mot sørvest, men dette virker ikke å være forhistorisk. For øvrig er det gjort funn av en skafthulløks på gården (C12814), trolig på jordene nedenfor bebyggelsen.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til andre graver og gårdsbebyggelse i nærområdet (kulturmiljø 7, 8 og 11). Det viser også en klar sammenheng til gården Jaren i nord, samt til et bosetningsområde som er registrert på flaten nedenfor.

Kulturmiljøet representerer en *lokal* verdi, som er vurdert til å være *middels høy*. Området tegner et bilde av jernalderens gravskikk på en middels gård i Lier, med en nær relasjon til høydedraget det ligger på. Kulturmiljøet har høy kildeverdi i forhold til periodens samfunnshistorie, med en nær sammenheng til tunene på Saue. Området har stor tidsdybde, med svært høyt potensial for funn av hittil ukjente kulturminner. Dette gjelder også fra steinalderen da fjorden gikk lengre opp i dalføret.

Verdi nyere tid: **Høy**

Saue ligger østvendt nederst i lia under Eik og består av to bruk. Bebyggelsen på de to gårdene ligger tett samlet og utgjør et typisk dobbelttun. Begge bruk har hovedbygning med høy alder, og på begge bruk finner vi flere eldre driftsbygninger som er godt bevart.

DOBBELTTUN

Sauegårdene ligger omsluttet av landbruksarealer, men nyere tids villabebyggelse har rykket innpå fra to kanter. Før delingen av gården i 1823 hadde gården et totunsanlegg der den gamle hovedbygningen på det søndre bruket skilte inntun i nord fra uttun i sør. Karakteren av totunsanlegg er i en viss grad bevart. De to tunene på Saue er representative og har høy miljøverdi.

Det nordre bruket har hovedbygning som skal være fra 1860-årene, men som hører til empire-tradisjonen fra tidligere på 1800-tallet. Her er også bevart et eldre stabbur og et bryggerhus fra tidlig på 1900-tallet.

Størst interesse er likevel knyttet til det søndre bruket hvor vi finner et av bygdas eldste våningshus. Den langstrakte enetasjes hovedbygningen med steilt saltak ligger på tvers av terrenget og har i behold fasadeutforming fra omkring 1800. Huset kan være oppført av apoteker Gert von der Lith som eide gården fra 1715 til omkring 1740. Tunet består også av stabbur og bryggerhus fra tidlig på 1800-tallet, begge meget godt bevart. Utenfor tunet i sør lå inntil nylig en sjelden gårdssmie. Tunet, som også omfatter driftsbygning fra 1908, har høy autentisitet og store bygningshistoriske kvaliteter.

Det søndre bruket på Saue med hovedbygning fra første halvdel av 1700-tallet. Bygningen er trolig den eldste profane bygning i Lier.

Stabburet på det søndre bruket har høy alder og er sjeldent godt bevart. Bryggerhuset på det nordre bruket (over til høyre) er fra 1915,og er noe modernisert.

Kulturmiljø 10: Gamle Lier stasjonsområde

Verdi nyere tid: **Svært høy**

Jernbanen skapte stasjonsbyen Lierbyen. Lier stasjon ble åpnet i 1872 ved innvielsen av Drammensbanen fra Drammen til Christiania. Likevel var det først med Lierbanen i 1904 at området rundt Lier stasjon ble et knutepunkt og etter hvert et bygdesentrum. Få år senere bygde kommunen sitt første kommunehus på Haugestad. Stasjonen, Meieriet og Haugestad med tilhørende bygninger er blitt en viktig del av bygdas identitet.

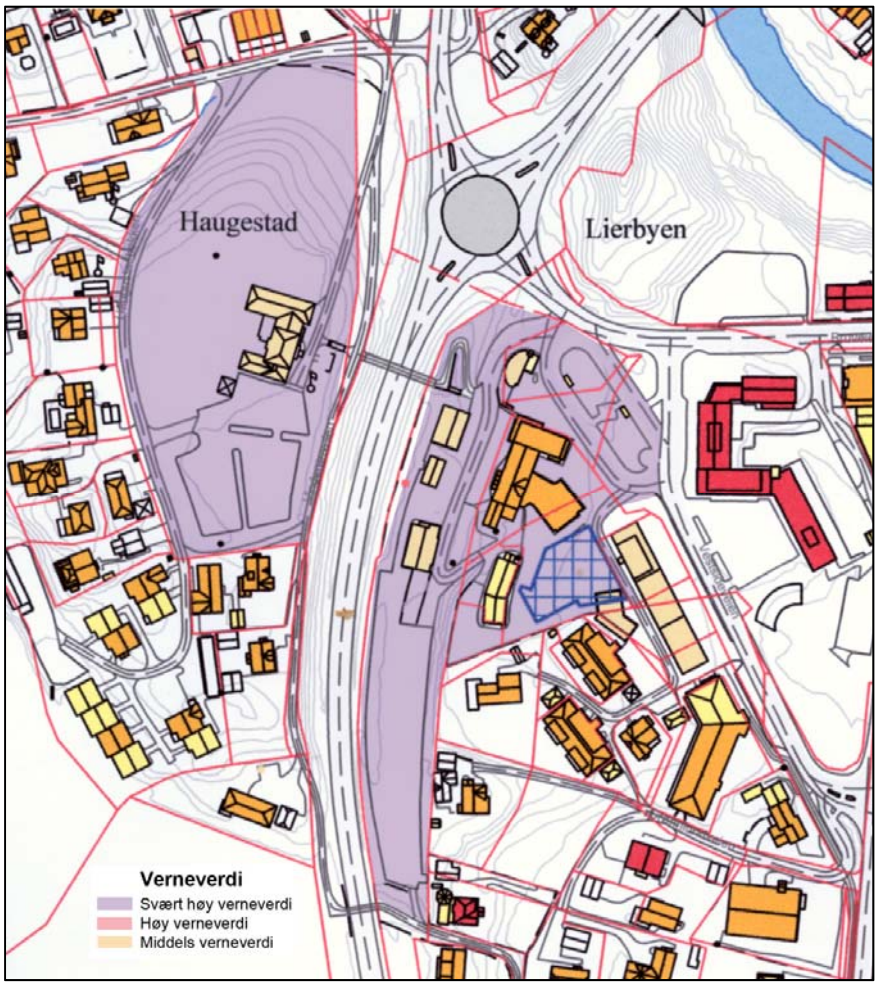

STASJONSBYEN

I en tid med hestekjøretøyer og dårlig veier ble jernbanen en revolusjon for samferdselen. Stasjonene ble lokale knutepunkter og stasjonsbygningene fikk betydning for spredningen av sveitserstilen. Lier stasjons bygninger ble reist i 1870-72. Her møtte liungene et arkitektonisk gjennomarbeidet anlegg oppført etter tegninger av arkitekt Georg Andreas Bull. Etter hvert ble det også reist lagerbygg og meieri (1884) på stedet.

Betydningen som lokalt knutepunkt ble betydelig styrket da Lierbanen ble åpnet i 1904. Banestrekningen fra Lierbyen til Svangstrand knyttet bygda tettere sammen og gjorde det lettere å frakte folk og gods. Samtidig ble den kommunale administrasjonen bygd ut, og det var naturlig å legge denne til området ved stasjonen. Kommunestyret flyttet til Hegsbro i 1902, og fem år senere kunne Haugestad tas i bruk. Lier meieri ble et symbol på den økte aktiviteten i området. Ved århundreskiftet ble teglsteinsbygningen bygd på i høyden og ble et dominerende landemerke i det flate landskapet.

Haugestad, stasjonsbygningene og meieriet er en viktig del av liungenes identitet og utgjør samtidig et representativt og verdifullt bygningsmiljø. Bygningene har også arkitektoniske kvaliteter og en ikke ubetydelig bruksverdi.

Lier stasjon sto ferdig til Drammensbanens åpning i 1872, og ble tegnet av Georg Andreas Bull. Lier meieri, lenger bak, ble reist i 1884 og påbygd 1900. Begge bygninger er en del av liungenes identitet.

Lagerbygg knyttet til meieriet er en viktig del av miljøet. Meieribygningen i bakgrunnen.

Kommunehuset Haugestad ble tegnet av arkitekt Ivar Næss i en romantisk, klassiserende stil og sto ferdig i 1907. Herredsstyret fikk sitt nye møtested i fløya nærmest.

Kulturmiljø 11: Lier Bygdetun og Paradisbakkene

Samlet verdi: Svært høy

Paradisbakkene strekker seg fra Lierbyen og oppover mot Høgda i nordøst. Kulturmiljøet dekker den nedre delen av veie, samt bygdetunet og øvrige kulturminner fra steinalder og jernalder. Området er vurdert til å ha høy verneverdi innenfor forhistorisk tid og middelalder, og svært høy verdi for nyere tid.

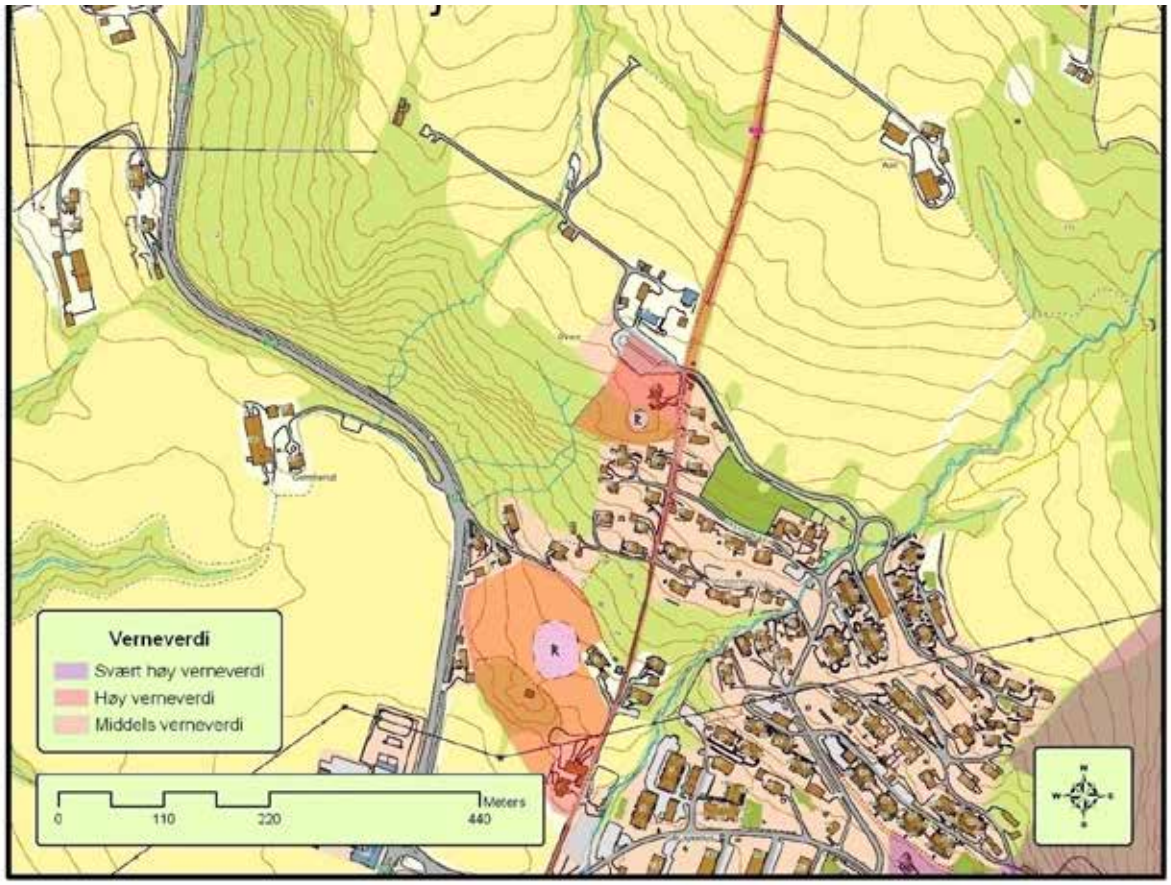

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Høy**

Kulturmiljøets høye verdi knytter seg til kunnskap om eldre steinalders (9500 – 4000 f.Kr.) bosetning og jernalderens (500 f.Kr. – 1030 e.Kr.) bosetning og gravskikk. På fjellknausen like nedenfor Lier bygdetun finnes en gravhaug fra perioden, som trolig kan knyttes til gården Auvi.

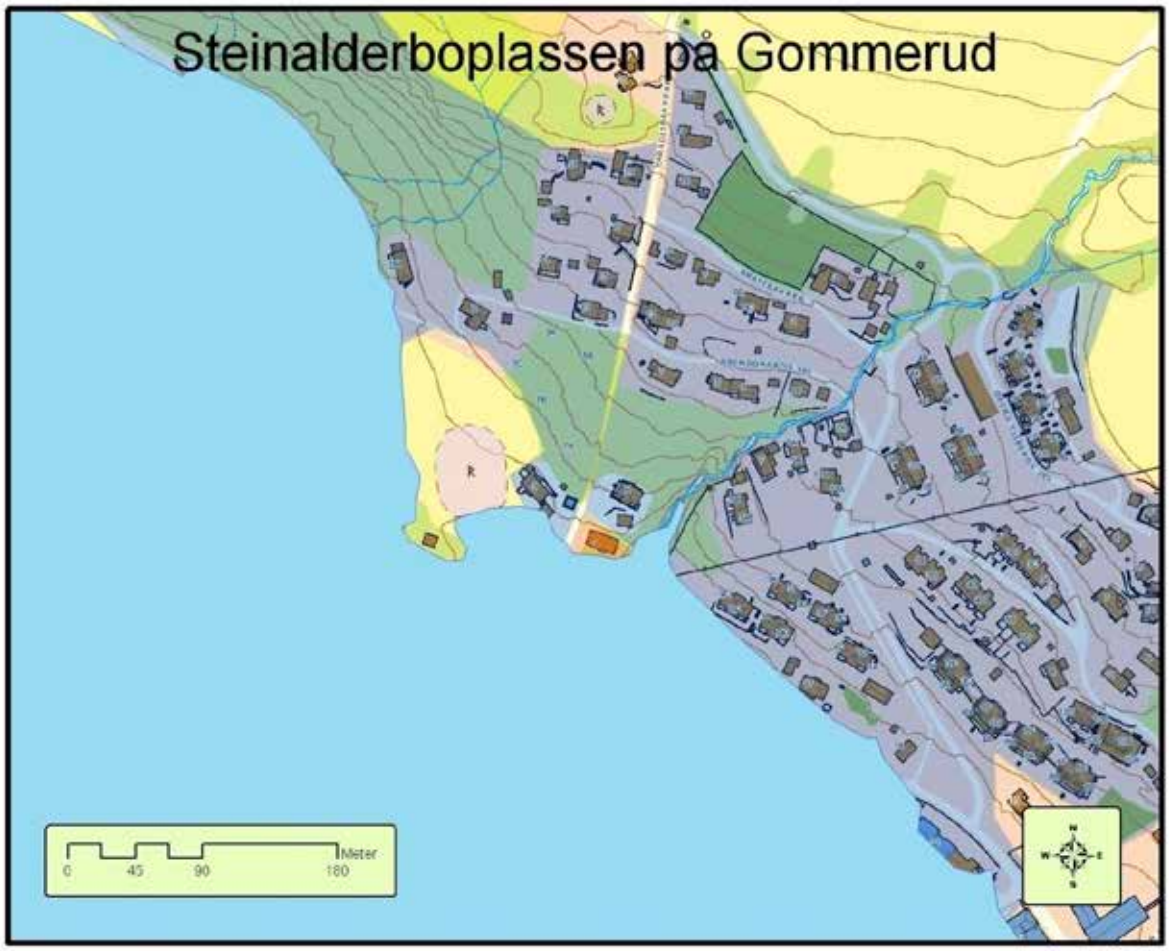

Steinalderboplassen på Gommerud i forhold til strandlinjen i Nøstvetfasen (5500-5200 f.Kr)

STEINALDERBOPLASSEN PÅ GOMMERUD

På gården Gommerud er det gjort en rekke funn fra eldre steinalder (C24004, 27402, 27758, 36766, 51447), hovedsakelig konsentrert til en frukthage sørøst for Ringeriksveien. Undersøkelsene i 1948 hadde som mål å avgrense denne (Hinsch 1948). Både funn og strandlinjekurver antyder at boplassen er fra Nøstvetfasen (5500 – 5200 f.Kr.) – en periode som er godt representert omkring Oslofjorden.

Steinalderboplassen på Gommerud (ID 117874) kan i så henseende sies å være en typisk representant for Nøstvetboplassene. Den ligger i en sørvendt bukt, med en bratt bergskrent i bakkant (mot nordøst), og med en bergknaus som skjermer boplassen mot vær og vind fra sørvest. Selv om kulturminnet ikke er synlig på markoverflaten er det derfor fattbart i landskapet, særlig om man ser inn 'bukta' fra Paradisbakkene i sør.

Gommerud, sett fra Paradisbakkene i sør (t.v.) og fra Fosskollen i sørøst (t.h.). Fotos: Kristoffer Dahle

GRAVMINNE FRA JERNALDER

På brinken like nedenfor Lier bygdetun ligger en gravhaug (ID 39119) med utsikt til Drammensfjorden og over store deler av nedre Lier. Gravminnet henvender seg i første rekke til sør og vest, og en har utsyn både mot Huseby-haugene i sør og mot Eik og Frogner i vest (kulturmiljø 6 og 7). Utsikten hemmes imidlertid av blandingsskog. Med hensyn til nærvirkning er det mulig at gravminnet har henvendt seg til et eldre veifar hvor Paradisbakkene går i dag, men skriftlige kilder fra 1500-tallet tyder på at veien gikk lengre sør og over Skjeggerud.

Gravhaugen er bygd opp av jord, og lagt rett på flaberget. Den er ca. 15 meter i diameter, og 1,5 meter høy. Toppen av haugen er planert. Her skal det ha vært et lysthus, noe som gir kulturminnet en kronologisk sammenheng til villaen like ved.

-

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til andre graver og gårdsbebyggelse i nærområdet (kulturmiljø 6, 7, 8 og 9), samt til øvrige spor etter steinalderbosetning i kommunen.

Kulturmiljøet representerer en *regional* verdi, som er vurdert til å være *høy*. Området tegner et representativt bilde av eldre steinalders bosetning omkring Oslofjorden, samt av jernalderens gravskikk på en middels stor gård i Lier. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi i forhold til de to periodenes samfunns- og ervervshistorie, og viser klare relasjoner til landskapet. Undersøkelsene av steinalderboplassene styrker områdets formidlingsverdi, og opplevelsesverdien kan også styrkes gjennom skjøtsel og tilrettelegging. Den sentrale beliggenheten, med gangavstand fra Lier bygdetun gjør begge kulturminnene godt egnet for formidling.

Udaterte skålgroper på Overn

På en liten bergknaus som stikker opp i jordbrukslandskapet på Lier Bygdetun er det risset inn to konsentrasjoner med henholdsvis 11 og 12 skålgroper. Skålgroper er en type bergkunst, som består av skålformede fordypninger (groper) hugget ut i stein på bergflater eller på løse steiner.

Skålgropenes funksjon er ukjent, men kan sannsynligvis knyttes til ofringer eller andre ritualer. I Norge er skålgropene som regel knyttet til helleristninger av den sørskandinaviske typen, ofte kalt jordbruksristninger, og antas derfor å ha en sammenheng med jordbruk. Skålgropene på bygdetunet viser også i dag en helt klar tilknytning til jordbruk da de er risset inn på en bergknaus som stikker opp av dyrket mark. Skålgropene dateres helst til bronsealderen, men de eldste kan være så gamle som slutten av yngre steinalder. Skålgropene på bygdetunet har foreløpig ikke latt seg datere nøyaktig.

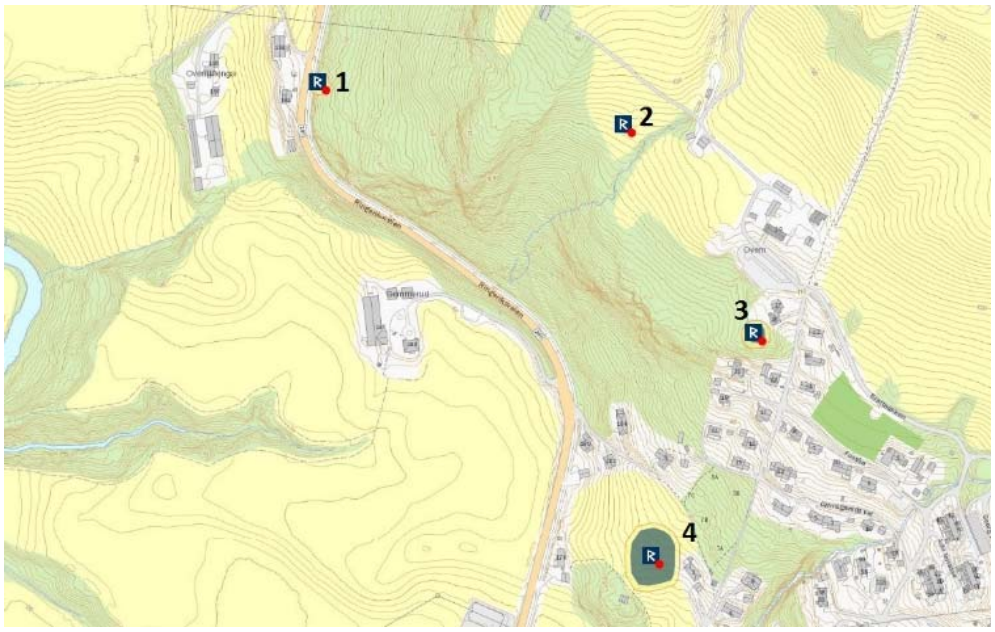

Oversiktskart over veideristninger og dyrefigurer i området Utenga-Overn. Rune-R med nummerering viser til: 1) Elgristningene, 2) Skålgroper, trolig fra bronsealder, 3) Gravhaug fra jernalder, 4) Steinalderboplass.

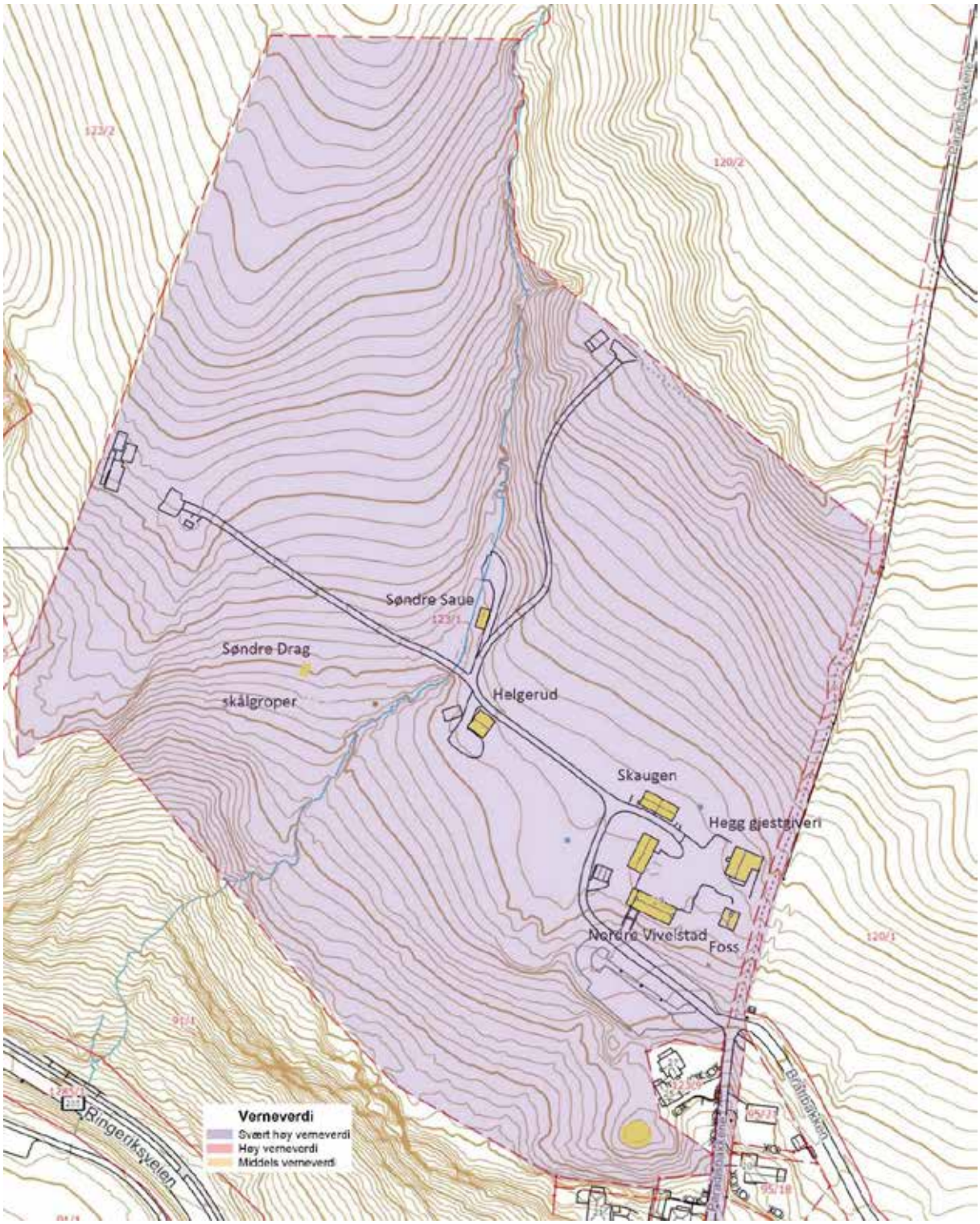

Lier Bygdetun er etablert på eiendommen Nedre Overn. Området ligger nord for fornminneområdet.

Verdi nyere tid: **Svært Høy**

Paradisbakken er uløselig knyttet til norsk samferdselshistorie som et berømt og beryktet veistykke på hovedveien mellom Christiania og Drammen. Den gamle veitraséen er godt bevart på lengre partier og gir et innblikk i tidligere tiders kommunikasjonsutfordringer. Lier Bygdetun med samling av utvalgte bygningstyper fra kommunen, og gjenreist i en kulturell sammenheng som gir mulighet til å formidle mange sider av bygdas historie.

LIER BYGDETUN

Gården Nedre Overn er i dag bedre kjent som Lier bygdetun. Eiendommen ble kjøpt av Lier Historielag i 1989 og ble året etter gitt som gave til den nyetablert Stiftelsen Lier bygdetun. Gården ligger i den sørvestvendte lia ovenfor gården Foss. Kongeveien med de berømte og beryktede Paradisbakkene følger eiendomsgrensen i øst. De åpne markene på Nedre Overn ligger lunt omkranset av vegetasjon, og terrengformasjonen sørger for at vi her opplever et historisk kulturlandskap uten sjenerende innslag fra vår egen tid.

Nedre Overn var ikke bebygd da Lier Historielag ervervet eiendommen. Bygdetunet kunne dermed bygges ut etter en helhetlig plan som omfatter et bygdesentrum med skole, gjestgiveri, kornmagasin, landhandel og snekkerverksted, et gårdstun med våningshus og tilhørende driftsbygninger, en husmannsplass og ei hytte.

MUSEUMSBYGNINGENE

Bygdetunet ligger naturlig plassert ved kongeveien og omfatter i dag fem museale hus foruten et par nye drifts-bygninger. Skolen er opprinnelig en 1700-talls svalgangsbygning fra Nordre Vivelstad, som i 1810 ble innredet til skoleformål og senere ombygd til en etasje med halvvalmet tak. Skolen er bygd over en ny magasinkjeller for museumsdriften. Videre finner vi her et sent 1700-talls kornmagasin fra Foss og et 200 år gammelt gjestgiveri fra Hegg under Store Valle. Gjestgiveriet ble i sin tid oppført for dette formålet, og derved et av meget få bevarte gjestgiveribygninger i fylket. En sidebygning med bryggerhus fra Skauen er innrettet som landhandel.

I bakken ovenfor gjestgiveriet er det etablert en frukthage med 80 forskjellige sorter eple, pære, plomme og kirsebær fra bygda. Her dokumenteres Liers betydning som en viktig frukthage for østlandsområdet.

Gårdstunet er plassert lenger vest, ved bekken som renner gjennom eiendommen. Foreløpig er det her oppført en svalgangsbygning fra Nedre Helgerud. Huset er gjenreist slik det ble påbygd og modernisert i 1727, men var opprinnelig i halvannen etasje og hadde utkraget overetasje, noe som antyder at byggherren hadde en posisjon i samfunnet. Ett rom har sjelden veggdekor fra slutten av 1600-tallet. Til tunet hører to sjeldne hustyper, ei kjone fra Søndre Drag og ei smie fra Søndre Saue.

Eiendommen Nedre Overn med viktige og sjeldne kulturhistoriske bygninger og vekster fra bygda danner et kulturmiljø med svært høy verneverdi. Bygdetunet er ramme om en rekke betydelige kulturarrangementer og har en sentral plass i liungenes kulturliv.

Den gamle hovedbygningen på Nordre Vivelstad ble tatt i bruk som skole i 1810. Huset ble gjenreist på nybygd magasinkjeller for bygdetunet i 1996-99. Skolelærerens hage er opparbeidet og inngjerdet. Til høyre ligger stabburet fra Foss.

Kongeveien fra 1660-årene passerer øst for bygdetunet. Denne del av de berømte Paradisbakkene er godt bevart. Gjestgiverbygningen fra Hegg fremstår som et naturlig hvilested for reisende på kongeveien.

En sidebygning med bryggerhus fra Skauen er tatt i bruk som landhandel og verksted. Sammen med Hegg gjestgiveri (i bakgrunnen) og Vivestad skole (utenfor bildet, til høyre) danner den et "bygdesentrum"..

Kjona fra Søndre Drag (til venstre) representerer en bygningstype som nå er meget sjelden. Hovedbygningen fra Nedre Helgerud (til høyre) er oppført i halvannen etasje i 1672 og påbygd 1727. Huset har sjelden dekor i en stue i første etasje.

VEIMINNE AV NASJONALT FORMAT

Paradisbakkene og den praktfulle utsikten over Lierdalen og inn til Drammen er beskrevet av utallige utenlandske poeter og foreviget av mange kunstnere som reiste ut fra hovedstaden for å utforske landet. Kongeveien mellom hovedstaden og de to kjøpstedene innerst i Drammensfjorden ble anlagt i 1660-årene og var gjennom et par hundre år den mest trafikkerte veistrekning i landet. Samtidige reisebeskrivelser og dagbøker er fulle av opplevelser om hvordan veifarende måtte ut av vognen i regn og snø for å dytte farkosten opp de verste kneikene. Presten Nicolai Wergeland reiste her våren 1814 på vei til riksforsamlingen på Eidsvoll og måtte også gå bakken til fots: ”Min reisekamerat ville slett ikke tro at han var i paradis der vi vadet i søla!”

Paradis var egentlig en plass som nå er forsvunnet, men som lå inntil veien nederst i bakken. I 1865 forsvant også det meste av trafikken i bakkene da en ny riksvei med bedre stigningsforhold ble åpnet sør for Damtjern. Bruket Gommerud med bebyggelse fra tiden omkring 1900 ligger tett inntil Paradisbakkene og er viktig for miljøet. Selve veien har svært høy symbolverdi, er meget representativ og rimelig autentisk på deler av strekningen. Paradisbakkene og motorveien fra omkring 1970 er tatt inn i nasjonal verneplan for veianlegg og er fredet.

Bygdetunet med eldre bebyggelse og kulturlandskap har i kraft av sitt formål svært høy kunnskaps- og opplevelsesverdi, men er ikke vurdert i forbindelse med kulturminneregistreringen.

Kongeveien fra 1660-årene nederst i Paradisbakkene og eiendommen Gommerud (Paradisbakkene 1).

Eiendommen Solbakken.

Kulturmiljø 12: Foss (Lier Asyl) og Fosskollen

Samlet verdi: **Høy**

Gården Foss (Lier Asyl) ligger i østre del av Lierbyen sentrum, med Fosskollen ruvende ovenfor. Kulturmiljøet dekker kulturminner fra forhistorisk og nyere tid, men det er særlig bygdeborgen på Fosskollen som bidrar til kulturmiljøets samlede verdi. Avgrensningen følger stort sett båndlagt verneområde i gjeldende kommuneplan, men er utvidet til å dekke Lier Asyl like nedenfor bygdeborgen.

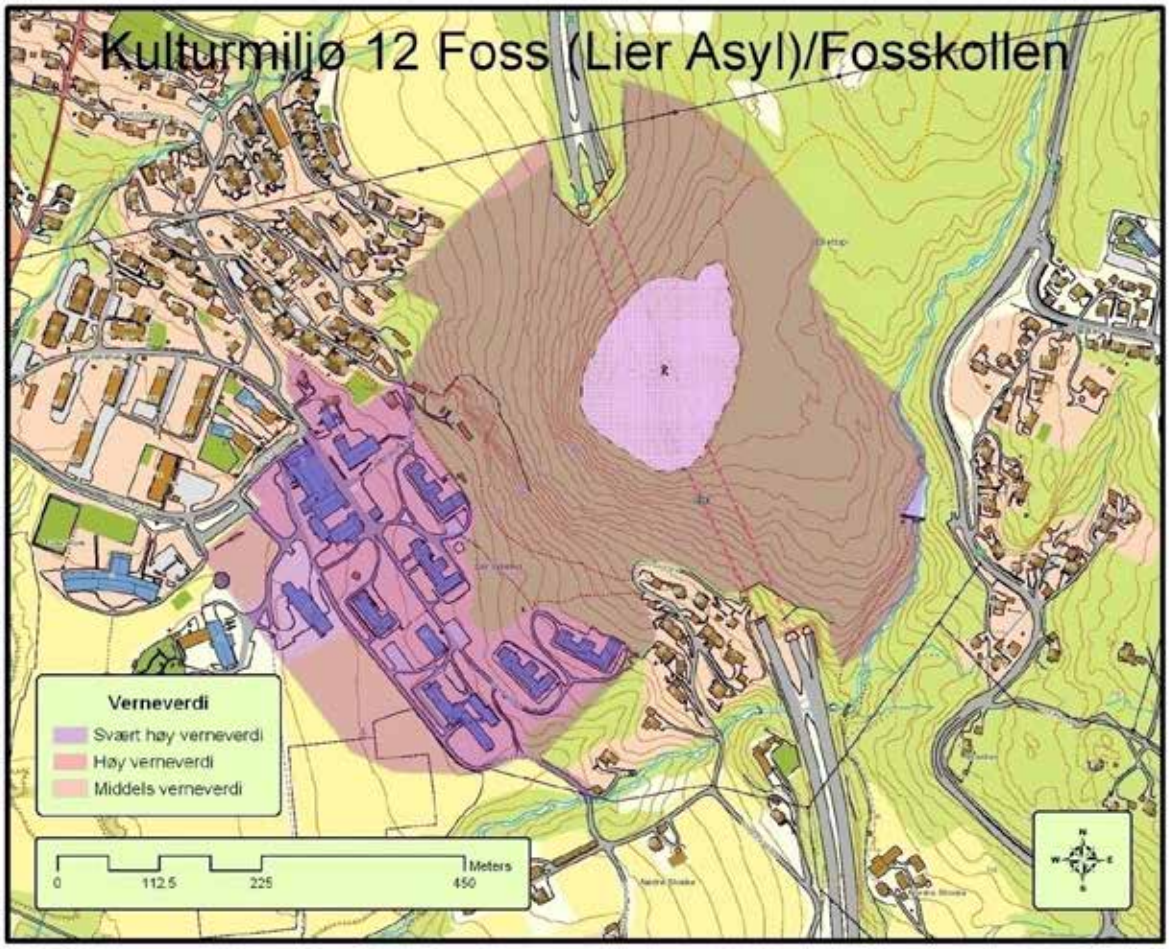

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Svært høy**

Kulturmiljøets svært høye verdi knytter seg til kunnskap om eldre jernalders (500 f.Kr. – 550 e.Kr.) samfunn og forsvar. På Fosskollen har det vært bygdeborg, sannsynligvis fra den urolige folkevandringstiden mot slutten av perioden. Her finnes flere murrester som sammen med landskapet har dannet et ytre og et indre borganlegg.

Fosskollen, ID 62770, med Lier Asyl like nedenfor. Foto: Kristoffer Dahle

BYGDEBORGEN PÅ FOSSKOLLEN

Fosskollen er et markant høydedrag på østsiden av Lierdalen som ble benyttet som bygdeborg (ID 62770) i eldre jernalder. Fra toppen er det god utsikt mot Lierbyen under, og mot fjorden i sørvest. Høydedraget måler ca. 150 x 230 meter og stuper i alle retninger, med unntak av mot nord og nordøst. Med adgang fra Damtjern på Lierskogen ligger kulturminnet lett tilgjengelig etter merket tursti.

De fysiske restene etter forsvarsanlegget består av delvis utraste og gjengrodde murer. Stien fra Damtjern leder frem til den lengste av disse. Denne går øst-vest på nordsiden av anlegget, fra stupet ned mot vest til en markert fjellknaus i øst. Til venstre for stien er det tydelige spor etter en åpning i muren.

En annen mur går langs østsiden av borganlegget. Denne er stedvis veldig utrast. Muren går fra den overfornevnte knausen og sørover, til terrenget begynner å helle brattere mot sørøst. I sør og vest er borgen umulig å innta. Dette danner således den ytre ringmuren, som både dekker den øvre og den nedre kollen. Den tredje muren ligger litt ”innenfor” de andre, og er mindre synlig i terrenget. Den går mot sørvest fra den omtalte fjellknausen, og krysses av stien opp mot toppen. Sammen med bratte bergvegger lengre sør utgjør denne en indre ringmur som beskytter den øvre kollen mot inntrengere fra nordvest. Øverst oppe på høyden er det et lite søkk i terrenget, hvor en kan forestille seg at folk kunne søke tilflukt under beleiring. Det er imidlertid ikke funnet spor etter strukturer her.

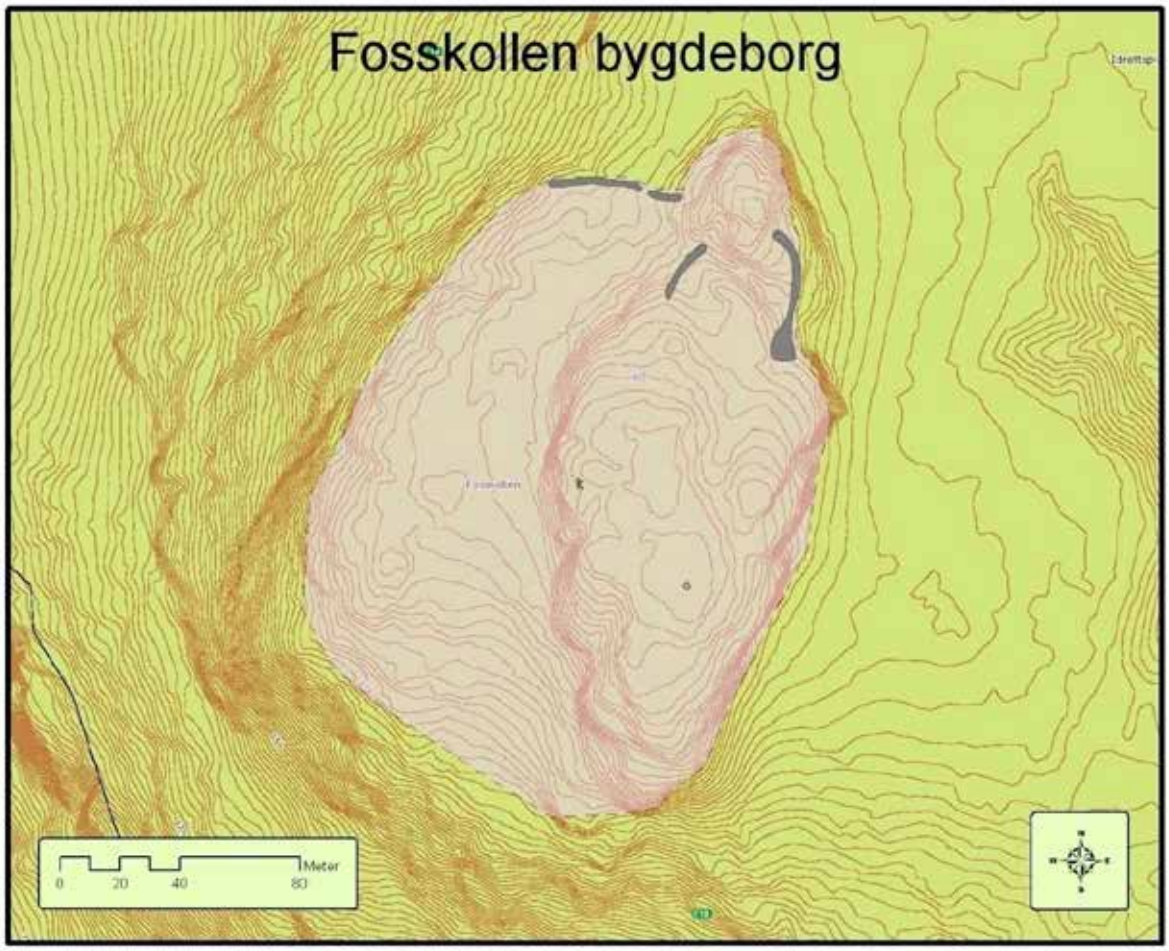

Det er flere ganger reist spørsmål om Fosskollen virkelig har vært benyttet som bygdeborg, eller om steinmurene i stedet kan ha hatt andre funksjoner. Kritikken har blant annet gått på at man lett kunne angripe borgen fra den omtalte fjellknausen. Dette ”tårnet” utgjorde imidlertid en strategisk viktig del av selve borganlegget. Mens knausen er vanskelig å innta fra nord, øst og vest, er den lett tilgjengelig fra den indre ringmuren i sør. Mellom de to flankene i nord og øst går det en smal passasje øst-vest, med en naturlig ’trapp’ opp til denne knausen. En skålformasjon på toppen ga forsvarerne god beskyttelse, og herfra kunne en også forsvare seg godt mot inntrengere på vei gjennom den ytre ringmuren. Disse murene er lave i dag, men kan trolig ha vært supplert med palisader eller andre trekonstruksjoner. Ifølge sagnet skal en også ha benyttet steiner herfra til Heggsbro over Lierelva og til Frogner kirke (kulturmiljø 7).

Sti over den indre ringmuren (t.v.). Utsikt fra toppen mot sørvest (t.h.) Fotos: Kristoffer Dahle

”Tårnet”, sett fra nord (t.v.). Skålformasjon på ”Tårnet” (t.h.). Fotos: Kristoffer Dahle.

Bygdeborgen på Fosskollen, åpning i ytre ringmur mot nord. Foto: Kristoffer Dahle

Bygdeborger inngår gjerne i større forsvarssystemer, noe som er vanskelig å kartlegge uten å kjenne konteksten disse inngikk i. Ifølge tradisjonen skal bygdeborgen ha tilhørt bøndene i nedre Lier. Høydedraget ligger i dag under gården Foss, og i tillegg skal både Haskoll og den forsvunnede gården Borge være oppkalt etter kollen (Fladby 1962)). Bygdeborgen kan imidlertid også ha vært benyttet av bøndene på Lierskogen. I et større perspektiv ligger Fosskollen som den vestligste av en rekke borger på en linje sørvest-nordøst, som strekker seg fra Lierskogen og inn i Asker og Bærum (ID 13521, 23317, 23320, 42930, 52966, 68412). Samtlige synes å henvende seg mot fjorden i sør/sørøst.

Utsnitt fra kart over Lier Præstegjeld af H. Scheel fra 1844 (t.v.). Skisse av Fosskollen t.h.

Foruten en gammel steinøks er det ikke gjort funn på Fosskollen. Steinøksen ble funnet av en gutt omkring 1870, men er ikke bevart (Top.ark. 22.07.1922). Potensialet for funn av kronologisk relaterte jerngjenstander burde imidlertid være tilstede. På den skogkledte flaten nord for bygdeborgen er det også påvist flere strukturer som kan ha sammenheng med borger, i form av diverse hauger og groper.

Haug (t.v.) og grop (t.h.) nord for Fosskollen. Foto: Kristoffer Dahle.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til fossile dyrkingsspor på Lierskogen (kulturmiljø 15 g 17), som i mange tilfeller representerer ødegårder fra samme urolige periode.

Kulturmiljøet representerer en *regional* verdi, som er vurdert til å være *svært høy*. Fosskollen er også et viktig landemerke, med stor lokal identitets- og symbolverdi for innbyggerne i Lier. Området tegner et sjeldent godt bilde på et eldre jernalders forsvarsanlegg omkring Oslofjorden. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi omkring periodens samfunns- og forsvarshistorie i regionen, med en nær og strategisk viktig relasjon til det markante høydedraget bygdeborgen ligger på. Anlegget er godt bevart, og området har også et svært høyt potensial for funn av hittil ukjente kulturminner, både på og omkring Fosskollen, og omkring Foss gård hvor det er gjort flere steinalderfunn. På 1990-tallet ble bygdeborgen tilrettelagt for publikum med kulturminneskilt. Den sentrale beliggenheten, med Fosskollen som et viktig turmål med utsikt over Lierdalen, gjør kulturmiljøet godt egnet for formidling. Bygdeborgen er også beskrevet skjønnlitterært i Leif Hamres bok *Til Borgen, til Borgen* fra 1983.

Verdi nyere tid: **Høy**

Lier Asyl ble bygd ut i årene 1920-25 til et betydelig anlegg for behandling av sinnslidende fra Buskerud og Vestfold. Gården Foss med vakker beliggenhet under Fosskollen ble innkjøpt til formålet. Etableringen fikk stor betydning for arbeidsliv og næringsliv i Lierbygda. Det opprinnelige anlegget har nasjonal interesse og betydelig identitetsverdi for Lier.

SYKEHUS

Sorenskriver Jørgen Tandberg bygde i 1808 ny hovedbygning på Foss. Han reiste en stor midtgangsbygning som ble utformet i klassisk stil, og husets fasade er etter 200 år fortsatt godt bevart. Låven brant i 1958, men gjødselkjelleren og fjøset er ombygd til garasjeanlegg. Et stort stabbur er flyttet til bygdetunet.

Sykehuset ble reist i første halvdel av 1920-årene i nyklassisk stil etter arkitekt Victor Nordans tegninger. Nordan tegnet fire forskjellige bygningsmodeller som hver ble oppført i to eksemplarer. Det opprinnelige anlegget besto derfor av åtte murhus av betydelige dimensjoner. Området ble vakkert opparbeidet med spaserveier og framsto i sin tid som et mønsteranlegg. I dag er fire av bygningene tatt ut av bruk, og er i betydelig forfall.

Lier Asyl har høy arkitektonisk verdi, er representativt for datidens satsing på sykehus av høy kvalitet og er som samlet anlegg av betydelig verdi – både lokalt og nasjonalt.

Lier asyls åtte store asylbygninger ble tegnet av arkitekt Victor Nordan og ble innviet i 1926.

Hovedbygningen på Foss (til venstre) ble reist i klassisk stil (Loui-seize) og sto ferdig i 1808. Reservelegeboligen til Lier asyl (til høyre) ble tegnet i 1936 og er typisk for arkitekt Bjarne Thinn Syvertsens funksjonalistiske villaer.

Kulturmiljø 13: Brastadmarka

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Svært høy**

Kulturmiljøet svært høye verdi er knyttet til kunnskap om bronsealderens (1800 – 500 f.Kr.) gravskikk. På Brastadåsen er det påvist åtte gravrøyser fra perioden, samt 4-5 røyser et stykke lengre inne i marka. Gravrøysene er blant de eldste kjente kulturminnene som er synlige på markoverflaten i Lier.

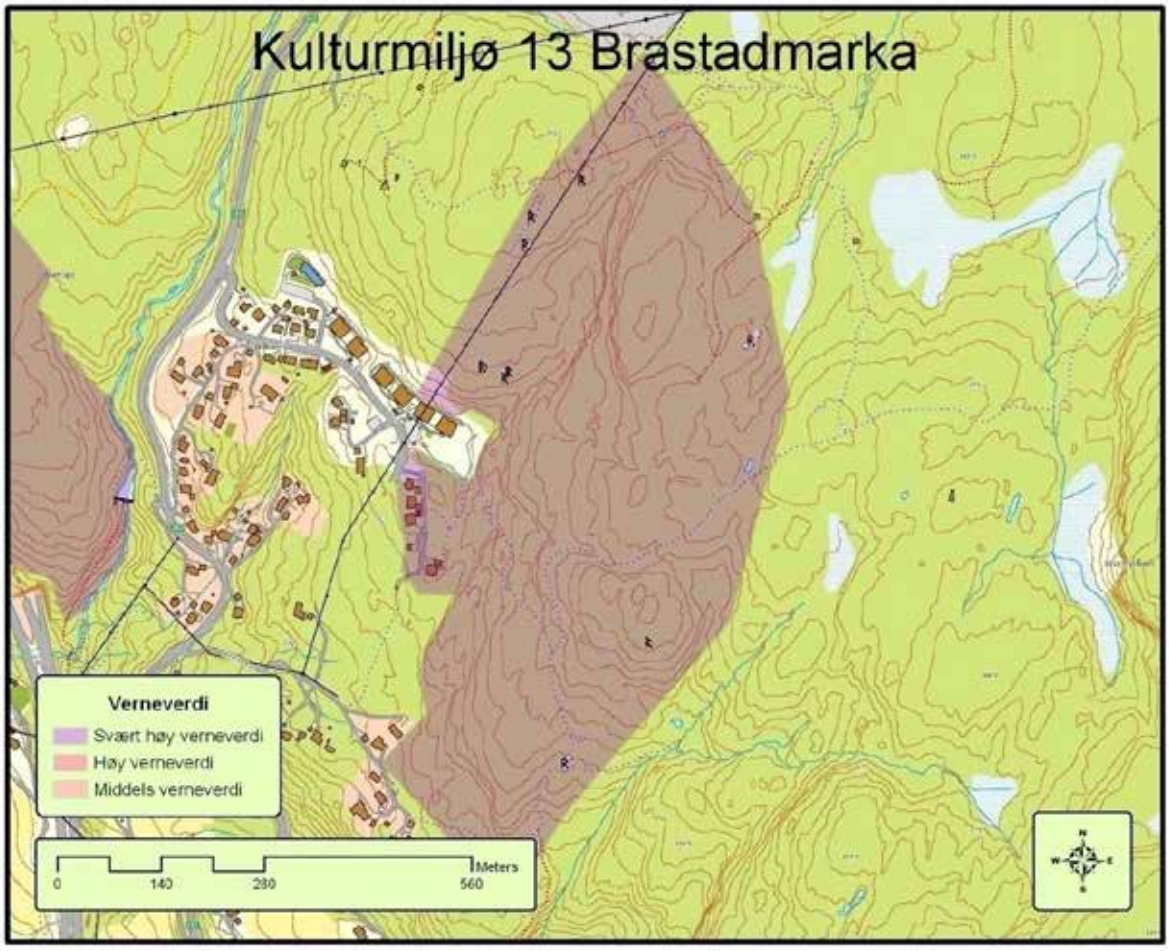

GRAVRØYSENE I BRASTADMARKA

Gravrøysene ligger enten alene (ID 9722, 39120, 39122) eller samlet i små klynger (ID 9721, 51158, 69846, 39121, 39123, 79245). Landskapet i kulturmiljøet består av store flaberg med glissen furuskog. Både grunnen og steinrøysene er av granitt.

Gravrøys, ID 79245-1, Brastadåsen. Foto: Kristoffer Dahle.

Gravrøysene er lave, bygd av stor og mellomstor stein og delvis dekket av lyng og mose. Utformingen tyder på en datering til bronsealder. Enkelte (særlig ID 79245-1) har svært store steiner, trolig del av kammer eller kantkjede, mens andre har en noe mer beskjeden utforming. Noen av røysene virker å være forstyrret. Det er verken gjort funn av helleristninger eller bronsegjenstander fra denne perioden i Lier. Derimot er det funnet skafthulløkser over hele kommunen. Disse daterer seg gjerne til bronsealder eller siste del av yngre steinalder, og viser at det eksisterte en betydelig jordbruksbosetning her i perioden.

Gravrøys med fotkjede, 79245-1 (t.v.) og gravrøys, ID 9721-1. Foto: Kristoffer Dahle.

De fleste røysene konsentrerer seg til ”baksiden” av Brastadåsen (også kalt Barlindåsen). De to øverste ligger nær toppen av høydedraget, mens de øvrige ligger lengre nede i åssiden. Samtlige er lagt til markerte brinker eller kanter i landskapet, og henvender seg i første rekke mot sør og øst.

Gravrøys, ID 39123-1, Myra. Foto: Kristoffer Dahle

Bronsealderens gravminner tenderer til å ligge nær viktige ferdselsveier og andre strategisk viktige steder, gjerne et stykke unna bosetningen. Kulturmiljøet virker å være representativt for dette bildet. Det er mulig at Kudalen som går like sørøst for Brastadåsen var en viktig åre, men ferdselen kan også ha gått over høydedraget på motsatt side av dette dalføret. Kartet fra 1890/1891 viser at det gikk stier begge steder, og flere av disse benyttes i dag som turstier. Langs stien som går ut fra Myra lengre mot sør ligger det også flere røyser (ID 39123, 9722, 39122).

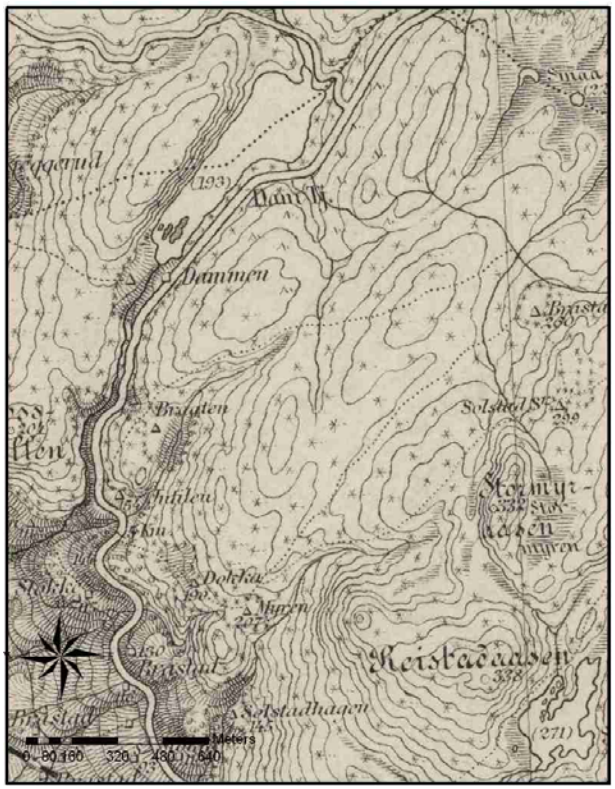

Utsnitt av Kaptein Solems rektangelkart over Lier fra 1890-1891. Brastadåsen, sett fra sørøst (t.v.). Foto: Kristoffer Dahle

Kulturmiljøet viser sammenhenger med gravfelt og fossile dyrkingsspor lengre inne på Lierskogen (kulturmiljø 15 og 17), som kan strekke seg tilbake til samme periode, samt til øvrige spor etter bronsealderbosetning i kommunen.

Kulturmiljøet representerer en *regional* verdi, som er vurdert til å være *svært høy*. Området tegner et sjeldent godt bilde på bronsealderens gravskikk omkring Oslofjorden. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi i forhold til periodens samfunnshistorie i regionen, med en nær relasjon til landskapet. De kan også ha sammenheng med eldre ferdsel over Lierskogen. Gravrøysene ligger i dag i et viktig turområde og rekreasjonsareal, og ble på 1990-tallet tilrettelagt med kulturminneskilt. Kulturmiljøet er imidlertid presset av boligbebyggelse.

Kulturmiljø 14: Hennum

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Svært høy**

Kulturmiljøets svært høye verdi er knyttet til kunnskap om yngre jernalders (550 – 1030 e.Kr.) bosetning og gravskikk og gårdens funksjon som ryttergravsgård. På gården finnes mange graver og gravfelt, hvorav det største ligger på Vinkoven, samt spor dyrking og eldre ferdsel mellom Asker og Sylling.

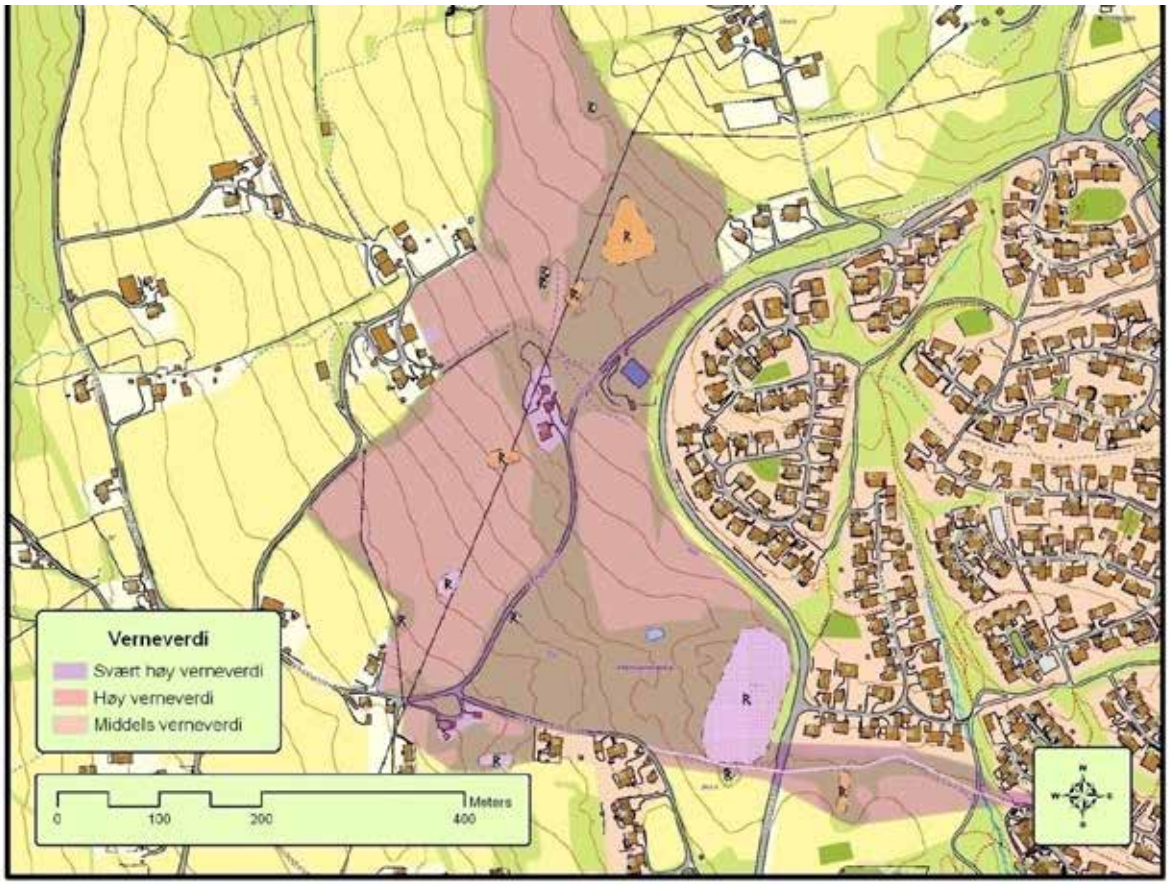

STORGÅRDSSMILJØ FRA YNGRE JERNALDER
Kulturmiljøet dekker den største konsentrasjonen av gravhauger på Hennum-gårdene. Disse ligger langs etter et høydedrag som strekker seg sørøst-nordvest ovenfor Hennumtorget hvor gården skal ha ligget i gammel tid.

Ravinelandskapet som Hennum er en del av ble i 1999 utpekt som et av Buskeruds mest verdifulle kulturlandskap. Dette preges for øvrig av åpen og sørvestvendt engvegetasjon, avbrutt av steingjerder og kantvegetasjon. At de fleste gravminnene ligger i denne randvegetasjonen bidrar imidlertid til å senke fattbarheten av kulturminnene i dag.

Gravhauger på åkerholmer og i randvegetasjon, sett fra Svenskerudveien. Foto: Kristoffer Dahle

Gravhauger ved Vinkova, ID 25077 (t.v.) og 5922-8 (t.h.) Fotos: Kristoffer Dahle.

Toppen av høydedraget er delvis skogkledt. Her er det registrert et gravfelt med tilsammen 20 gravhauger (ID 5922, 25077). Dette henvender seg i første rekke til Svenskerudveien (ID 118571), et gammelt veifar som gikk fra Hennum mot Lierskogen (se kart). Veien har fått navn etter en tidligere husmannsplass nærmere Gjellebekk. Dette skal imidlertid være den gamle rideveien mellom Asker og Sylling. Veien er delvis opparbeidet som moderne kjørevei, men nær gravfeltet har den bevart sitt gamle hulveipreg. Den forsvinner inn i byggefeltet på Hennum ved Røssekleiv. Historiske kart viser at det også gikk en gammel ferdselsåre over Kraft, og at Hennum dermed dannet et knutepunkt for disse to veiene fra Lierskogen.

Hulvei, ved Vinkova (t.v.) og Røssekleiv (t.h.) Fotos: Kristoffer Dahle.

Flere av de andre gravminnene (ID 15743, 25077, 29110, 48678, 118584, 118585) synes også å vise en nær sammenheng til disse ferdselsårene, noe som støtter opp om deres antatt høye alder. Sammen bidrar de til å skape et visuelt og godt fattbart tidsbilde av ferdsel og gravskikk i yngre jernalder. For øvrig ligger det flere gravhauger lengre mot nord (ID 77330, 29104, 31460), og ovenfor Hennum. En av disse kalles Kongshaugen (ID 77330). Nedenfor tunet skal det i sin tid også ha vært en tinghaug, men denne ble fjernet på 1800-tallet. En av de som skal ha besøkt denne attraksjonen var Henrik Wergeland.

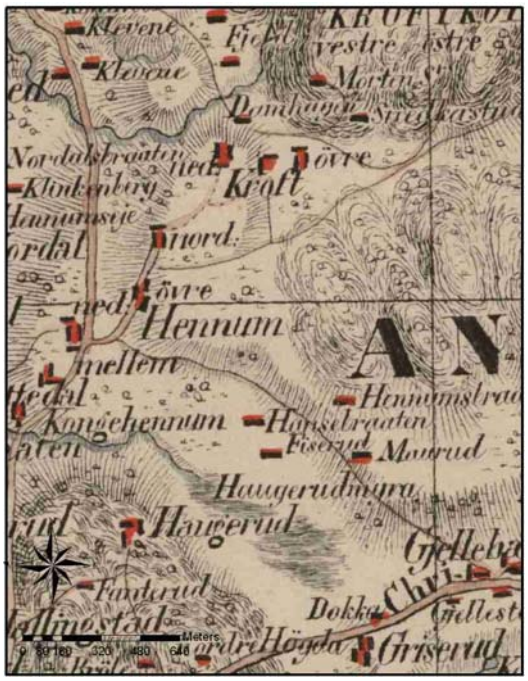

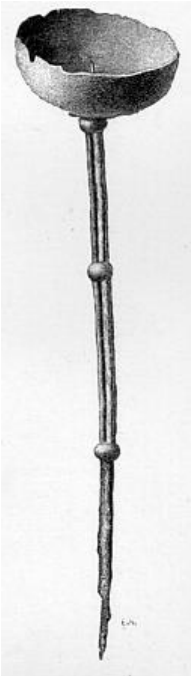

Utsnitt fra kart over Lier Præstegjeld af H.Scheel fra 1844 (t.v.). Lampe, C 4626, og bissel, C5485, funnet på Hennum (henholdsvis R432 og R594, etter Rygh 1999).

Kulturmiljøet omfatter også fossile dyrkingsspor, hovedsakelig i form av gamle rydningsrøyser (ID 29105, 54747). Det er også gjort eldre gjenstandsfunn. Hammerstein, flekker og avslag av flint, samt en nål av bein (C17750, C18552-54) kan trolig datere seg til eldre steinalder, mens to skafthulløkser (C20755, C7484), en flintdolk (C12810) og en del slipte flintartefakter (C15227, C16242, C17070, C17071) heller bør knyttes til jordbrukskulturen i yngre steinalder og bronsealder. Disse funnstedene er imidlertid ukjente.

Jernalderfunnene er noe bedre kartfestet. En gravhaug ble gravd ut på Eikli (144/33), hvor det ble funnet spor etter et kar (C27405). På jordet på motsatt side av den gamle rideveien, nær to av de registrerte gravhaugene (ID 15743, 48678) skal det være funnet en spenne og en øks fra vikingtid (C21731). Funnene ble gjort under jordrydding, og representerer trolig et gravfunn. Det skal også være funnet en kove (en pil fra middelalderen) i samme område (C27393). Fra denne perioden er det også funnet en stridshammer, en såkalt morgenstjerne C12819), men her er funnstedet ukjent.

De rikeste gravfunnene er imidlertid ikke mulig å kartfeste. På slutten av 1800-tallet ble det gjort vikingtidsfunn i flere gravhauger (C4620-4633, C5480-5485), hvorav minst én såkalt ryttergrav. Spor etter hesteutstyr, særlig stigbøyler, antyder at den gravlagte var av høy sosial rang. Det er også funnet en rik kvinnegrav på Hennum. Liket var brent og hauglagt sammen med draktutstyr og diverse redskaper (C12677-12686), deriblant en oval og en trefliket spenne som er typisk for høystatusgravene i perioden. Det er rimelig å tro at flere av disse kan ha vært funnet innenfor det definerte kulturmiljøet, sannsynligvis i noen av de plyndrede gravhaugene i Vinkoven.

Ryttergravsgårdene inngikk trolig i et militært system i vikingtid, og kan ha spilt en viktig rolle ved rikssamlingen. Det kan også være verdt å merke seg det gamle navnet på et av brukene, Konge-Hennum (se eldre kart).

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til øvrige storgårder i Lier som Huseby (kulturmiljø 6), Eik (kulturmiljø 7) og Egge (kulturmiljø 18), samt veifar og fossile dyrkingsspor på Gjellebekk (kulturmiljø 15) og på Lierskogen (kulturmiljø 17). Begge områder kjennetegnes av en høy tetthet av kulturminner og løsmasser bestående av tykk morenejord.

Kulturmiljøet representerer en *regional* verdi, som er vurdert til å være *svært høy*. Området tegner et sjeldent godt bilde på en vikingtids ryttergravsgård i dalområdene omkring Oslofjorden, med flere bevarte kulturminner fra jernalder og middelalder. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi i forhold til periodens samfunns- og ervervshistorie i regionen, med nære sammenhenger mellom gravminner, dyrkingsspor, veifar og gårdstun, og med nær relasjon til gode dyrkingsforhold og høydedraget disse ligger på. En lang rekke gjenstandsfunn vitner om stor tidsdybde, med et svært høyt potensial for funn av hittil ukjente kulturminner under markoverflaten. Dette gjelder også funn fra eldre perioder. Særlig funnene fra vikingtid øker formidlingsverdien, og nærheten til Hennummarka skole gir også gode vilkår for videre tilrettelegging.

Kulturmiljø 15: Gjellebekk

Samlet verdi: Svært høy

Gjellebekk ligger på nordsiden av E18 mellom Lierskogen og Tranby, og kulturmiljøet dekker stort sett samme areal som Gjellebekkmyrene naturreservat, med det omkringliggende Tranby landskapsvernområde. Det sentrale området ble i 1978 gitt status som naturreservat etter naturvernlovens § 8. Kulturmiljøet omfatter gravminner og dyrkingsspor fra eldre tider, og veifar, forsvarsanlegg og marmorbrudd fra nyere tid, som samlet ligger til grunn for områdets svært høye verdi.

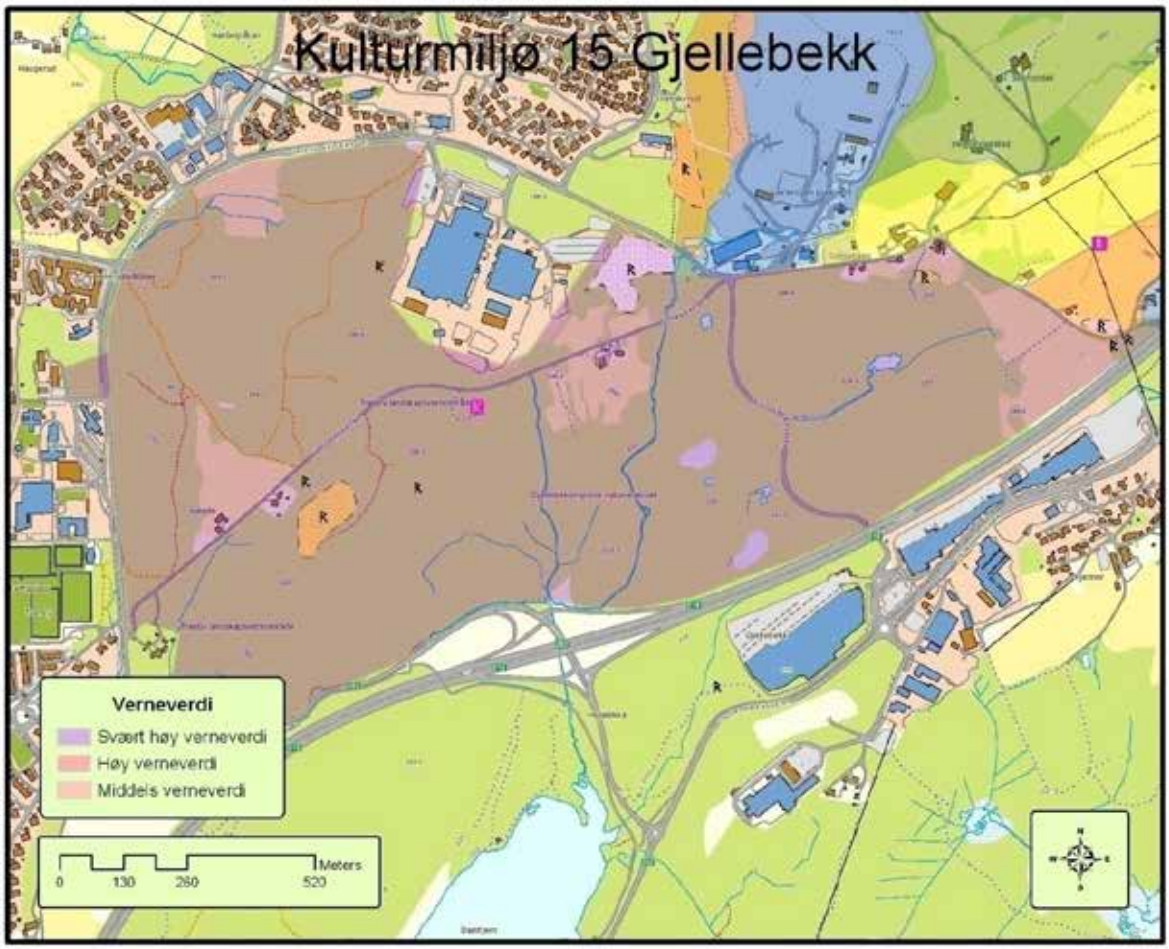

Verdi forhistorisk tid og middelalder: Høy

Kulturmiljøets høye verdi er knyttet til kunnskap om jernalderens (500 f.Kr. – 1030 e.Kr.) bosetning, jordbruk og gravskikk. Innenfor avgrensningen er det funnet spredte gravhauger og fossile dyrkingsspor.

Gravhaug, ID87790-2. Foto: Kristoffer Dahle

GRAVFELT OG DYRKINGSSPOR FRA JERNALDEREN

Kulturmiljøet på Gjellebekk er av svært kompleks karakter, med mange røyser, veifar og steingjerder av ulik alder og karakter. De fleste av disse er fra nyere tid, men det finnes også eldre kulturminner som gravhauger, gravrøyser og fossile dyrkingsspor. Enkelte veifar kan også ha høy alder.

Rydningsrøys, 116635 (t.v.) Vei, med gravhaug. Fotos: Kristoffer Dahle

Et område nord for Griserud og like øst for industriområdet på Eureka ble i 2003 registrert i forbindelse med RGA-traséen gjennom Lier. Her ble det funnet flere gravhauger og rydningsrøyser, samt kulturminner fra nyere tid (ID 87790). Rydningsrøyser ble også registrert i forbindelse med en reguleringsplan i 2008 (ID 116634, 116635). Registreringene i forbindelse med denne kommunedelplanen har imidlertid vist at det kun er en liten andel av områdets kulturminner som er registrert, og at flere av fornminnene inngår i større helheter. Dette er blant annet tilfelle i den

sørøstvendte hellingen ned mot E18 sør for Høgda, hvor det både er påvist gravminner (ID 130065) og fossile dyrkingsspor (ID 29100). Den kalkrike undergrunnen i området har trolig gitt gode vilkår for tidlig jordbruk. Funnene av en skafthulløks og en hulmeisel av skifer (C17067, C17068) på Høgda kan indikere jordbruk i området helt siden yngre steinalder. Dette gir også høyt potensial for funn av automatisk fredete kulturminner under dyrket mark. Innmarksarealene på de to brukene Høgda og Griserud er lite preget av moderne jordbruk.

Kulturmiljøet har en sentral plassering langs hovedferdselsåren mellom Oslo og Drammen. Her finnes også flere gamle veifar som trolig er eldre enn Kongeveien. Blant annet skal det ha gått et gammelt veifar fra gården Hallingstad i retning Høgda. Denne har hulveipreg, og kan gå tilbake til middelalder eller forhistorisk tid.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til gravminner, veifar og fossile dyrkingsspor i Hennummarka (kulturmiljø 14) og på Lierskogen (kulturmiljø 17).

Kulturmiljøet representerer en *lokal* verdi, som er vurdert til å være *høy*. Området tegner et bilde av jernalderens bosetning, jordbruk, ferdsel og gravskikk i Lier. Kulturmiljøet har høy kildeverdi i forhold til periodens samfunns- og ervervshistorie, med nære sammenhenger mellom gravhauger, veifar og dyrkingsspor. Området har stor tidsdybde, med svært høyt potensial for funn av hittil ukjente kulturminner. Dette gjelder også fra eldre perioder. Også de kronologiske sammenhengene til skjerp, marmorbrudd og dyrkingsspor fra nyere tid er interessante. Området er i dag et viktig turområde og rekreasjonsareal, og etter lokalt initiativ er det også laget en natur- og kultursti som dekker nyere tids kulturminner. Også fornminnene har opplevelses- og formidlingsverdi, og kan med fordel inkluderes ved senere tilrettelegging. Kulturstier kan eventuelt også legges til eldre veifar.

Verdi nyere tid: **Svært høy**

Kulturmiljøet på Gjellebekk omfatter en rekke elementer som hver for seg – og ikke minst samlet – har svært stor nasjonal betydning. Kongeveiens trasé mellom Bragernes og Christiania utgjør siste del av Sølvveien, den første og viktigste kongelige kjørevei. Langs denne veien rykket svenske tropper fram i 1716, men ble forhindret av primitivt oppbygde skanser på Gjellebekk. Marmoren på stedet ble dessuten grunnlag for et marmorbrudd der kong Fredrik V's nye kirke på Amalienborg i København var den betydeligste avtaker.

KONGEVEIEN

Landets første kjørevei mellom Kongsberg og Christiania er bevart i større og mindre parseller, men bare strekningen fra Paradisbakkene (se kulturmiljø 11 Paradisbakkene) og over Gjellebekk til Asker grense gir et rimelig godt inntrykk av en 1600-talls kjørevei. Veien er et nasjonalt kulturminne av meget høy klasse og var i bruk som hovedvei fra 1660-årene og 200 år fremover. Parsellen over Gjellebekk fremstår i dag som en enkel og smal grusvei. Langs veien ligger småbruket Høgda med våningshus, bryggerhus og låve og rester av steingjerde. Bruket er kjent fra skildringer av veien. Også gården Griserud hører med i miljøet, selv om bebyggelsen er fornyet.

GJELLEBEKK SKANSE

Forsvarsanlegget Gjellebekk skanse i Lier ble anlagt ble anlagt for over 300 år siden. Den store nordiske krig tidlig på 1700-tallet var trolig hovedårsaken til etablering av forsvarsanlegget. Den svenske kongen Karl XII gikk til angrep på Norge i 1716. Gjellebekk skanse skulle forsvare hovedveien – kongeveien mellom Bragernes og Christiania – som gikk gjennom området. Forsvarsanlegget bestod av oppmurte forskansninger med palisader av treverk. Soldatene på Gjellebekk stanset den fremrykkende svenskekongen her i mars 1716. Tretti norske soldater ble drept i trefningene, men den tallmessige overlegne svenske hæren ble tvunget til å snu. Kort tid senere gjorde den svenske hæren retrett og vendte hjem til Sverige uten å ha oppnådd målsettingen om å erobre norsk land.

I løpet av de neste 300 årene ble forsvarsanlegget utdatert og glemt. Skogen vokste til igjen og skjulte forskansningene. Restene etter dette forsvarsanlegget ble imidlertid gjenoppdaget i 1978. Lier kommune og Lier Rotaryklubb har siden den gang tatt vare på Gjellebekk skanse. I 2015 ble det gjennomført en kulturminneregistrering i regi av Buskerud fylkeskommune og Lier kommune. Forsvarsbygg-nasjonale festningsverk utarbeidet en rapport om forvarsanlegget og et forslag til skjøtselsplan. Det ble registrert en rekke nye skanser i området, i tillegg til de 12 skansene som var kjent fra før. Det ser ut til at forsvarsanlegget hadde en større utstrekning enn tidligere antatt.

Gjellebekk skanser er et i hovedsak intakt og godt bevarte forsvarsanlegg fra begynnelsen av 1700-tallet. En historisk hendelse av nasjonal betydning fant sted her i 1716 og stedet har høy opplevelsesverdi.

MARMORBRUDDET

Kongs Fredrik V trengte marmor til sin planlagte kirke i Christianstaden i København. Kongen ønsket å gjøre bruk av dobbeltmonarkiets egne ressurser og sendte i 1740 hoffbyggmester Fortling til Norge for å finne brukbar marmor. Den ble funnet på Gjellebekk, og gjennom 1740-årene ble det tatt ut betydelige mengder marmor som ble skipet til kongens by. Arbeidet ble ledet av østerrikeren Joseph Keller. Marmorverket var i drift til mot slutten av 1700-tallet, men har også vært drevet i perioder i nyere tid. En marmorobelisk til kongens ære ble satt opp da Fredrik V besøkte stedet i 1749, og dette markante monumentet er fredet. For å lette transporten av marmorblokkene ble det anlagt en ”steinvei” med jevnt stigningsforhold fra bruddet og vestover til der kongeveien begynner nedstigningen mot Paradisbakkene, og denne veien inngår i kulturmiljøet.

Sølvveien forbi småbruket Høgda.

En av flere forskansninger på Gjellebekk.

Over: Kart fra 1716 som viser forskansningene på hver side av kongeveien.

Til venstre: Forskansninger slik de er bevart i dag.

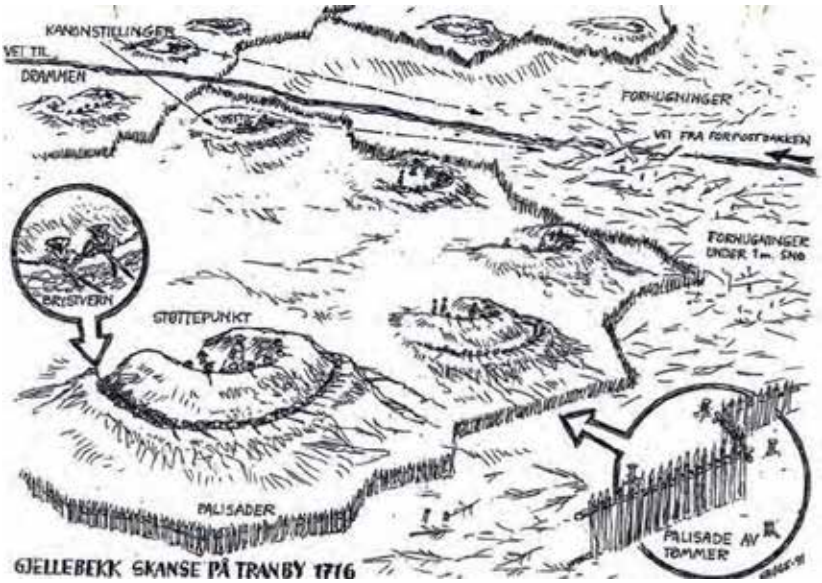

Major Andreas Hauges rekonstruksjon av forskansningene.

Steinveien fra marmorbruddet.

Kulturmiljø 16: Sommerro

Verdi nyere tid: Høy

Gården Sommerro ble skilt ut fra Sørum i år 1800. Som det går fram av navnet, ble eiendommen etablert som landsted, og den gamle lystgårdsbygningen er fortsatt bevart. Bebyggelsen for øvrig er gjenreist etter branner i 1921 og 1923. Anlegget er et komplett og homogent gårdsanlegg av høy kvalitet fra en tid da det ble etablert få nye gårdsanlegg av denne størrelsen.

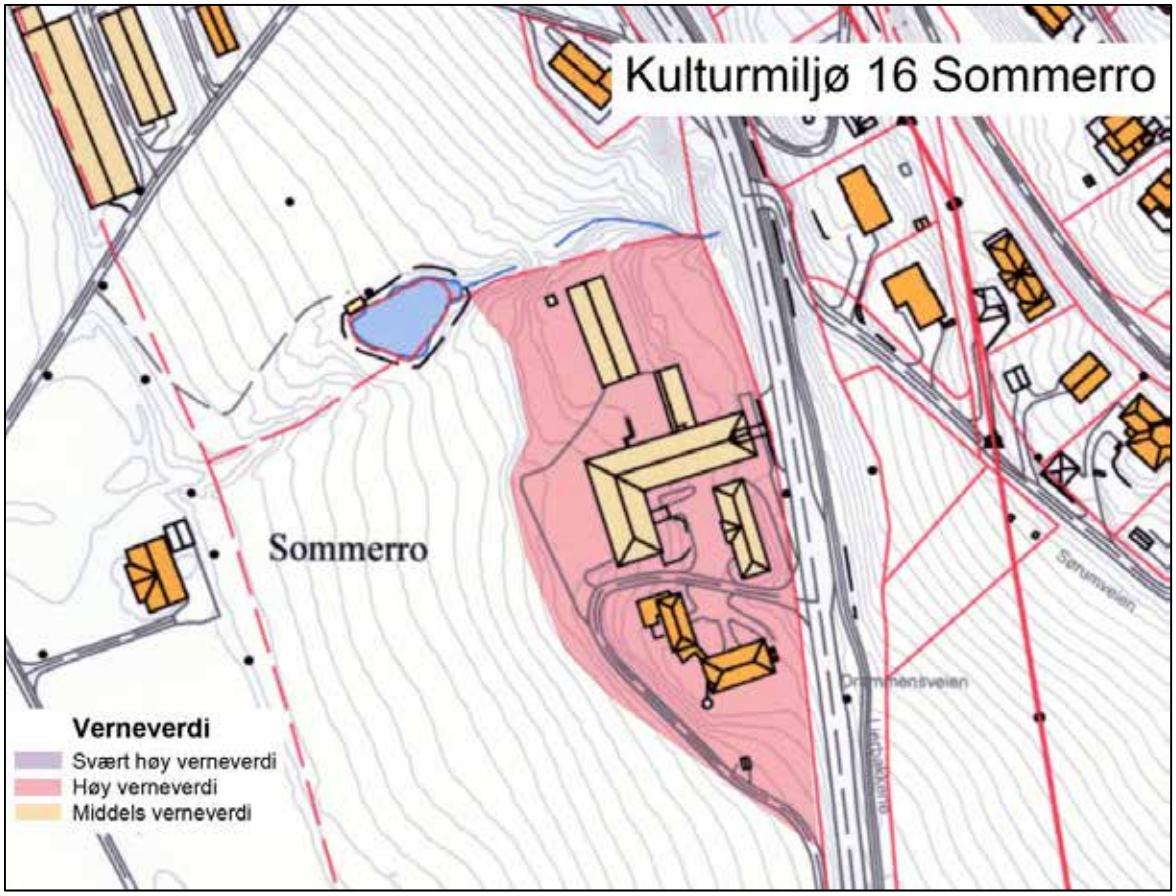

LYSTGÅRDEN

Lystgården ble etablert av den nyrike koffardikapteinen Lars Christensen i år 1800. Han hadde tjent raske penger i de gylne tidene før århundreskiftet og var klar til å nyte landlivets gleder, slik det sømmet seg for veletablerte byborgere. Økonomien strakk likevel ikke lenger enn til en beskjeden hovedbygning med seks rom. Valmtaket med svai er typisk for tiden og leder tankene hen til forbilder som Marienlyst og Bergh-Berskaug, og dermed til distriktets eneste utdannede arkitekt – Christian Staalberg. Husets form og hovedpreg er bevart til tross for et nyere tilbygg og nye fasadekledning.

GÅRDSANLEGG

Lystgårdsbygningen med valmtak har dannet utgangspunkt for bebyggelsen som ble reist i 1920-årene. Alle hus har helvalmet tak, men oppført i en helt annen skala enn det eldste huset. I 1920-årene var den klassiske stilen igjen kommet til heder og verdighet, men byggherren var nå langt friere til å blande inn barokke detaljer – som et imponerende inngangsparti. Alle bygninger ligger tett samlet

rundt et langstrakt og rektangulært tun der en mektig driftsbygning i vinkel luner for trekken fra nord. Sommerro er distriktets beste eksempel på et helstøpt gårdsanlegg fra mellomkrigstiden, og er dessuten et kjent blikkfang og identitetssymbol i dalen. [1]

Sommerro ligger godt plassert i en vestvendt skråning over Husebysletta. Hovedbygningen til høyre og den store låven bak til venstre. Mellom disse skimtes taket på lystgårdsbygningen.

Skipper Christensens lystgårdbygning (til venstre) ble oppført i årene omkring eller rett før 1805, trolig med Christian Staalberg som arkitekt. Hovedbygningen som ble reist knappe 80 år senere (til høyre) representerer en romantisk fornyelse av 1700-tallets stilidealer og har høy arkitektonisk kvalitet.

[1] Lystgårdsbygningen ble revet i 2012.

Kulturmiljø 17: Lierskogen

Samlet verdi: Svært høy

Lierskogen er navnet på områdene på begge sider av E18 lengst øst i Lier kommune, og kulturmiljøet omfatter et høyereliggende parti med svært høy tetthet på automatisk fredete kultyurminner. Her finnes også nyere tids kulturminner, men det er særlig gravminner og fossile jordbruksspor fra forhistorisk tid som bidrar til kulturminnets svært høye verneverdi.

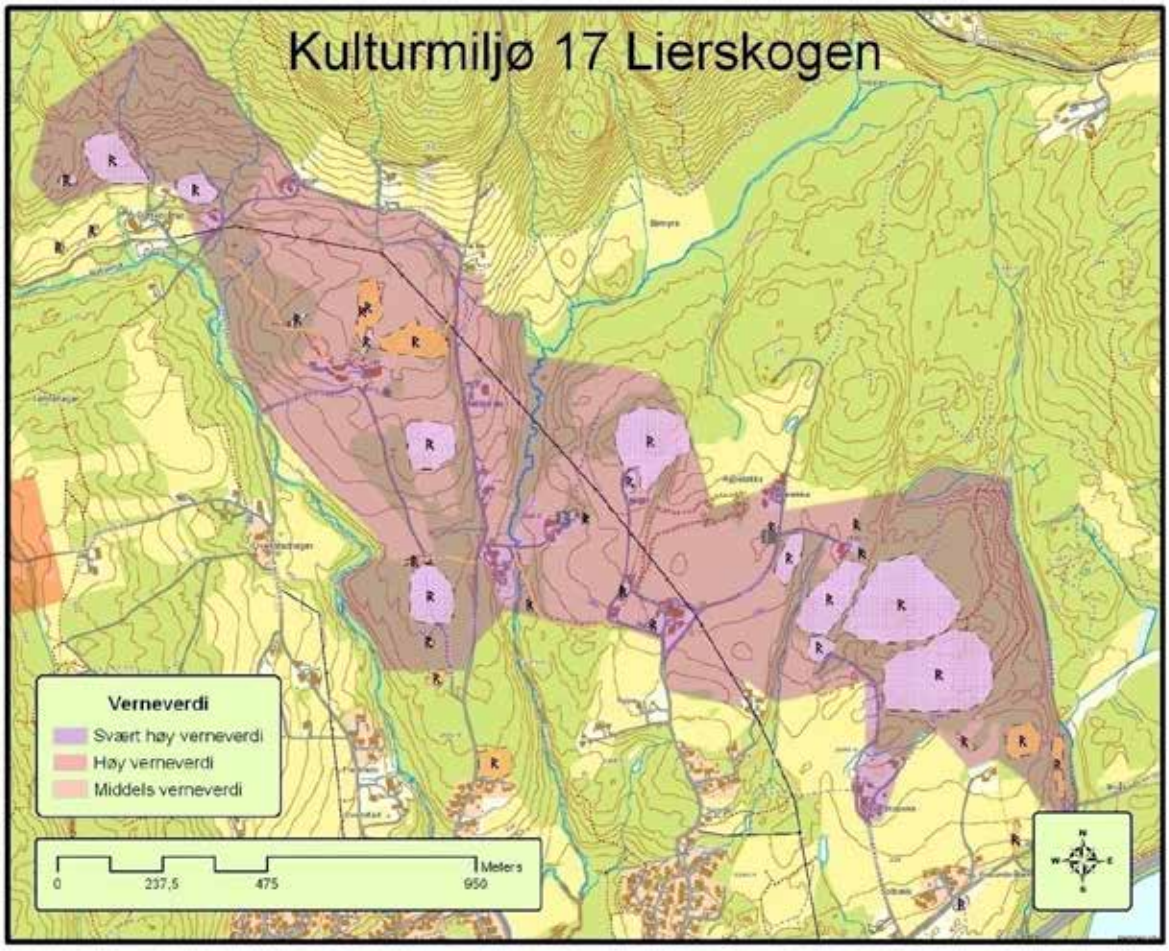

Verdi forhistorisk tid og middelalder: Svært høy

Kulturmiljøets svært høye verdi er knyttet til kunnskap om jernalderens (ca 500 f.Kr. – 1030 e.Kr.) og middelalderens (1030 – 1536 e.Kr.) bosetning, jordbruk, ferdsel og gravskikk. I skogsområdene mellom nåværende gårder på Lierskogen finnes flere forhistoriske graver, gravfelt og veifar, og gårdsanlegg og dyrkingsspor fra jernalder og middelalder.

GRAVFELT OG DYRKINGSSPOR FRA ELDRE JERNALDER
På Lierskogen finnes det et stort antall fossile dyrkingsspor i lommer av udyrket mark. Registreringen viser at kun et fåtall av disse er registrert, og at det stort sett er større røyser og gravhauger som har vært kjent tidligere. I tillegg er det et høyt potensial for å finne dyrkingsspor under dyrket mark. Flyfoto viser mange uregelmessigheter, men berggrunnen ligger stedvis høyt i området og kan virke forstyrrende.

Gravhaug på Øvre Stabekk, ID 69848-2. Foto: Kristoffer Dahle

Gravhaug (t.v.) og fossil dyrkingsflate (t.h.), Slåttebråten. Foto: Kristoffer Dahle.

De eldste dyrkingsporene, blant annet påvist ved Slåttebråten (ID117489, 117751) og på Øvre Stabekk (ID 39131, 119724), konsentrerer seg til sørvendte hellinger med tykk morenejord og god drenering. Disse dyrkingsflatene er synlige som store ryddete flater i det som i dag er produktiv skog, med spredte røyser og svake terrassedannelser.

De fleste røysene er rydningsrøyser, men det er også flere jordblandede røyser som er tolket som mulige gravminner. Gravhaugene samler seg gjerne på toppen av små brinker eller høydedrag. De fleste av haugene er runde, men det finnes også noen med spissoval form. Ved Slåttebråten er det tidligere registrert to gravrøyser nærmere tunet på gården, kalt Pengehaugene (ID 68400, 68401). Dette virker imidlertid å være yngre rydningsrøyser, trolig fra den tid gården ble gjenryddet. Eldre rydningsrøyser i området kan da ha blitt ryddet sammen til større samlinger.

På Stabekk er det tidligere gjort funn av en steinøks er (C29448), deriblant en stridsøks som kan tyde på at jordbruket i området går tilbake til midten av yngre steinalder (ca. 2800 – 2400 f.Kr.). Også ved Slåttebråten er det funnet en steinøks.

GÅRDSANLEGG FRA YNGRE JERNALDER OG MIDDELALDER

I motsetning til de eldste dyrkingssporene er gårdsanleggene fra yngre jernalder og middelalder (ca. 550 – 1536 e.Kr.) gjerne plassert på små høydedrag, hvor de henvender seg til ulike landskapsrom. De viser også mer fattbare sammenhenger mellom anleggenes ulike enkeltdeler, og egner seg dessuten godt til å belyse forholdet mellom gård og grav.

På et høydedrag ovenfor gården Rype er det registrert et gårdsanlegg som ikke er kjent fra kart eller muntlige og skriftlige kilder (ID 117497). Nær toppen er det registrert en kvadratisk tuft, med en koksteinsrøys ved det ene hjørnet. Dette kan ha vært en laftet årestue, trolig datert til middelalder/tidlig nytid. Nedenfor er det registrert store åkerflater med kraftige åkerreiner og områder med mindre røyser. Disse er jevnt over mindre enn de eldste røysene, og kan representere gårdens slåttemark. Gårdens alder er usikker, og baseres i hovedsak på sammenhengen med et gravfelt like ved tunene (ID 9733). Kraftige åkerreiner tyder også på at anlegget har vært i bruk over lengre tid, og at det kan vise kontinuitet fra forhistorisk tid.

Tuft (t.v.) og åkerrein med rydningsstein (t.h.). Foto: Kristoffer Dahle

Et lignende gårdsanlegg er registrert nær tunet på Eikeberg (ID 39129, 68399, 117694), men dette er noe mer oppstykket og dårligere bevart. Som følge av nyere dyrking er det vanskeligere å få grep om den romlige organiseringen av anlegget, men også dette viser en nær sammenheng til registrerte gravfelt (ID 29112, 117692).

Gravfelt på Eikeberg, ID 117692. Foto: Kristoffer Dahle.

Også lengre sør langs morenen som gården Eikeberg ligger på er det registrert et gårdsanlegg, i første rekke representert av en dyrkingsflate og et større felt med rydningsrøyser (ID 117591). Inne på dyrkingsflaten er det påvist en kullmile (ID 120457) som indikerer at anlegget var gått ut av bruk og trolig var skogkledt i tidlig nytid. Det er også påvist et mulig tuftområde her, og flere andre dyrkingsspor kan ha sammenheng med gårdsanlegget (ID 117621, 117693). Anlegget viser dessuten en nær romlig sammenheng til en gravhaug som ble registrert på 1960-tallet (ID 29113).

I tillegg til disse anleggene er det registrert flere gravminner som kan ha tilknytning til yngre gårdstun, blant annet på Rype. Her er det registrert en mulig gravhaug på tunet (ID 117491), samt en haug ved Holthytta på moreneryggen like vest for dette (ID 9736). Her skal det ha vært funnet et mulig garnsøkke, men dette er bortkommet. På Rype er det dessuten funnet en vikingtidsøks (C32827).

Tuftvoller ved Eikeberg (t.v.). Gravhaug ved Holthytta på Rype (t.h.) Fotos: Kristoffer Dahle

Konsentrasjonen av kulturminner på Lierskogen synes å vise et klart belte som går sørøst-nordvest. I tillegg til landskapets egne forutsetninger, blant annet tykk morenejord, kan dette være betinget av de gamle ferdselsårene gjennom Lierskogen. Veifar fungerer som viktige ledelinjer, og bidrar til å knytte de ulike lokalitetene i tid og rom. På et kart fra 1844 fremstår Rype som et viktig knutepunkt (se under) langs en hovedåre som går fra Stabekk i sørøst mot Eikeberg i nordvest. I fortsettelsen av denne aksen, fra Eikeberg mot Slåttebråten, ble det påvist en hulvei (117750-1). Et gravfelt (117749) langs denne sannsynliggjør en jernalderdatering. Det er rimelig at denne veien har gått videre til Hennum (kulturmiljø 14) over Kraft, mens et annet veifar kan ha gått over Gravdal og Svenskerud.

Utsnitt fra kart over Lier Præstegjeld af H.Scheel (1844)

Deler av kulturmiljøet ligger ved turstier som fører lengre innover i marka, blant annet opp til gården Solli i Asker. Disse kan godt egne seg for videre skjøtsel og formidling, og for tilrettelegging av kulturløyper. Kulturmiljøet gir en sjelden god anledning til å formidle agrare kulturminner. Her kan det blant annet vises til erfaringer fra Vassås i Hof i Vestfold.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger med gravminner, veifar og fossile dyrkingsspor i Hennum (kulturmiljø 14) og på Gjellebekk (kulturmiljø 15). Begge områder kjennetegnes av en høy tetthet av kulturminner og løsmasser bestående av tykk morenejord.

Kulturmiljøet representerer en *regional* verdi, som er vurdert til å være *svært høy*. Området tegner et sjeldent godt bilde av jernalderens og middelalderens bosetnings- og jordbruksutvikling i skogsområdene omkring Oslofjorden. Kulturmiljøet har høy kildeverdi i forhold til periodens samfunns- og ervervshistorie i regionen, og formidler en annen bosetningshistorie enn den som er kjent gjennom tidligere lokalhistorisk litteratur, mer direkte knyttet til bøndenes liv og virke. Her finnes nære sammenhenger mellom gravhauger, veifar, gårdsanlegg og dyrkingsspor, samt til nyere tids gårdstun. Relasjonen til landskapet og den tykke morenejorden er også klar. Området har stor tidsdybde, med svært høyt potensial for funn av hittil ukjente kulturminner. Dette gjelder også fra eldre perioder. Deler av området er i dag viktige turområder og rekreasjonsarealer. Eldre veifar egner seg godt for tilrettelegging av kulturstier, og opplevelsesverdien kan også økes gjennom riktig skjøtsel.

Verdi nyere tid: Middels

Kulturmiljøområdet Lierskogen strekker seg som et diagonalt bånd fra skogkanten i nordvest og ned til Stabekk og Askerdelet i sørøst. Området er preget av gårdsdrift med lange tradisjoner. Gårdene ligger sørvendt på en morene med åpne landbruksarealer og er omkranset av skog. Flere gårdsbruk er plassert på høyder og gir miljøet en særegen karakter. Bare et fåtall bygninger er registrert med høy verneverdi.

KULTURLANDSKAP MED MARKANTE TUN

Det er først og fremst kulturlandskapet med gårdsbruk strategisk plasser på høyder i terrenget som gjør kulturmiljøet på Lierskogen interessant. Gårdene Bøhagen, Eikeberg, Øvre Bø, Nedre Bø, Vestenga, Rype og Øvre Stabekk ligger som perler på et grønt bånd. Verneverdiene er først og fremst knyttet til miljøet.

Bare seks bygninger har høy verneinteresse, og som anlegg er det spesielt Rype og Øvre Stabekk som må fremheves. Den østre hovedbygningen i dobbelttunet på Rype har høy alder og er klassifisert med svært høy verneverdi. I tillegg er det knyttet verneinteresser til en steinsatt kulvert under Gamle Drammensvei i Askerdelet.

Bebyggelsen i tunet på Øvre Stabekk har gjennomgått store endringer gjennom årene og er dermed typisk for gårdsbebyggelsen på Lierskogen.

Våningshus på det østre bruket på Rype hører med blant de best bevarte på Lierskogen.

Kulturmiljø 18: Eggemorenen

Samlet verdi: Svært høy

Gården Egge ligger på vestsiden, og om lag midt i Lierdalen. Her går det en mektig morenerygg på tvers av dalføret. Kulturmiljøet følger moreneryggen vestover fra grustaket på gården, og omfatter fem gravhauger fra yngre jernalder, et gårdsbruk og en tidligere husmannsplass, samt eldre spor etter ferdsel. Det skal også ha stått et kapell på moreneryggen i middelalderen.

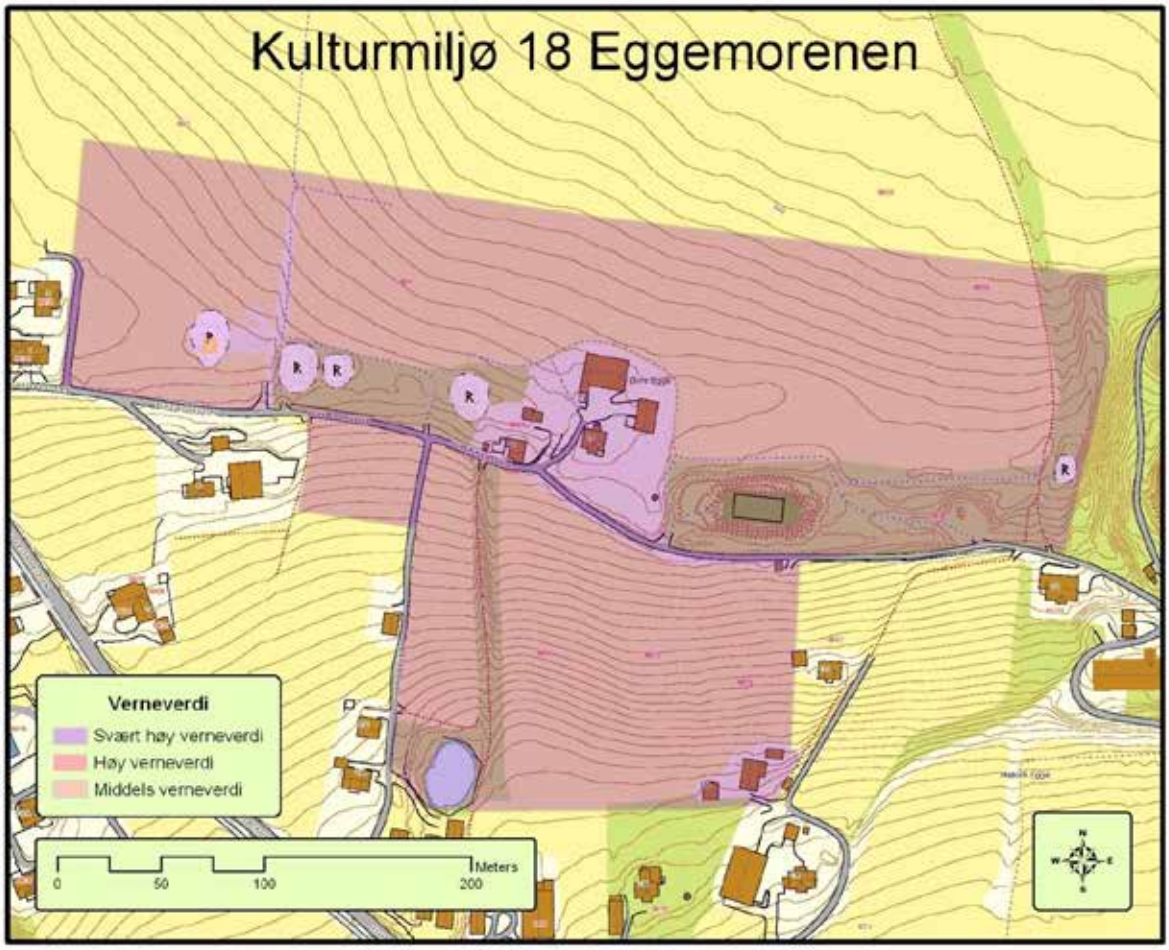

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Svært høy**

Kulturmiljøets svært høye verdi er knyttet til kunnskap om jernalderens (500-1030 e.Kr.) bosetning og gravskikk og til middelalderens (1030 – 1536 e.Kr.) kirkesteder. Langs Eggemorenen finnes fem store gravhauger, og ved den vestligste av disse, Kapellhaugen, skal det ha stått et kapell i middelalderen. Morenen har også gitt opphav til gårdens navn, etter gno. "eggjar".

STORGÅRDSMILJØ FRA YNGRE JERNALDER

Gravfeltet på Egge består av i alt fem gravhauger som ligger på rekke øst-vest langs Eggemorenen. Morenen består av sand og grus, og haugene ser ut til å være bygd opp av samme materiale. Haugene har slik en strategisk plassering, med rundskue og enestående utsyn både nord- og sørover. De synes i første rekke å henvende seg mot sør hvor plasseringen virker mest monumental. Haugene har en særlig markant fjernvirkning, og er blant annet synlige i silhuett fra Eik (kulturmiljø 7). Dette skulle indikere at de gravlagte har hatt en relativt høy sosial status i jernaldersamfunnet.

Gravhaug på Egge, ID 9717. Foto: Kristoffer Dahle

Fire av haugene ligger relativt samlet nær bebyggelsen på Egge Vestre og Egge Øvre (ID 9717, 19074, 69857, 79247), mens den femte ligger ved grustaket lengre øst (ID 19075). Her skal det også ha vært flere gravhauger, men disse ble trolig fjernet da grustaket ble tatt i bruk i forbindelse med byggingen av Lierbanen. En haug kan være synlig på kart fra 1890/1891. Her synes også det gamle veifaret på langs etter morenen, som muligens kan ha fortsatt over elva mot Tranby (ID 118589). Det vises også en vei opp til gravfeltet fra sør. Her har det i senere år gått en krøttersti, men denne har et hulveipreg og kan være rester etter en eldre ferdselsåre.

Haugene måler alle mellom 10 og 20 meter i diameter, og er mellom 0,7 og 2 meter høye. De er alle rundhauger, men flere har fått en mer uregelmessig form etter plyndring og moderne forstyrrelse. Ingen av haugene er arkeologisk undersøkt, men det er gjort flere gjenstandsfunn på Egge-gårdene. For over 100 år siden skal lærer Åsen ved Egge skole ha gravd i to av haugene (Hinsch 1944), muligens hvor det i dag finnes spor etter yngre nedgravninger (ID 9717, 69857). Han skal ha funnet noen krukker eller urner, og de to små sammenhengende leirkarskårene som ble funnet lengre øst kan stamme fra disse (C27399). Disse skårene hadde grop- og linjeornering. Karet har vært rettvegget med om lag 6 mm tykke vegger, og godset er fint med gråsvart farge. Det ble også funnet en branngrav i nærheten i 1735, som ut fra funnbeskrivelsen å dømme kan være fra vikingtid (Fladby 1962).

I sandjord 50 meter vest for husene på Egge Mellom er det funnet en stor stridsøks av jern fra vikingtid/middelalder (C27395). Ved veien som fører opp til Eggemorenen er det også funnet bruddstykker av en støpeformstokk av kleberstein, utskåret på begge plane sider til spenner eller søljer (C27400). Disse funnene kan tyde på at gravhaugene er fra yngre jernalder. I tillegg er det funnet flere steinartefakter lengre nord, men disse har ingen klar sammenheng til kulturmiljøet.

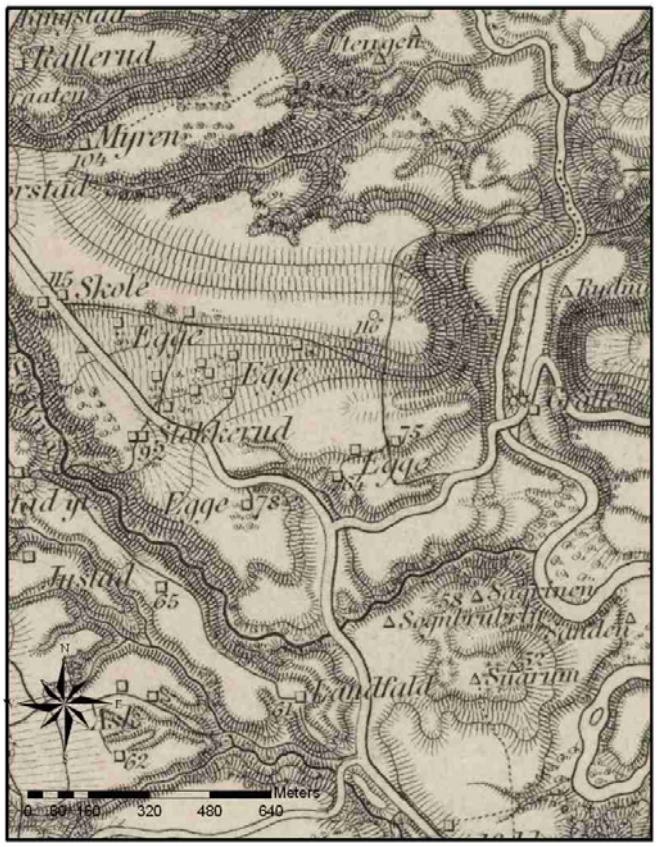

Utsnitt av Kaptein Solems rektangelkart (t.v.). Utsikt mot nord og sør (t.h.). Fotos: Kristoffer Dahle

MIDDELALDERENS KIRKESTED

Ved 'Kapellhaugen' skal det ha blitt anlagt et kapell i middelalderen, trolig før 1200 (ID 84053). Ifølge tradisjonen skal det være anlagt på et hedensk hov, noe som tyder på kultstedskontinuitet. Kapellet som var viet Sta. Margareta var trolig en betydelig bygning, og fungerte som sognekirke i middelalderen. Egge sogn nevnes flere ganger i skriftlige kilder, men det var trolig helt forsvunnet på slutten av 1500-tallet. Plasseringen av kirken viser kontinuitet i relasjonen til landskapet, og den viser også en kronologisk sammenheng med gravfeltet.

-

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til omkringliggende graver og gårdsbebyggelse (kulturmiljø 24 og 25), samt til øvrige storgårder og kirkesteder i Lier som Huseby, (kulturmiljø 6), Eik (kulturmiljø 7) og Hennum (kulturmiljø 14)

Kulturmiljøet representerer en *regional* verdi, som er vurdert til å være *svært høy*. Området tegner et sjeldent godt bilde av et jernalders storgårdsmiljø i dalområdene omkring Oslofjorden og et sentralt kirkested fra middelalderen. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi i forhold til periodens samfunns- og religionshistorie i regionen, med nære sammenhenger mellom gravminner, kirkested, veifar og gårdstun, og med en nær relasjon til den markante morenen disse ligger på. Herfra er det et vidt utsyn mot store landskapsrom i nord og sør. Kulturmiljøet er ett av flere som ble tilrettelagt med kulturminneskilt av Buskerud fylkeskommune og Lier kommune på begynnelsen av 1990-tallet, og nærheten til Egge skole gjør gravfeltet godt egnet for videre skjøtsel og formidling.

Verdi nyere tid: Høy

To gårdstun på Øvre Egge omfattes av kulturmiljøet på Eggemorenen. Størst interesse er knyttet til småbruket som ligger et stykke ned i den sørvendte lia. Vestenfor plassen er det en vanningsdam for husdyr og et gammelt krøttertråkk som leder opp til den middelalderlige "hulveien" langs toppen av morenen.

SMÅBRUKET

Lier har få bevarte småbruk og husmannsplasser som kan fortelle historien til de mange leilendinger. Mye av plassbebyggelsen har gått tapt eller har totalt endret karakter ved om- og tilbygging. Blant de få og ikke minst best bevarte er bruk 19 på Øvre Egge (Vestsideveien 124), som ble utskilt i 1863 og bebygd av Christen Aslesen fra Meren. Hovedbygningen er en liten, toroms stuebygning med svalgang langs den ene langsiden. Huset ble satt opp her i 1860-årene, men er langt eldre. Den er tilflyttet fra høyden ved Øvre Eggevei og fremstår med bygningsdetaljer fra tiden omkring 1800. Til plassen hører et bryggerhus fra midt på 1800-tallet og en enhetslåve fra 1910. Tunet med de tre bygningene er meget representativt for et småbruk 100-150 år tilbake, har høy autentisitet og er meget sjeldent.

Stuehuset ble trolig påbygd to-tre omfar da det ble flyttet til nåværende tomt i 1860-årene. Låven er fra 1910.

Stuebygningen har svalgang langs den ene langveggen. Bryggerhuset (til høyre) er noe modernisert, men vesentlig for helheten i anlegget.

Kulturmiljø 19: Sylling/Hørte bro

Samlet verdi: **Høy**

Sylling kirke ligger på høydedraget vest for Sylling sentrum, med gården Hørte i nord. Kulturmiljøet strekker seg fra kirkestedet og kapellangården Kirkerud i sør, langs den gamle kongeveien til Hørte bro, og dekker deler av Altanåsen som også er definert som et viktig kulturlandskap i gjeldende kommuneplan. Det omfatter hovedsakelig kulturminner fra middelalderen og nyere tid.

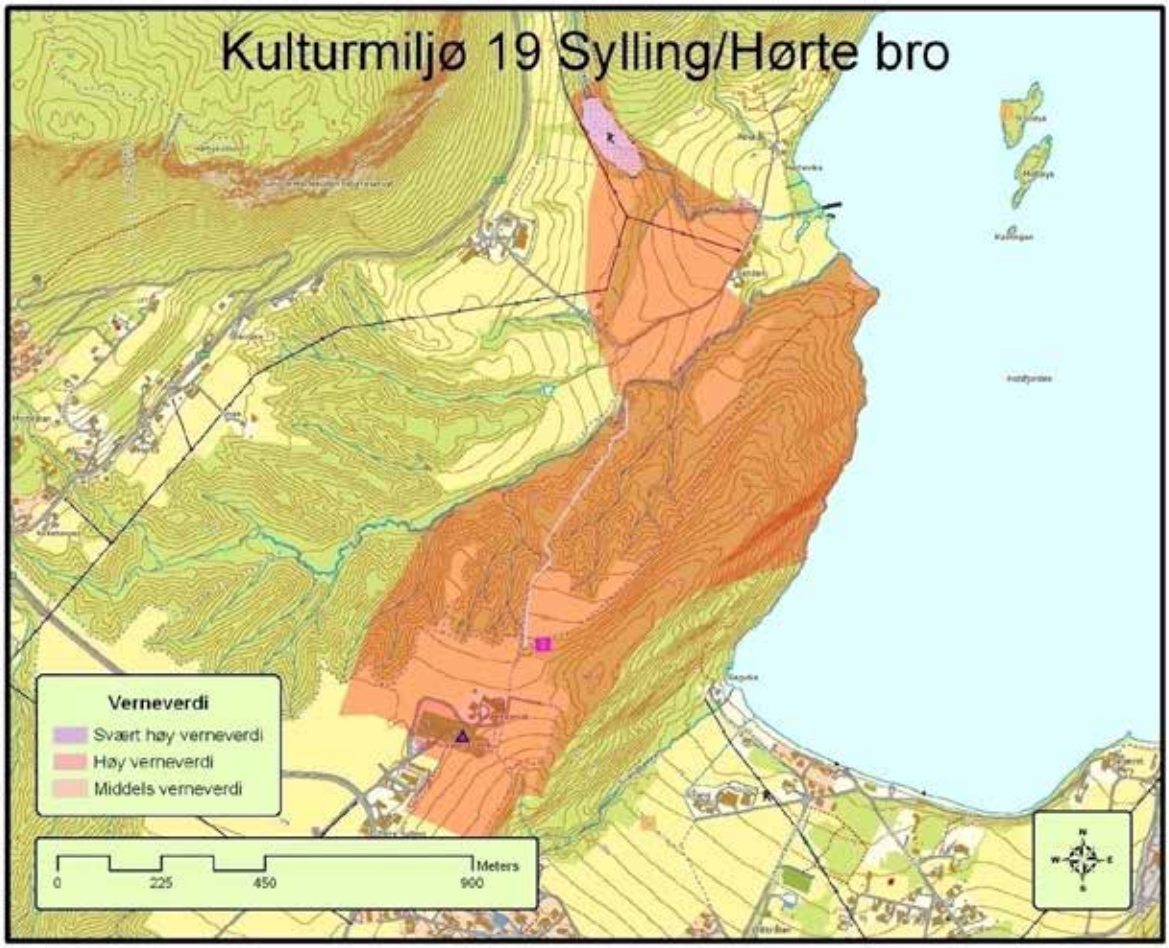

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Høy**

Kulturmiljøets høye verdi er knyttet til kunnskap om middelalderens (1030 – 1536 e.Kr.) ferdsel og kirkesteder, samt til et av borgerkrigstidens viktige slagsted – Hørte bro – omtalt i kong Sverres saga.

MIDDELALDERENS KIRKESTED

Sylling kirke ligger på en høyderygg vest for Sylling sentrum, med god utsikt utover tettstedet nedenfor. Dagens kirke er fra 1851, men den er bygd på tuftene etter en eldre langkirke i stein. Omtale i Røde Bok vitner om at kirken var bygd før 1400. Kirken var viet til St. Hallvard og Sta. Margareta, og skal visstnok ha lignet Hurum kirke. For øvrig kan det nevnes at mange løse kulturminner fra den eldste kirken oppbevares i dagens kirke, blant annet en kirkeklokke fra 1300-tallet.

Sylling kirke (t.v.) og Olavskilden. Foto: Kristoffer Dahle.

FERDSEL

Nordover engene fra Sylling kirke går den gamle kongeveien (ID 118386) som kong Magnus fulgte før slaget ved Hørte bro. Veien skal også ha blitt brukt av pilgrimer på vei nordover, enten over Øverskogen på vei til Modum eller over Tyrifjorden til Bønsnes kirke på Ringerike. Like ved ligger St. Olavskilden (ID 118385) som er kjent for sitt klare vann, og som trolig var et stoppested for pilgrimene. Veifaret går helt frem til jordene på Hørte, men er delvis skadet av en nyere traktorvei. Lengst nord har veien klart preg av å være en hulvei, stedvis veldig dyp. På et kart fra 1844 går veien videre opp til tunet på Hørte, men tidligere skal den ha gått rett nordover.

Kongeveien. Foto: Kristoffer Dahle. Utsnitt fra kart over Lier Præstegjeld af H. Scheel (1844).

På flyfoto (ca. 1950) synes det å være spor etter et tråkk over jordene her, og ned et lite søkk mot Hørtebekken skal det ha gått en hulvei. Denne er imidlertid dårlig markert i dag. Nede i bekkefaret, hvor en traktorvei krysser sørøst-nordvest, ligger det en rekke med steiner som kan ha utgjort fundamentene til en enkel bro (ID 39135-2).

Restene etter Hørte bro? Foto: Kristoffer Dahle.

BORGERKRIGSTIDENS SLAGSTED

I 1178 var Sverre og birkebeinerne på vei gjennom Lier, da han hørte bud om at kong Magnus Erlingsson og Orm kongsbror var på vei sørfra. I en tale på Hørtejordene egget han opp sine menn, før de dro videre til broen over Hørtebekken. Sverre lot mennene skjule seg i et kratt kort vei fra broen. Da kong Magnus kom over broen med en del av sin hær, gjorde birkebeinerne et hardt utfall. Det ble en kort, hard kamp, hvor kong Magnus mistet mange menn og både Magnus og Orm ble såret. Slaget førte til at Sverre vant større ry, og allerede året etter vant han det avgjørende slaget mot kong Magnus på Kalvskinnet i Trondheim. Da falt Erling Skakke og kong Magnus måtte flykte.

Terrenget omkring Hørtebekken stemmer godt overens med skildringene i sagaen, og gir dermed et godt bilde av kulissene for slaget. Det gir også et bilde av Sverres militære strategi. Fattbarheten er godt ivaretatt til tross for at det er plantet en del gran langs toppen av bakkekammen.

Mye tyder på at både Sylling og Hørte er svært gamle gårder, med stort potensial for å gjøre funn under markoverflaten. Begge steder er det gjort funn fra steinalderen (C2960, 12815, 14190). På Hørte ble det i 1861 funnet en grav med øks, kniv og pilspisser (C2960-2962). Tre spydspisser, en liten skålformet messingspenne og fragmenter etter pilspisser skal dessuten ha gått tapt. En øks fra middelalder eller nyere tid er funnet under jordarbeid på Hørte (C31508).

Gravhaugen skal ha ligget på jordene nær den gamle ferdselsåren, og kan trolig ha henvendt seg til denne. Det samme gjelder en røys som ble registrert på 1960-tallet (ID 39135-1). Disse kulturminnene kan trolig ha dannet viktige kulisser for slaget.

Jordene ved Hørte, med Altanåsen bak (t.v). Hørtebekken (t.h.) Fotos: Kristoffer Dahle 2008.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger med andre kirkesteder i Lier (kulturmiljø 6 og 18), og særlig til sognekirken på Frogner (kulturmiljø 7). Slagstedet viser også en sammenheng med Gampedalen (ID 77336), hvor kong Sverre etter tradisjonen skal ha gjemt sine hester, samt til et senere slagsted på Svangstrand. Her ble Ribbungene i 1222 slått av kong Håkon Håkonssons folk.

Kulturmiljøet representerer en *regional verdi*, som er vurdert til å være *høy*. Området tegner et representativt bilde av et kirkested fra middelalderen, og et sjeldent godt bilde av ett av borgerkrigstidens viktige slagsteder. Kirkestedet på Sylling har også en stor lokal identitets- og symbolverdi for innbyggerne i Lier. Kulturmiljøet har høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi i forhold til periodens samfunns-, forsvars- og religionshistorie i regionen, med nære sammenhenger mellom kirkested, veifar og storgårder. Selve slagstedet viser også klare relasjoner til landskapet, med de bratte dalsidene omkring Hørte bro. Området har videre stor tidsdybde, med svært høyt potensial for funn av hittil ukjente kulturminner. Dette gjelder også fra eldre perioder. Altanåsen utgjør i dag et viktig rekreasjonsområde, med lokalt tilrettelagt natur- og kultursti.

Verdi nyere tid: Høy

Kulturminnene fra nyere tid er knyttet til Sylling kirke og til prestegården. Kirkestedet har røtter i middelalderen, mens kirkebygget som ligger der i dag er reist midt på 1800-tallet. Det er et tidlig og godt eksempel på en kirke i mur fra en tid da de fleste landkommuner bygde gudshus av tre. Kirken er et viktig symbol for Sylling. Tett ved kirken ligger kapellangården Kirkerud, der verdien av dagens bebyggelse overskygges av historien som er knyttet til stedet.

KIRKEN

Gjennom siste halvdel av 1800-tallet ble en vesentlig del av middelalderens kirkehus avløst av nye og større gudshus. De fleste nye kirkene ble oppført av tre, først og fremst fordi dette var det billigste alternativet, men også fordi arbeidet da kunne utføres med lokale håndverkere. Det kostet betydelig mer å reise en kirke av mur, og det var langt mellom de kapable byggmesterne. Lier var tidlig ute med å bygge kirkebygg som tilfredsstilte de nye normene for plass til menigheten, og kommunen valgte å gå for et varig materiale. Byggmester måtte de hente fra Drammen. Arkitekt og byggmester Christian Malling hadde gjort seg bemerket ved å tegne administrasjonsbygg for Norges Bank på Strømsø torg i 1842 og hadde etablert praksis i trelastbyen. Malling tegnet (og bygde?) en vakker, romanskinspirert kirke i pusset mur. Kirken fra 1852 er et tidlig eksempel på murarkitektur i distriktet, og har svært høy

arkitektonisk kvalitet. Den er selvfølgelig også et viktig symbol langt ut over Liers grenser, takket være det engelske krigsminnet på kirkegården.

Kapellet er reist i 1917 og tar på forbilledlig vis opp kirkens stiluttrykk. Om det er byggmesteren, Tollef Jørgensen, som har tegnet bygget, vites ikke.

PRESTEGÅRDEN

Kirkerud ble kapellangård i 1742, men bebyggelsen er ikke så gammel. Kapellangården fra omkring 1780 ble revet i 1918 og erstattet av en ny hovedbygning. Kapellanens nye bolig fikk en tradisjonell utforming som harmonerer godt med det historiske miljøet, og som gir inntrykk av å være langt eldre enn den virkelig er. Senere modernisering gjør at bygningen har middels verneverdi. Forpakterboligen i sveitserstil er fra år1900, men har mistet mye av sitt opprinnelige preg. Størst bygningshistorisk interesse er knyttet til stabburet, som må være bygd senest i første halvdel av 1800-tallet, og som er godt bevart. Som et samlet tun har kapellangården moderat betydning for forståelse av kirkestedet. Kulturmiljøets høye verdi er derfor først og fremst knyttet til kirken, kirkegården og kapellet.

Sylling kirke sto ferdig i 1852. Til venstre for kirken ligger Kirkerud kapellangårds hovedbygning og bur.

Buret på Kirkerud har høy alder.

Kulturmiljø 20: Nordby

Verdi nyere tid: **Høy**

Gården Nordby ligger på en markant høyde i terrenget og troner i landskapet. Beliggenheten er i seg selv en kongeborg verdig, og bebyggelsen ligger da også tett samlet om et kvadratisk tun. Hovedbygningen ligger fremskutt mot dalen med vid utsikt i tre himmelretninger. Gårdsanlegget er stort sett bygd ut gjennom 1800-tallet og fremstår i hovedtrekk slik det så ut ved inngangen til 1900-tallet. Alle husfunksjoner er bevart og flere av bygningene skårer høyt på autentisitet, sjeldenhet og representativitet.

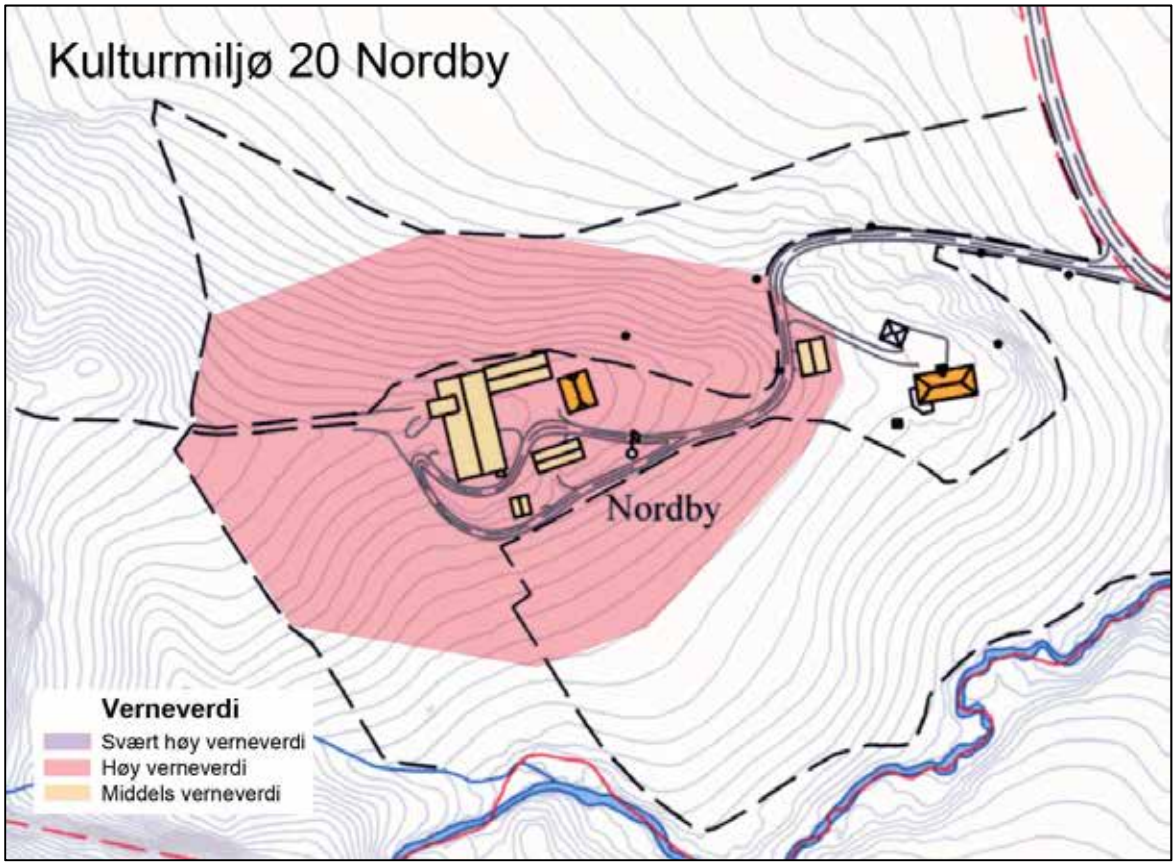

BYGNINGENE

Hovedbygningen er en av få godt bevarte svalgangsbygninger med firedelt planløsning og laftet svalgang. Til tross for at huset har nyere vinduer og ytterkledning, fremstår det som et godt eksempel på våningshus på en mellomstor gård. Det må være reist mot slutten av 1700-tallet eller tidlig på 1800-tallet. Den eldste dateringen forutsetter at halvvalmen på taket er en senere endring. Bryggerhuset må være satt opp i første halvdel av 1800-tallet, men er tilbygd og forsiktig modernisert langt senere. Den store enhetslåven står i hovedtrekk slik den ble reist i 1899. Et bur og et vognskjul utgjør de øvrige "veggene" i tunet og bidrar til anleggets helhet.

Nordby er et helhetlig gårdsanlegg med bygninger fra 1800-tallet.

Hovedbygningen er eldste hus i tunet og må være reist omkring 1800. Enhetslåven sto ferdig i 1899.

Kulturmiljø 21: Dalenga

Verdi nyere tid: **Høy**

Dalenga ble skilt ut fra Øvre Søndre Hennum i 1828 og etablert som et mindre bruk. Gården ligger langs den gamle Ringeriksveien gjennom Hennumgrenda. Den fremstår i dag slik den så ut ved inngangen til 1900-tallet, men flere av bygningene har høy alder og stor antikvarisk verdi. Størst interesse er knyttet til bryggerhuset, som gir et bilde på hvordan denne hustypen fungerte tidlig på 1800-tallet. Første etasje i hovedbygningen har også høy alder og flere autentiske bygningsdeler. Som samlet tun med fire bygninger har Dalenga høy autentisitet, er i dag meget sjeldent og likevel et godt eksempel på et mindre gårdsbruk for 110-180 år siden.

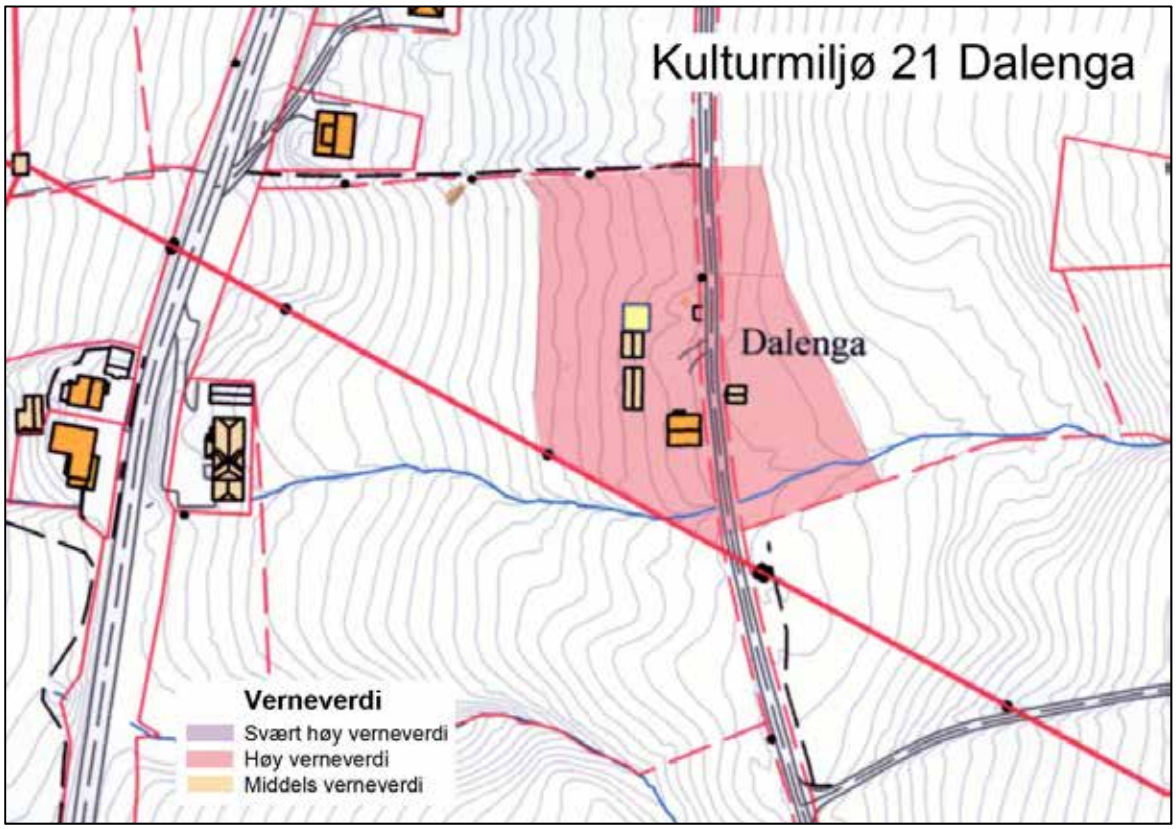

BYGNINGENE

Hovedbygningen skal være reist da bruket ble etablert. Den er tradisjonelt utformet og trekker linjene tilbake til 1700-tallets byggeskikk. Enkelte autentiske og sjeldne bygningsdeler er bevart. I år 1900 ble huset påbygd til halvannen etasje og utformet i den rådende sveitsertstilen. Bryggerhuset skal være reist i 1828, og er rimelig uforandret siden den tid. Bygningen innbefatter en bakerovn oppmurt av naturstein og med selve bakerovnsdelen stikkende ut av bakveggen i bryggerhuset. Bygningen er sjeldent autentisk og meget sjelden. Fjøset og buret kom til i 1890-årene og kompletterer anlegget. Dalenga er et meget viktig gårdsanlegg i Lier og bør aktivt sikres.

Tunet i Dalenga med hovedbygningen til venstre og bryggerhuset til høyre. Fjøset ligger utenfor bildekanten. Låven ble registrert i SEFRAK, men er senere revet.

Dalengas bryggerhus (til venstre) og hovedbygning i sveitserstilsdrakt.

Kulturmiljø 22: Funnesdal

Verdi nyere tid: **Høy**

Funnesdal-gårdene ligger i en vestvendt skråning på nedsiden av Ringeriksveien. Hovedbruket ble delt så sent som i 1838 og det meste av bebyggelsen har fått sin utforming etter den tid. De to tunene ligger på kanten av en hylle i terrenget, på hver side av gårdsveien langs raet ned mot elva (Funnedalsveien). Totunsanlegget er typisk for gårdssamlingene før hamskiftet og omfatter åtte bygninger med høy verneverdi. Som kulturmiljø er Funnesdal både autentisk og godt bevart.

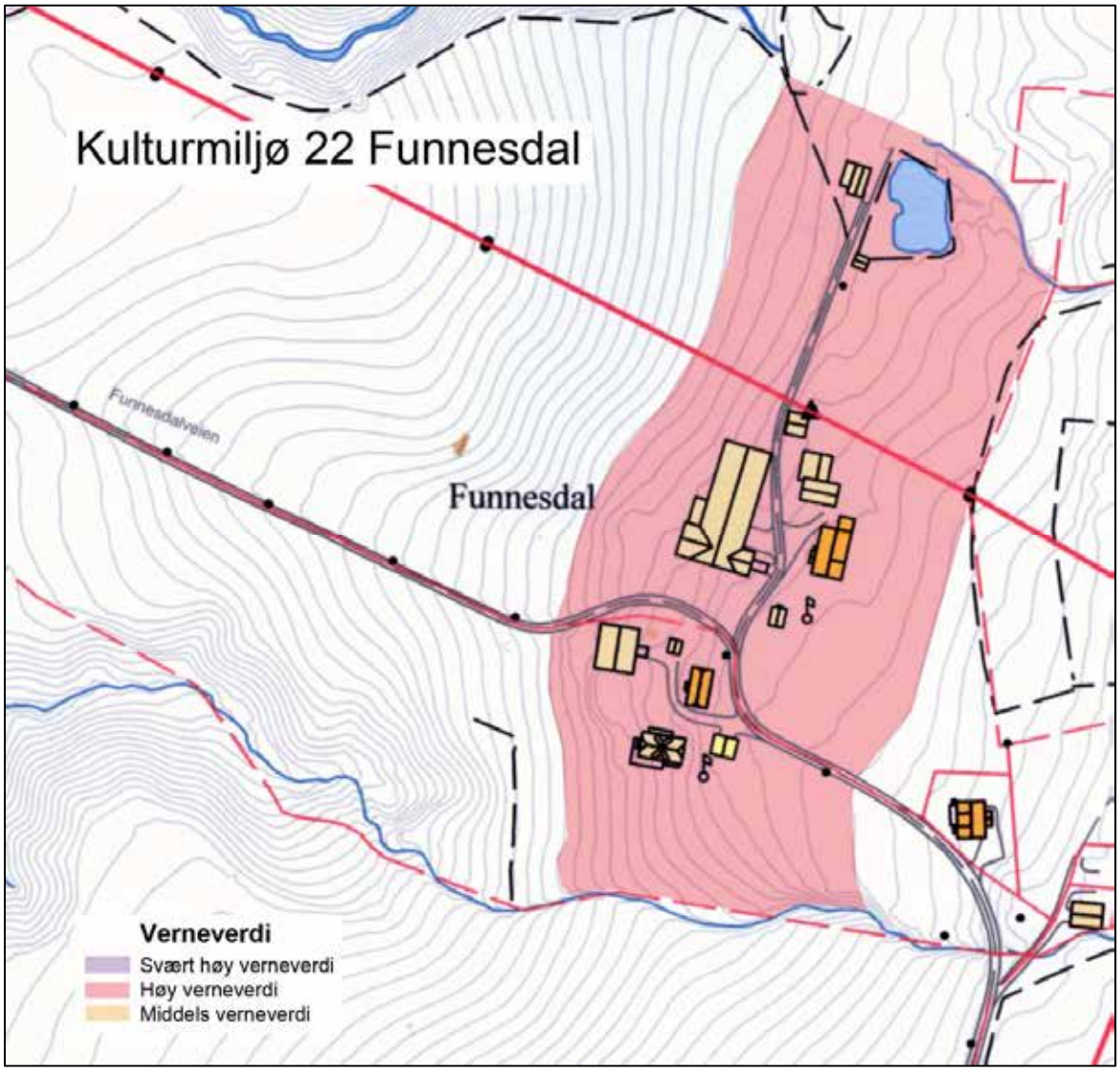

SØNDRE FUNNESDAL

Det søndre bruket er det eldste. Den gamle hovedbygningen, som i dag fremstår som bryggerhus, skal være reist i 1868 og er utformet i en sen empirestil, slik vi har mange eksempler på i Lier. Bygningen er godt bevart og en god representant for denne "lokale" tradisjonen. Det er mulig at første etasje kan være oppført noe tidligere (men ikke i 1720, slik enkelte kilder hevder). Buret skal være jevngammelt med hovedbygningen. Låven fra 1923 og en yngre, men veltilpasset hovedbygning, utgjør de øvrige bygninger i tunet.

NORDRE FUNNESDAL

Det nordre bruket er det yngste, og det fremstår også slik. Bebyggelsen er utformet i sveitserstil og har funnet sin form omkring 1900. Flere av husene er likevel eldre. Bur og bryggerhus går tilbake til rett før 1850. Hovedbygningen ble reist mot slutten av århundret og er typisk for sin tid, nyere vinduer til tross. Den store enhetslåven er oppført i mellomkrigstiden. Som en samlet husgruppe bidrar Nordre Funnesdal til at dette kulturområdet må trekkes fram som et av de viktigste i Lier.

Søndre Funnesdal til venstre og nordre Funnesdal til høyre.

Den gamle hovedbygningen på Søndre Funnesdal (til venstre) er typisk for den sene empirestilen i Lier. Bildet til høyre viser den store enhetslåven på Nordre Funnesdal.

Kulturmiljø 23: Guransrud

Verdi nyere tid: **Høy**

Guransrud ligger på kanten av ravinen midt i dalbunnen. Inntunet består av tre verneverdige hus hvorav størst interesse er knyttet til hovedbygningen. De tre store bygningene danner et hesteskoformet, åpent tun. Bebyggelsen er lite endret siden 1920-årene og er et godt eksempel på et større anlegg fra den tid. Hovedbygningen utgjør hjørnesteinen i kulturmiljøet fordi den har høy alder og samtidig er så autentisk.

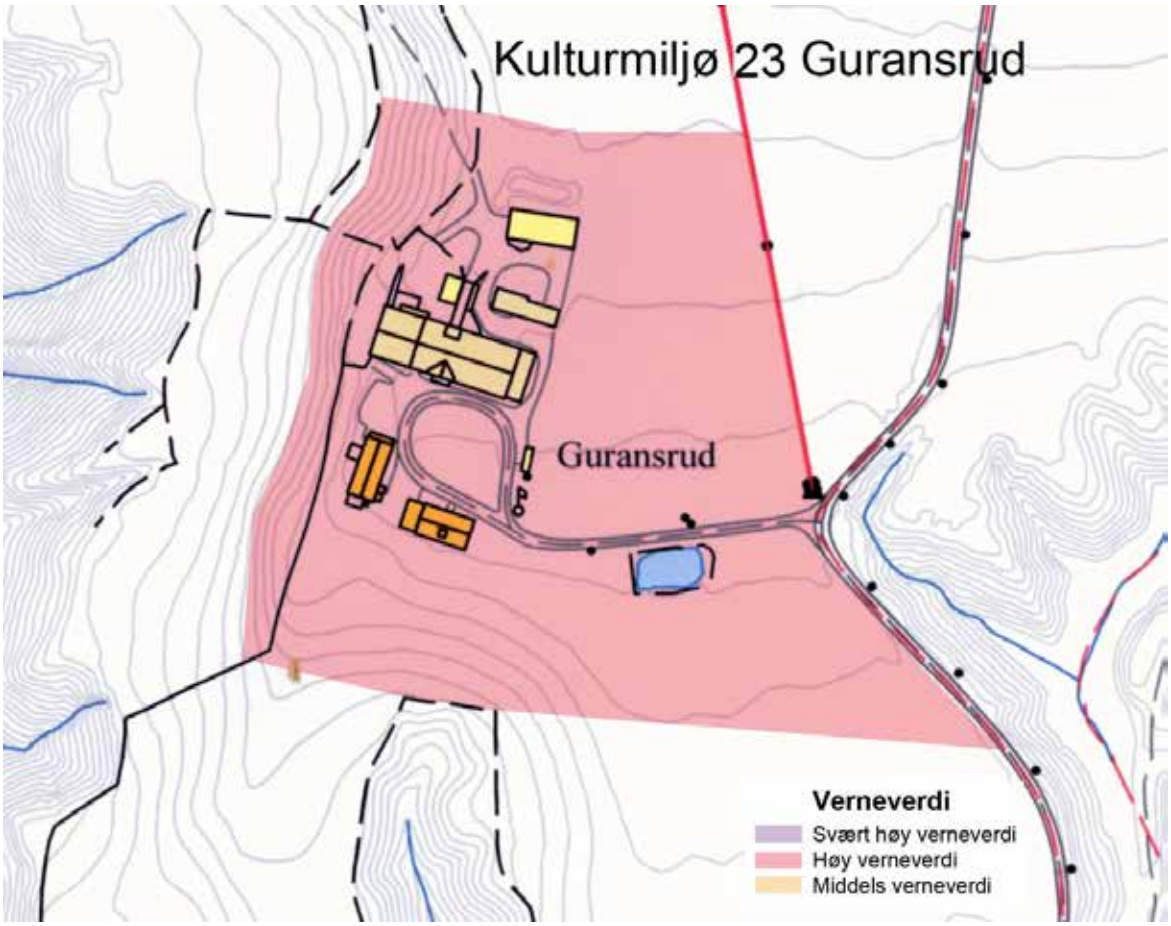

BYGNINGENE

Hovedbygningen skal være reist 1781, men en takst året før beskriver en sekslaftet bygning med vedlikeholdsbehov, og som godt kan ha blitt bygd inn ved de arbeider som da ble utført. Dagens hus er stilmessig preget av den klassiske stilen kort før og omkring 1800. Det helt spesielle med denne bygningen er likevel at det meste av originalt panel og en rekke originale vinduer er godt bevart. Dette gjør Guransrud til et av de viktigste kulturminner i Lier. Hovedbygningen alene forsvarer at gårdstunet markeres som et kulturmiljø. Sidebygningen fra 1922 og låven fra 1911 bygger opp under dette.

Hovedbygningen på Guranrud skal være oppført i 1781, men kan godt innbefatte en enda eldre bygning.

Laftekassene indikerer en planløsning som kan være bestemt av formen på et enda eldre hus med svalgang.

Kulturmiljø 24: Øksne

Samlet verdi: **Høy**

Øksne ligger under bratt terreng på vestsiden av dalen og har trolig sitt navn etter bekken sør for området – Oksebekken. Kulturmiljøet omfatter tunene på de to Øksne-gårdene med mellomliggende areal. De to brukene oppsto ved en deling i 1866, og det nye tunet ble bygd opp nord for hovedbølet. Her finner vi et av Liers eldste hus. Kulturmiljøet omfatter også en gravhaug fra jernalderen.

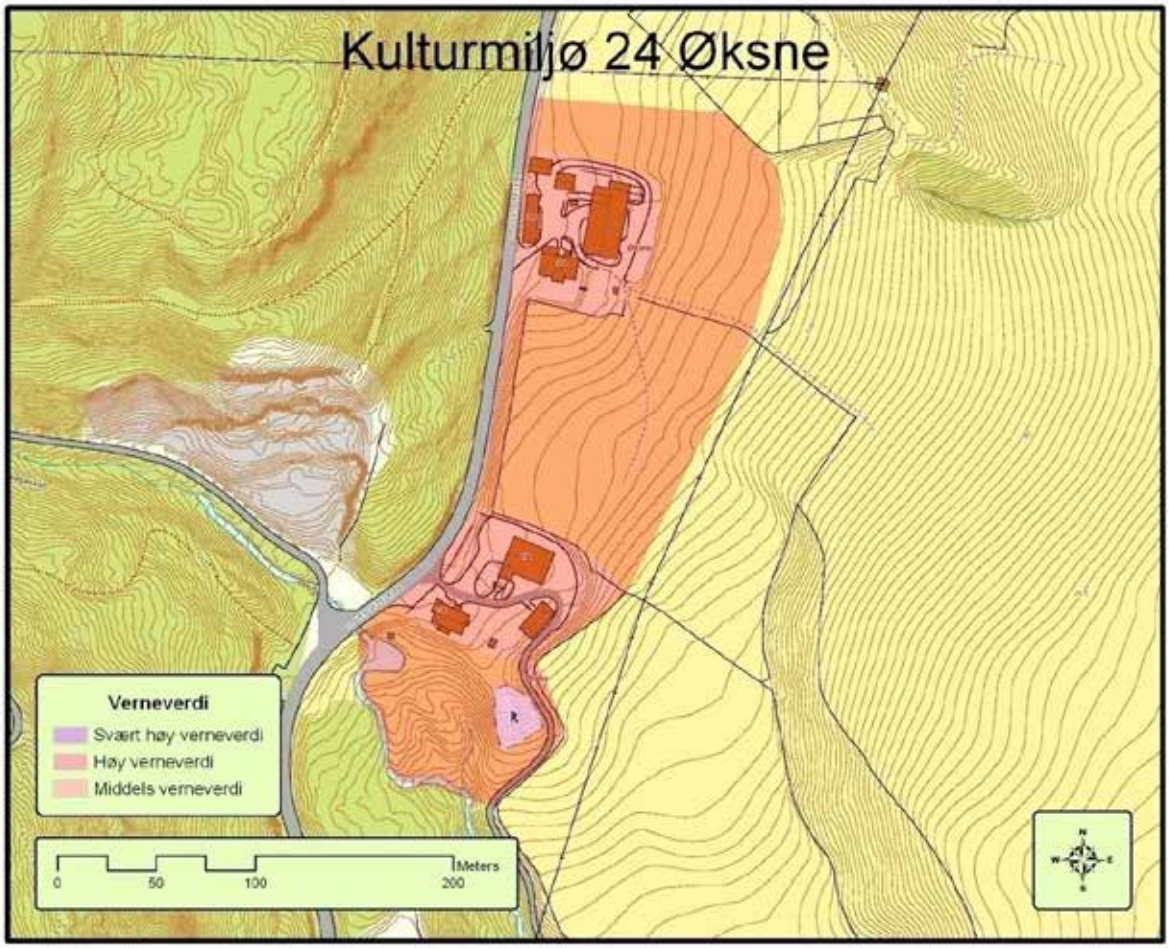

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Høy**

Kulturmiljøets verdi knytter seg til kunnskap om jernalderens (500 f.Kr. – 1030 e.Kr.) bosetning og gravskikk. Like sør for det søndre tunet ligger Kjempehaugen, en av de større gravhaugene i Lierdalen.

GRAVMINNE FRA JERNALDEREN

Kjempehaugen er en av de større gravhaugene i Lierdalen. Dens monumentalitet styrkes av den mektige beliggenheten på en naturlig brink i landskapet, med utsyn og fjernvirkning mot sør og øst.

Toppen av haugen er i dag avflatet, og her er det et lysthus. Ifølge tradisjonen skal det tidligere ha vært potetkjeller her, noe som antyder at det kan ha vært et krater i haugen. Det er imidlertid ikke gjort noen kjente funn i haugen.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger til andre graver og storgårdsbebyggelse i nærområdet (kulturmiljø 14, 18 og 25).

Kulturmiljøet representerer en *lokal* verdi, som er vurdert til å være *høy*. Området tegner et representativt bilde av jernalderens gravskikk på en middels gård i Lier. Kulturmiljøet har høy kildeverdi, opplevelsesverdi og formidlingsverdi i forhold til periodens samfunnshistorie, med nær sammenheng til tunet og med en klar relasjon til høydedraget disse ligger på.

Verdi nyere tid: **Middels**

Øksne-gårdene framstår bygningsmessig i dag som to svært forskjellige bruk, og som tydelig viser forskjellige tiders oppfatning av hvordan et gårdstun skulle plasseres i terrenget og hvordan bebyggelsen skulle utformes. På det søndre bruket er det nå bare hovedbygningen som har antikvarisk interesse, men huset er til gjengjeld enestående. Bebyggelsen i det nordre bruket fremstår som en homogen hussamling preget av sveitserstilen mot slutten av 1800-tallet.

”SØNDRE” ØKSNE

Øksne var en rik gård på 1600- og 1700-tallet. Derfor er det ikke overraskende at vi her finner et større våningshus av høy alder. Det heter seg at bygningen er fra 1600-tallet, men det fremgår ikke av dagens bygning, som er betydelig ombygd ved flere anledninger. Huset har i behold et par barokke dører som tyder på at huset kan være oppført tidlig på 1700-tallet. Så lenge husets gamle laftekjerne ikke er nærmere undersøkt er det naturlig å bruke denne dateringen. Eksteriørmessig fremstår huset i en empiredrakt som må ha tilkommet i første havdel av 1800-tallet. Byggets historie og høye alder gjør det til et viktig kulturminne. Gårdens låve fra 1913 er totalt fornyet og har liten verneinteresse, og dermed har miljøet middels høy verdi.

”NORDRE” ØKSNE

Bebyggelsen i det nordre bruket har fått sin form i 1860- og 1880-årene og bærer sveitserstilens klare kjennetegn. Hovedbygning, stabbur, bryggerhus og vedskjul stammer fra denne tiden. De tre første er rimelig autentiske og har høy verneverdi. Enhetslåven fra 1930 føyer seg godt inn i dette miljøet. Foruten gårdens bygningsmessige kvaliteter, må også tas med at den fungerte som kommunens fattiggård i perioden 1886-1904, og har dermed historisk interesse utover det bygningsmessige.

Det nordre bruket på Øksne med låve, bur og vedskjul i forgrunnen og hovedbygningen lengre bak.

Vedskjul (til venstre) av denne typen er meget sjeldent i Lier. Hovedbygningen på det søndre bruket (til høyre) er blant de eldste hus i Lier.

Kulturmiljø 25: Meren

Samlet verdi: **Middels**

Meren ligger på morenen som krysser dalen mellom Meren og Sørsdal. Hele fem gårder ligger samlet i et klyngetun, slik det var vanlig i eldre tid. Meren er den største og mest markante tunsamlingen i Lier, og dette er den viktigste begrunnelsen for å markere dette som et kulturmiljø. Området dekker tunområdet og et stykke ned i hellingene på sør- og nordsiden av morenen. Kulturmiljøet omfatter hovedsakelig kulturminner fra nyere tid, men har også et svært høyt potensial for automatisk fredete kulturminner.

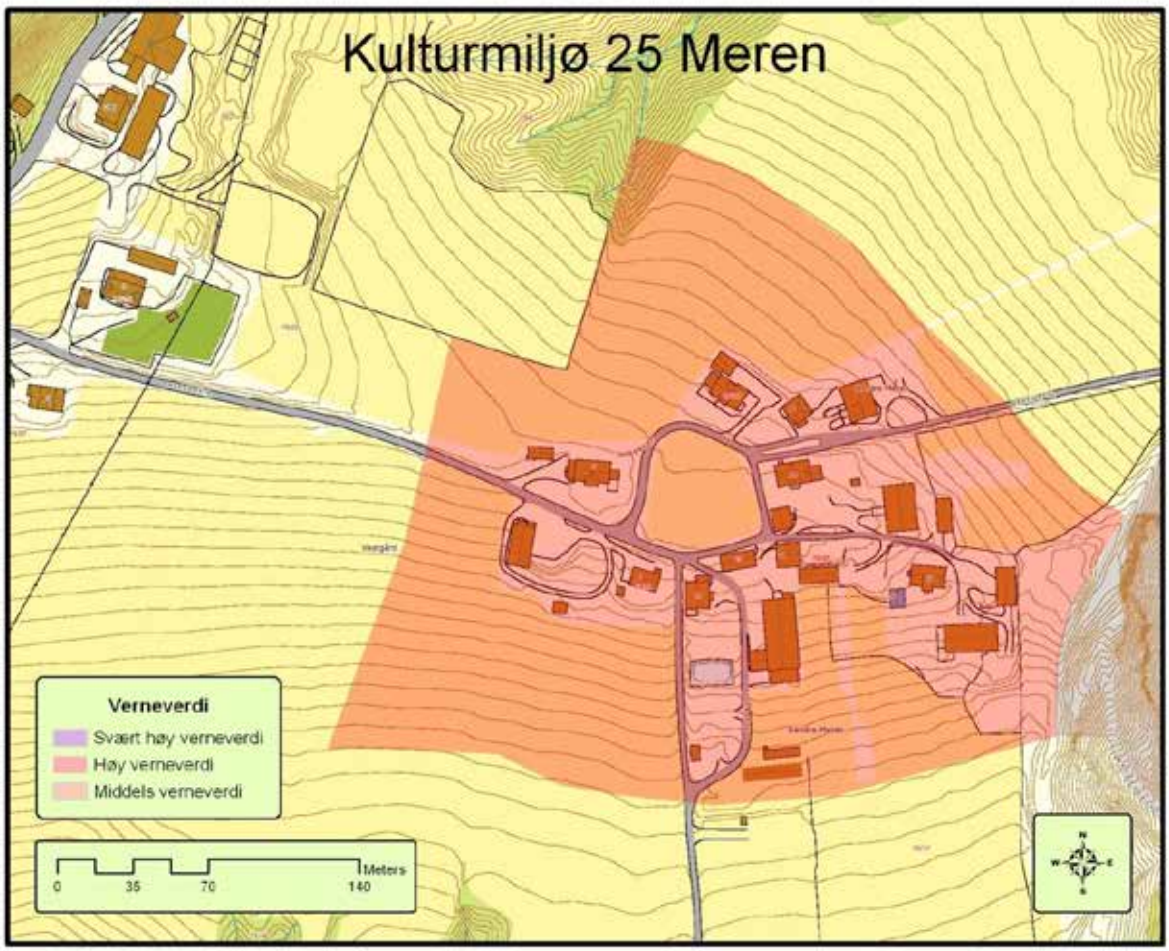

Verdi forhistorisk tid og middelalder: **Middels**

Kulturmiljøets verdi er knyttet til kunnskap om yngre jernalders (550 – 1030 e.Kr.) bosetning og gravskikk. Like sør for tunet er det tidligere funnet en branngrav fra perioden, og både beliggenheten og yngre kilder tyder på at Meren var en storgård i vikingtid/middelalder.

ET VIKINGTIDS STORGÅRDSMILJØ?

I 1910 fant grunneieren på Søndre Meren en branngrav fra vikingtid under graving av en grøft. Funnet ble gjort om lag 40 meter sør-sørøst for låven på gården på det tidspunkt (se skisse). Her ble det funnet flere våpen – sverd, spyd, øks, kniver, pilspisser og en skjoldbule – samt deler av flere redskaper (C21051). Av særlig interesse er sverdet, med sølvornamenter. Det ble også funnet et munnbitt og en hestetann, som antyder at den avdøde ble brent og gravlagt med hest.

Beliggenheten på toppen av en morenerygg er typisk for storgårdene i vikingtid. At gården ved senere delinger utviklet seg til et klyngetun er også en indikasjon på at den har hatt en viss størrelse.

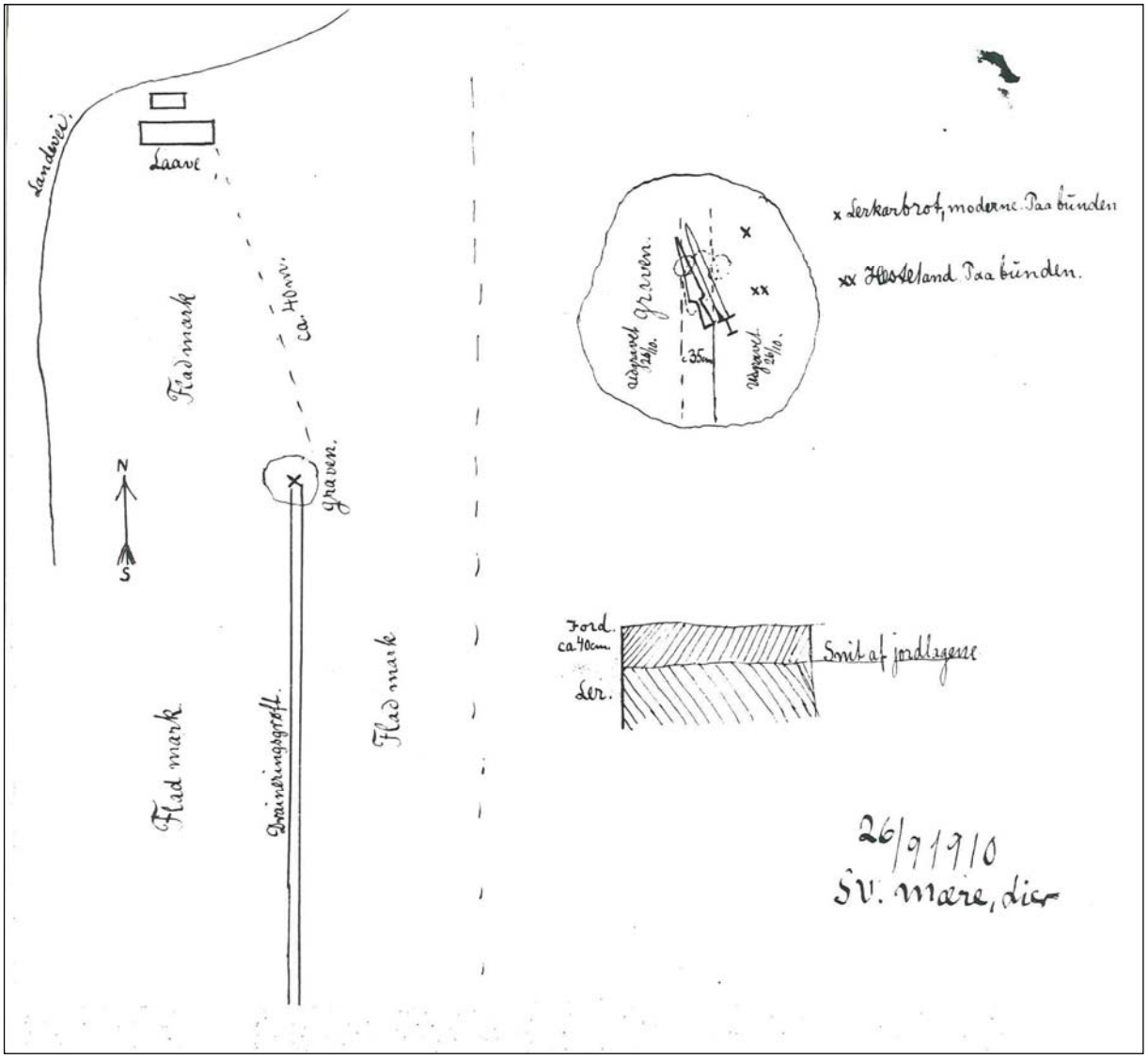

Veien sørover fra tunet er avmerket som landevei på skissen fra 1910, og kan muligens være mye eldre. Langs en av ryggene ned mot elva, sør for grustaket, er det påvist en forhistorisk hulvei som også kan ha tilknytning til denne ferdselsåren.

Kulturmiljøet viser nære sammenhenger med omkringliggende graver og gårdsbebyggelse (kulturmiljø 18 og 24), samt til øvrige storgårder og kirkesteder i Lier som Huseby, (kulturmiljø 6), Eik (kulturmiljø 7) og Hennum (kulturmiljø 14).

Kulturmiljøet representerer en *regional* verdi, som er vurdert til å være *middels høy*. Området tegner et bilde av et yngre jernalders storgårdsmiljø i dalområdene omkring Oslofjorden. Kulturmiljøet har både høy kildeverdi og formidlingsverdi i forhold til periodens samfunnshistorie i regionen, med nær sammenheng mellom gårdstun og gravminne, og med en klar relasjon til den markante morenen disse ligger på. Herfra er det et vidt utsyn mot store landskapsrom i nord og sør. Området har stor tidsdybde, med svært høyt potensial for funn av hittil ukjente kulturminner. Dette gjelder også fra eldre perioder.

Verdi nyere tid: **Middels**

De fem Meren-gårdene som utgjør kulturmiljøet har først og fremst interesse som et klyngetun. Av ti bygninger reist før 1940 har åtte verneinteresse. Fem bygninger er vurdert som middels verneverdige, og de resterende tre har høy verneverdi. Nyere tids endringer har redusert områdets verneverdi, og det er nå viktig at helheten i området blir ivaretatt.

TRE HUS

Tre av bygningene i området skiller seg ut med høy verneverdi. Først og fremst er det hovedbygningen på Søndre Meren (75/1) som er en barokkpreget og stor bygning oppført omkring 1825. Den er senere ombygd i 1910 og 1932 og har da fått en romantisert "tilbakeføring" etter datidens smak. Det opprinnelige hovedpreget er likevel beholdt. To andre hus med tilsvarende verneinteresse er hovedbygning og bryggerhus på Søndre Meren, bruk nummer 6 (75/6). Husene er oppført rett etter midten av 1800-tallet, men har fått sitt empireuttrykk ved påbygging i hhv. 1927 og 1914.

Tunklyngen på Meren er sjelden. Bildet viser nordsiden av morenen. De tre bygningene med høy verneverdi ligger i sørhellinga.

Hovedbygningen på Søndre Meren (75/1, til venstre) er oppført omkring 1825, mens den på nabobruket (75/6, til høyre) ble reist omkring 1850.

Kulturmiljø 26: Horn

Verdi nyere tid: **Høy**

Horn-gårdene ligger i nordre del av Øverskogen og utgjorde et historisk maktsentrum i denne delen av kommunen. Søndre og Midtre Horn ligger skulder ved skulder på hver side av bekken fra Siljuåsen og utgjør et dobbelttun. Begge bruk har hovedbygninger med svært høy verneverdi, og ytterligere to hus har høy verneverdi. Horn-gårdenes historie og bygningsmiljø er en viktig del av Liers historie.

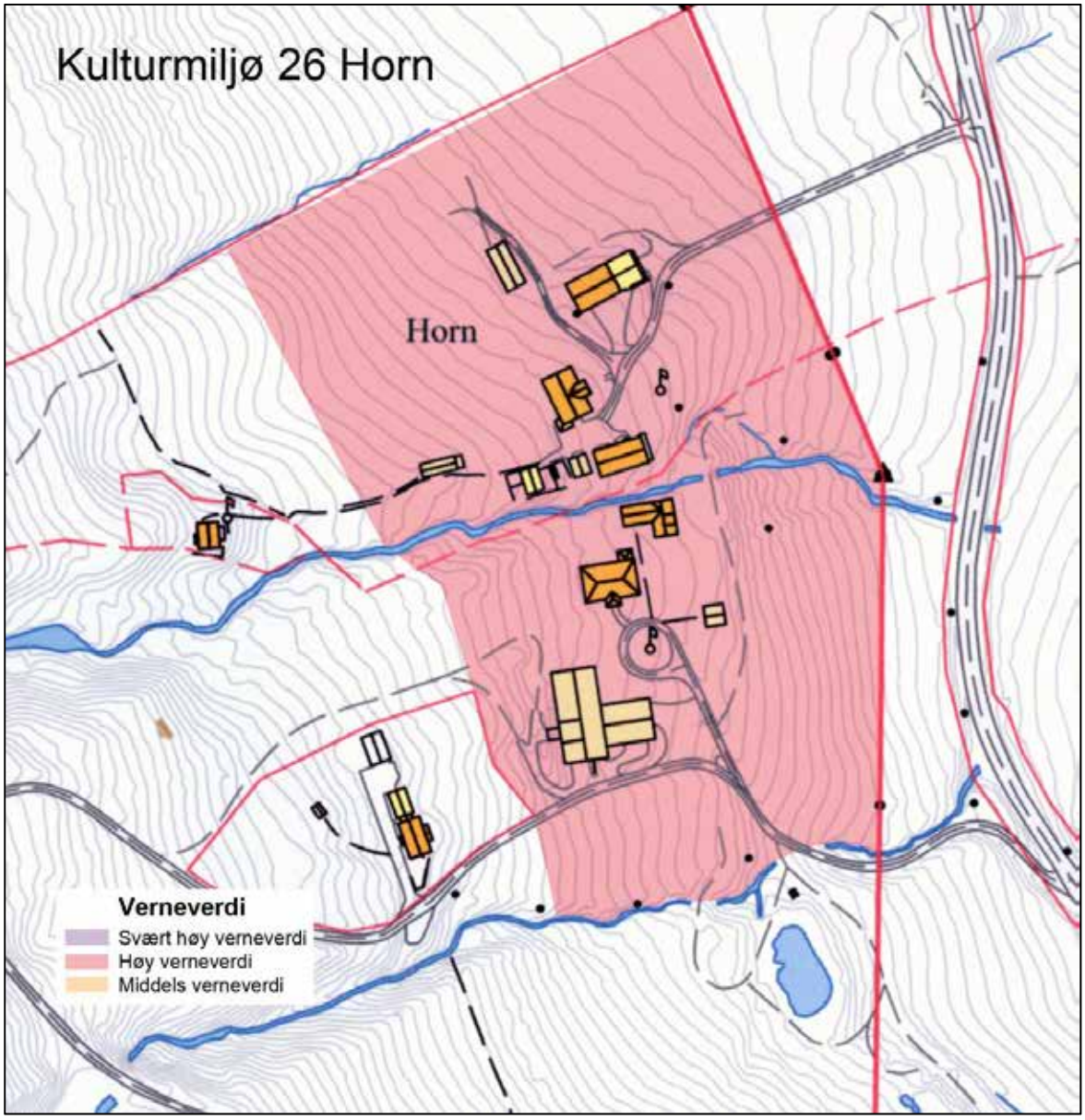

SØNDRE HORN

Den store hovedbygningen på Søndre Horn markerer gården som en storgård, og fra historien leser vi at brukets velstand gjennom flere hundre år var basert på betydelige inntekter fra skog og sagbruk. Bygningen skal angivelig være oppført i 1624, men verken historien eller det vi vet om bygningen synes å bekrefte dette. Eldre fotografier viser et barokt hus av betydelig størrelse, med midtgangsplan og store rom. Dette huset fikk sin form ved en om- og tilbygging i 1821. Vi kan se for oss at den eldste

halvdelen var et svalgangshus i to etasjer og med store dimensjoner. Selv denne hustypen er ganske utenkelig i en skogsbygd før omkring 1700. Men selv en datering tidlig på 1700-tallet plasserer Søndre Horn blant de aller eldste hus i Lier. Eldre bygningskropper skjules av en nyere fasade fra 1909. Gårdens bur er fra 1808 og blant de eldste, mens deler av sidebygningen går tilbake til 1870.

MIDTRE HORN

Også her har hovedbygningen svært høy verneverdi. Den skal være oppført omkring 1820 og fremstår i dag som en empirebygning med en nyere veranda. Buret er fra 1892. Samlet sett utgjør de to Horngårdene et miljø med stor grad av autentisitet, høy alder og typiske bygninger for store gårdsanlegg.

Søndre Horn med en dominerende hovedbygning som skjuler byggetrinn av høy alder innenfor en fasade fra 1909. Buret skimtes ytterst til høyre, og mellom disse ligger sidebygningen.

Hovedbygningen på Midtre Horn er et klassisk empirehus med en yngre sveitserstilsveranda. Sidebygningen i funkisstil er fra 1935, og mellom disse et bur fra 1892.

Kulturmiljø 27: Pettersbråtan

Verdi nyere tid: **Høy**

De to husmannsplassene Pettersbråtan og Hansebråtan ligger i skogsterreng på åsen innenfor Meren. Meren-gårdene hadde en rekke husmannsplasser i dette området, men bare en snau håndfull er bevart i en tilstand som kan gi oss et bilde av leilendingers bolig- og arbeidsvilkår. De to husmannsplassene må betraktes som de mest autentiske i Lier, og de ligger i et naturlandskap som er uberørt av nyere tid og bidrar til å forsterke autentisiteten. Dette verdifulle kulturlandskapet er spesielt markert i kommuneplanen. Kulturmiljøet dekker de to eiendommene med unntak av bratthenget mot øst.

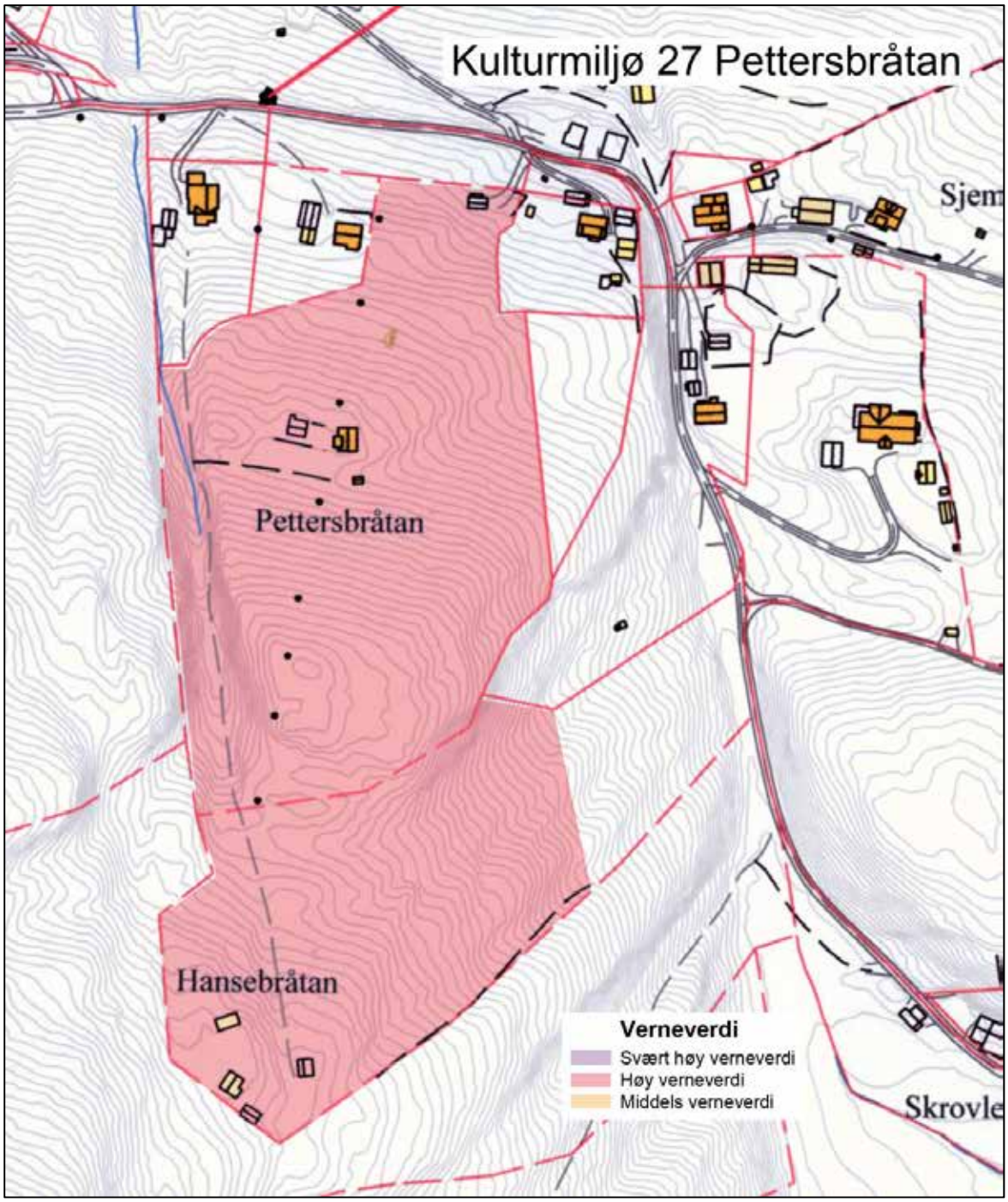

PETTERSBRÅTAN

Tunet på husmannsplassen under Bakke-Meren ligger nordvendt og øverst på jordet. I dag består bruket av et lite våningshus og en plassløe. Bolighuset er utvidet mot nord og har i utgangspunktet bestått av ett eller høyest to små rom. Selv med tilbygg med funksjonalistiske trekk har bygningen beholdt sitt 1700-talls preg. Denne typen småkårshus er usedvanlig sjeldne, og med høy grad av autentisitet og alder er dette et svært viktig kulturminne. Det samme kan sies om låven, som har tilsvarende alder og autentisitet, og som nå bare har et par maker innenfor kommunens grenser. Pettersbråtan er et uerstattelig kulturminne for Lier. Kulturlandskapet med bl.a. steingjerder underbygger verdien.

HANSEBRÅTAN

Denne plassen ligger rett sør og ovenfor Pettersbråtan og i det samme kulturlandskapet. Bebyggelsen her har ikke de samme kvaliteter som på nabobruket, kanskje først og fremst på grunn av forfall. Bolighuset er noe større, og trolig reist omkring midten av 1800-tallet, og er verdt å redde som en viktig del av miljøet. Et par yngre uthus inngår i miljøet, men har begrenset verneverdi. Fjøset ligger i ruiner. De to plassene bør vernes som et viktig historisk miljø, og hvor eventuell ny bebyggelse må tilpasses med stor varsomhet.

Våningshuset og løa på Pettersbråtan er viktige lokale kulturminner og utgjør et husmannstun som ikke har sin make innenfor Liers grenser.

Bolighuset på Pettersbråtan (til venstre) har høy alder. En nærmere undersøkelse av stua på Hansebråtan vil kunne avdekke om våningshuset her er like gammelt, men mest trolig er det reist ved midten av 1800-tallet.

Kulturmiljø 28: Sjåstad

Verdi nyere tid: **Høy**

Sjåstad ligger på en markant rygg på tvers av dalføret der terrenget skaper et utmerket utsiktssted. Storgården som ble bygd her kunne sees på lang avstand. Gjennom flere hundre år har den vært knyttet til markante familier med ledende posisjoner og dette har også kommet til uttrykk gjennom bebyggelsen. Dagens tun er gjenreist etter en brann som rev med seg det gamle tunet. Bebyggelsen ble gjenreist etter en storstilt plan, og med meget høy kvalitet – både arkitektonisk og håndverksmessig. Sjåstad er det beste eksempel på et komplett storgårdsanlegg fra annen halvdel av 1800-tallet.

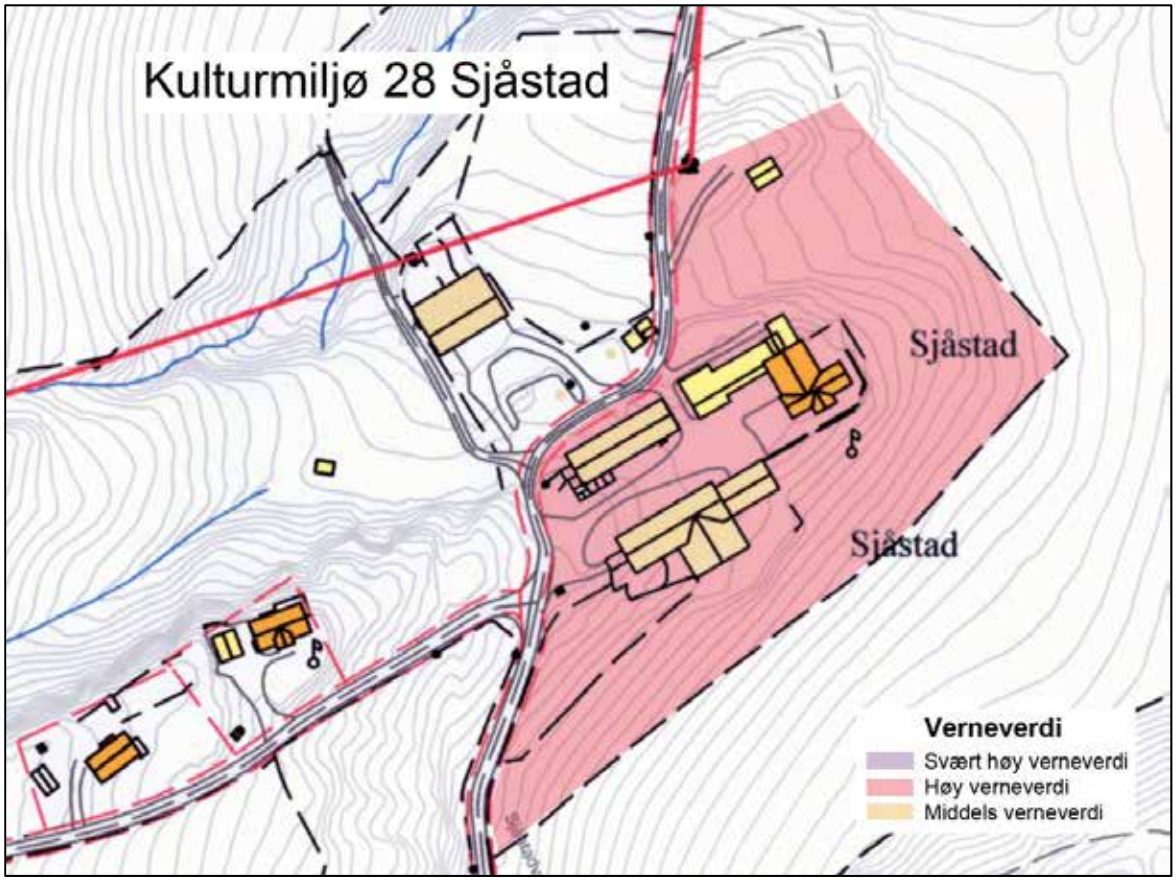

BYGNINGENE

Sjåstad var en betydelig skogeiendom der eierne sørget for å foredle trelasten gjennom sagbruksvirksomhet, kullbrenning og til slutt trevarefabrikk. Her var også stangjernshammer, brenneri og teglverk – et helt lite samfunn som genererte store inntekter. Dette er i korte trekk bakgrunnen for at gårdens eiere kunne reise en bebyggelse som i størrelse og utforming var enestående i bygda.

Hans Jacob Hofgaard gjenreiste gården etter brannen i 1860-årene og må ha hatt med seg en erfaren arkitekt og gode håndverkere. Bygningene er gruppert rundt et langsmalt, rektangulært tun innenfor terrengets muligheter, skjønt det ble lagt ned betydelig arbeid i å forme landskapet slik at det passet for et moderne hageanlegg i engelsk landskapsstil. Store natursteinsmurer inngår i arronderingen og vekker i dag respekt for hva man kunne klare med datidens beskjedne hjelpemidler.

Hovedbygningen med sidefløy sto ferdig i nygotisk stil i 1869, og på samme tid ble det også reist en meieribygning og og driftsbygninger i U-form. En treetasjes sidebygning med bryggerhus, ysteri og

drengestue er senere revet. Innhusenes fasader er i hovedtrekk i behold, det samme gjelder den vakre meieribygningen i upusset tegl. Driftsbygningene er til dels omfattende istandsatt i 1930-årene. Som anlegg er Sjåstad uten like i Lier og ikke minst som et helhetlig bygnings- og kulturmiljø har det meget stor verdi.

Tunet sett mot sør med driftsbygning med fjøs tverrstilt i terrenget, meieribygning og hovedbygning.

Tunet åpner seg mot vest og flankeres av uthusbygninger med hhv. stall og fjøs.

Meieribygningen (til venstre) og sørfasaden på hovedbygningen.

Kulturmiljø 29: Ce-No-boligene

Verdi nyere tid: **Middels**

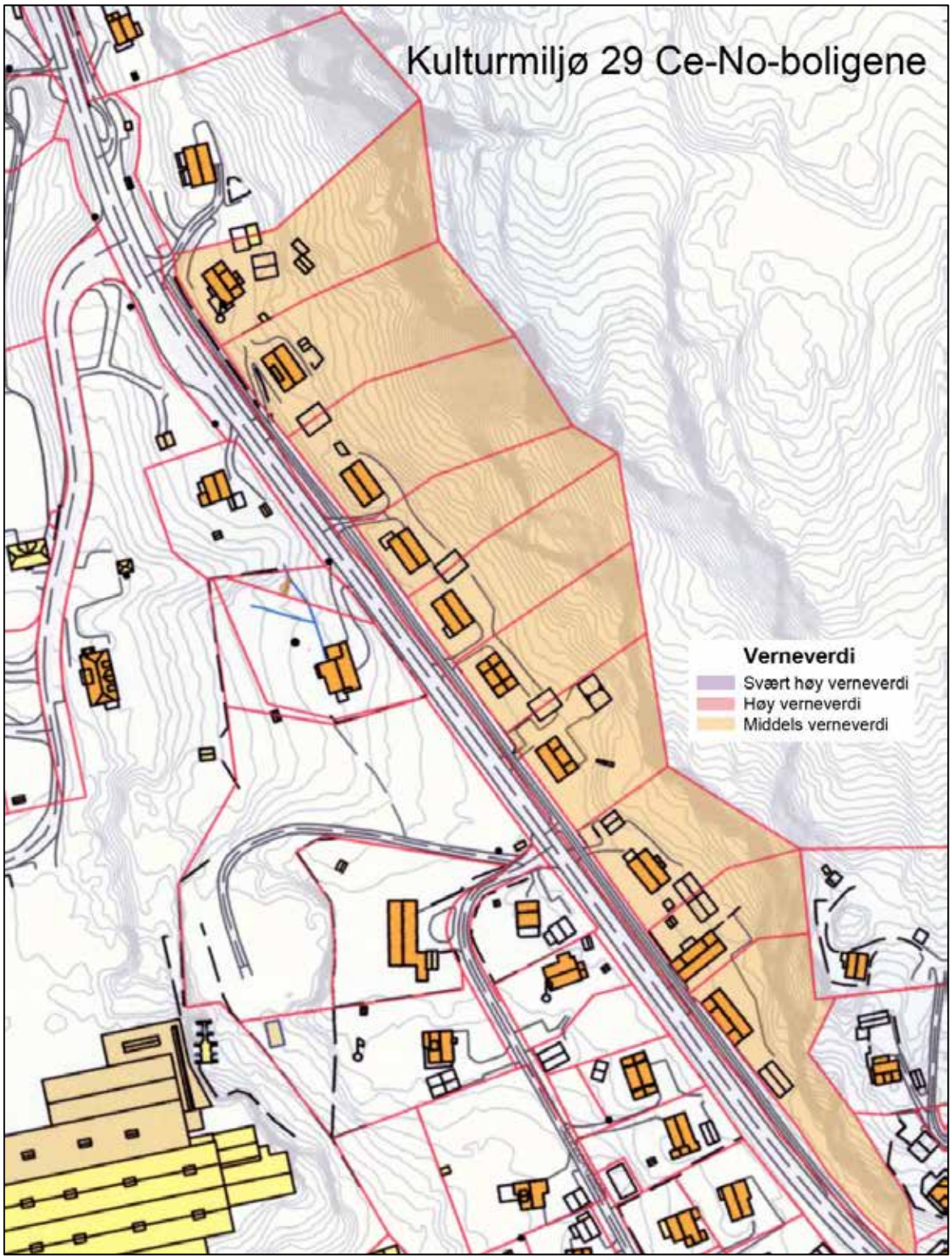

Trafikanter på Røykenveien har ikke unngått å legge merke til rekken av like arbeiderboliger på oppsiden av veien, kjent som ”boliane” på Lahell. Ensartet utformet bærer de bud om en storstilt satsning innenfor et kort tidsrom. De er alle resultat av Cementfabrikken Norges (Ce-No) etablering i årene 1914-17. På plassen Engersand ble det i løpet av kort tid bygd opp en betydelig industrivirksomhet. For å sikre god tilgang på arbeidskraft ble det reist en rekke arbeiderboliger innunder den bratte åsen. Boligene i behersket jungendstil ble reist i mur og er i dag det eneste fysiske minne om cementfabrikken.

ARBEIDERBOLIGENE

Cementfabrikken hadde en betydelig produksjon og 150 mann i arbeid, men måtte melde oppbud etter få års drift. Virksomheten ble kjøpt opp av Dalen Portland Cementfabrik og sanert i 1929. Mer enn 90 år senere består fortsatt de 11 arbeiderboligene med tilhørende uthus. De gir et sjeldent godt inntrykk av en betydelig industrisatsing der også arbeidernes kår ble ivaretatt. De fleste av bygningene er bevart i hovedtrekk, selv om senere års moderniseringer har redusert den arkitektoniske kvaliteten. Området er først og fremst viktig for formidlingen av en viktig industrivirksomhet, og for den på den tid moderne sosiale holdningen som kjennetegner prosjektet. Ti av de 11 boligene inngår i kulturmiljøet.

Røykenveien med Ce-No-boligene, sett fra nord.

Et utvalg Ce-No-boliger sett fra sør.

LITTERATUR

Anker, Matilde, Eldal, Jens Christian, Helliksen, Wenche & Lindblom, Inge (2005) *Bidrag til kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer, Hurum kommune. Rapport Arealplan 04/05.* NIKU.

Bjerkås, Ola (1975-77). *Liers historie* (b. 3-4). Drammen: Lier bygdeboknemnd.

Broe, Unni & Skogstad, Solrun (2000). ”*Smukt bebyggede Gaarder”: Bygningshistorie i Lier.* Lier: Lier kommune.

Christie, Håkon og Sigrid (1981-86). *Norges kirker: Buskerud* (b. 1-2). Oslo: Riksantikvaren.

Fladby, Rolf (1953-1963). *Liers historie* (b. 1-2). Drammen: Lier bygdeboknemnd.

Gansum, Terje, Jerpåsen, Gro B. og Keller, Christian (1997) *Arkeologisk landskapsanalyse med visuelle metoder. AmS Varia nr. 28*. Stavanger.

Gausemel, Steffen (1962-69). *Liers historie* (b. 5-6). Drammen: Lier bygdeboknemnd.

Gustafsen, L. og Østmo, M. A. (2009). *Produksjonsplass og bosetningsspor. Frydenlund 18/1, Lier kommune, Buskerud. Rapport arkeologisk utgravning*. Kulturhistorisk museum, Oslo
Hinsch, Erik (1944) *Registrering i Lier sommeren 1944*. Upublisert rapport. Oslo.

Hinsch, Erik (1948) *Undersøkelse av en steinalderboplass på Gommerud, gnr. 91, brnr. 1, Frogner s., Lier pgd., Buskerud, mai 1948*. Upublisert rapport. Oslo.

Jacobsen, John W. (red.)(2008). *Det var denti': Lierstranda* (Årbok nr. 18). Lier: Lier Historielag.

Jantsch, Ann Cathrin (2007) *Forprosjekt til registrering av kulturminner for Askeladden – Foreløpig status.* Upublisert rapport. Vestfold fylkeskommune.

Keller, Christian (1993) Visuelle landskapsanalyser i arkeologien. *Universitetets Oldsaksamling Årbok 1991/1992*. Oslo.

Knutsen, Stig (2005) *Bosetningsspor. Brastad øvre 99/1, Brastad mellom 100/1 og Heia 159/2, , Lier kommune, Buskerud. Rapport arkeologisk utgravning*. Kulturhistorisk museum, Oslo

Norske gardsbruk: Buskerud fylke (1948) (b. 1). Oslo.

Rygh, Oluf (1885 [1999]) *Norske Oldsager.* Trondheim.

Sellæg, Jo. (2002). *Sølvveien: Landets første kjørevei.* Drammen: Statens vegvesen Buskerud.

Sellæg, Jo. (red). (2010). *Drammen – by i utvikling gjennom 400 år*. Drammen: Brakar AS.

Sollund, May-Liss Bøe (2008) Fornminner i fare – til alle tider. *Viking LXXI (s*ide 179-192). Norsk Arkeologisk Selskap, Oslo.

Thorkildsen, Åsmund, Sørensen, Einar & Sellæg, Jo. (2008). *Bjarne Thinn Syvertsen og den moderne arkitekturen*. Oslo: Labyrinth Press.

Vegminner i Buskerud (2000). Drammen: Statens vegvesen Buskerud.

Westerdahl, Christer og Stylegar, Frans-Arne (2004) Huseby i Norden. *Viking LXVII*, side 101-138). Norsk Arkeologisk Selskap, Oslo.

NB! Registreringsrapporter og annet arkivalia ved Buskerud fylkeskommune er ikke tatt med i listen.

Vedlegg 1. Oversikt over arkeologiske funn

Vedlegg 2. Nyere tids kulturminner, kulturvurderinger av enkeltobjekter. (Utfyllende informasjon finnes i originalrapporten på lier.kommune.no)

Vedlegg 3. Informasjon fra Buskerud fylkeskommune (BFK) Utviklingsavdelingen, Kulturminnevern.

Vedlegg 4. Politisk behandling av temaplanen, 14.12.2015: «Vern gjennom bruk» En temaplan om fysisk kulturminner og kulturmiljøer i Lier

Vedlegg 5. Ordforklaringer - Riksantikvaren

Vedlegg

Vedlegg 1

– Oversikt over arkeologiske funn

Matrikkelinformasjon	Gårdsnavn	Art	Lokalitets Id	Vernetype
		Funnsted	89661	Uavklart
120/	25 Auvi	Fangstlokalitet	94781	Automatisk fredet
156/2	9 Rype	Gravminne	117491	Uavklart
120/8	Auvi	Annen arkeologisk lokalitet	77326	Uavklart
95/ 1	Auvi med Foss og Skafstad	Forsvarsanlegg	62770	Automatisk fredet
123/1, 9	Auvi med Foss og Skafstad	Gravminne	39119	Automatisk fredet
57/3	Berfløt	Annen type lokalitet	19072	Ikke fredet
100/2, 13	Braastad mellom	Kullfremstillingsanlegg	144301	Automatisk fredet
100/3	Brastad mellem	Kokegroplokalitet	90278	Fjernet (aut. fredet)
101/4	Brastad nedre	Gravminne	9722	Automatisk fredet
101/1	Brastad nedre	Bosetning-aktivitetsområde	90276	Fjernet (aut. fredet)
101/1	Brastad nedre	Bosetning-aktivitetsområde	90275	Automatisk fredet
98/5	Brastad nordre	Bosetning-aktivitetsområde	60796	Ikke fredet
99/1, 101/5	Brastad øvre	Gravminne	51158	Automatisk fredet
99/1, 101/5	Brastad øvre	Gravminne	9721	Automatisk fredet
99/1 101/5	Brastad øvre	Gravminne	39120	Automatisk fredet
99/1 101/5	Brastad øvre	Gravminne	39121	Automatisk fredet
99/1, 101/5	Brastad øvre	Gravminne	69846	Automatisk fredet
99/1 101/5	Brastad øvre	Gravfelt	79245	Automatisk fredet
99/1	Brastad øvre	Bosetning-aktivitetsområde	90277	Fjernet (aut. fredet)
129/1 145/3	Butteda I	Veianlegg	118590	Automatisk fredet
129/3	Buttedal	Gravfelt	9727	Automatisk fredet
142/2 129/1	Buttedal	Gravminne	39125	Automatisk fredet
126/19 127/1, 4	Buttedal	Gravfelt	48675	Automatisk fredet
146/1 129/1	Buttedal	Gravminne	77327	Automatisk fredet
129/1	Buttedal	Gravminne	75641	Uavklart
155/14, 15	Bø	Rydningsrøyslokalitet	68400	Uavklart
155/14, 15	Bø	Rydningsrøyslokalitet	68401	Uavklart

155/14, 15	Bø	Dyrkingsspor	117489	Automatisk fredet
155/15 m.fl.	Bø	Dyrkingsspor	117751	Automatisk fredet
155/14, 15	Bø	Gravfelt	119741	Automatisk fredet
155/9 m.fl.	Bø	Gårdsanlegg	120058	Uavklart
68/15, 28	Egge	Annen arkeologisk lokalitet	118174	Uavklart
67/4 68/19 35	Egge mellom	Gravminne	19075	Automatisk fredet
67/4	Egge mellom	Gravminne	9716	Automatisk fredet
65/31	Egge nordre	Veianlegg	146982	Automatisk fredet
69/1, 7	Egge vestre	Gravminne	9717	Automatisk fredet
69/7	Egge vestre	Gravminne	19074	Automatisk fredet
69/1	Egge vestre	Gravminne	69857	Automatisk fredet
68/5, 11, 24 69/1	Egge vestre	Gravminne	79249	Automatisk fredet
48/1	Eik søndre	Gravminne	19065	Automatisk fredet
48/1 49/1	Eik søndre	Gravfelt	39111	Automatisk fredet
48/1	Eik søndre	Gravminne	9707	Automatisk fredet
154/1	Eikeberg	Gravfelt	29112	Automatisk fredet
1/1, 154/1	Eikeberg	Gravminne	29113	Automatisk fredet
154/1	Eikeberg	Bosetning-aktivitetsområde	39129	Uavklart
154/1	Eikeberg	Kullfremstillingsanlegg	120457	Ikke fredet
154/1	Eikeberg	Rydningsrøyslokalitet	68399	Uavklart
154/1	Eikeberg	Rydningsrøyslokalitet	117693	Uavklart
154/1	Eikeberg	Veianlegg	118370	Uavklart
154/1, 14	Eikeberg	Gårdsanlegg	117591	Automatisk fredet
154/1	Eikeberg	Gravfelt	117749	Automatisk fredet
154/1, 20	Eikeberg	Veianlegg	117750	Uavklart
154/1	Eikeberg	Gårdsanlegg	117694	Uavklart
154/1	Eikeberg	Dyrkingsspor	117617	Uavklart
154/1	Eikeberg	Dyrkingsspor	117621	Uavklart
154/1	Eikeberg	Gravfelt	117692	Automatisk fredet

193/2, 13	Enger	Rydningsrøyslokalitet	91239	Ikke fredet
194/14	Enger midtre	Bosetning-aktivitetsområde	39137	Ikke fredet
194/1 1284/1	Enger vestre	Gravfelt	118389	Uavklart
58/10	Eriksrud	Gravminne	118677	Automatisk fredet
31/2	Flåtan søndre	Bosetning-aktivitetsområde	122634	Uavklart
32/15	Flåten søndre	Bosetning-aktivitetsområde	89273	Fjernet (aut. fredet)
18/150	Frydenlund	Bosetning-aktivitetsområde	96319	Fjernet (aut. fredet)
18/150	Frydenlund	Bosetning-aktivitetsområde	96321	Fjernet (aut. fredet)
18/1, 151	Frydenlund	Veianlegg	117951	Ikke fredet
18/1, 113	Frydenlund	Veianlegg	117748	Uavklart
18/87, 113, 127	Frydenlund	Gravfelt	39108	Automatisk fredet
91/2, 18 93/2	Gommerud	Bosetning-aktivitetsområde	117874	Automatisk fredet
151/1	Gravdal	Kokegroplokalitet	87787	Automatisk fredet
121/49 1018/1	Gravdal	Gravminne	87789	Automatisk fredet
1018/1	Gravdal	Rydningsrøyslokalitet	87828	Uavklart
151/1	Gravdal	Bosetning-aktivitetsområde	89160	Ikke fredet
152/1, 2, 4 151/1	Gravdal	Veianlegg	118120	Uavklart
151/1, 2	Gravdal	Bosetning-aktivitetsområde	87786	Automatisk fredet
151/1 1018/1	Gravdal	Bosetning-aktivitetsområde	87788	Automatisk fredet
124/131	Grøstad vestre	Rydningsrøyslokalitet	29111	Ikke fredet
150/10	Grøstad vestre	Gravfelt	68398	Automatisk fredet
150/10	Grøstad vestre	Annen arkeologisk lokalitet	58493	Ikke fredet
114/1	Gullaug mellem	Dyrkingsspor	140392	Automatisk fredet
114/1	Gullaug mellem	Dyrkingsspor	140393	Automatisk fredet
114/1	Gullaug mellem	Dyrkingsspor	140399	Automatisk fredet
114/1	Gullaug mellem	Dyrkingsspor	140401	Automatisk fredet
113/1 114/1 115/1	Gullaug nordre Gullaug mellem Gullaug søndre	Dyrkingsspor	140398	Automatisk fredet
113/1	Gullaug nordre	Bosetning-	140395	Automatisk

114/1 115/1	Gullaug mellem Gullaug søndre	aktivitetsområde		fredet
113/1 114/1 115/1	Gullaug nordre Gullaug mellem Gullaug søndre	Dyrkingsspor	140400	Automatisk fredet
113/1 114/1 115/1	Gullaug nordre Gullaug mellem Gullaug søndre	Dyrkingsspor	140397	Automatisk fredet
113/1 114/1 115/1	Gullaug nordre Gullaug mellem Gullaug søndre	Annen arkeologisk lokalitet	140394	Automatisk fredet
113/1 114/1 115/1	Gullaug nordre Gullaug mellem Gullaug søndre	Gravminne	77325	Automatisk fredet
113/1 114/1 115/1	Gullaug nordre Gullaug mellem Gullaug søndre	Bosetning-aktivitetsområde	140404	Automatisk fredet
115/1	Gullaug søndre	Bosetning-aktivitetsområde	89108	Automatisk fredet
113/1 114/1 115/1	Gullaug søndre	Kokegroplokalitet	89106	Automatisk fredet
2148/1	Hallingstad	Rydningsrøyslokalitet	54748	Uavklart
148/1, 218	Hallingstad	Rydningsrøyslokalitet	87794	Uavklart
148/1	Hallingstad	Rydningsrøyslokalitet	87793	Uavklart
148/1, 13	Hallingstad	Bosetning-aktivitetsområde	87792	Automatisk fredet
159/45, 126	Heia	Bosetning-aktivitetsområde	87782	Fjernet (aut. fredet)
159/45, 126	Heia	Bosetning-aktivitetsområde	87783	Automatisk fredet
159/14, 126	Heia	Bosetning-aktivitetsområde	87784	Automatisk fredet
55/40	Helgerud	Annen arkeologisk lokalitet	75022	Ikke fredet
125/1	Hellum	Bosetning-aktivitetsområde	87797	Automatisk fredet
125/1	Hellum	Bosetning-aktivitetsområde	87799	Uavklart
125/1, 2	Hellum	Bosetning-aktivitetsområde	87798	Automatisk fredet
153/13 ,145/4, 151, 124/113, 131, 149/1	Hennum	Veianlegg	118587	Automatisk fredet
144/39	Hennum	Gravfelt	15743	Automatisk fredet
144/24	Hennum	Gravminne	25077	Automatisk fredet
142/2 144/24 145/4, 262,	Hennum	Veianlegg	118571	Automatisk fredet
144/39	Hennum nedre	Gravminne	48678	Automatisk

	nordre			fredet
	Hennum nedre nordre	Rydningsrøyslokalitet	9730	Uavklart
145/4 153/13	Hennum nedre nordre	Bosetning-aktivitetsområde	68397	Uavklart
145/4	Hennum nedre nordre	Rydningsrøyslokalitet	118585	Uavklart
144/9, 18	Hennum nordre nedre	Gravminne	29110	Automatisk fredet
142/2, 144/24, 145/4, 142/1	Hennum øvre søndre	Gravfelt	5922	Automatisk fredet
142/2	Hennum øvre søndre	Gravminne	118584	Automatisk fredet
142/1	Hennum øvre søndre	Gravminne	29104	Automatisk fredet
142/1	Hennum øvre søndre	Rydningsrøyslokalitet	29105	Uavklart
142/2, 144/28	Hennum øvre søndre	Røysfelt	29109	Uavklart
142/1	Hennum øvre søndre	Gravminne	31460	Automatisk fredet
142/6	Hennum øvre søndre	Røysfelt	120456	Ikke fredet
142/1	Hennum øvre søndre	Gravminne	77330	Automatisk fredet
142/1	Hennum øvre søndre	Rydningsrøyslokalitet	54747	Uavklart
170/1	Holtsmark	Kullfremstillingsanlegg	35318	Automatisk fredet
	Horn	Annen arkeologisk lokalitet	9738	Ikke fredet
191/5	Horn	Rydningsrøyslokalitet	120447	Uavklart
191/5	Horn	Rydningsrøyslokalitet	120439	Uavklart
191/5	Horn	Dyrkingsspor	120441	Uavklart
191/5	Horn	Veianlegg	120449	Ikke fredet
191/5	Horn	Gårdsanlegg	120434	Uavklart
21/3	Huseby	Gravminne	39109	Automatisk fredet
21/1	Huseby	Gravminne	62755	Automatisk fredet
21/3 1289/1	Huseby	Tradisjonslokalitet	39110	Automatisk fredet
1289/1 21/1	Huseby søndre	Bosetning-aktivitetsområde	119396	Uavklart
40/4	Hval	Kokegroplokalitet	87803	Automatisk fredet
40/3 m.fl.	Hval	Veianlegg	118112	Uavklart
179/1	Hørte	Annen arkeologisk lokalitet	19086	Uavklart
178/1, 7, 17, 32, 177/4, 6	Hørte	Tradisjonslokalitet	39135	Automatisk fredet

179/1	Hørte	Annen arkeologisk lokalitet	68405	Uavklart
179/1	Hørte	Annen arkeologisk lokalitet	75039	Uavklart
17/1 30/66	Høvik	Bosetning-aktivitetsområde	90268	Automatisk fredet
30/4	Høvik nordre	Gravminne	90270	Fjernet (aut. fredet)
17/5	Høvik Nordre	Dyrkingsspor	120491	Uavklart
126/1	Hårberg	Bosetning-aktivitetsområde	87796	Automatisk fredet
124/124 m.fl.	Hårberg	Gravfelt	87790	Automatisk fredet
126/5 148/5 148/4	Hårberg	Bosetning-aktivitetsområde	87795	Automatisk fredet
54/1, 47/1	Jaren	Gravminne	9713	Automatisk fredet
54/1	Jaren	Gravminne	11700	Automatisk fredet
82/1	Justad øvre	Veianlegg	118148	Ikke fredet
82/1	Justad øvre	Annen arkeologisk lokalitet	77322	Uavklart
55/2	Katterud/Helgerud	Bosetning-aktivitetsområde	87802	Automatisk fredet
186/2, 177/3	Kirkerud	Tradisjonslokalitet	77336	Ikke fredet
163/30	Kjenner	Rydningsrøyslokalitet	48687	Ikke fredet
118/1	Kovestad	Avkreftet kulturminne	75028	Ikke fredet
50/1	Lier prestegård	Veianlegg	118183	Uavklart
50/1	Lier prestegård	Annen arkeologisk lokalitet	62762	Ikke fredet
48/1 50/1	Lier prestegård	Gravminne	62763	Automatisk fredet
112/1	Linnes søndre	Bosetning-aktivitetsområde	77324	Uavklart
24/1	Linnes vestre	Annen arkeologisk lokalitet	75015	Ikke fredet
126/1 m.fl.	Lyngås	Veianlegg	118589	Automatisk fredet
74/6, 19, 21, 75/1, 2, 10	Mære søndre med Utengen	Annen arkeologisk lokalitet	19077	Ikke fredet
74/21 m.fl.	Mære vestre m.fl.	Veianlegg	118180	Automatisk fredet
139/7, 8, 10	Opsal nedre	Annen arkeologisk lokalitet	75031	Uavklart
138/12, 13, 40	Opsal nedre	Funnsted	29103	Uavklart
152/188	Ovenstad	Glass-keramikk-tegl produksjon	87785	Ikke fredet
64/ 1	Renskog nordre	Bosetning-aktivitetsområde	87801	Automatisk fredet
64/1	Renskog nordre	Kokegroplokalitet	87800	Automatisk

				fredet
156/9, 2	Rype	Gravminne	9732	Fjernet (aut. fredet)
156/ 1, 2 ,9, 16	Rype	Gravminne	58494	Automatisk fredet
157/1, 156/4	Rype	Gravfelt	29115	Automatisk fredet
156/4	Rype	Gravfelt	48681	Automatisk fredet
156/ 4	Rype	Gravminne	48682	Automatisk fredet
156/6, 12, 36	Rype	Gravminne	9736	Automatisk fredet
156/6	Rype	Utmarkskulturminner	118121	Uavklart
154/3, 6, 156/3	Rype	Veianlegg	118115	Uavklart
156/6	Rype	Gravminne	9734	Fjernet (aut. fredet)
156/1 m.fl.	Rype	Gårdsanlegg	117497	Automatisk fredet
156/6	Rype	Rydningsrøyslokalitet	117752	Uavklart
156/1, 2, 6, 9, 24	Rype	Gravfelt	9733	Automatisk fredet
45/1	Rød	Bosetning-aktivitetsområde	29089	Uavklart
80/3	Rød øvre	Annen arkeologisk lokalitet	62768	Uavklart
37/24	Sandaker midtre	Kokegroplokalitet	117808	Fjernet (aut. fredet)
37/ 3, 24 38/13	Sandaker vestre	Bosetning-aktivitetsområde	117807	Fjernet (aut. fredet)
51/1	Saue	Annen arkeologisk lokalitet	9711	Ikke fredet
51/1	Saue	Gravfelt	120357	Uavklart
122/1	Skjeggerud	Annen arkeologisk lokalitet	48674	Ikke fredet
164/2	Solberg vestre	Gravminne	39132	Uavklart
164/2	Solberg vestre	Bosetning-aktivitetsområde	48688	Uavklart
166/1, 5	Solberg vestre	Annen arkeologisk lokalitet	77335	Ikke fredet
158/1	Stabekk nedre	Bosetning-aktivitetsområde	87769	Automatisk fredet
158/1, 3	Stabekk nedre	Steinbrudd	87825	Uavklart
159/126 158/1, 3	Stabekk nedre	Rydningsrøyslokalitet	87826	Uavklart
158/1, 3	Stabekk nedre	Gårdsanlegg	117494	Uavklart
159/126 m.fl.	Stabekk nedre	Bosetning-aktivitetsområde	87781	Automatisk fredet
157/1	Stabekk øvre	Gravfelt	69848	Automatisk

				fredet
157/4, 7	Stabekk øvre	Rydningsrøyslokalitet	117507	Uavklart
157/7	Stabekk øvre	Kullfremstillingsanlegg	117504	Ikke fredet
157/1	Stabekk øvre	Gravfelt	48686	Automatisk fredet
157/1 m.fl.	Stabekk øvre	Veianlegg	118181	Uavklart
157/1	Stabekk øvre	Kullfremstillingsanlegg	117812	Ikke fredet
157/15	Stabekk øvre	Dyrkingsspor	39131	Automatisk fredet
157/1, 7	Stabekk øvre	Dyrkingsspor	119724	Automatisk fredet
43/2, 7, 17 49/3	Stein	Gravminne	62758	Automatisk fredet
43/2, 7	Stein	Rydningsrøyslokalitet	62757	Uavklart
102/1	Stokke søndre	Gravminne	39122	Automatisk fredet
102/1	Stokke søndre	Annen arkeologisk lokalitet	62771	Ikke fredet
102/1, 7, 8	Stokke søndre	Gravfelt	39123	Automatisk fredet
31/54, 63	Stoppen	Kokegroplokalitet	89267	Automatisk fredet
31/1, 11	Stoppen	Gravminne	9706	Automatisk fredet
31/11	Stoppen	Gravminne	41474	Automatisk fredet
173/1, 2, 3	Svang	Bosetning-aktivitetsområde	117747	Uavklart
173/1, 2, 3	Svang	Funnsted	117746	Uavklart
1177/1	Sylling	Tradisjonslokalitet	118385	Automatisk fredet
178/1, 7, 32 177/1	Sylling	Veianlegg	118386	Automatisk fredet
175/3 177/2	Sylling vestre	Funnsted	120497	Uavklart
136/4	Sørsdal	Gårdsanlegg	94800	Uavklart
70/1, 7	Torstad	Annen arkeologisk lokalitet	29096	Ikke fredet
192/1	Toverud	Tradisjonslokalitet	39136	Ikke fredet
122/1, 124/1	Tranby	Dyrkingsspor	29100	Uavklart
124/132	Tranby	Rydningsrøyslokalitet	116635	Uavklart
121/3	Tranby	Annen arkeologisk lokalitet	87830	Ikke fredet
124/1	Tranby	Gravminne	62772	Uavklart
124/131	Tranby	Dyrkingsspor	136377	Ikke fredet
124/1, 2, 3 m.fl.	Tranby	Forsvarsanlegg	116762	Ikke fredet
124/1	Tranby	Bergverk-gruveanlegg	116763	Ikke fredet
121/3, 48, 49	Tranby	Bosetning-aktivitetsområde	87829	Uavklart
145/57 m.fl.	Tranby	Dyrkingsspor	87791	Uavklart

124/132 126/3	Tranby	Veianlegg	87831	Uavklart
124/1	Tranby	Dyrkingsspor	116634	Uavklart
124/1	Tranby	Gravminne	130065	Automatisk fredet
124/132	Tranby	Veianlegg	116764	Ikke fredet
161/1	Tveiten	Rydningsrøyslokalitet	89156	Uavklart
162/1	Tveiten	Annen arkeologisk lokalitet	89161	Ikke fredet
149/9 162/1 150/5 m.fl.	Tveiten	Rydningsrøyslokalitet	87827	Uavklart
162/1 1018/1	Tveten ytre	Kokegroplokalitet	90280	Automatisk fredet
160/1	Ulven	Kullfremstillingsanlegg	120375	Ikke fredet
160/1	Ulven	Veianlegg	91451	Automatisk fredet
172/107, 112	Valstadlia	Kokegroplokalitet	117799	Fjernet (aut. fredet)
39/25 m.fl.	Vivelstad	Annen arkeologisk lokalitet	118414	Uavklart
71/2	Øksne	Gravminne	29097	Automatisk fredet
155/17, 19	Øvre Bø	Dyrkingsspor	136810	Uavklart
155/10, 17, 19	Øvre Bø	Gårdsanlegg	136796	Automatisk fredet
23/1	Åby	Annen arkeologisk lokalitet	29088	Uavklart
23/1	Åby	Bosetning-aktivitetsområde	90272	Uavklart

Vedlegg 2

– Nyere tids kulturminner, kulturvurderinger av enkeltobjekter.
Utfyllende informasjon finnes i originalrapporten på lier.kommune.no

Kulturminnevurdering 2008-2011

LIER KOMMUNE

Omfatter verneverdige kulturminner ca. 1537-1940
Omfatter ikke kulturminner i utmark

Utgave: HOVEDLISTE
Sortering: Adresse

Registrering og vurdering er utført av
***Jo Sellæg**, rådgiver i bygningsvern*

Koder Stil - Alder - Byggeår

Stil: R = Rokokko/barokk; L = Louis-seize; E = Empire; B= Biedermeier/senempire; S = Sveitserstil; Sb = Bur i lafteplank, sv.stil; H = Historisme; D = Dragestil; A = Art nouveau (rendyrket); J = Byggmester-Jugend; N = Romantisk barokk/rok/kls; K = 1920-års klassisisme; F = Funksjonalisme; M = Modernisme; U = Ubestemt/ikke entydig; T = Tilpasning/kopiering

Alder: Århundre (2 siffer) + kvartil (1 siffer)

Byggeår 1: Når byggeår/periode er kjent.
2: c=ca. / å = årene / ? = usikkert. **3:** Kilde (kode over tilh.).

Koder Kriterier for vern

Vurderingsnivåer: S = Svært høy, H = Høy, M = Middels, L = Lav

Vurdering av enkeltobjekter:

Kunstnerisk/arkitektonisk (1): Identitet/symbolverdi (2): Historisk/pedagogisk (3): Miljøverdi/strøksverdi (4): Representativitet (5): Autentisitet (6): Sjeldenhet (7): Tilstand (8): Alder (9):

Koder Vernestatus:

F = Fredet etter
A = Svært høy verneverdi
B = Høy verneverdi.
C = Middels verneverdi.

Kulturmiljøer

Miljøer beskrevet i prosjektrapport. Foreslås regulert til bevaring.

Kulturmiljø:

Verneverdig kulturmiljø:

Identifikasjon av enkeltobjekter:								***Registrering av faktisk forhold:***																	
Adresse: Gate/vei:	*Nr.:*		*Gårdsnr.:*	*Bruksnr.:*		*Betegnelse:*	*Bygnings-nummer:*	*Funksjon opprinnelig:*	*Eksist. vern.:*	*Stil:*	*Alder:*	*Byggeår: 1*	*2*	*3*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*Saml.:*	*Vernestatus OBJEKT:*
42/24			0042	024		Berghaug	160883294	hytte		U	192				L	L	L	L	L	M	L	H	L	L	
42/32			0042	032		Skogstua	160883383	hytte		U	192				L	L	L	L	L	M	L	H	L	L	
42/44			0042	013		Gudbjørgplassen	160883324	hytte		U	191				L	L	L	L	L	M	L	H	M	L	
Alv Johnsens vei	001		014	065		Toppen	160877626	bolighus		K	191				M	L	L	M	M	L	L	H	M	L	
Alv Johnsens vei	003		014	060		Kjølstad	160877642	bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L	
Alv Johnsens vei	004		014	054		Solvang	160877510	bolighus		K	191	1921		R	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L	
Alv Johnsens vei	004		014	054		Solvang	160877502	uthus		U	191				L	L	L	L	M	H	L	H	M	L	
Askveien	002		0062	004			13039968	bolig		S	191				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L	
Askveien	004		0062	001		Landfall	0	bolig	S	S	184	1878		G	M	M	M	H	H	M	M	H	M	H	B
Askveien	004		0062	001		Landfall	160882336	bur		S	191	1907		B	M	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B
Askveien	004		0062	001		Landfall	0	1		S	191	1916		B	L	L	L	H	H	H	L	H	M	M	C
Askveien	004		0062	001		Landfall	0	2	fjøs	S	S	184	1885		S	L	L	L	H	H	M	H	M	M	C
Askveien	018		0059	007		Ask Søndre	160882212	låve		U	192	1934		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L	
Askveien	028		0060	004		Ask Nordre	160882018	bolig		T	191	1924		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L	
Askveien	034		0059	008		Ask Søndre, Askhaga	0	bolig	S	U	183				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L	
Askveien	034		0059	008		Ask Søndre, Askhaga	0	låve	S	U	191	1912		B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	L	
Askveien	035		0059	001		Ask Søndre	0	bolig	S	U	182				L	L	M	H	H	M	H	H	H	H	B
Askveien	035		0059	001		Ask Søndre	uten nr.	grisehus		U	192				L	L	L	L	M	H	M	L	L	L	
Askveien	035		0059	001		Ask Søndre	160918993	bryggerhus	S	U	184	1881		B	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B
Askveien	035		0059	001		Ask Søndre	0	1	låve	S	U	192	1943		B	L	L	L	H	H	H	M	H	L	M	C
Askveien	035		0059	001		Ask Søndre	0	2	fjøs	S	U	191	1914		B	L	L	L	H	H	H	H	M	M	M	C
Askveien	039		0059	005		Ask Søndre	0	bolig	S	T	182				L	M	M	L	L	L	H	H	H	M	C
Askveien	039		0059	005		Ask Søndre	160882034	låve		U	192	1936		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L	
Askveien	040		0059	010		Ask Søndre, Askåsen	0	bolig	S	U	173	1756		E	L	L	M	L	L	L	H	H	H	M	C
Avstikkeren	004		159	015		Lille Heia	160867639	bolighus		M	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L	
Baches vei	003		015	002		Fagertun	140430765	bolighus	S	S	184	1878		R	H	H	H	M	H	M	M	H	M	H	B
Baches vei	005		015	002		Fagertun	140430773	uthus	S	S	184	1878		R	M	H	M	H	H	M	M	H	M	H	B
Baches vei	005		015	002		Fagertun	160823437	uthus		S	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L	
Baches vei	010		015	106		Askum	160823364	bolighus		M	192				S	M	M	L	M	H	S	H	L	S	A
Baches vei	083		015	044		Nøste Østre	13036578	bolighus	S	S	184	1888		R	H	H	H	H	M	H	H	H	M	S	A
Baches vei	083		015	044		Nøste Østre	160880538	uthus		S	184				L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B
Baches vei	083		015	044		Nøste Østre	uten nr.	dukkestue		J	191				M	L	L	M	H	H	H	M	M	H	B
Baches vei	087		015	001		Nøste Østre	8044309	bolighus	S	U	183	1852		B	L	H	H	L	L	L	L	H	M	L	
Bakkerudveien	001		0193	001		Enger Østre	160870230	bolighus		S	191	1900		B	L	L	L	M	L	L	M	H	M	L	
Bakkerudveien	003		0193	001		Enger Østre	160870222	bolighus		K	191	1918			M	H	M	M	H	M	M	H	M	M	C
Bakkerudveien	003		0193	001		Enger Østre	140424846	bur	S	S	184	1888		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C
Bakkerudveien	009		0196	007		Bakkerud	0	bolig	S	T	183				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L	
Bakkerudveien	015		0196	025		Bakkerud Øvre	0	bolig	S	U	192	1941		B	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L	
Bakkerudveien	015		0196	025		Bakkerud Øvre	13025053	låve		S	192	1937		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L	
Bakkerudveien	021		0196	013		Sjåhit	0	bolig	S	U	183				L	L	M	L	H	L	M	M	M	M	C
Bakkerudveien	021		0196	013		Sjåhit	8041911	bolig		S	184	1880	c	E	L	L	L	L	H	M	M	H	M	M	C
Bakkerudveien	033		0196	001		Bakkerud Søndre, Tve	0	bolig	S	M	182			S	L	L	M	L	M	L	M	H	H	L	
Bakkerudveien	037		0196	004		Lappen, Tveiten	0	bolig	S	U	182	1830	c	B	L	L	M	L	H	L	M	H	H	M	C
Baneveien	000		0086	007			intet nr.	jernbanetrasse		U	191				L	M	H	L	M	M	H	M	M	H	B
Baneveien	014		0065	005		Egge	160838051	bolig		S	192				L	L	L	M	M	M	L	H	M	L	
Baneveien	016		0065	005		Egge	0	bolig	S	S	191	1900		B	M	M	M	M	H	M	M	H	M	H	B
Baneveien	018		0065	005		Egge	0	bur	S	S	191	1902		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C
Baneveien	020		0065	001		Egge	160839023	bolig		M	191	1956		B	L	M	L	L	M	L	L	H	L	L	
Baneveien	020		0065	001		Egge	160839066	bur		S	192	1930	å	B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L	
Baneveien	020		0065	001		Egge	160839058	enhetslåve		U	191	1921		B	L	L	L	L	H	M	L	M	M	L	
Baneveien	024		0067	004		Egge Mellom	160837470	bur	S	U	181				L	L	L	L	H	H	H	M	H	H	B
Baneveien	034		0065	022		Elverhøy	13029369	bolig		U	192	1928		E	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L	
Baneveien	052		0068	014		Egge Øvre, Utengen	160889438	bolig		S	192	1933		B	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L	
Baneveien	056		0068	015		Utenga	160889403	bolig		S	191	1907		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	M	C
Baneveien	065	A	0071	003		Elvestad	0	bolig	S	U	183				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L	
Baneveien	065	A	0071	003		Elvestad	160889284	enhetslåve		M	184	1890	c	B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	L	
Baneveien	067		0071	003		Elvestad	160889292	bryggerhus		U	184	1890	c	B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L	
Baneveien	080		0071	010		Holter	160889322	bolig		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L	
Baneveien	084		0071	007		Finnerud	0	bolig	S	U	184	1890	c	B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L	
Baneveien	087		0075	026		Meren Søndre	0	bolig	S	S	191	1904			L	M	M	L	M	L	L	M	M	L	
Baneveien	088		0075	016		Meren Søndre	160889586	bolig		K	192	1928		B	L	L	M	M	M	L	L	H	L	L	
Baneveien	088		0075	016		Meren Søndre	uten nr.	bur		Sb	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L	
Baneveien	088		0075	016		Meren Søndre	160889551	låve		K	192	1928		B	M	L	L	M	H	M	M	H	L	M	C
Baneveien	089		0075	014		Utenga	0	bolig	S	T	183	1860	c	S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L	
Baneveien	093		0074	003		Utenga	0	bolig	S	B	183	1850	c	B	M	L	M	L	H	M	H	H	M	H	B
Baneveien	093		0074	003		Utenga	uten nr.	enhetslåve		U	184	1900	c	B	L	L	L	L	L	L	L	M	M	L	
Baneveien	100		0075	004		Nordalholmen	0	bolig	S	U	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L	
Baneveien	120		0074	036		Kortnes	0	bolig	S	U	184				L	L	L	L	M	L	M	H	M	L	

Baneveien	158		0077	026		Rønningen	160887699		bolig		U	191				L	L	L	H	M	L	H	M	M	C		
Baneveien	158		0077	026		Rønningen	uten nr.		bryggerhus		U	191				L	L	L	M	H	L	M	M	L			
Baneveien	158		0077	026		Rønningen	160887672		fjøs		U	191				L	L	L	L	M	L	H	M	L			
Baneveien	168		0075	021		Roaldsrud	0		bolig	S	E	182	1835	c	S	L	L	M	L	H	M	M	H	H	M	C		
Baneveien	179		0081	001		Sjåstad	160835052		bolig		U	192	1943		B	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Baneveien	179		0081	001		Sjåstad	0		låve	S	U	184	1895		B	L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Baneveien	192		0080	004		Rød Øvre, Søhagan	160841346		bolig		S	184	1898		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Baneveien	204		0080	010		Elvely	160841796		bolig		F	192	1938			L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Baneveien	205		0080	017			8045690		bolig		U	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Baneveien	206		0080	013			160841788		bolig		F	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Baneveien	211		0081	049		Fredheim	13041075		bolig		F	192				L	L	L	L	H	L	L	H	L	L			
Baneveien	237		0083	010		Soli	160840935		bolig		S	191				L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Baneveien	237		0083	010		Soli	160840943		uthus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Baneveien	238		0083	018		Fagerhus	160840854		bolig		S	191	1910			L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Baneveien	272		0089	002		Kulberg	160893796		bolig		S	191	1924		B	L	L	M	L	M	L	L	H	M	M	C		
Baneveien	272		0089	002		Kulberg	160893788		enhetslåve		U	192	1936		B	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Baneveien	290		0087	002		Rønningen	160894008		enhetslåve		S	191	1911		B	L	L	L	L	H	M	M	H	M	L			
Baneveien	296		0169	004		Broengen	160891823		bolig		S	181	1900		B	L	L	M	M	M	M	L	H	M	M	C		
Baneveien	296		0169	004		Broengen	uten nr.		uthus		U	192	1940		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Baneveien	296		0169	004		Broengen	uten nr.		bur		U	183				L	L	L	M	H	M	M	M	M	M	C		
Baneveien	304		0086	009		Fossum	160892684		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	M	M	L			
Bekkeliveien	001		0167	005		Vamstad	160892870		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Bekkeliveien	001		0167	005		Vamstad	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	M	L	M	M	L			
Bekkeliveien	004		0167	017		Vang	160892951		bolig		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Bekkeliveien	005		0167	014		Ringvold	160893001		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Bergflødtvegen	009		055	065		Helgerud	140430056		bolighus		S	191	1903		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Bergflødtvegen	010		055	022		Helgerud	160827734		bolighus	S	U	184				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Bergflødtveien	002		048	026		Nyborg	8036632		bolighus		J	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Bergflødtveien	006		048	027		Mølberg	160828412		bolighus		J	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Bergflødtveien	006		048	027		Mølberg	160828420		uthus		M	192				L	L	L	L	H	M	M	H	L	L			
Bergflødtveien	008		055	002		Helgerud Nedre	140429503		bolighus	S	S	183	1869		S	L	M	M	H	H	M	M	H	M	H	B	08: Jaren/Helgerud	B
Bergflødtveien	008		055	002		Helgerud Nedre	140429511		bryggerhus	S	S	183	1853	?	S	L	L	L	H	M	M	M	H	M	H	B	08: Jaren/Helgerud	B
Bergflødtveien	008		055	002		Helgerud Nedre	160827807		enhetslåve		S	191	1910		B	L	M	L	H	H	H	M	H	M	H	B	08: Jaren/Helgerud	B
Bergflødtveien	008		055	002		Helgerud Nedre	160827793		stall?		S	191				L	L	L	M	H	H	H	H	M	H	B	08: Jaren/Helgerud	B
Bergflødtveien	008		055	002		Helgerud Nedre	160827785		bur		Sb	191	1922		B	M	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	08: Jaren/Helgerud	B
Bergflødtveien	008		055	002		Helgerud Nedre	160827777		uthus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		08: Jaren/Helgerud	B
Bergflødtveien	030		0055	005		Østdal	140429457		bolighus	S	U	184	1897		S	L	M	L	M	M	L	L	H	M	L			
Bergflødtveien	030		0055	005		Østdal	uten nr.		bryggerhus		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Bergflødtveien	030		0055	005		Østdal	160825758		låve		U	191				L	L	L	M	H	H	M	M	M	L			
Bergflødtveien	030		0055	005		Østdal	160825766		uthus		U	191				L	L	L	M	M	H	M	M	M	L			
Bergflødtveien	037		0055	001		Helgerud	140429562		bolighus	S	T	174	1796		B	L	M	M	M	M	L	H	H	H	H	B		
Bergflødtveien	037		0055	001		Helgerud	140429570		bur	S	U	182				L	L	L	M	H	H	M	H	H	H	B		
Bergflødtveien	037		0055	001		Helgerud	160913339		bryggerhus	S	U	174				L	L	L	M	H	H	H	L	H	M	C		
Bergflødtveien	041		0055	003		Helgerud	140429465		bolighus	S	K	182	1844		S	L	M	L	M	M	L	L	H	H	L			
Bergflødtveien	041		0055	003		Helgerud	140429473		bryggerhus	S	U	182	1844		S	L	L	L	M	H	H	H	H	H	H	B		
Bergflødtveien	041		0055	003		Helgerud	160827882		enhetslåve		U	192	1935		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Bergflødtveien	053		0056	001		Nordby	140428531		bolighus	S	U	174				L	H	M	H	H	M	H	H	H	H	B	20: Nordby	B
Bergflødtveien	053		0056	001		Nordby	140428582		vognskjul	S	U	184			S	L	L	L	H	H	H	M	M	M	M	C	20: Nordby	B
Bergflødtveien	053		0056	001		Nordby	140428574		enhetslåve	S	S	184	1899		S	L	M	L	H	H	H	M	H	M	H	B	20: Nordby	B
Bergflødtveien	053		0056	001		Nordby	140428566		bur	S	U	184				L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	20: Nordby	B
Bergflødtveien	053		0056	001		Nordby	140428558		drengestue	S	K	182				L	L	L	H	H	M	H	H	H	H	B	20: Nordby	B
Bergflødtveien	053		0056	001		Nordby	140428590		vognskjul	S	U	184			S	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B	20: Nordby	B
Bergflødtveien	061		0057	002		Åsen, Bergflødt	140429074		bolighus	S	T	183				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Bergflødtveien	066		0057	001		Bergflødt Søndre	140429023		bolighus	S	U	184	1883		S	L	M	L	H	L	L	L	H	M	M	C		
Bergflødtveien	066		0057	001		Bergflødt Søndre	140429058		bur	S	U	183				L	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B		
Bergflødtveien	066		0057	001		Bergflødt Søndre	uten nr.		bryggerhus	S	S	183				L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Bergflødtveien	066		0057	001		Bergflødt Søndre	140429066		enhetslåve	S	S	184	1899		S	L	L	L	H	H	M	L	H	M	M	C		
Bergflødtveien	069		0057	010		Bergflødt	160882484		behandlingshjem		S	191	1913		B	L	H	H	L	M	L	L	H	M	M	C		
Bergflødtveien	069		0057	010		Bergflødt	uten nr.		verksted		U	191	1917		L	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Bergflødtveien	069		0057	010		Bergflødt	160881755		lager		S	192	1920	å	B	L	M	H	L	H	H	H	H	L	H	B		
Bergflødtveien	069		0057	011			160882492		?		U	191				L	H	L	L	M	L	L	H	M	L			
Bergflødtveien	079		0057	009		Åsen	160881712		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Bergliveien	005		0117	008		Nyfjeld	160853417		bolig		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Bergliveien	007		0117	007		Bergli	160853425		bolig		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Brastadveien	001		093	010		Baargatun	160830700		bolighus		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Brastadveien	002		094	001		Ila Nedre	160830786		bolighus		S	191	1907		R	M	M	M	H	H	H	H	H	M	S	A		
Brastadveien	002		094	001		Ila Nedre	160830794		bryggerhus		S	192	1938		R	L	L	L	H	M	L	M	H	L	M	C		
Brastadveien	002		094	001		Ila Nedre	160832266		enhetslåve		U	192	1941		R	L	M	L	H	H	H	M	H	L	M	C		
Brastadveien	002		094	001		Ila Nedre	160832282		bur		Sb	191	1923		R	M	L	L	H	H	H	L	H	M	H	B		
Brastadveien	003		093	009		Vonheim	13033641		bolighus		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Brastadveien	005		093	011		Fredheim	160830735		bolighus		M	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Brastadveien	007		093	012		Linjevoll	160830743		bolighus		M	192	1938		R	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Brastadveien	008		050	226		Holmen I	160831405		bolighus		K	192				L	L	M	M	H	M	L	H	L	M	C		
Brastadveien	008		050	226		Holmen I	160831391		enhetslåve		S	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Brastadveien	012		094	002		Ila Øvre	140429996		bolighus	S	S	184	1896		S	M	L	H	M	H	H	M	H	M	H	B		
Brastadveien	012		094	002		Ila Øvre	160832304		uthus		U	192	1940		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Brastadveien	012		094	002		Ila Øvre	140430005		enhetslåve	S	S	184	1896		S	L	L	L	M	H	M	L	H	M	M	C		
Brastadveien	018		094	003		Ilabråten	140430021		bolighus	S	S	181	1820		S	L	L	M	L	H	M	M	H	H	M	C		
Brastadveien	020		094	004		Ilabråten	160832479		bolighus		U	192	1936		B	L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Brastadveien	020		094	004		Ilabråten	160832460		enhetslåve		S	192	1930	c	B	L	L	L	M	H	H	L	M	L	L			
Brastadveien	025		096	009		Haslum Vestre	160832320		bolighus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Brastadveien	025		096	009		Haslum Vestre	160832339		uthus		U	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Brastadveien	027		096	002		Haslum	8053650		bryggerhus		U	191	1910	c	B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Brastadveien	027		096	002		Haslum	160832347		enhetslåve		S	192	1933		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		

Brastadveien	029		096	005		Haslum	160832355		bolighus		S	184	1890		B	L	L	M	M	M	L	L	H	M	L			
Brastadveien	032		098	001		Brastad Nordre	8048762		bolighus		U	192	1949		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Brastadveien	032		098	001		Brastad Nordre	160832401		verksted		U	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Brastadveien	038		098	010		Nordli	160856807		bolighus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Brastadveien	038		098	010		Nordli	160856793		uthus		U	192				L	L	L	L	M	H	L	M	L	L			
Brastadveien	039		0098	007		Petraborg, Petersborg	0		bolig	S	U	184				L	M	H	L	L	L	M	H	M	L			
Brastadveien	047		0102	010		Sørli Nedre	0		bolig	S	S	184	1895		S	L	L	M	L	H	M	L	H	M	L			
Brastadveien	047		0102	010		Sørli Nedre	0		uthus	S	U	184	1895		S	L	L	L	L	H	H	L	L	M	L			
Brastadveien	052		0103	004		Solstad	160858060		bolig		M	193	1951		B	L	M	M	L	L	L	L	H	L	L			
Brastadveien	052		0103	004		Solstad	160858079		uthus		T	192	1928		B	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Brattbakken	005	A	095	080			160826630		bolighus		K	191	1922		L	M	M	H	M	H	H	M	H	M	H	B		
Brattbakken	005	B	095	081			160826649		bolighus		K	191	1922		L	M	M	H	M	H	H	M	H	M	H	B		
Brattbakken	007		095	084			160826665		bolighus		K	191	1922		L	L	M	H	M	M	L	M	H	M	M	C		
Brattbakken	009		095	083			160826673		bolighus		K	191	1922		L	L	M	H	M	H	M	M	H	M	M	C		
Brattbakken	011	A	095	085			160826703		bolighus		K	191	1922		L	L	M	H	M	M	L	M	H	M	M	C		
Brattbakken	011	B	095	086			160826703		bolighus		K	191				L	M	H	M	M	L	M	H	M	M	C		
Brurbergveien	007		0088	003		Brurberg	140426296		bur		S	184	1890		B	L	L	L	L	H	H	M	H	M	M	C		
Brurbergveien	008		0088	003		Brurberg	0		bryggerhus	S	S	184	1898		B	L	L	L	L	H	H	M	H	M	H	B		
Brurbergveien	016		0088	007		Brurberg	160893915		bolig		U	191	1920	c	B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Brurbergveien	016		0088	007		Brurberg	160893907		låve		U	191	1920	c	B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Brurbergveien	017		0088	009		Linløkka, Bakkely	160893885		bryggerhus		S	191	1913		B	L	L	L	L	H	H	M	M	M	M	C		
Brurbergveien	020		0088	008		Muggerud	13042268		bur		S	191				L	L	L	L	L	M	L	H	M	L			
Brurbergveien	020		0088	008		Muggerud	160893923		bolig		S	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Brurbergveien	024		0088	030			160893869		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	M	C		
Brurbergveien	032		0089	001		Kulberg	160893729		bolig		T	191	1913		B	L	L	M	L	M	L	H	H	M	L			
Brurbergveien	032		0089	001		Kulberg	160893753		bur		S	191				L	L	L	L	H	H	M	H	M	M	C		
Brurbergveien	038		0089	003		Kulberg	140426245		bolig	S	E	183	1852		B	L	L	M	L	H	L	H	H	M	M	C		
Brurbergveien	042		0089	004		Kulberg	140426210		bolig	S	U	183	1862		B	L	L	M	M	M	L	M	H	M	L			
Brurbergveien	042		0089	004		Kulberg	0		bur	S	U	183	1862		B	L	L	L	M	L	M	M	H	M	L			
Brurbergveien	042		0089	004		Kulberg	160893702		enhetslåve		S	191	1922		E	L	L	L	M	H	H	M	H	M	L			
Brurbergveien	046		0090	001		Korsrud	140426180		bolig	S	S	182			S	M	L	M	L	M	M	H	M	H	M	C		
Bråtasvingen	003		0100	010		Nyborg	160855509		bolig		S	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Bråtaveien	001		0161	001		Sagvollen	0		bolig	S	S	183	1850	å	E	L	M	H	M	M	M	H	H	M	M	C		
Bråtaveien	001		0161	001		Sagvollen	160867671		bur		Sb	192	1949		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Bråtaveien	001		0161	001		Sagvollen	160867698		enhetslåve		U	192	1934		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Bråtaveien	006		0161	004		Vestby	0		bolig	S	S	191	1920	c	E	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Bråtaveien	019		0163	002		Kjenner	8041989		bolig		U	182				L	L	M	L	L	L	M	H	H	M	C		
Bråtaveien	019		0163	002		Kjenner	160897074		bryggerhus		U	183				L	L	L	L	H	H	S	H	H	S	A		
Bråtaveien	023		0163	005		Kjenner	0		sidebygning		U	191	1913		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Bråtaveien	023		0163	005		Kjenner	uten nr.		bur		Sb	191	1918		B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	M	C		
Buttedalsveien	003		0129	001		Buttedal	0		bolig	S	S	174	1794		E	M	H	H	M	H	H	H	H	H	S	A		
Buttedalsveien	003		0129	001		Buttedal	0		bur	S	U	174	1790	c	G	L	L	L	M	H	H	H	H	H	H	B		
Buttedalsveien	003		0129	001		Buttedal	0		bryggerhus	S	S	184	1880		S	L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C		
Buttedalsveien	003		0129	001		Buttedal	0		enhetslåve	S	U	184	1892		S	L	M	L	M	M	L	L	H	M	L			
Bøveien	004		154	004		Ekeberg	160863870		bolighus		M	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	004		154	004		Ekeberg	160863889		bolighus		M	192	1939		R	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	004		154	004		Ekeberg	160863862		enhetslåve		U	192	1940		R	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	020		154	009		Haugen	160863943		bolighus		M	192	1940		R	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	020		154	009		Haugen	160863951		garasje		M	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	038		154	003		Ekeberg	160900067		bolighus		U	192	1930	c	B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	038		154	003		Ekeberg	160900083		låve		U	192	1930	c	B	L	L	L	L	M	M	L	M	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	042		156	006		Rype, Vestenga	140433799		bolighus	S	U	183			B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	042		156	006		Rype, Vestenga	160900040		enhetslåve		U	191	1919		B	L	L	L	L	H	M	L	H	M	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	044		156	006		Rype, Vestenga	160900059		bolighus		U	191	1922		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	052		155	001		Bø Nedre	160899662		bolighus		U	191	1903		B	L	M	M	M	M	L	L	H	M	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	052		155	001		Bø Nedre	160899689		bolighus		J	191	1903		B	L	L	L	M	H	H	L	M	M	M	C	17: Lierskogen	C
Bøveien	052		155	001		Bø Nedre	160899670		enhetslåve		U	192	1925		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	054		155	003		Bø Øvre	140433624		bolighus		U	192	1934		B	L	M	M	M	L	L	M	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	054		155	003		Bø Øvre	160899697		enhetslåve		U	192	1934		B	L	L	L	M	M	L	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	061		155	004		Bøhagen	140433632		bolighus		U	192	1925		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	061		155	004		Bøhagen	160899778		enhetslåve		U	192	1928		B	L	L	L	L	H	M	L	H	M	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	061		155	004		Bøhagen	uten nr.		skur		U	191				L	L	L	L	H	H	M	L	M	L		17: Lierskogen	C
Bøveien	070		155	011		Bøbrenna	140433837		bolighus	S	U	183				L	L	L	L	M	L	H	H	M	M	C	17: Lierskogen	C
Bøveien	070		155	011		Bøbrenna	160898356		uthus		U	184				L	L	L	L	H	H	M	L	M	L		17: Lierskogen	C
Båhusveien	008	A	0122	003		Bjørkeli	160881194		bolig		S	191	1920	å	E	L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Båhusveien	016		0120	002		Overn, Båhus	160882174		bolig		U	192	1926		B	L	L	M	L	L	L	L	H	L	L			
Båhusveien	016		0120	002		Overn, Båhus	8036748		fjøs		U	191				L	L	L	L	M	L	L	L	M	L			
Båhusveien	019		0120	001		Auvi	160897260		bolig		E	181				L	L	M	L	H	L	H	H	H	H	B		
Båhusveien	019		0120	001		Auvi	0		enhetslåve	S	S	184	1896		E	L	L	L	L	H	H	M	H	M	H	B		
Cæsar Boecks gate	001		016	036		Fagernes	160823844		bolighus		S	191	1900	å	D	L	L	L	M	H	H	H	M	M	H	B	02: Lierstranda	C
Cæsar Boecks gate	026		016	040		Mosseheim	160823801		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Delekantbakken	003		0086	002		Delekant	0		bryggerhus		U	183				L	M	L	M	L	L	M	H	M	L			
Delekantbakken	005		0086	002		Delekant	0		bolig		U	173				L	M	M	M	M	L	M	H	H	M	C		
Delekantbakken	023		0086	045		Heimtun	160892366		bolig		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Delekantbakken	024		0086	022		Haug	160892404		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Delekantbakken	025		0086	026		Solhaug	160892382		bolig		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Delekantbakken	025		0086	026		Solhaug	160892390		uthus		U	191				L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Delekantbakken	026		0086	025		Fagertun	160892439		bolig		J	192				M	L	L	L	H	M	M	H	L	M	C		
Delekantbakken	027		0086	027		Bækkeli	160892471		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Delekantbakken	027		0086	027		Bækkeli	160892463		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Delekantbakken	030		0086	010		Solbakken pleiehjem	160892560		institusjon		U	191	1905		E	L	M	M	L	L	L	M	M	M	L			
Delekantbakken	034		0086	024		Birkelund	uten nr.		bur		Sb	191				L	L	L	L	L	H	M	H	M	M	C		
Drammensveien	228		0162	008		Bekkeli	160909854		bolig		J	191				L	L	M	L	M	M	L	H	M	L			
Drammensveien	228		0162	008		Bekkeli	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	M	M	M	L			

Drammensveien	247		0162	013		Libak	160866837		bolig		S	191				L	L	L	M	L	L	H	M	L				
Drammensveien	264		0161	002		Nordli	160866977		bolig		S	184				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Drammensveien	265		0161	016		Elverhøi	160867272		forretningsgård		S	183				L	H	L	L	H	M	M	H	M	M	C		
Drammensveien	267		0161	016		Elverhøi	0		forretningsgård	S	S	191	1905	c	R	L	H	M	L	H	L	M	H	M	L			
Drammensveien	273		0161	008		Vang	160867302		bolig		S	192	1920	å		L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Drammensveien	294		0158	002		Stabekk Nedre	0		bolig	S	S	183	1870	c	B	L	L	M	L	M	M	L	H	M	L			
Drammensveien	294		0158	002		Stabekk Nedre	160868171		bur		S	191	1920		B	L	L	L	L	H	H	H	H	M	M	C		
Drammensveien	294		0158	002		Stabekk Nedre	0		enhetslåve	S	S	183	1870	c	B	L	L	L	L	M	H	M	H	M	M	C		
Drammensveien	305		0158	002		Stabekk Nedre/Høgda	0		hytte	S	S	184	1890	å	S	L	L	L	L	H	H	H	H	M	H	B		
Drammensveien	309		0158	006		Sollia	160868309		hytte		U	192				L	L	L	L	L	M	M	H	L	L			
Drammensveien	309		0158	006		Sollia	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Drammensveien	311		0158	005		Skautun	160868325		hytte		F	192				L	L	L	L	L	M	M	H	L	L			
Eikdamsveien	005		0043	003		Steinsbråten	140429945		bolighus	S	U	191	1910		G	L	L	M	L	H	M	H	H	M	H	B		
Eikseterveien	012		0070	002		Torstad, Torstadbråten	140428329		bolig	S	U	183				L	L	L	L	M	L	M	H	M	L			
Ekebergveien	005		154	001		Ekeberg	uten nr.		smie	S	U	182			G	L	L	L	L	H	M	S	M	H	H	B	17: Lierskogen	C
Ekebergveien	005		154	001		Ekeberg	140433993		bryggerhus		U	192	1933		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Ekebergveien	005		154	001		Ekeberg	160899824		bur		Sb	191	1911		B	M	L	L	L	H	H	M	H	M	M	C	17: Lierskogen	C
Elvebakken	002		156	018		Heiabakken	21943169		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Engaveien	005		0099	001		Brastad Øvre	0		bolig	S	S	183	1870		B	L	L	M	M	H	L	L	H	M	M	C		
Engaveien	005		0099	001		Brastad Øvre	160857560		sidebygning		S	191	1905		B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	M	C		
Engaveien	005		0099	001		Brastad Øvre	160857579		bur		Sb	192	1942		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Engaveien	008		0101	001		Enga	0		bolig	S	S	183	1860		B	M	L	M	M	H	M	M	H	M	H	B		
Engaveien	008		0101	001		Enga	160857668		enhetslåve		S	191	1903		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Engaveien	008		0101	001		Enga	160857676		bur		Sb	192	1943		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Engaveien	009		0102	001		Stokke Søndre	8037108		bolig		M	192	1952		B	L	L	M	L	M	M	L	H	L	L			
Engaveien	009		0102	001		Stokke Søndre	160857714		låve		U	192	1940	c	B	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Engaveien	009		0102	001		Stokke Søndre	160857706		bur		U	192	1940		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Eriksrudveien	020		0059	011		Eriksrudbråten	160881941		bolighus		S	191	1919		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	M	C		
Eriksrudveien	020		0059	011		Eriksrudbråten	160881968		låve		U	191	1921		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	M	C		
Eriksrudveien	024		0058	010		Eriksrud	160881917		bolighus		S	182				L	L	L	M	L	L	M	H	H	M	C		
Eriksrudveien	024		0058	010		Eriksrud	160881909		enhetslåve		U	184	1894		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Eriksrudveien	030		0058	003		Eriksrud	140428752		bolighus	S	U	181	1824		G	L	M	L	M	H	L	H	H	H	H	B		
Eriksrudveien	030		0058	003		Eriksrud	140428760		bryggerhus		U	192	1940		B	L	L	L	M	H	M	M	M	L	M	C		
Eriksrudveien	030		0058	003		Eriksrud	160881887		bur	S	U	183				L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Eriksrudveien	030		0058	003		Eriksrud	160881895		enhetslåve		U	191	1919		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Eriksrudveien	035		0058	027			13038066		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Eriksrudveien	041		0058	001		Eriksrud	160881852		bolighus		S	192	1926		B	L	M	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Eriksrudveien	041		0058	001		Eriksrud	140428787		bur		S	193	1870		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Eriksrudveien	041		0058	001		Eriksrud	140428779		enhetslåve	S	U	184	1875	c	S	L	L	L	M	H	M	L	H	M	M	C		
Finnemarksveien	006		0081	087		Kokstad	140427020		bolig		S	184				L	L	L	L	H	L	M	H	M	M	C		
Finnemarksveien	006		0081	087		Kokstad	uten nr.		uthus		U	184				L	L	L	L	H	M	L	H	M	M	C		
Finnemarksveien	011		0081	021		Midtbråtan	140427063		bolig	S	U	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Finnemarksveien	022		0081	069		Lundheim	80477707		hytte		M	192				L	L	L	L	H	H	M	H	L	L			
Finnemarksveien	024		0081	020		Nordbråtan	160893249		bolig		S	191	1910		E	L	L	L	M	H	M	L	H	M	L			
Finnemarksveien	024		0081	020		Nordbråtan	160893222		uthus		U	192	1943		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Fiskerveien	010		0081	031		Fisker	8037299		bolig		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Fjellsveien	000		0136	010		Fjell	0		bolig	S	S	183				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Fjellsveien	015		0136	008		Fjell	0		bolig	S	U	174				L	L	M	H	H	M	H	H	H	H	B		
Fjellsveien	015		0136	008		Fjell	uten nr.		uthus		U	192	1940		B	L	L	L	H	H	H	L	H	L	M	C		
Fjordsvingen	002	A	0115	143			uten nr.		bolig		N	191	1917	c	D	H	H	H	L	H	H	H	H	M	H	B		
Fosslia	002		095	003		Fossli	160826843		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Fosslia	002		095	003		Fossli	8036144		uthus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Fosslia	003		095	088			160826835		bolighus		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Fosslia	005		095	043			160826827		bolighus		F	192				M	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C		
Fosslia	007		095	044			160826819		bolighus		M	192				M	L	L	L	H	M	L	H	L	M	C		
Fossveien	017		095	097			160826479		bolighus		K	191				H	H	H	M	H	H	M	H	M	H	B		
Fossveien	017		095	097			160826487		garasje		K	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Fossveien	019		095	079		Bakkane, Dannemark	140429406		bolighus	S	S	183	1870		R	M	L	L	M	H	M	M	H	M	H	B		
Fossveien	019		095	079		Bakkane, Dannemark	uten nr.		hønsehus		J	191				L	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B		
Fossveien	023		095	098			13039666		bolighus		F	192	1937		R	H	M	M	L	H	H	M	H	L	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Fossveien	025		095	134		Foss	140429422		sidebygning	S	U	183				L	L	M	H	M	L	M	H	M	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Fossveien	025		095	134		Foss	140429414		bolighus	S	L	181	1808		S	M	S	H	M	H	H	H	H	H	S	A	12: Foss/Lier Asyl	B
Fruktveien	011		0028	009		Valle Lille	0		bolig	S	S	184	1891		S	M	M	L	L	H	H	M	H	M	S	A		
Frydenlund	003		018	038		Østli	8050902		bolighus		K	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Frydenlund	005		018	039		Sundby	160821795		bolighus		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Frydenlund	005		018	039		Sundby	160821787		uthus		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Frydenlund	019		018	024		Dalheim	160821647		bolighus		U	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Frydenlund	021		018	026		Vestby	8039488		bolighus		U	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Frydenlund	023		018	025		Solstad	160821620		bolighus		U	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Frydenlund	025		018	028		Granlund	8040974		bolighus		U	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Frydenlund	027		018	031		Solvang	160821574		bolighus		U	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Frydenlund	027		018	031		Solvang	160821582		uthus		U	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Frydenlund	029		018	032		Becher	160821566		bolighus		U	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Frydenlund	031		018	029		Lia	160821523		bolighus		U	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Frydenlund	033		018	027		Sørli	160821515		bolighus		S	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Frydenlund	038		018	045		Vestheim	160821434		bolighus		S	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Fuglerudsvingen	002		0185	020			13024936		skole		S	191	1915		G	M	H	H	M	H	H	H	H	M	H	B		
Fuglerudsvingen	002		0185	020			uten nr.		uthus		S	191	1915		G	L	M	L	M	H	H	H	H	M	H	B		
Fuglerudsvingen	006		0185	009		Signesminde	8040176		bolig		U	183				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Fuglerudsvingen	014		0185	005		Fuglerud	0		bolig		T	192	1947		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Fuglerudveien	007		0131	025		Heimenga, Nordal	0		bolig	S	U	183			S	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Fuglerudveien	021		0132	004		Fuglerud Yttre	160889713		sidebygning		S	192	1931		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Fuglerudveien	023		0132	004		Fuglerud Yttre	0		bolig	S	S	183	1865		B	L	L	M	M	M	M	M	H	M	M	C		
Fuglerudveien	023		0132	004		Fuglerud Yttre	160889721		bur		S	191	1922		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		

Fuglerudveien	036		0129	004		Lamyra, Buttedalsand	0		bolig	S	U	191	1910		B	L	L	M	L	L	L	H	M	L				
Fuglerudveien	038		0129	004		Lamyra, Buttedalsand	uten nr.		uthus		U	181				L	L	L	L	M	M	M	H	H	M	C		
Fuglerudveien	038		0129	004		Lamyra, Buttedalsand	160889527		låve		S	192	1925		B	L	L	L	L	M	M	M	H	L	L			
Fuglerudveien	038		0129	004		Lamyra, Buttedalsand	160889535		bur		Sb	192	1931		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Funnesdalveien	005		0128	001		Klemmetsdal Nordre	0		bur	S	S	184	1890		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Funnesdalveien	005		0128	001		Klemmetsdal Nordre	0		bolig	S	E	183	1860	c	B	L	M	M	H	M	L	M	H	M	H	B		
Funnesdalveien	005		0128	001		Klemmetsdal Nordre	0		bryggerhus	S	S	183	1860	c	S	L	L	L	H	M	M	M	H	M	H	B		
Funnesdalveien	007		0128	003		Klemmetsdal Søndre	0		bolig	S	S	183	1850	c	B	L	M	M	H	M	L	M	H	M	H	B		
Funnesdalveien	007		0128	003		Klemmetsdal Søndre	0		bur	S	S	191	1900	c	B	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B		
Funnesdalveien	010		0130	002		Funnesdal	160889772		utløe	S	S	184				L	L	L	L	M	H	M	M	M	L			
Funnesdalveien	010		0130	002		Funnesdal Nordre	0		bur		S	182	1845	c	B	L	L	L	H	H	H	M	M	H	H	B	22: Funnesdal	B
Funnesdalveien	010		0130	002		Funnesdal Nordre	0		bolig	S	S	184				L	M	M	H	H	M	M	H	M	M	C	22: Funnesdal	B
Funnesdalveien	010		0130	002		Funnesdal Nordre	0		bryggerhus	S	U	182	1845	c	B	L	L	L	H	M	M	M	H	H	H	B	22: Funnesdal	B
Funnesdalveien	010		0130	002		Funnesdal Nordre	160890436		enhetslåve		S	192	1925		B	L	M	L	H	H	H	L	H	L	H	B	22: Funnesdal	B
Funnesdalveien	010		0130	002		Funnesdal Nordre	160913606		smie		U	191				L	L	M	H	M	H	H	H	M	H	B	22: Funnesdal	B
Funnesdalveien	011		0130	001		Funnesdal Søndre	0		bolig	S	E	183	1868		B	L	M	M	H	H	L	H	H	M	H	B	22: Funnesdal	B
Funnesdalveien	011		0130	001		Funnesdal Søndre	160913614		bur	S	U	183	1868		B	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B	22: Funnesdal	B
Funnesdalveien	011		0130	001		Funnesdal Søndre	0		låve	S	U	191	1923		B	L	M	L	H	H	H	M	H	M	H	B	22: Funnesdal	B
Funnesdalveien	016		0128	008		Klemetsdal, Rundtom	0		bolig	S	S	183	1860	c	L	L	L	M	M	H	H	L	M	M	L			
Funnesdalveien	016		0128	008		Klemetsdal, Rundtom	160889780		låve		U	191	1918		B	L	L	L	M	H	H	L	L	M	L			
Funnesdalveien	016		0128	008		Klemetsdal, Rundtom	160889802		sidebygning		U	192				L	L	L	M	H	H	M	L	L	L			
Furusetveien	001		0115	010		Solvang	160854596		bolig		S	191	1916		E	M	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Furusetveien	001		0115	010		Solvang	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Gamle Drammensvei	000		158	001		Stabekk Nedre	140433489		bolighus	S	U	181				L	L	M	L	H	M	H	M	H	H	B		
Gamle Drammensvei	000		000	000			uten nr.		bro		U	191	1905	c		M	L	M	L	H	H	M	H	M	H	B		
Gamle Drammensvei	006		121	047			160868570		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	M	M	H	M	L		15: Gjellebekk	A
Gamle Drammensvei	006		121	047			160868589		garasje		U	192				L	L	L	L	M	H	L	M	L	L		15: Gjellebekk	A
Gamle Drammensvei	008		121	048			160868546		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	M	M	H	M	L		15: Gjellebekk	A
Gamle Drammensvei	009		124	002		Gjellebekk	140433802		bolighus	S	U	173	1756		B	L	M	M	L	M	L	M	H	H	M	C		
Gamle Drammensvei	009		124	002		Gjellebekk	21942472		enhetslåve		U	191	1907		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	012		121	002		Gamle Gjellebekk	160868503		bolighus		U	191				L	H	L	L	L	L	L	H	M	L		15: Gjellebekk	A
Gamle Drammensvei	012		121	002		Gamle Gjellebekk	160868538		bryggerhus		U	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L		15: Gjellebekk	A
Gamle Drammensvei	030		0163	036		Solgløtt	160860127		bolig		M	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Gamle Drammensvei	032		0163	036		Frydenhaug	160869097		bolig		M	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Gamle Drammensvei	032		0163	036		Frydenhaug	uten nr.		uthus		M	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Gamle Drammensvei	038		0163	028		Solhaug	160869054		bolig		M	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Gamle Drammensvei	042		0162	006		Nyborg	0		bolig	S	S	184	1892		S	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	042		0162	006		Nyborg	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	H	M	H	L	L			
Gamle Drammensvei	047		0162	001		Tveten Ytre	0		bolig	S	S	183	1869		S	L	L	M	L	L	L	M	H	M	M	C		
Gamle Drammensvei	050		0162	002		Tveten Ytre	0		bolig	S	E	181				L	L	M	L	H	M	H	H	H	H	B		
Gamle Drammensvei	054		0151	003		Tveitabråten	0		bolig	S	S	183	1863		E	L	L	M	L	M	L	M	H	M	M	C		
Gamle Drammensvei	057		0151	030		Østli	13040567		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	093		162	005		Tangen	160867418		bolighus		M	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C		
Gamle Drammensvei	101		152	185		Heia	140433454		bolighus	S	U	181				L	M	H	L	L	L	H	H	H	L			
Gamle Drammensvei	101		152	185		Heia	160867353		enhetslåve		U	191	1904		E	L	L	L	M	L	M	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	102		159	012		Heia Meieri	8053928		meieri		S	191	1902		G	M	H	M	M	H	H	H	H	M	H	B		
Gamle Drammensvei	103		159	013		Heien Handelsforenin	140433438		forretningsgård	S	U	184	1884		G	L	H	M	M	M	L	L	H	M	M	C		
Gamle Drammensvei	113		159	023		Lierskogen kapell	13040001		kapell		M	192	1936		D	M	S	H	L	M	H	H	H	L	H	B		
Gamle Drammensvei	114		159	026		Elvestad	160867566		bolighus		F	192				M	L	L	L	H	M	L	H	L	M	C		
Gamle Drammensvei	114		159	026		Elvestad	160867574		garasje		M	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Gamle Drammensvei	125		159	009		Heia	21939560		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	129		159	008		Heia	160867779		uthus		U	191				L	L	L	L	L	M	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	139		159	014		Solvang	160867876		bolighus		U	192	1937		B	L	M	L	M	L	L	L	H	L	L			
Gamle Drammensvei	139		159	014		Solvang	160867884		enhetslåve		U	192	1935		B	L	L	L	M	H	H	M	H	L	M	C		
Gamle Drammensvei	156		159	010		Sørli	160867965		bolighus		U	184	1895		R	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	156		159	010		Sørli	160867973		bryggerhus		U	192	1925		R	L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Gamle Drammensvei	156		159	010		Sørli	160868007		låve		U	191	1920		R	L	L	L	M	H	M	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	164		158	001		Stabekk Nedre	140433497		bolighus	S	U	183				L	M	M	M	M	L	M	H	M	M	C		
Gamle Drammensvei	164		158	001		Stabekk Nedre	160864672		enhetslåve		S	192	1927		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Gamle Drammensvei	165		157	030		Solbakk	160864613	1	bolighus		U	191	1924		R	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	165		157	030		Solbakk	160864613	2	bolighus		U	192	1928		R	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	165		157	030		Solbakk	160864621	1	låve		U	192	1925		R	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Gamle Drammensvei	165		157	030		Solbakk	160864621	2	bur		Sb	192	1943		R	L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Gamle Drammensvei	181		157	008		Vestli	160864761		bolighus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Gamle Drammensvei	181		157	008		Vestli	160864788		låve		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Gamle Ringeriksvei	045		0142	002		Hennum Øvre Søndre	0		bur	S	S	184	1890		B	L	L	L	H	H	H	M	M	M	H	B	21: Dalenga	B
Gamle Ringeriksvei	045		0142	002		Hennum Øvre Søndre	0		fjøs	S	S	191	1895	c	B	L	L	L	H	M	H	M	M	M	M	C	21: Dalenga	B
Gamle Ringeriksvei	045		0142	002		Hennum Øvre Søndre	0		bryggerhus	S	E	181	1828		S	L	L	L	H	H	H	H	H	H	S	A	21: Dalenga	B
Gamle Ringeriksvei	045		0142	002		Hennum Øvre Søndre	0		bolig	S	U	181	1827		B	L	M	M	H	M	M	H	H	H	H	B	21: Dalenga	B
Gamle Ringeriksvei	049		0131	004		Nordal	0		bolig	S	U	184			S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Gamle Ringeriksvei	054		0144	005		Hennum Nedre, Klink	160836717		bolig		K	191	1900		B	L	L	M	L	M	M	L	H	M	L			
Gamle Ringeriksvei	054		0144	005		Hennum Nedre, Klink	160836652		bur		B	183				M	L	L	L	H	H	H	H	M	H	B		
Gamle Ringeriksvei	054		0144	005		Hennum Nedre, Klink	160836644		enhetslåve		S	192	1932		B	L	L	L	L	M	M	L	M	L	L			
Gamle Ringeriksvei	055		0131	049		Hylla	160836628		bolig		K	191	1921			H	M	M	H	H	H	H	H	M	H	B		
Gamle Ringeriksvei	055		0131	049		Hylla	uten nr.		uthus		K	191	1921			M	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B		
Gamle Ringeriksvei	062		0133	029			0		bolig	S	U	184			S	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Gamle Ringeriksvei	062		0133	029			0		uthus	S	U	184			S	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Gamle Stasjonsvei	000		0173	001		Lunden	140426105		bolighus		U	181				L	L	H	L	H	M	H	M	H	H	B		
Gamle Stasjonsvei	002		0173	011		Vang	140426113		bolighus	S	U	183			S	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Gamle Stasjonsvei	004		0173	012		Strand	160907916		bolighus		S	191				M	M	M	M	M	H	H	H	M	H	B		
Gamle Stasjonsvei	004		0173	012		Strand	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Gamle Stasjonsvei	009		0173	045		Svangstrand (III)	140426148		jernbanestasjon		J	191	1904			M	H	H	H	M	H	H	H	M	H	B		
Gamle Stasjonsvei	009		0173	045		Svangstrand (III)	140426164		uthus		S	191	1905			L	M	H	H	H	H	M	H	M	H	B		
Gamle Stasjonsvei	009		0173	045		Svangstrand (III)	uten nr.		utedo		J	191	1904			L	M	H	H	M	H	M	H	M	H	B		

Gamle Tuverudvei	002		0110	021		Huttetu	160844450		bolig		K	191	1920	å	R	L	L	M	L	M	M	L	H	M	M	C		
Gifstadbråtan	014		0083	024		Gifstadbråten	uten nr.		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Gifstadbråtan	014		0083	024		Gifstadbråten	160840668		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Gilhusveien	003		019	006		Gilhus	140431095		enhetslåve	S	S	191	1900		B	L	M	M	M	H	H	L	H	M	M	C		
Gilhusveien	003		019	006		Gilhus	140431087		bolighus	S	U	182				L	M	M	M	M	L	M	H	H	M	C		
Gilhusveien	004		019	017		Annalyst	140431141		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L		05: Gilhus	B
Gilhusveien	006		019	001		Gilhuus	140431028	1	bolighus	S	S	183	1868		R	S	H	H	H	H	H	H	H	M	S	A	05: Gilhus	B
Gilhusveien	006		019	001		Gilhuus	140431028	2	bryggerhus		S	183	1868			M	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B	05: Gilhus	B
Gilhusveien	006		019	001		Gilhuus	140431028	3	garasje		S	183				L	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B	05: Gilhus	B
Gilhusveien	006		019	001		Gilhuus	140431028	4	bur	S	S	183				M	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B	05: Gilhus	B
Gilhusveien	006		019	001		Gilhuus	140431079	1	enhetslåve	S	S	184				L	H	L	H	H	M	M	H	M	H	B	05: Gilhus	B
Gilhusveien	006		019	001		Gilhuus	140431079	2	uthus		S	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	M	C	05: Gilhus	B
Gilhusveien	007	B	019	084		Gilhus Bruk	160846690		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Gilhusveien	008		019	002			160846704		bolighus		F	192				M	L	L	L	H	M	L	M	L	L			
Gilhusveien	009		019	080		Gilhus Bruk	8047340		bolighus		J	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Gilhusveien	010		019	002		Gilhus	160846712		bolighus		S	191	1912		B	L	M	M	L	L	L	L	H	M	M	C		
Gilhusveien	010		019	002		Gilhus	160916133		uthus	S	U	181	1813		G	L	L	L	L	M	M	H	H	H	H	B		
Gravdalsveien	016		151	001		Gravdal	140433810		bolighus	S	U	182	1825		B	L	M	M	H	M	L	H	H	H	H	B		
Gravdalsveien	016		151	001		Gravdal	140433829		bryggerhus	S	U	183	1880		B	L	L	L	H	H	M	H	H	M	H	B		
Gravdalsveien	016		151	001		Gravdal	uten nr.		bur		Sb	191	1912		B	M	L	L	H	H	M	H	H	M	H	B		
Grønnlundveien	010		050	019		Solbakken	160831855		bolighus		S	191				M	L	L	L	M	M	M	H	M	M	C		
Grønnlundveien	010		050	019		Solbakken	160831863		sidebygning		S	191				M	L	L	L	H	H	M	M	M	M	C		
Grønnlundveien	011		050	032		Fredvang	160831790		bolighus		T	191	1920		R	L	L	L	M	M	M	M	H	M	L			
Grønnlundveien	016		050	030		Bakkeli	160832061		bolighus		J	191				M	L	L	L	M	M	L	H	M	M	C		
Grønnlundveien	016		050	030		Bakkeli	160832088		uthus		S	191				L	L	L	M	M	M	L	H	M	M	C		
Grøstadveien	001		149	001		Grøstad Vestre	140433683		bolighus		M	193	1951		B	L	M	L	L	M	M	L	H	L	L			
Grøstadveien	001		149	001		Grøstad Vestre	160866160		enhetslåve		U	191	1921		B	L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Grøstadveien	001		149	001		Grøstad Vestre	140433705		uthus		U	191	1922		B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Grøstadveien	001		149	001		Grøstad Vestre	160866195		bur		Sb	192	1930		B	L	L	L	L	H	H	M	H	L	L			
Grøstadveien	004		149	002		Grøstad Vestre	8046506		bolighus		S	192	1938		B	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Grøstadveien	005		150	008		Jordet	160866411		bolighus		U	183				L	L	M	M	M	L	M	M	M	L			
Grøstadveien	005		150	008		Jordet	160866438		uthus		U	191				L	L	L	M	H	M	M	M	L	L			
Grøstadveien	012		150	003		Grøstad Østre	160866365		bolighus		U	191	1921		B	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Grøstadveien	012		150	003		Grøstad Østre	16086357		bolighus		M	192				M	M	L	M	H	M	L	H	L	L			
Grøstadveien	012		150	003		Grøstad Østre	160866381		enhetslåve		U	191	1912		B	L	L	L	M	M	M	L	M	L	L			
Grøstadveien	012		150	003		Grøstad Østre	160866403		bur		Sb	191	1922		B	M	L	L	M	H	H	M	H	L	H	B		
Grøstadveien	012		150	003		Grøstad Østre	160866373		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Grøttegata	005		0127	006		Lie	0		bolig	S	U	184	1890		S	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Grøttegata	007		0127	005		Sørlie	uten nr.		bolig	S	U	184	1890		S	L	L	L	L	M	L	L	L	M	L			
Grøttegata	021		0127	003		Sand	160889888		bolig		S	192	1937		E	L	M	M	H	M	M	L	H	L	M	C		
Grøttegata	021		0127	003		Sand	0		bryggerhus	S	S	191	1923		B	L	L	L	H	H	L	L	H	M	M	C		
Grøttegata	021		0127	003		Sand	0		bur	S	S	182	1847			L	M	M	H	H	H	M	H	H	H	B		
Grøttegata	021		0127	003		Sand	160889853		enhetslåve		S	191	1911		B	L	M	M	H	H	M	L	H	M	M	C		
Grøttegata	029		0065	009		Grøtte	0		bur	S	S	184	1890	c	S	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Grøttegata	029		0065	009		Grøtte	160838019		sagbruk		U	192	1934		B	L	M	M	M	L	M	M	H	L	L			
Grøttegata	029		0065	009		Grøtte	160837950		enhetslåve		U	192	1930		B	L	M	M	M	L	H	L	H	L	L			
Grøttegata	029		0065	009		Grøtte	160838000		bolig		U	192	1950		B	L	M	M	M	L	M	L	H	L	L			
Gullaugkleiva	000		0118	003		Drammensbanen	uten nr.		tunnel		U	183	1872		R	M	L	H	L	H	M	H	H	M	M	C		
Gullaugkleiva	020		0114	002		Fagerhaug	0		skole	S	B	183	1868		L	L	H	H	M	H	H	H	H	M	H	B		
Gullaugkleiva	020		0114	002		Fagerhaug	160849371		uthus		S	184				L	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Gullaugkleiva	039		0118	003		Tronerud	0		bolig	S	U	191	1902		B	L	M	L	L	L	L	M	H	M	L			
Gullaugkleiva	039		0118	003		Tronerud	0		enhetslåve	S	S	191	1902		B	L	L	L	L	H	H	M	H	M	L			
Gullaugkleiva	045		0118	022		Skogly	160895152		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Gullaugkleiva	055		0119	001		Askerud, Dauerud	uten nr.		kjellerhus		U	191				L	L	L	M	L	H	H	H	M	L			
Gullaugkleiva	055		0119	001		Askerud, Dauerud	160895071		uthus		U	191	1903		B	L	L	L	M	M	H	M	H	M	L			
Gullaugkleiva	059		0119	002		Dauerud	160895284		bolig	S	U	184	1896		E	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Gullaugkleiva	059		0119	002		Dauerud	160895055		kårhus		U	192	1926		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Gunnersbråteveien	005		0145	001		Hennum Søndre	160862076		bur		Sb	192	1943		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Gunnersbråteveien	013		0144	021		Fagersand	21942235		bolig		U	191	1903		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Gunnersbråteveien	017		0144	048		Fagersand	160861975		verksted		U	191				L	M	M	M	H	H	H	H	M	H	B		
Gunnersbråteveien	017		0144	048		Fagersand	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Gunnersbråteveien	021		0144	003		Haslerud	160901500		bolig		K	192	1930		E	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Gunnersbråteveien	021		0144	003		Haslerud	uten nr.		hønsehus		U	192				L	L	L	L	M	H	M	H	L	L			
Gunnerudbråteveien	005		0145	001		Hennum Søndre	0		bolig	S	S	184	1885		S	L	L	M	M	M	L	M	H	M	M	C		
Gunnerudveien	002		0174	013		Grønlund	160870117		bolighus		U	191	1900	c	B	L	M	M	L	M	L	L	H	M	L			
Gunnerudveien	002		0174	013		Grønlund	160870141		uthus		S	191	1900	c	B	L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Gunnerudveien	014		0174	005		Gjerstad	160870443		bolighus		U	191	1911		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Gunnerudveien	027		0171	015		Gunnerud	140425532		bolig	S	S	183	1860	c	B	L	L	M	L	H	H	H	M	M	H	B		
Gunnerudveien	027		0171	015		Gunnerud	160870397		enhetslåve		U	191	1916		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Gunnerudveien	031		0171	014		Gunnerud	0		bolig	S	U	182				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Gunnerudveien	031		0171	014		Gunnerud	0		bryggerhus	S	U	183				L	L	L	L	M	M	H	M	M	M	C		
Gunnerudveien	033		0171	001		Gunnerud	0		bolig	S	E	183				L	M	M	M	M	H	H	H	M	H	B		
Gunnerudveien	033		0171	001		Gunnerud	0		bryggerhus	S	U	183				L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C		
Gunnerudveien	022		0171	003		Gunnerud	160870419		bolig		U	192	1939		E	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Gåserudveien	005		0046	001		Gåserud	160884037		bur		Sb	192	1935		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Gåserudveien	005		0046	001		Gåserud	160884045		bryggerhus		K	192	1944		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Gåserudveien	005		0046	001		Gåserud	160884029		låve		U	192	1930		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Gåserudveien	006		047	009		Haugerud	160884150		bolighus		U	192	1935			L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Gåserudveien	008		047	001		Haugerud	160884142		bolighus		S	191	1905		B	M	M	M	H	M	M	M	H	M	M	C		
Gåserudveien	008		047	001		Haugerud	160884134		enhetslåve		S	191	1917		R	M	M	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Gåserudveien	008		047	001		Haugerud	140429651		bur	S	U	182				L	L	L	M	M	L	M	H	H	H	B		
Gåserudveien	011		0045	001		Rød	160882646		bolighus		K	191	1920		B	M	M	M	H	H	L	H	H	L	M	C		
Gåserudveien	011		0045	001		Rød	160882638		bryggerhus		S	191	1912		B	L	L	L	H	H	L	L	H	M	M	C		
Gåserudveien	011		0045	001		Rød	140429716		fjøs, grisehus		U	192	1944		B	L	L	L	H	M	M	L	H	L	L			

Gåserudveien	011		0045	001		Rød	160881682		låve	S	U	184	1896		S	L	L	L	H	M	M	L	H	L	L			
Gåserudveien	014		0046	011		Gåserud	140429678		bolig	S	U	201				L	L	M	L	L	L	L	H	H	L			
Gåserudveien	014		0046	011		Gåserud	160884061		låve		U	191	1905		B	L	L	L	L	H	M	M	H	M	M	C		
Gåserudveien	020		0046	002		Gåserud	140429694		bolighus	S	U	183	1861		S	L	L	M	M	M	L	H	H	M	M	C		
Gåserudveien	020		0046	002		Gåserud	160884037		bur		Sb	192	1943	c	B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Gåserudveien	020		0046	002		Gåserud	160884002		enhetslåve		U	191	1920	å	E	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Hakavollveien	004	C	0081	038		Hakavoll, Fisker	160886528		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Hakavollveien	004	C	0081	038		Hakavoll, Fisker	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Hakavollveien	007		0081	032		Nordli	160834927		bolig		S	191	1919		B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Hakavollveien	008		0081	037		Ringnes, Steinberg	160834943		bolig		S	191	1924		B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	M	C		
Hakavollveien	008		0081	037		Ringnes, Steinberg	160834951		uthus		U	191	1924		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Hakavollveien	013		0081	001		Sole	13031584		bolig		F	192	1938		B	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Hakavollveien	013		0081	001		Sole	160835001		uthus		F	192				L	L	L	L	L	H	L	H	L	L			
Hakavollveien	013		0081	001		Sole	160835044		garasje		U	192				L	L	L	L	H	H	L	M	L	L			
Hallingstadveien	011		0148	001		Hallingstad	0		bolig	S	U	182				L	M	M	M	L	L	M	H	H	M	C		
Hallingstadveien	011		0148	001		Hallingstad	160903139		bryggerhus		S	191	1910		E	L	L	M	M	M	M	M	H	M	M	C		
Hallingstadveien	011		0148	001		Hallingstad	160903120		låve		S	191	1910		E	L	L	L	M	H	M	L	H	M	M	C		
Hansebråtan	003		0144	027		Hansebråten	uten nr.		bolig	S	U	191	1904		B	L	L	M	L	M	L	M	H	M	L			
Haskollbakken	001		092	006		Løvli	140429341		bolighus	S	S	184	1897		S	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Haskollbakken	011		094	011		Løvli Vestre	160830042		bolighus		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Haskollbakken	011		094	011		Løvli Vestre	160830050		uthus		U	192				L	L	L	L	M	H	M	H	L	L			
Haslumveien	002		0101	009		Lunheim	160856742		bolig		K	192				M	L	L	L	L	M	M	H	L	L			
Haslumveien	022		0101	010		Bakketun	160856572		bolig		F	192	1930	å	E	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Haslumveien	022		0101	010		Bakketun	uten nr.		sidebygning		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Haslumveien	034		0100	045		Brastad Mellom	160856831		bolig		S	191				L	L	M	L	H	H	L	H	M	H	B		
Haslumveien	034		0100	045		Brastad Mellom	uten nr.		bur	S	U	181				L	L	L	L	H	H	M	H	H	H	B		
Haslumveien	036		0101	002		Brastad Nedre	0		bolig	S	S	191	1900	c	B	M	L	M	M	M	M	L	H	M	M	C		
Haslumveien	036		0101	002		Brastad Nedre	160856858		enhetslåve		U	192	1933		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Haslumveien	038		0101	002		Brastad Nedre	0		skole	S	E	183	1857		L	L	H	H	L	H	M	H	H	M	H	B		
Haslumveien	047		0098	004			uten nr.		bolig		S	191				L	L	M	L	H	L	M	H	M	M	C		
Haugerudbråtan	045		0147	002		Haugerudbråta	0		bolig	S	U	183	1850	c	B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Haugestadbakken	007		052	003		Haugestad	160831189		kommunehus		N	191	1907		L	S	S	S	M	H	H	H	H	M	S	A	10: Lier stasjon	A
Haugestadbakken	014		052	078		Vinderen II	160831162		bolighus		U	191				L	M	L	L	L	L	L	H	M	L			
Hauggata	001		0039	049		Vivelstad, Dalen	140430668		bolighus	S	U	184	1896		S	L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Hauggata	001		0039	049		Vivelstad, Dalen	160885866		bur		Sb	191	1923		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Hauggata	001		0039	049		Vivelstad, Dalen	140430676		enhetslåve	S	U	184	1896		S	L	L	L	M	H	H	L	H	M	H	B		
Hauggata	006		0039	021		Vivelstad Nordre	160885831		bolighus		S	184	1897		E	L	L	L	L	H	M	H	H	M	H	B		
Hauggata	006		0039	021		Vivelstad Nordre	uten nr.		bolighus		U	183				L	L	L	L	H	H	H	L	M	M	C		
Hauggata	007		0036	004		Lian Nordre	160885742		bolig		S	184	1898		B	L	L	M	M	H	M	L	H	M	L			
Hauggata	009		0036	004		Lian Nordre	160885734		bolig		U	191	1913		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Hauggata	010		0036	005		Roa	160885807		bolighus		U	192	1928		E	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Hauggata	010		0036	005		Roa	160885777		uthus		U	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Hauggata	014		0039	028		Haug Store	160885750		bolighus		S	184	1899		B	L	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Hauggata	014		0039	028		Haug Store	160885769		enhetslåve		S	191	1908			L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Heggtoppen	005		029	002			160820330		bolighus		U	191				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Heggtoppen	010		050	046		Heggheim	160820217		bolighus		K	192				L	L	L	L	L	M	L	H	L	L			
Heggtoppen	010		050	046		Heggheim	160820225		uthus		U	192				L	L	L	L	L	M	L	H	L	L			
Heggveien	005		050	010		Elvebakken, Leiret	140429244		bolighus	S	S	184	1898		B	M	L	M	M	H	M	L	H	M	M	C		
Heggveien	005		050	010		Elvebakken, Leiret	160832193	1	enhetslåve		S	191	1904		R	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Heggveien	005		050	010		Elvebakken, Leiret	160832193	2	fjøs		S	191	1920		R	M	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Heggveien	018		050	011		Hegg Nedre	160832533		bolighus		K	192	1932		R	M	M	M	M	M	M	L	H	L	M	C		
Heggveien	018		050	011		Hegg Nedre	160820020		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Heggveien	018		050	011		Hegg Nedre	13038317		gartneri		U	192	1938		R	L	L	M	L	L	L	L	H	L	L			
Heggveien	018		050	011		Hegg Nedre	160832665		garasje		K	192	1930		R	L	L	L	M	M	H	M	H	L	M	C		
Heggveien	018		050	011		Hegg Nedre	160832649		fyrhus		U	192	1930		R	L	L	L	L	L	L	M	H	L	L			
Hegsbroveien	000		052	001		Lierbanen	uten nr.		jernbanebro		U	191	1915		L	H	H	H	L	H	H	H	H	M	S	A		
Hegsbroveien	010		050	064		Enebo	160820179		bolighus		M	192	1942		R	H	L	L	L	H	H	M	H	L	H	B		
Hegsbroveien	030		050	065		Elvegløtt	160831960		bolighus		U	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Hegsbroveien	032		050	067		Ørnes	160831987		bolighus		F	192				M	L	L	M	H	M	L	H	L	L			
Hegsbroveien	034		050	066		Perstua	160831995		bolighus		M	192				H	L	L	M	M	H	L	H	L	H	B		
Hegsbroveien	036		050	048		Orholt	160832002		bolighus		F	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Hegsbroveien	038		050	065		Sassaheim	160832029		forretningsgård		F	192				L	M	M	M	H	H	L	H	L	M	C		
Hegsbroveien	038		050	065		Sassaheim	160832010		garasje		F	192				L	L	L	H	H	H	M	H	L	M	C		
Hegsbroveien	066		052	022		Bækkeli	117763250		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Hegsbroveien	076		052	049		Sandbakk	160832169		bolighus		M	192				L	L	L	L	H	M	L	M	L	L			
Hegsbroveien	078		052	038		Elvevang	160831332		forretningsgård		K	192				L	H	M	L	H	L	L	H	L	L			
Hegsbroveien	081		094	005		Elvestad	140429252		bolighus	S	S	184				M	M	L	L	L	M	L	H	M	M	C		
Heiaveien	005		159	005		Heia	13028869		skole		K	191	1922		R	H	S	H	M	H	M	H	H	M	H	B		
Heiaveien	006		159	004		Heia	140433403		skole	S	S	183	1860	å	S	L	H	H	H	H	L	M	H	M	H	B		
Heiaveien	006		159	004		Heia	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	H	H	H	L	H	L	M	C		
Helgerudkroken	003		055	016		Fagertun	160827564		bolighus		F	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Helgerudkroken	004		055	020		Fagerli	160827513		bolighus		F	192				L	L	L	L		L	L	H	L	L			
Helgerudkroken	005		055	017		Solhaug	160827572		bolighus		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Hellumveien	001		0125	002		Hellum	0		bolig	S	S	183	1850		B	L	L	M	M	H	L	M	H	M	M	C		
Hellumveien	001		0125	002		Hellum	uten nr.		sidebygning	S	S	183	1850	?	S	L	L	L	M	M	L	M	H	M	M	C		
Hellumveien	001		0125	002		Hellum	0	1	fjøs		S	191	1900	c	B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Hellumveien	001		0125	002		Hellum	0	2	låve		S	191	1913		E	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Hellumveien	005		0125	004		Hellumbråtan	0		bolig	S	S	184	1893		B	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Hellumveien	005		0125	004		Hellumbråtan	13043396		enhetslåve		U	191	1912		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Hellumveien	007		0125	003		Hellumsand, Tollefsru	8039364		bolig		U	191	1910	c	B	L	L	M	L	L	M	L	H	M	L			
Hellumveien	007		0125	003		Hellumsand, Tollefsru	13040591		enhetslåve		U	192	1946		B	L	L	L	L	L	H	L	H	L	L			
Hennumveien	025		0145	003		Hennum Søndre	160900245		bolig		U	191	1919		B	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Hennumveien	031		0146	001		Hennum Vestre	160862696		bolig		U	182				L	M	M	M	L	L	L	H	H	L			
Hennumveien	031		0146	001		Hennum Vestre	uten nr.		bur		Sb	191	1904		E	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		

Hennumveien	031		0146	001		Hennum Vestre	160862688		enhetslåve		U	191	1921		E	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Hennumveien	031		0146	001		Hennum Vestre	160862734		verksted		F	191	1923		B	L	L	L	M	H	H	H	H	M	M	C		
Hennumveien	032		0147	001		Haugerud	160900342		bolig		U	183				L	L	M	M	H	M	M	M	M	M	C		
Hennumveien	034		0147	001		Haugerud	160900350		sidebygning		U	192	1950	c	E	L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Hennumveien	035		0146	001		Hennum Vestre	160862718		bolig		S	183	1869		B	L	L	L	M	M	M	M	H	H	M	C		
Hennumveien	039		0145	002		Hennum	160862629		uthus		U	191	1917		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Hennumveien	041		0145	002		Hennum	0		bolig	S	S	182	1825		B	L	L	M	H	H	L	L	H	H	M	C		
Hennumveien	041		0145	002		Hennum	0		bur	S	E	184	1898		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	M	C		
Hennumveien	045		0144	073		Hennum	160862599		sidebygning		S	192	1935		B	L	L	L	H	H	H	L	H	L	H	B		
Hennumveien	047		0144	073		Hennum	0		bolig	S	U	184	1885		S	M	L	M	H	H	M	M	H	M	M	C		
Hennumveien	047		0144	073		Hennum	160862572		låve		S	191	1914		B	L	L	L	H	H	M	L	H	M	H	B		
Hennumveien	051		0144	001		Hennum	0		bolig	S	S	184	1885		S	L	L	M	H	H	L	M	H	M	M	C		
Hennumveien	051		0144	001		Hennum	160862564		enhetslåve		U	191	1915		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Hennumveien	051		0144	001		Hennum	uten nr.		bur		Sb	192	1947		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Hennumveien	052		0141	001		Hennum Øvre	0		bolig	S	S	184	1892		B	M	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C		
Hennumveien	052		0141	001		Hennum Øvre	0		låve	S	U	192	1895		B	L	L	L	M	L	M	L	H	L	L			
Hennumveien	052		0141	001		Hennum Øvre	160861584		bur		Sb	192	1935		B	M	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Hennumveien	057		0144	026		Vestli	13026122		bolig		S	183				L	L	L	L	H	H	H	H	M	M	C		
Hennumveien	059		0144	016		Hennum Nedre	160862505		sidebygning		S	192	1935		B	L	L	L	M	H	L	L	H	L	L			
Hennumveien	061		0144	016		Hennum Nedre	160862491		bolig		U	183				L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Hennumveien	061		0144	016		Hennum Nedre	160862513		bur		S	192	1943		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Hennumveien	061		0144	016		Hennum Nedre	160862521		enhetslåve		S	192	1932		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	L			
Hennumveien	066		0141	004		Kleiva	0		bolig	S	U	191				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Hennumveien	091		0137	007		Bakkeløkka, Bakken	160898658		bolig		K	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Hennumveien	091		0137	007		Bakkeløkka, Bakken	160898674		uthus		K	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Holmenveien	004		0027	001		Valle, Kors-Valle	0		bolig	S	S	184	1884	c	S	M	M	M	M	M	L	M	H	M	L			
Holmenveien	004		0027	001		Valle, Kors-Valle	160834730		bolig	S	M	184	1884	c	S	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Holmenveien	004		0027	001		Valle, Kors-Valle	13041172		bur		Sb	192				L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Holmenveien	004		0027	001		Valle, Kors-Valle	0		enhetslåve	S	S	184	1884	c	S	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Holmenveien	015		0027	007		Bikkjeholmen	0		bolig	S	U	194				L	L	L	L	L	L	S	H	L	L			
Holmenveien	016		0026	001		Stillesholmen	0		bolig	S	R	173	1750	å	R	L	L	H	L	H	H	S	H	S	S	F		
Holmenveien	018		0026	002		Stokkeholmen	160858397		bolig		U	192	1927		B	L	L	M	L	M	L	L	H	L	L			
Holmenveien	022		0104	030		Reistadholmen	0		bolig	S	U	191	1900			b	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Holsfjordveien	009		0195	008		Nordvang	160904623		bolighus		U	191	1917		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Holsfjordveien	009		0195	008		Nordvang	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	M	L	L			
Holsfjordveien	012		0194	002		Holte	160904542		bolighus		S	191	1900		E	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Holsfjordveien	016		0194	003		Bjerkli	160904607		bolighus		U	192	1928		E	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Holsfjordveien	018		0195	010		Bjørklund	160904585		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Holsfjordveien	020		0195	007		Hagen	160904577		bolighus		J	182				M	L	L	L	H	H	M	H	H	H	B		
Holsfjordveien	020		0195	007		Hagen	uten nr.		uthus		S	201				L	L	L	L	L	-	-	H	L	L			
Holsfjordveien	020		0195	007		Hagen	uten nr.		dukkestue		S	201				M	L	L	L	L	-	-	H	L	L			
Holsfjordveien	020		0195	007		Hagen	uten nr.		stasjonsbygning		J	191				L	L	M	L	H	M	H	H	M	M	C		
Holsfjordveien	022		0195	003		Engerbakken	160908025	1	bolighus		S	191				L	L	L	H	M	H	M	H	M	H	B		
Holsfjordveien	022		0195	003		Engerbakken	160908025	2	bolighus		S	184		?		L	L	L	H	M	H	M	H	M	H	B		
Holsfjordveien	022		0195	003		Engerbakken	uten nr.		låve		U	182				L	L	L	H	H	H	H	H	H	H	B		
Holtsmarkveien	010		0170	001	1	Bråtan	140425575		bolig	S	U	182				L	L	L	L	M	M	M	H	H	M	C		
Holtsmarkveien	010		0170	001	1	Bråtan	140425583		uthus	S	U	183				L	L	L	L	L	M	L	M	M	L			
Holtsmarkveien	011		0170	001		Holtsmark	140425559		bolig	S	E	182	1830	c	S	M	M	M	M	H	H	H	H	H	H	B		
Holtsmarkveien	011		0170	001		Holtsmark	160905522		bolig		U	191	1922		B	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Holtsmarkveien	011		0170	001		Holtsmark	160905530		enhetslåve		U	191	1903		B	L	M	L	M	H	M	M	H	M	H	B		
Husebygata	007		0021	007		Huseby, Tandberg-H.	0		bolig	S	B	181	1811		R	H	H	H	M	H	H	S	H	H	S	A		
Husebygata	007		0021	007		Huseby, Tandberg-H.	0		enhetslåve	S	M	184	1875		S	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Husebygata	012		0021	019		Svendstua	160844019		bolig		F	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Husebygata	014		0021	086			160844000		bolig		F	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Husebygata	016		0021	020		Bråten, Fredheim	0		bolig	S	U	182			S	L	M	M	M	L	L	M	H	H	M	C		
Husebygata	016		0021	020		Bråten, Fredheim	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Husebygata	022		0021	023			160846410		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Husebygata	024	A	0021	015		Guldahl	160846402		bolig		J	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Husebygata	025		0020	004		Hjemly	160846305		bolig		U	191				L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Husebygata	027	A	0020	003		Solheim	160846275		bolig		U	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Husebygata	028		0021	021		Granheim	0		bolig	S	U	183				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Husebygata	033		0019	022		Lille Myrvoll	0		bolig	S	U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Husebygata	035		0019	023		Fagerli	13022607		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Husebysletta	008		0111	001		Øgården	0		bolig	S	S	184	1884		B	M	M	M	H	H	M	M	H	M	H	B	06: Huseby	B
Husebysletta	008		0111	001		Øgården	0		bryggerhus	S	S	184	1884		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	06: Huseby	B
Husebysletta	010		0111	001		Øgården	0		enhetslåve	S	S	184	1885		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	06: Huseby	B
Husebysletta	012		0111	001		Øgården	0		bur	S	S	184	1885		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	06: Huseby	B
Husebysletta	029		0021	008		Homleskauen	160842911		bolig		F	191	1921		B	L	L	L	M	L	M	L	H	M	L			
Husebysletta	031		0021	008		Homleskauen	160842946	1	uthus		U	183				L	L	L	M	H	H	L	H	M	L			
Husebysletta	031		0021	008		Homleskauen	160842946	2	garasje		U	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Husebysletta	031		0021	008		Homleskauen	160842946	3	uthus		U	192				L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Husebysletta	031		0021	008		Homleskauen	160842938		uthus		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Høgdabakkene	000					Kongeveien	intet nr.		vei		U	163	1665	c		L	H	H	H	H	M	S	H	S	S	A	15: Gjellebekk	A
Høgdabakkene	000		0124	001		Steinveien	intet nr.		vei		U	172	1740	å	L	L	L	H	M	H	H	H	H	S	H	B	15: Gjellebekk	A
Høgdabakkene	000		0124	001	3		intet nr.		steinbrudd		U	172	1740	c		L	H	H	H	M	H	S	M	S	S	A	15: Gjellebekk	A
Høgdabakkene	000		0124	001	3		intet nr.		obelisk		U	172	1749			H	H	H	H	H	H	S	H	S	S	F	15: Gjellebekk	A
Høgdabakkene	000		0124	001	3		intet nr.		forsvarsverk		U	171	1716			L	H	H	H	H	H	H	M	S	S	A	15: Gjellebekk	A
Høgdabakkene	007		0126	004		Høgda	140434329		bolighus	S	S	182				L	H	M	H	H	L	H	H	H	H	B	15: Gjellebekk	A
Høgdabakkene	007		0126	004		Høgda	160901608		låve		U	191				L	M	K	H	H	H	M	H	M	H	B	15: Gjellebekk	A
Høgdabakkene	009		0126	004		Høgda	160901616		bryggerhus		S	182				L	M	L	H	H	L	M	H	H	H	B	15: Gjellebekk	A
Høgdabakkene	018		0124	003		Griserud	160868341		bolighus		U	192				L	M	M	M	M	L	L	H	L	L		15: Gjellebekk	A
Høgdabakkene	018		0124	003		Griserud	160868368		låve		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L		15: Gjellebekk	A
Hørteveien	000		0177	002		Røykås	0		bolig	S	S	181				M	L	M	H	H	H	H	H	H	S	A		
Hørteveien	000		0177	002		Røykås	uten nr.		låve		U	191				L	L	L	H	H	L	L	H	M	L			

Hørteveien	004		0178	002		Hørte	160907754		bolig		K	191	1922		E	L	L	M	M	M	H	M	H	M	H	B		
Hørteveien	004		0178	002		Hørte	160907762		enhetslåve		S	191	1913			L	L	L	M	H	H	L	M	M	M	C		
Hørteveien	004		0178	002		Hørte	160907770		bur		S	192	1935		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	H	B		
Hørteveien	008		0178	001		Hørte	160907819		bolig		M	192	1937		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Hørteveien	014		0178	010		Sanden	0	1	bolig	S	T	174	1790	å	E	L	L	M	L	L	L	H	H	H	M	C		
Hørteveien	014		0178	010		Sanden	0	2	bryggerhus	S	U	183			E	L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Hørteveien	014		0178	010		Sanden	0	3	bolig		M	192	1933		E	L	L	L	L	L	M	L	H	L	L			
Hørteveien	014		0178	010		Sanden	160907673		låve		F	192				L	L	L	L	L	M	L	H	L	L			
Iledalsveien	010		0168	001		Hvam	160891815		bolig		S	191	1905		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Iledalsveien	010		0168	001		Hvam	160891793		bryggerhus		U	182				L	L	M	L	M	M	H	M	H	M	C		
Iledalsveien	017		0169	007		Nylendet	160891726		bolig		S	191	1910		B	L	L	M	M	M	M	L	H	M	M	C		
Iledalsveien	017		0169	007		Nylendet	160891750		enhetslåve		U	192	1937		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Iledalsveien	026		0169	001		Guransrud	140425613		bolig	S	L	174	1781		B	L	M	M	H	H	H	S	H	H	S	A	23: Guransrud	B
Iledalsveien	026		0169	001		Guransrud	160893982		bolig		K	191	1922		B	L	L	L	H	M	H	L	H	L	H	B	23: Guransrud	B
Iledalsveien	026		0169	001		Guransrud	160893974		låve		S	191	1911		B	L	L	L	H	M	H	H	H	L	H	B	30: Guransrud	B
Iledalsveien	034		0169	012		Granli	140426067		bolig	S	U	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Iledalsveien	035		0169	006		Ihledalen, Grønvold	140426075		bolig	S	U	191	1908		B	L	L	L	L	L	L	L	M	M	M	C		
Jarenveien	000		055	002		Katterud	140429538		bolighus	S	U	181	1815		S	L	L	M	L	H	M	H	M	H	M	C	08: Jaren/Helgerud	B
Jarenveien	005		0054	006		Seheim	160882557		bolighus		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Jarenveien	015		0054	008		Jaren	160882581		bolighus		U	191	1921		B	L	M	L	L	L	L	L	H	M	L			
Jarenveien	015		0054	008		Jaren	160916508		bur	S	U	182				L	L	L	L	M	H	M	H	H	H	B		
Jarenveien	015		0054	008		Jaren	160882573		vognskul		U	191	1923		B	L	L	L	L	H	H	M	H	M	M	C		
Jensvollveien	002		017	001	5	Jensvollgaten	160822678		bolighus	S	U	184	1875		S	L	M	M	L	L	L	L	H	M	L			
Jensvollveien	009		017	014		Høvik, Nyqvist-H	140431877		bolighus	S	U	184	1897		R	L	H	H	L	L	L	L	H	M	L			
Jensvollveien	010		017	001		Jensvoll	140431850		bolighus	S	E	182	1831		S	H	M	H	H	H	H	S	H	H	S	A	03: Jensvoll	B
Jensvollveien	010		017	001		Jensvoll	140431869		bur	S	U	182	1831		S	L	L	H	H	H	M	M	H	H	H	B	03: Jensvoll	B
Jensvollveien	010		017	001		Jensvoll	140431842		bolighus	S	S	183	1871		S	L	L	L	H	M	M	L	H	M	M	C	03: Jensvoll	B
Jensvollveien	010		017	001		Jensvoll	160879343		enhetslåve		U	192	1930		G	L	M	L	H	H	M	L	H	L	H	B	03: Jensvoll	B
Jensvollveien	017		0017	006		Høvik Nordre	160879548		bolighus		J	191	1918		B	H	L	M	M	H	H	H	H	M	H	B		
Jensvollveien	017		0017	006		Høvik Nordre	160879556		bolighus		U	192	1936		B	L	L	L	M	L	L	L	M	L	L			
Jensvollveien	017		0017	006		Høvik Nordre	160879335		enhetslåve		U	191	1911		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Jensvollveien	017		0017	006		Høvik Nordre	160879564		bur		Sb	191	1923		B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Joseph Kellers vei	009		0148	013		Hallingstad gruve	intet nr.		gruve		U	171				L	L	H	L	M	M	M	M	S	M	C	15: Gjellebekk	A
Justadveien	001		0061	001		Justad	140428426		bolighus	S	U	174	1788		L	L	M	L	L	M	L	H	H	H	H	B		
Justadveien	002		0061	010		Justad, Sydengen	160838763		bolighus		S	191	1919		B	L	L	L	L	H	M	L	H	M	M	C		
Justadveien	018		0061	002		Justad Ytre, Rønninge	140428337		bolighus		S	182				L	L	M	M	M	L	M	H	H	H	B		
Justadveien	018		0061	002		Justad Ytre, Rønninge	140428345	1	fjøs	S	U	184	1896		B	L	L	L	M	H	H	H	L	M	L			
Justadveien	018		0061	002		Justad Ytre, Rønninge	140428345	2	låve	S	U	184	1896		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	H	B		
Justadveien	018		0061	002		Justad Ytre, Rønninge	uten nr.		bolighus		U	181				L	L	L	L	M	L	H	M	H	L			
Justadveien	018		0061	002		Justad Ytre, Rønninge	160837209		bryggerhus		S	191	1919		B	L	L	L	M	H	H	H	M	M	H	B		
Justadveien	022		0061	006		Solspillet	140428353		bolighus	S	K	181				L	L	M	L	M	L	H	H	H	H	B		
Justadveien	022		0061	006		Solspillet	160837330	1	låve		U	192	1901		B	L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Justadveien	022		0061	006		Solspillet	160837330	2	uthus		U	191				L	L	L	L	H	H	L	L	M	L			
Justadveien	025		0060	007		Nylendet	13037205		bolighus	S	M	183			S	L	L	L	L	M	L	M	H	M	L			
Justadveien	025		0060	007		Nylendet	13037213		låve	S	U	184			S	L	L	L	L	H	M	H	M	M	M	C		
Justadveien	027		0060	014		Bergfald	160838582		bolighus		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Kanadastien	004		0164	025		Nordheim	13038104		bolig		S	183				L	L	L	L	M	L	M	H	M	M	C		
Kikutveien	001		0123	005		Overn, Utenga	0		bolig	S	U	184				L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Kikutveien	001		0123	005		Overn, Utenga	0		bur	S	U	174				L	L	L	M	H	H	H	H	S	H	B		
Kikutveien	001		0123	005		Overn, Utenga	0	1	fjøs	S	S	184	1890	c	B	L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C		
Kikutveien	001		0123	005		Overn, Utenga	0	2	låve	S	U	191				L	L	L	M	H	M	L	H	M	L			
Kikutveien	005		0123	006		Kikut	13040974		bolig		S	191	1924		B	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Kikutveien	005		0123	006		Kikut	160916877		bur		Sb	192	1942		B	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Kirkelina	003		0127	001		Lyngås	0		bolig	S	S	181				L	M	M	M	M	L	H	H	H	H	B		
Kirkelina	003		0127	001		Lyngås	160890258		bur		U	181				L	L	L	M	H	H	H	H	H	H	B		
Kirkelina	003		0127	001		Lyngås	160890223		enhetslåve		S	191	1900		B	L	M	L	M	H	M	M	H	M	H	B		
Kirkelina	003		0127	001		Lyngås	160890231		drengestue		S	192	1930		E	L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Kirkelina	006		0126	002		Hårberg	0		skole	S	U	183	1860	å	S	L	M	M	M	L	L	M	H	M	L			
Kirkelina	006		0126	002		Hårberg	0		uthus	S	U	183	1860	å	S	L	L	L	M	M	L	M	H	M	L			
Kirkelina	006		0126	002		Hårberg	uten nr.		bryggerhus		S	191				L	L	M	M	L	H	H	H	M	M	C		
Kirkelina	018		0124	001		Tranby	0		bolig	S	M	181				L	M	M	L	L	L	L	H	H	M	C		
Kirkerudveien	002		0174	001		Sylling Østre	140425184		bolighus	S	K	173	1752		E	L	H	H	M	M	M	H	H	H	H	B		
Kirkerudveien	002		0174	001		Sylling Østre	13025525		bur		S	191	1905		E	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Kirkerudveien	002		0174	001		Sylling Østre	160871873		låve		U	191	1918		B	L	M	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Kirkerudveien	004		0175	003		Sylling Vestre	140425079		bolighus	S	S	183	1854		E	L	H	M	H	H	M	M	H	M	H	B		
Kirkerudveien	004		0175	003		Sylling Vestre	140425095		bur	S	S	184	1880		B	L	L	L	H	H	H	M	M	M	M	C		
Kirkerudveien	004		0175	003		Sylling Vestre	160871849		vedskjul		S	191	1913		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Kirkerudveien	006		0175	003		Sylling Vestre	140425087		bolighus	S	S	174				L	M	L	H	M	M	H	H	H	H	B		
Kirkerudveien	007		0177	009		Kirkestuen	160871792		kapell		H	191	1917			H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	B	19: Sylling/Hørte br	B
Kirkerudveien	008		0177	009		Sylling kirke	160871784		kirke	S	H	183	1852			H	S	S	H	H	H	H	H	M	S	A	19: Sylling/Hørte br	B
Kirkerudveien	009		0177	001		Kirkerud	160871806		bolighus		K	191	1918		B	L	H	M	H	M	H	L	H	M	M	C	19: Sylling/Hørte br	B
Kirkerudveien	009		0177	001		Kirkerud	140426008		bolighus	S	S	191	1900		B	L	M	L	H	H	L	L	H	M	M	C	19: Sylling/Hørte br	B
Kirkerudveien	009		0177	001		Kirkerud	uten nr.		bur	S	U	182				L	L	L	H	H	H	H	H	H	H	B	19: Sylling/Hørte br	B
Kirkerudveien	009		0177	001		Kirkerud	160871814		enhetslåve		U	191	1915		B	L	L	L	H	H	H	L	H	M	M		19: Sylling/Hørte br	B
Kirkestien	011		049	022		Granly	160884894		bolighus		K	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Kirkestien	013		049	017		Eikholt	160884932		bolighus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Kirkestien	015		049	013		Smalenga	160883804		bolighus		J	191	1916		B	M	L	L	L	M	H	M	H	M	M	C		
Kirkestien	024		051	002		Saue	160883928		bryggerhus	S	S	181			L	L	L	L	H	H	H	M	H	H	H	B	09: Saue	B
Kirkestien	026		051	002		Saue	140429740		bolighus	S	R	171			L	M	H	H	H	H	H	H	H	S	S	A	09: Saue	B
Kirkestien	026		051	002		Saue	140429775		enhetslåve		U	191	1908		B	L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C	09: Saue	B
Kirkestien	026		051	002		Saue	140429767		bur	S	U	181			L	L	L	L	H	H	H	H	H	H	H	B	09: Saue	B
Kirkestien	026		051	002		Saue	140429759		uthus	S	U	192				L	L	L	L	L	M	M	H	L	L		09: Saue	B
Kirkestien	026		051	002		Saue	160883995		smie	S	U	182				L	L	H	M	M	H	H	M	H	H	B	09: Saue	B
Kirkestien	028		051	001		Saue	140429791		bolighus	S	U	183	1860	c	B	L	M	M	M	M	L	H	H	M	M	C	09: Saue	B

Kirkestien	028		051	001		Saue	140429805		bur	S	U	183	1850	c	B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B	09: Saue	B
Kirkestien	029		051	004		Eiklund	160883863		bolighus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Kirkestien	029		051	004		Eiklund	160883871		uthus		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Kirkestien	029		051	004		Eiklund	160883855		verksted		F	192				L	L	M	L	H	H	L	H	L	L			
Kirkestien	030		051	001		Saue	160883944		bryggerhus		J	191	1915		B	L	L	L	M	H	M	M	H	L	M	C	09: Saue	B
Kirkesvingen	010		0124	011		Tranby kirke	160890150		kirke	F	H	183	1855		R	H	S	H	M	H	H	H	H	M	S	A		
Kirkesvingen	010		0124	011		Tranby kirke	160890169		kapell		H	191				H	H	M	M	H	H	H	H	M	S	A		
Kirkeveien	008		050	004		Frogner Nedre	140429155		bolighus	S	U	184	1890		B	L	M	M	M	L	L	L	H	M	L			
Kirkeveien	008		050	004		Frogner Nedre	160820640		enhetslåve		U	191	1918		B	L	M	L	M	M	M	L	H	M	L			
Kirkeveien	008		050	004		Frogner Nedre	13039755		bur		Sb	192	1948		R	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Kirkeveien	059		050	060		Solvang	160884576		bolighus		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Kirkeveien	059		050	060		Solvang	160884584		uthus		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Kirkeveien	063		050	041		Gluggen	160884533		bolighus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Kirkeveien	067		040	003		Hval Øvre	160885645		enhetslåve		U	191	1922		B	L	M	L	M	M	M	L	H	M	L		07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	069		050	001		Frogner kirke	13028877		gravkapell		H	191	1912		R	M	M	M	M	H	H	H	H	M	H	B	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	069		050	001		Frogner kirke	160884452		kirke	F	R	164	1694		R	H	S	S	H	H	H	H	H	S	S	F	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	069		050	001		Frogner kirke	uten nr.		kirkegård	F	U	000				H	H	S	H	H	H	H	H	S	S	F	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	069		050	001		Frogner kirke	uten nr.		kirkegårdsmur	F	U	000				L	H	H	H	H	M	H	H	H	H	F	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	069		050	001		Frogner kirke	uten nr.		port øst	F	R	000				M	H	H	H	H	H	H	H	S	S	F	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	069		050	001		Frogner kirke	uten nr.		port nord	F	R	000				M	H	H	H	H	H	H	H	S	S	F	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	071		050	001		Frogner presteg	8044139		bolighus	FS	R	172	1740	å	S	H	S	S	H	H	H	H	H	H	S	F	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	071		050	001		Frogner presteg	140430196		bur	FS	R	174	1780	c	S	M	M	M	H	H	H	H	H	H	H	F	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	071		050	001		Frogner presteg	140430188		bolighus	FS	U	174	1780	c	S	L	M	M	H	M	L	M	H	H	H	F	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	071		050	001		Frogner presteg	160884479		garasje		U	191				L	L	L	M	L	M	L	H	M	L		07: Eik/Frogner/Hv	A
Kirkeveien	071		050	001		Frogner presteg	160884487		enhetslåve		U	192	1938	?	R	L	M	L	H	M	M	L	H	L	H	B	07: Eik/Frogner/Hv	A
Kjellstadhageveien	006		0030	001		Kjellstad	160873388		bolighus		S	191	1920		B	L	L	M	M	H	L	L	H	M	M	C		
Kjellstadhageveien	006		0030	001		Kjellstad	160873396		bryggerhus		U	193	1951		B	L	L	L	M	H	M	M	H	L	L			
Kjellstadhageveien	006		0030	001		Kjellstad	140430579		låve	S	U	184	1899		S	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Kjellstadhageveien	014		0030	003		Kjellstad	140431885		bolighus	S	E	182	1840	å	R	L	L	M	M	H	M	H	H	H	H	B		
Kjellstadhageveien	014		0030	003		Kjellstad	13033633		bryggerhus		S	191	1912		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Kjellstadveien	000		0038	065			uten nr.		jernbanebro		U	191	1904			L	M	M	M	H	H	M	H	M	H	B		
Kjellstadveien	002		0023	001		Åby	0		bolig	S	S	183	1853		S	L	L	M	H	H	M	M	H	M	H	B		
Kjellstadveien	002		0023	001		Åby	8041326		bryggerhus	S	E	182				L	L	L	H	H	H	H	H	H	H	B		
Kjellstadveien	002		0023	001		Åby	0		bur	S	U	181				L	L	L	H	H	H	H	H	H	H	B		
Kjellstadveien	006		0030	013		Kjellstad	140430587		bolighus		S	184	1885	c	S	L	L	L	L	H	L	M	H	M	M	C		
Kjellstadveien	013		0030	007		Kjellstad	160873574		bolighus		S	191	1914		B	L	L	M	H	H	M	L	H	M	M	C		
Kjellstadveien	013		0030	007		Kjellstad	160873507		låve		U	184	1890	c	B	L	L	L	H	H	H	L	H	M	M	C		
Kjellstadveien	013		0030	007		Kjellstad	160873493		bur		S	191	1920		B	L	L	L	H	H	M	L	H	M	M	C		
Kjellstadveien	013		0030	007		Kjellstad	160873485		garasje		U	191	1920		B	L	L	L	H	H	H	L	H	M	M	C		
Kjellstadveien	013		0030	007		Kjellstad	160873477		grisehus		U	191	1920		B	L	L	L	H	H	M	L	H	M	M	C		
Kjellstadveien	017		0030	022		Kjellstadsvingen	160873434		bolighus		S	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Kjellstadveien	017		0030	022		Kjellstadsvingen	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	M	H	M	L	H	M	L			
Kjellstadveien	018		0030	010		Elvestad	160832469		bolighus		S	191				L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Kjellstadveien	018		0030	010		Elvestad	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	H	H	H	L	H	M	H	B		
Kjellstadveien	023		0030	014		Karlstad	117764192		bolighus		S	184				L	L	L	M	H	L	L	H	M	L			
Kjellstadveien	027		0030	021		Rosenlund	160833955		bolighus		J	191	1921		E	L	L	L	L	H	L	L	H	M	L			
Kjellstadveien	031		0030	020		Fredly	160833971		bolighus		K	192				L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Kjellstadveien	033		0030	016		Arnestad	8051038		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Kjellstadveien	037		0038	007		Lerstad	8048789		bolighus	S	U	182	1825		S	L	L	L	L	M	L	M	H	H	M	C		
Kjellstadveien	038		0038	014		Fredeng	160833831		bolighus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Kjellstadveien	038		0038	014		Fredeng	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Kjellstadveien	044		0038	015		Vang	160833777		bolighus		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Kjellstadveien	047	A	0038	003		Steinset	140430420		bolighus	S	S	191	1904		S	M	L	L	H	H	L	M	H	M	M	C		
Kjellstadveien	047	A	0038	003		Steinset	13030960		bryggerhus		U	191	1918		B	L	L	L	H	M	L	M	H	M	M	C		
Kjellstadveien	047	A	0038	003		Steinset	160833750		enhetslåve		U	191	1910		B	L	L	L	H	M	H	M	M	M	M	C		
Knipen	008		0135	018		Solbakken	8043531		bolig		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Knipen	010		0135	017		Knipen	8047367		bolig		U	192				L	L	M	L	L	L	L	H	L	L			
Knipen	010		0135	017		Knipen	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Kovestadveien	006		0118	009		Kovestad	0		bolig	S	M	184				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Kovestadveien	030		0118	001		Kovestad	160851643		bolig		U	192	1932		B	L	M	L	L	L	H	L	H	L	L			
Kovestadveien	030		0118	001		Kovestad	160851635		enhetslåve		S	191	1919		B	L	L	L	L	H	L	L	H	M	L			
Kraftveien	006		0145	006		Ekeli	160862300		bolig		K	192				L	L	L	L	H	L	M	H	L	L			
Kraftveien	007		0141	002		Dalenga	140435163		bolighus	S	S	183	1878		S	L	L	M	L	M	L	L	H	M	M	C		
Kraftveien	007		0141	002		Dalenga	140435198		låve	S	U	183	1870		S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Kraftveien	013		0142	001		Hennum Øvre	140434930		bolighus	S	U	182				L	L	M	M	L	L	L	H	H	L			
Kraftveien	013		0142	001		Hennum Øvre	140434949		bryggerhus		U	191	1913		E	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Kraftveien	013		0142	001		Hennum Øvre	140434957		bur	S	U	184	1880	c	B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Kraftveien	013		0142	001		Hennum Øvre	140434957		vognskjul		U	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Kraftveien	016		0144	009		Slåttebråten	140435090		bolighus	S	S	182			B	L	L	M	L	M	L	M	H	H	M	C		
Kraftveien	017		0144	011		Hennum Nedre Nordr	160862378		bolig		S	191	1910		B	L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Kraftveien	017		0144	011		Hennum Nedre Nordr	160862408		bur		S	192	1945		B	L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Kraftveien	017		0144	011		Hennum Nedre Nordr	160862394		enhetslåve		U	192	1927		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Kraftveien	017		0144	011		Hennum Nedre Nordr	uten nr.		bryggerhus		S	191	1913		B	L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C		
Kvernbakken	001		0113	009			160849053		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Kvernbakken	002		0113	011		Steinslett	160850175		bolig		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Kvernbakken	003		0113	004		Bekkeli	8042314		bolig		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Kvernbakken	006		0113	010			160850183		bolig		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Kvernbakken	010		0113	065			160850213		bolig		N	191				M	L	M	L	M	M	M	H	M	M	C		
Kvernbakken	014		0112	250		Solli	0		bolig	S	U	174			L	L	L	M	L	L	L	M	H	H	M	C		
Kvernbakken	016		0113	066			160850280		bolig		N	191				M	L	M	L	M	M	M	H	M	M	C		
Kvernbakken	035		0113	051			160850140		bolig		K	192				M	L	L	L	H	M	M	H	L	L			
Kviståsveien	000		0077	030		Hansebråtan	0		bolig	S	S	182				L	L	H	M	H	M	M	M	H	H	B	27: Pettersbråtan	B
Kviståsveien	000		0077	030		Hansebråtan	uten nr.		uthus		U	192				L	L	M	M	H	H	L	H	L	M	C	27: Pettersbråtan	B
Kviståsveien	000		0077	030		Hansebråtan	uten nr.		uthus		U	183				L	L	H	M	H	H	M	M	M	M	C	27: Pettersbråtan	B

Kviståsveien	000		0077	030		Hansebråtan	uten nr.		låve		U	191				L	L	M	L	L	H	L	L	M	L			
Kviståsveien	000		0076	016		Pettersbråtan	140427675		bolig	S	U	174				L	L	H	H	H	M	H	H	H	H	B	27: Pettersbråtan	B
Kviståsveien	000		0076	016		Pettersbråtan	uten nr.		låve	S	U	174				L	L	H	H	H	H	S	H	H	S	A	27: Pettersbråtan	B
Kviståsveien	005		0075	036		Åsli	160887966		bolig		U	182				L	L	M	L	M	M	H	M	H	H	B		
Kviståsveien	005		0075	036		Åsli	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	M	L	L	M	L			
Kviståsveien	006		0074	039		Fagerli	140427624		bolig	S	U	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Kviståsveien	006		0074	039		Fagerli	140427632		uthus		U	184				L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Kviståsveien	010		0074	037		Solstad	160835915		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	M	C		
Kviståsveien	010		0074	037		Solstad	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	H	L	H	M	M	C		
Kviståsveien	015		0076	043		Åsli	140427799		bolig	S	S	184				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Kviståsveien	015		0076	043		Åsli	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Kviståsveien	017		0076	003		Bakke	160835354		bolig		U	192	1950		B	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Kviståsveien	017		0076	003		Bakke	160835362		uthus		U	192	1949		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Kviståsveien	020		0076	013		Åsen	142427802		bolig	S	S	182				L	L	M	L	H	M	H	H	H	M	C		
Kviståsveien	020		0076	013		Åsen	160835486		uthus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	M	M	L			
Kviståsveien	024		0075	056		Fjellhaug	140427659		låve	S	U	181				L	L	M	H	H	H	S	H	H	S	A		
Kviståsveien	026		0076	044		Fjeldvik	140427829		bolig	S	S	182				L	L	M	H	H	M	H	H	H	M	C		
Kviståsveien	026		0076	044		Fjeldvik	uten nr.		bryggerhus		S	191				M	L	M	H	H	M	H	H	M	H	B		
Kviståsveien	026		0076	044		Fjeldvik	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	H	H	H	L	H	M	M	C		
Kviståsveien	027		0076	037		Granholt	160835141		bolig		S	183				L	L	L	H	H	M	H	H	M	H	B		
Kviståsveien	027		0076	037		Granholt	uten nr.		bryggerhus		S	191				L	L	L	H	H	H	L	H	M	H	B		
Kviståsveien	027		0076	037		Granholt	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Kviståsveien	028		0076	046		Fjeldhøi	140427640		bolig	S	U	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Kviståsveien	028		0076	046		Fjeldhøi	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Kviståsveien	029		0076	036		Granheim	160835117		bolig		S	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	M	C		
Kviståsveien	029		0076	036		Granheim	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Kviståsveien	030		0075	038		Nordli	160835559		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Kviståsveien	030		0075	038		Nordli	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Kviståsveien	031		0076	049		Nordheim	140427667		bolig	S	U	184	1880	c	S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Kviståsveien	031		0076	049		Nordheim	uten nr.		uthus		U	184				L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Kviståsveien	032		0075	027		Sjemmedal	160835214		bolig		S	192	1925		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	M	C		
Kviståsveien	032		0075	027		Sjemmedal	160835222		uthus		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Kviståsveien	032		0075	027		Sjemmedal	160835206		låve		U	192	1927		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Kviståsveien	034		0075	054		Fredheim	160835184		bolig		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Kviståsveien	038		0081	023		Sollia, Lia	8047820	1	bolig	S	U	191	1924		B	L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Lahelldammen	001		0116	059			8044481		bolig		U	191				H	L	L	L	M	M	H	H	M	H	B		
Langelandveien	007		153	001		Tømte	160899883		garasje		U	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Langelandveien	009		153	001		Langeland	140433853		bolighus	S	S	183	1860	å	B	L	M	M	H	H	M	M	H	M	H	B		
Langelandveien	009		153	001		Langeland	140433861		bryggerhus	S	S	184				L	L	L	H	M	H	M	H	M	H	B		
Langelandveien	009		153	001		Langeland	140433896		bur		S	191	1900	c	B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Langgata	005		0135	007		Storenga, Sørsdal Øv	160914238		bur		Sb	192	1941		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Langgata	005		0135	007		Sørsdal Øvre Nordre/S	0		bolig	S	T	173				L	L	M	M	M	L	H	H	S	M	C		
Langgata	005		0135	007		Sørsdal Øvre Nordre/S	0		bryggerhus	S	S	183				L	L	L	M	H	H	M	M	M	H	B		
Langgata	008		0138	023		Liverud	0		bolig	S	U	183				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Langgata	008		0138	023		Liverud	0		uthus	S	U	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Langgata	010		0138	032		Vestli	160899158		bolig		S	192				L	L	L	L	M	H	H	H	L	L			
Langgata	014		0139	005		Opsal Øvre	160899204		bolig		S	191	1907		B	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Langgata	017		0138	026		Opsal	0		bolig	S	U	183				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Langgata	019		0138	017		Opsal	160899263		bur		S	184				L	L	L	L	H	M	M	H	M	M	C		
Langgata	023		0138	041		Bekkebakken	0		bolig	S	U	183				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Liakroken	007		0081	022		Søbråtan	0		bolig	S	U	182				L	L	L	L	L	L	L	H	H	L			
Liakroken	007		0081	022		Søbråtan	0		låve	S	U	191	1920		B	L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Lierbakkene - Ev 18	000						uten nr.		veimiljø		U	000				L	M	M	M	H	H	M	H	L	M	F		
Lierbakkene	004		0111	080		Kikkut	0		bolig	S	U	182				L	L	L	L	H	M	H	H	H	M	C		
Lierbakkene	005		0109	006		Frydenhaug	160842725		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Lierbakkene	027		0107	001		Sommerro	160860219		bolig		K	191	1921		B	H	H	M	H	H	M	H	H	M	H	B	16: Sommerro	B
Lierbakkene	027		0107	001		Sommerro	160918225		enhetslåve		K	191	1923		B	M	L	L	H	M	M	H	H	M	H	B	16: Sommerro	B
Lierbakkene	029		0107	001		Sommerro	0		bolig	S	E	181	1805	c	R	M	H	M	H	H	L	H	H	H	H	B	16: Sommerro	B
Lierbakkene	031		0107	001		Sommerro	160860227		bolig		U	191	1923		B	L	L	L	H	L	L	L	H	M	M	C	16: Sommerro	B
Lierbakkene	050		0105	001		Reistad Lille	0		bolig	S	N	183				H	H	M	M	L	H	S	H	M	S	A		
Lierbakkene	050		0105	001		Reistad Lille	0		uthus	S	S	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Lierbakkene	050		0105	001		Reistad Lille	0		bur	S	U	183				L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Lierbakkene	052		0105	001		Reistad Lille	0		bolig	S	E	183				L	L	L	M	M	L	M	H	M	M	C		
Lierbakkene	053		0104	004		Reistad meieri	0		meieri	S	M	184	1884		S	L	H	M	L	L	L	L	H	M	L			
Lierbakkene	070		0102	015		Solvang	160857129		bolig		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Lierbakkene	073		0102	009		Sørli Øvre	0		bolig	S	S	184	1895		S	M	L	M	L	H	M	L	H	M	H	B		
Lierbakkene	073		0102	009		Sørli Øvre	0		uthus	S	U	184	1895		S	L	L	L	L	H	M	L	M	M	L			
Lierbakkene	076		0102	003		Stokke Søndre	0		bolig	S	T	183	1870	c	B	L	L	M	L	L	L	M	H	M	L			
Lierbakkene	076		0102	003		Stokke Søndre	0		låve	S	U	184	1880	c	B	L	L	L	L	H	M	M	H	M	L			
Lierbakkene	089		0102	004		Stokke Søndre	160857269		sidebygning		M	192	1942		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Lierbakkene	091		0102	004		Stokke Søndre	0		bolig	S	S	184	1890		B	L	L	M	M	H	M	L	H	M	M	C		
Lierbakkene	091		0102	004		Stokke Søndre	160857242		enhetslåve		U	192	1931		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Lierbakkene	091		0102	004		Stokke Søndre	160916982		bur		Sb	191	1918		B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	M	C		
Lierbakkene	097		0100	005		Brastad Mellom	0		bolig	S	S	184			S	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Lierbakkene	097		0100	005		Brastad Mellom	uten nr.		enhetslåve		U	192	1933		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Lierbakkene	101		0100	004		Brastad Mellom	13039712		bolig		S	191	1913		E	M	L	L	L	H	H	L	H	M	H	B		
Lierbakkene	101		0104	008			160858036		bolig		K	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Lierbakkene	112		0100	006		Brastad Nordre	0		bolig	S	S	184	1884		B	L	L	M	L	M	L	M	H	M	M	C		
Lierbakkene	112		0100	006		Brastad Nordre	160857358		bur		Sb	191	1921		B	L	L	L	L	H	H	M	H	M	M	C		
Lierbakkene	112		0100	006		Brastad Nordre	160857331		garasje		F	192	1930		B	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Lierbakkene	144		0100	012		Jutilen	0		bolig	S	U	174	1775		E	L	L	L	L	L	L	H	M	H	M	C		
Lierstranda	025		015	019		Sydvesten	160823526		bolighus	S	U	184	1894		S	L	L	M	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	028		015	007		Lønseth	160823577		bolighus	S	S	184	1898	c	S	L	L	M	M	M	M	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	030		015	022		Rognstad	160823607		bolighus	S	S	184	1899	?	S	L	L	M	M	M	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C

Lierstranda	031		015	077		Jonasborg Vestre	160823623		bolighus		U	191				L	L	M	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	033		015	038		Jonasborg	160823631		bolighus	S	U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	034		015	015		Ask	160823666		bolighus	S	U	184				L	L	M	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	036		015	064		Thorvaldsborg	140430714		bolighus	S	U	183				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		02: Lierstranda	C
Lierstranda	038		015	037		Utby	160823674		bolighus	S	U	182	1850	c	S	L	L	L	M	L	L	L	H	H	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	040		015	014		Grensen	160823682		bolighus	S	S	183				L	M	M	M	M	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	041		016	011		Bjerkeset	160823739		bolighus		U	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	041		016	011		Bjerkeset	160823739		uthus		U	191				L	L	L	L	H	M	M	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	043		016	011		Askeli	160823933	1	bolighus	S	U	184	1895		S	L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	044		016	003		Olstad	160823690		bolighus	S	U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	045		016	015		Strand	160823933	2	bolighus	S	U	184	1895		S	L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	046		016	007		Hagan	160823712		bolighus	S	U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	048		016	016		Solvang	160823763		bolighus	S	U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	049		016	006		Vestby	160823909		bolighus	S	U	182	1825	c	S	L	L	L	M	L	L	L	H	H	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	049		016	006		Vestby	160823917		uthus	S	U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		02: Lierstranda	C
Lierstranda	050		016	018		Esterheim	13037612		bolighus		T	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	051		016	006		Østby	160823895		bolighus	S	U	184			S	L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	052		016	020		Røine	160823836		bedehus		U	191	1900	å	D	L	M	M	M	M	M	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	057		016	024		Eriksrud	160823984		bolighus		S	191				L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	057		016	024		Eriksrud	160824018		uthus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		02: Lierstranda	C
Lierstranda	059		016	025		Julheim	160823992		bolighus		S	191	1903		D	L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	061		016	021		Solberg	160824034		bolighus	S	U	184	1899		S	L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	063		016	022		Johnsrud	21937673		bolighus	S	U	184	1899		S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		02: Lierstranda	C
Lierstranda	064	B	016	038		Solbakken	13038058		bolighus		S	191				M	L	L	L	M	L	M	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	064	B	016	038		Solbakken	160824093		uthus		S	191				L	L	L	M	H	H	M	M	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	065		016	044		Berøa	160824123	1	forsamlingsloka	S	U	191	1911		D	L	M	M	L	M	M	H	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	065		016	027		Skarpsno	160824115		bolighus	S	U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	066		017	033		Høvik, Michely-H.	160824263		bolighus	S	B	182	1848		S	M	M	M	H	H	H	H	H	H	S	A	02: Lierstranda	C
Lierstranda	066		017	033		Høvik, Michely-H.	160910445	1	sidebygning	S	U	182				L	L	L	H	M	L	L	H	H	H	B	02: Lierstranda	C
Lierstranda	066		017	033		Høvik, Michely-H.	160910445	2	låve	S	U	172				L	L	H	H	L	L	S	H	H	S	A	02: Lierstranda	C
Lierstranda	067		016	023		Nygård	160824123	2	forretningsgård	S	U	184	1899		S	L	M	L	M	M	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	069		016	017		Grønvold	160824158		bolighus	S	U	191	1901		D	L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	071		016	034		Hansrud	160824166		bolighus	S	U	184				L	L	L	M	L	L	L	M	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	072	A	017	034		Solvang	13023670		bolighus		U	192				L	L	L	L	H	L	L	H	L	L			
Lierstranda	073		016	013		Bækkestrand	160824182		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	074	A	017	035		Solgløtt	160879424		bolighus		K	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Lierstranda	075		017	027		Myrvang	169824220		bolighus	S	U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	076	A	017	036		Solfryd	160879416		bolighus		K	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Lierstranda	078	A	017	048			160824379		bolig		F	192				L	L	L	M	H	L	L	H	L	L		02: Lierstranda	
Lierstranda	078	B	017	037		Solglimt	160879386		bolighus		F	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Lierstranda	079		017	017		Hovland	160824522		bolighus		S	191				L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	080		017	012		Hanvik	160824387		bolighus	S	U	182				L	L	L	M	M	L	M	H	H	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	083		017	018		Alfstad	160824468		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	085		017	019		Framnes	160824441		bolighus		S	191				L	L	L	M	M	M	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	087		017	022		Nes	160824425		bolighus		S	191				L	L	L	M	M	M	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	089		017	042		Amundsrud	160824395		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	M	C	02: Lierstranda	C
Lierstranda	098	B	018	008		Fredheim	160822309		verksted		U	191				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	104		018	010		Hovde	160821833		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	104		018	010		Hovde	uten nr.		dukkestue		K	192				L	L	L	L	H	M	M	M	L	L			
Lierstranda	104		018	019		Hovde Vestre	160821841		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	K	H	M	L			
Lierstranda	106		018	009		Nygård	160821817		bolighus		K	192	1928		R	L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Lierstranda	106		018	009		Nygård	160821825		uthus		U	192	1928		R	L	L	L	H	H	M	L	H	L	M	C		
Lierstranda	108		018	037		Haugen	160821868		bolighus		K	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Lierstranda	110		018	041		Linnum	160821892		bolighus		U	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	M	C		
Lierstranda	112		018	046		Horn	160821914		bolighus		J	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	M	C		
Lierstranda	112		018	046		Horn	160821922		bolighus		U	191				L	L	L	L	H	M	M	M	M	M	C		
Lierstranda	114		018	051		Heimly	160822147		bolighus		F	192	1933		R	L	L	L	M	M	L	L	H	L	M	C		
Lierstranda	114		018	051		Heimly	160822155		garasje		U	192				L	L	M	M	M	M	M	H	L	M	C		
Lierstranda	115		018	018		Wold	160822481		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	116		018	015		Frydenlund	160822163		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	117		018	030		Karlstad	160822473		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	118		018	013		Fläthen	160822201		bolighus		S	191				L	L	L	M	M	M	L	H	M	M	C		
Lierstranda	118		018	013		Fläthen	21947288		uthus		U	191				L	L	L	M	L	L	M	H	M	M	C		
Lierstranda	119		018	023		Hustad	160822449		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	120		018	012		Løvli	160822228		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	121		018	021		Grønli	160822430		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	123		018	020		Strandslett	160822414		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	125		018	017		Furuvang	160822384		bolighus		U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	125		018	017		Furuvang	160822392		sidebygning		F	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Lierstranda	127		018	034		Strandli	160822376		bolighus		F	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Lierstranda	128		018	001		Frydenlund	140431435		bolighus	S	B	173	1773		S	H	S	H	H	H	H	S	H	S	S	A	04: Frydenlund	A
Lierstranda	128		018	001		Frydenlund	140431443		sidebygning	S	S	173	1773	c	S	M	M	L	S	H	H	H	H	S	S	A	04: Frydenlund	A
Lierstranda	128		018	001		Frydenlund	140431451		sidebygning	S	S	173	1773		S	M	M	L	S	H	H	H	H	S	S	A	04: Frydenlund	A
Lierstranda	128		018	002		Frydenlund	140431478		bur	S	U	181	1818		S	L	L	L	H	H	H	H	H	H	S	A	04: Frydenlund	A
Lierstranda	128		018	001		Frydenlund	160822619		enhetslåve		U	191	1924		R	L	M	L	M	H	H	L	H	M	M	C	04: Frydenlund	A
Lierstranda	128		018	001		Frydenlund	160822627		vognskjul		U	192	1946		B	L	L	L	M	H	M	M	M	L	L		04: Frydenlund	A
Lierstranda	129		018	054		Strandstad	160822341		bolighus		F	192				M	L	L	M	H	H	L	H	L	H	B		
Lierstranda	133		018	057		Furuset	160822333		bolighus		F	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Lierstranda	136		018	016		Løvlund	160822503		bolighus		S	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Lierstranda	138		018	005		Frydenlund meieri	8037523		meieri		H	191	1901		D	L	H	M	L	H	M	M	H	M	H	B		
Lierstranda	139		019	024		Rosendal	13041024		forretningsgård		K	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Lille Frydenlund	002		018	022		Solli	160821809		bolighus		F	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Linnesstranda	031		112	024		Myra	160848502		bolighus		U	184				L	L	L	M	L	L	M	H	M	L			
Linnesstranda	033		112	025		Dalsberg	140431206		bolighus	S	U	192	1928		R	L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			

Linnesstranda	035		112	013		Solvang	160848472	1	bolighus		U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L				
Linnesstranda	035		112	013		Solvang	160848472	2	uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L				
Linnesstranda	035		112	013		Solvang	160848480		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L				
Linnesstranda	036		112	029		Staude	160848545		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L				
Linnesstranda	037		112	008		Klemmetsrud	140431176		bolighus	S	U	183				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L				
Linnesstranda	039		112	007		Nygård	140431222		uthus		U	192				L	L	L	L	H	M	L	M	L	L				
Linnesstranda	040		112	018		Strandhaug	160848553		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L				
Linnesstranda	043		112	027		Bedehustomten	160848367		bedehus		U	192				M	H	M	M	H	L	H	H	L	H	B			
Linnesstranda	044		112	032		Bjørkheim	160848618		bolighus		F	192				L	M	L	L	L	L	L	H	L	L				
Linnesstranda	044		112	032		Bjørkheim	160848847		uthus		U	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L				
Linnesstranda	046		112	010		Bjørkelund	8048398		bolighus	S	S	183				L	L	L	M	M	M	L	H	M	M	C			
Linnesstranda	046		112	010		Bjørkelund	140431338		bryggerhus	S	S	183				L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C			
Linnesstranda	050	A	112	247			160849126		bolighus		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L				
Linnesstranda	050	B	112	031		Fjordvik	160848863		bolighus		F	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L				
Linnesstranda	050	B	112	031		Fjordvik	160849118		uthus		U	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L				
Linnesstranda	052		112	022		Lystad	140431354		uthus		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L				
Linnesstranda	056		112	034		Strandly	140431362		bolighus	S	U	182				L	L	L	M	L	L	M	H	H	M	C			
Linnesstranda	056		112	034		Strandly	160848901		uthus		U	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L				
Linnesstranda	063	B	112	021		Rostad	160848987		bolighus		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L				
Linnesstranda	067		112	023		Gullaug skole	160846968		skole		K	192	1925		R	H	H	H	L	H	H	M	H	L	H	B			
Linnesstranda	068		112	039		Buvassli	13029199		bolighus	S	U	182				L	L	L	M	L	L	M	H	H	M	C			
Linnesstranda	070		112	020		Marienlyst	140431397		bolighus	S	S	183				L	L	L	M	M	L	L	H	M	M	C			
Linnesstranda	070		112	020		Marienlyst	160849002		uthus		U	192				L	L	L	M	L	M	L	M	L	L				
Linnesstranda	076		112	030		Linneshagan	160849045		bolighus	S	S	183				L	L	L	M	H	L	M	H	M	M	C			
Linnesstranda	076		112	030		Linneshagan	140431389		uthus		U	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C			
Lyfjellveien	006		0163	004		Kjenner	0		bolig	S	S	183	1870		B	L	L	M	M	H	H	M	H	M	M	C			
Lyfjellveien	006		0163	004		Kjenner	160855355		bolig		S	191	1923		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L				
Lyfjellveien	006		0163	004		Kjenner	160855363		bur		Sb	192	1927		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C			
Lyfjellveien	006		0163	004		Kjenner	160855371		uthus		U	192	1928		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	L				
Lyfjellveien	006		0163	004		Kjenner	160855398		enhetslåve		U	192	1928		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L				
Meieribakken	001		0172	021		Syllin Meieri & Hande	140425230		forretningsgård	S	S	184	1880	c	S	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L				
Meieribakken	014		0174	002		Sylling Østre	160903252		bolighus		S	191				M	L	L	M	M	L	L	H	M	M	C			
Meieribakken	014		0174	002		Sylling Østre	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C			
Meieribakken	016		0174	023		Vestad	140425176		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L				
Meieribakken	016		0174	023		Vestad	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L				
Mellomveien	000		0000	000		Drammensbanen	uten nr.		jernbanebro		U	191			R	L	L	M	L	H	M	H	H	M	M	C			
Mellomveien	018		0108	004		Sørum	160861304		bur		Sb	191	1918		B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	L				
Merengata	002		0074	057		Meren Vestre	0		bolig	S	T	174				L	L	M	L	M	L	M	H	H	M	C			
Merengata	002		0074	057		Meren Vestre	0		låve	S	U	184	1880	c	S	L	L	L	L	M	M	L	H	M	M	C			
Merengata	003		0076	073		Meren skole	8048797		skole		J	191	1911		L	M	H	H	M	H	M	M	H	M	H	B			
Merengata	003		0076	073		Meren skole	uten nr.		uthus		K	192				M	M	M	M	H	H	M	H	L	H	B			
Merengata	003		0076	073		Meren skole	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	M	M	H	H	M	M	C			
Merengata	007		0074	002		Meren Vestgård	0		bolig	S	S	181	1821		S	L	L	L	M	M	L	L	H	H	M	C	25: Meren		C
Merengata	007		0074	002		Meren Vestgård	160835672		bryggerhus		S	191	1918		B	L	L	L	M	H	H	M	M	M	M	C	25: Meren		C
Merengata	010		0075	001		Meren Søndre	0		bolig	S	U	182	1825	c	G	L	M	H	H	H	H	H	H	H	H	B	25: Meren		C
Merengata	011		0077	002		Meren Nordre	0		bolig	S	F	183	1850	c	S	L	L	M	M	M	M	L	H	M	M	C	25: Meren		C
Merengata	012		0075	001		Meren Søndre	0		bryggerhus	S	S	184	1880		S	L	L	L	H	L	L	M	H	M	M	C	25: Meren		C
Merengata	014		0075	001		Meren Søndre	300095636		bolig		F	192	1939		B	L	L	L	H	M	M	L	H	L	L		25: Meren		C
Merengata	016		0075	006		Meren Søndre	0		bryggerhus	S	J	183	1860	c	S	L	L	L	H	M	H	M	H	M	H	B	25: Meren		C
Merengata	018		0077	006		Meren Søndre	0		garasje		F	192				L	L	L	H	L	H	L	H	L	L		25: Meren		C
Merengata	018		0075	006		Meren Søndre	0		bolig	S	J	183	1850	c	S	L	L	M	H	M	H	M	H	M	H	B	25: Meren		C
Merengata	029		0077	008		Meren Nordre	0		bolig	S	E	183	1850	c	E	L	M	M	H	M	L	M	H	M	M	C	25: Meren		C
Modumveien	000		0188	002		Eik, Langeland	160907118		bolig		F	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L				
Modumveien	000		0188	002		Eik, Langeland	0		låve		U	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L				
Modumveien	000		0188	001		Slutten, Eik	0		bolig	S	U	182	1820	å	G	L	L	L	H	L	L	H	H	H	M	C			
Modumveien	000		0188	001		Slutten, Eik	0		låve	S	U	174				L	L	L	H	H	H	H	M	H	H	B			
Modumveien	000		0188	001		Slutten, Eik	0		fjøs	S	U	184				L	L	L	H	H	H	H	M	M	H	B			
Modumveien	005		0195	001		Enger Vestre	140425109		bolighus		K	174				L	M	M	M	H	M	M	H	H	M	C			
Modumveien	005		0195	001		Enger Vestre	140425117		bolighus	S	F	173				L	L	L	M	L	L	M	H	S	M	C			
Modumveien	027		0172	100			8047774		garasje		M	192				L	M	M	L	L	L	H	H	L	L				
Modumveien	042		0172	092		Myrskogen	140425214		meieri	S	H	183	1865		S	M	H	H	M	H	M	H	H	M	H	B			
Modumveien	048		0174	019		Haugom	160904070		bolighus		S	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	M	C			
Modumveien	051		0172	016		Walhall	140425222		bolighus	S	S	184				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L				
Modumveien	065		0175	002		Sylling Vestre	13036187		sidebygning	S	U	182				L	L	L	H	L	L	M	H	H	M	C			
Modumveien	065		0175	002		Sylling Vestre	140425672		bolighus	S	E	173	1750	å	L	L	M	M	H	H	M	H	H	H	S	A			
Modumveien	065		0175	002		Sylling Vestre	140425702		bur	S	U	174	1788	?	S	L	L	L	H	H	H	H	H	H	S	A			
Modumveien	065		0175	002		Sylling Vestre	140425699		enhetslåve		S	191	1909		B	L	M	L	H	H	H	M	H	M	H	B			
Modumveien	069		0175	001		Sylling Vestre	140425931		bolighus	S	B	182	1845	c	B	L	H	M	H	H	M	M	H	H	H	B			
Modumveien	069		0175	001		Sylling Vestre	140425958		bolighus	S	S	192	1930		B	L	M	L	H	M	L	M	H	L	L				
Modumveien	069		0175	001		Sylling Vestre	160871660		enhetslåve	S	U	191	1910		B	L	M	L	H	H	H	L	H	M	M	C			
Modumveien	087		0176	005		Kirketeigen, Dambråte	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	M	L	L				
Modumveien	089		0176	011		Teigen Vestre	0		bolig	S	U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L				
Modumveien	089		0176	011		Teigen Vestre	0		uthus	S	U	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L				
Modumveien	090		0176	001		Kirketeigen	160870893		bolig		F	192	1933		B	L	L	M	L	M	L	L	H	L	L				
Modumveien	090		0176	001		Kirketeigen	uten nr.		uthus		U	192	1936		B	L	L	L	L	M	H	L	H	L	L				
Modumveien	093		0176	007		Furuly	uten nr.		uthus		M	192				L	L	L	L	L	H	M	H	L	L				
Modumveien	095		0176	006		Furuset	160870877		verksted		U	191				L	L	M	L	L	M	M	H	M	L				
Modumveien	096		0178	018		Rundhaug	0		bolig	S	U	184	1889		G	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L				
Modumveien	096		0178	018		Rundhaug	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	L	M	L	M	L	L				
Modumveien	098		0178	020		Myrvold	160870966		bolig		J	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	M	C			
Modumveien	099		0178	030		Solbakken	0		bolig	S	T	184			S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L				
Modumveien	101		0178	023		Granbakken	160870982		bolig		S	191	1907	c	E	L	L	L	L	H	M	L	H	M	M	C			
Modumveien	104		0178	036		Stenset	160871245		bolig		S	191				M	L	L	L	H	M	M	H	M	H	B			
Modumveien	104		0178	036		Stenset	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	M	C			

Modumveien	110		0178	046		Enga	160871296		bolig		S	191	1922		E	L	L	L	M	L	L	H	M	L				
Modumveien	110		0178	060		Enga	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Modumveien	160		0178	031		Hørtebråten	13040745		bolig		S	191	1922		B	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Modumveien	160		0178	031		Hørtebråten	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Modumveien	185		0186	008		Steglehaugen	uten nr.		grisehus		U	192				L	L	L	L	M	H	H	M	L	L			
Modumveien	212		0186	001		Drag Søndre	0		bolig	S	U	183	1870	c	G	L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Modumveien	212		0186	001		Drag Søndre	0		bolig	S	E	181				L	L	M	L	H	M	H	M	H	H	B		
Modumveien	212		0186	001		Drag Søndre	160906790		enhetslåve		U	191	1928		B	L	L	L	L	H	L	L	H	L	L			
Modumveien	216		0186	003		Drag Midtre	0		sidebygning	S	S	183				L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Modumveien	216		0186	003		Drag Midtre	0		bur	S	U	182				L	L	L	M	H	H	H	H	H	H	B		
Modumveien	216		0186	003		Drag Midtre	uten nr.		fjøs	S	S	191	1900		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Modumveien	216		0186	003		Drag Midtre	0		låve		S	174				L	L	L	M	H	M	S	M	H	S	A		
Modumveien	240		0187	001		Drag Nordre	0		bryggerhus	S	S	174				L	L	L	M	H	M	H	H	H	H	B		
Modumveien	240		0187	001		Drag Nordre	160906820		bur	S	Sb	192	1938		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Modumveien	240		0187	001		Drag Nordre	160906839		enhetslåve		U	191	1904		B	L	L	L	M	H	M	L	H	M	L			
Modumveien	256		0188	004		Eik Nedre	0		bolig	S	U	173	1755		E	L	L	M	H	M	L	H	H	S	M	C		
Modumveien	256		0188	004		Eik Nedre	160908211		låve		S	191	1910	c	B	L	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B		
Modumveien	256		0188	004		Eik Nedre	160908203		vognskjul		U	191				L	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B		
Modumveien	256		0188	004		Eik Nedre	160908181		bryggerhus		S	191				L	L	L	H	H	M	M	H	M	M	C		
Modumveien	266		0189	001		Holmen	160908246		bolig		K	192	1930		B	L	M	M	M	H	L	L	H	L	M	C		
Modumveien	266		0189	001		Holmen	160908289		låve		U	191	1900	c	B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Modumveien	266		0189	001		Holmen	160908262		bur		S	192				L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Modumveien	286		0190	007		Birkely	uten nr.		bolig		S	191				L	M	M	L	H	M	L	H	M	H	B		
Modumveien	286		0190	007		Birkely	160908394		uthus		U	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C		
Modumveien	292		0190	033		Tangen	160908416		bolig	S	E	182				L	L	M	L	H	M	H	H	H	H	B		
Modumveien	295		0190	009		Solvang	160908491		bolig		S	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Modumveien	295		0190	009		Solvang	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Modumveien	300		0191	042		Saga	160908459		bolig	S	U	182				L	L	H	L	H	M	H	H	H	H	B		
Modumveien	333		0191	043			160908955		bolig		S	191				M	L	L	L	L	M	M	H	M	M	C		
Modumveien	335		0191	001		Horn	0		bolig	S	K	171				L	H	H	H	M	M	H	H	S	S	A	26: Horn	B
Modumveien	335		0191	001		Horn	0		bur	S	U	181	1808		B	L	L	L	H	H	H	H	H	H	H	B	26: Horn	B
Modumveien	337		0191	001		Horn	0		bolig	S	S	183	1870		B	L	L	L	H	M	M	L	H	M	M	C	26: Horn	B
Modumveien	341		0191	003		Horn Midtre	160908912		sidebygning		F	192	1935		B	L	L	L	H	M	M	L	H	L	L		26: Horn	B
Modumveien	345		0191	003		Horn Midtre	0		bolig	S	E	181	1820	c	B	M	L	M	H	H	H	H	H	H	S	A	26: Horn	B
Modumveien	345		0191	003		Horn Midtre	0		bur	S	S	184	1892		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	26: Horn	B
Modumveien	351		0191	018		Myrholt	13027048		bolig		F	192				L	L	L	L	M	H	H	M	L	M	C		
Modumveien	363		0191	002		Horn Nordre	160908092		fjøs		U	191	1920	c	E	L	L	L	L	L	H	H	M	M	L			
Modumveien	363		0191	002		Horn Nordre	160908106		enhetslåve		F	192	1942		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Modumveien	375		0191	009		Pålsrud	160908165		bolig		U	192	1920	å	E	L	L	M	L	L	L	L	H	L	L			
Moserudveien	001		0022	001		Moserud	0		bolig	S	E	182	1837		R	M	H	H	M	M	L	H	H	H	H	B		
Moserudveien	001		0022	001		Moserud	0		bur	S	S	184				L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Moserudveien	001		0022	001		Moserud	160873973		enhetslåve		S	191	1916		B	L	L	L	M	H	M	L	M	M	L			
Myrbråtaveien	005		0189	022		Skjeggerud	0		bolig	S	U	191	1900		B	L	L	M	L	L	L	M	H	M	L			
Myrbråtaveien	005		0189	022		Skjeggerud	0		uthus	S	U	184				L	L	L	L	L	M	M	M	M	L			
Myrbråtaveien	009		0189	008		Myrbråten, Holmen	160907150		låve		U	192				L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Myrbråtaveien	011		0189	004		Myrbråten	0		bolig	S	S	182	1840	å	E	L	L	M	M	M	L	H	H	H	M	C		
Myrbråtaveien	011		0189	004		Myrbråten	160907142		låve		U	192	1935		E	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Mørkveien	024		0117	001		Mørk Ytre	uten nr.		uthus	S	U	184				L	L	L	L	M	H	L	H	M	L			
Mørkveien	025		0117	006		Mørk Mellom	0		bolig	S	U	181				L	M	M	L	H	L	H	H	H	M	C		
Mørkveien	025		0117	006		Mørk Mellom	160852526		låve		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Mørkveien	025		0117	006		Mørk Mellom	160852518		uthus		U	193				L	L	L	L	H	H	L	L	L	L			
Nedre Lahellvei	006		0116	001		Lahell	160854340		fyrhus		U	192				L	L	L	L	L	H	H	H	L	L			
Nedre Lahellvei	008		0116	001		Lahell	0		bolig	S	U	184	1876		E	L	M	L	M	M	L	M	H	M	M	C		
Nedre Lahellvei	008		0116	001		Lahell	0		bur	S	U	181				L	L	M	M	L	H	H	H	H	H	B		
Nedre Lahellvei	008		0116	001		Lahell	13039836		sidebygning		U	192	1939		B	M	L	L	M	L	H	H	H	L	M	C		
Nedre Lahellvei	008		0116	001		Lahell	160854359	1	drengestue		U	192				L	L	L	L	L	M	L	H	L	L			
Nedre Lahellvei	008		0116	001		Lahell	160854359	2	skjul		U	192				L	L	L	L	M	M	L	M	L	L			
Nedre Skustadvei	004	C	0180	007		Skustad	160907215		hytte		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Nordengveien	003		0143	001		Kraft	0		låve	S	U	191	1908		B	L	L	L	L	M	L	M	H	M	L			
Nordengveien	007		0143	007		Kraftenga, Enga	160861665		bolig		J	191	1920		E	L	L	M	L	M	M	L	H	M	L			
Nordengveien	008		0143	002		Kraft	0		bolig	S	U	191	1900	c	B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Nordengveien	008		0143	002		Kraft	160861851		uthus		U	191	1920		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	L			
Nordengveien	013		0143	009		Nordenga	0		bolig	S	U	183	1850	c	B	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Nordhellinga	003		0172	013		Nyheim	160903678		bolighus		S	191				M	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Nordhellinga	003		0172	013		Nyheim	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	L	H	L	L	H	M	L			
Nordhellinga	023		0172	017		Norli	160903546		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Nordhellinga	029		0174	030		Nordli Søndre	140425281		vannhus	S	H	191	1904		S	M	M	H	L	M	H	H	H	M	H	B		
Nordre Askvei	002		0060	035		Asksaga	160882190		sag		U	191				L	M	M	L	H	M	H	H	M	M	C		
Nordre Askvei	015		0060	005		Ask Nordre	160838396		bolighus		S	191	1906		B	M	M	L	M	M	M	H	H	M	H	B		
Nordre Askvei	015		0060	005		Ask Nordre	140428817		bryggerhus	S	S	184	1877		B	L	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Nordre Askvei	015		0060	005		Ask Nordre	140428833		sag	S	U	191	1900		B	L	L	L	L	M	M	H	L	M	L			
Nordre Askvei	015		0060	005		Ask Nordre	160838388		enhetslåve		U	191	1901		B	L	L	L	L	H	H	L	M	M	M	C		
Nordveien	002		092	012		Myrvang	160828234		bolighus		F	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Nybruveien	015		0038	002		Sandaker Østre	140430536		bolighus	S	E	183	1870	c	S	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B		
Nybruveien	015		0038	002		Sandaker Østre	mangler nr.		uthus	S	U	183			S	L	L	L	H	M	M	L	H	M	M	C		
Nøstebakken	001		014	017		Heim	160880414		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Nøstebakken	002		014	035		Kringsjå	160880449		bolighus		F	192				M	L	L	M	H	H	L	H	L	H	B		
Nøstebakken	003	A	014	016		Solbakken	8042292		bolighus		S	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Nøstebakken	004		014	024		Kahytten	160880309		bolighus		J	191				M	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Nøstebakken	005		014	029		Haugen	160880341		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	M	L	H	M	M	C		
Nøstebakken	006		014	020		Fjordglimt	160880201		bolighus		J	191				L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Nøstebakken	009		014	083		Gislebo	160880325		bolighus		F	192	1934			M	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Nøstebakken	018		014	030		Anekset	13025649		bolighus		J	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Nøsteveien	002		014	098		Fagerli	140430919		bolighus	S	H	183	1856		S	H	H	H	M	L	M	S	H	M	S	A		

Nøsteveien	003		014	049		Annaro	160880422		bolighus		K	191				M	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Nøsteveien	005		014	067		Einarbu	160880465		bolighus		K	192				M	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Nøsteveien	006		014	037		Bakkevold	160880759		bolighus		J	191				M	L	L	M	H	M	H	H	M	H	B		
Nøsteveien	006		014	037		Bakkevold	160880740		garasje		U	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C		
Nøsteveien	007		014	050		Lund	160880473		bolighus		F	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Nøsteveien	008		014	085		Bakkevold II	160880732		bolighus		F	192				M	L	L	M	H	H	L	H	L	H	B		
Nøsteveien	009	A	014	068		Trygheim	160880279		bolighus		K	192				M	L	L	L	H	M	L	H	L	M	C		
Nøsteveien	009	C	014	084		Fredbo	8047936		bolighus		F	192				M	L	L	L	M	M	M	H	L	L			
Nøsteveien	011		014	072		Solsett	160880252		bolighus		J	191				M	L	L	L	H	H	L	H	M	H	B		
Nøsteveien	012		014	036		Nøstet Søndre	13036535		bolighus		F	192				M	L	L	M	M	M	H	H	L	M	C		
Nøsteveien	012		014	036		Nøstet Søndre	160880619		garasje		F	192				L	L	L	M	M	L	H	H	L	L			
Nøsteveien	016	A	014	063			10880554		bolighus		J	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Nøsteveien	026		014	047		Bjerkebu	160879920		bolighus		F	192				H	M	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Nøsteveien	026		014	047		Bjerkebu	160879955		garasje		F	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Nøsteveien	031		014	096		Solba	160879823		bolighus		M	192				H	M	L	M	M	H	M	H	L	H	B		
Nøsteveien	032		014	196		Aribo	160879882		bolighus		M	193				H	L	L	L	M	H	M	H	L	H	B		
Nøsteveien	033		014	041		Høibo	160879831		bolighus		F	192	1938	*		S	M	L	M	H	H	M	H	L	S	A		
Nøsteveien	034		014	032		Grønli	140430862		bolighus		S	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	M	C		
Nøsteveien	034		014	032		Grønli	160877898		uthus		S	191				L	L	L	H	H	H	L	H	M	M	C		
Nøsteveien	035		014	042		Solhøi	160877464		bolighus		K	191	1918		R	M	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Nøsteveien	058		0031	004		Stoppen Nedre	140431923		enhetslåve	S	U	192	1892		B	L	M	L	M	M	L	L	H	M	M	C		
Nøsteveien	058		0031	004		Stoppen Nedre	140431915		bolighus	S	K	183	1860	c	S	L	M	H	M	M	L	L	H	M	M	C		
Nøsteveien	058		0031	004		Stoppen Nedre	160876484		bur		Sb	192	1935		B	L	L	L	M	H	H	M	H	L	L			
Nøsteveien	058		0031	004		Stoppen Nedre	140431931		sidebygning	S	M	184	1899		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Nøsteveien	058		0031	004		Stoppen Nedre	uten nr.		vognskjul		U	192	1935		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Nøsteveien	061		0031	008		Risenga	140432075		låve	S	U	191	1900	c	B	L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Nøsteveien	061		0031	008		Risenga	uten nr.		bur		U	192	1947		R	M	L	L	L	L	H	H	H	L	L			
Nøsteveien	065		0034	001		Lian Søndre	140430838		bolighus	S	U	191	1905		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Nøsteveien	065		0034	001		Lian Søndre	140430846		enhetslåve	S	U	184	1895		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Nøsteveien	071		0035	002		Lian Mellom	140430722		bolighus	S	U	184	1893		B	L	L	M	M	M	L	L	H	M	L			
Nøsteveien	071		0035	002		Lian Mellom	13024022		låve		U	184	1893		B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Nøsteveien	076		0037	011		Sandaker Søndre	160873175		bolighus		U	192	1944		B	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Nøsteveien	076		0037	011		Sandaker Søndre	160873183		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Nøsteveien	079		0037	004		Sandaker Vestre	140432067		bolighus	S	S	184	1890	c	B	L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Nøsteveien	079		0037	004		Sandaker Vestre	160873132		bur		Sb	192	1944		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	L			
Nøsteveien	079		0037	004		Sandaker Vestre	8039666		enhetslåve		U	192	1936		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Nøsteveien	085		0037	007		Elvehaug	160833734		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Nøsteveien	091		0038	013		Veslebakken	160833491		bolighus		M	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Nøsteveien	093	A	0037	003		Sandaker Vestre	140430307		bolighus		M	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Nøsteveien	097		0039	013		Vivelstad Nordre	160833556		bolighus	S	S	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Nøsteveien	097		0039	013		Vivelstad Nordre	uten nr.		bryggerhus		S	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Nøsteveien	100		0038	001		Sandaker Østre	160833319		bolighus		M	191	1900	c		M	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Nøsteveien	120		0050	002		Grette	140430129		bolighus	S	B	183	1870	c	G	H	H	M	H	H	H	H	H	M	S	A		
Nøsteveien	120		0050	002		Grette	uten nr.		dukkestue		S	191				M	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B		
Nøsteveien	120		0050	002		Grette	140430137		bur	S	S	183	1870		S	L	L	L	H	M	H	H	H	M	H	B		
Nøsteveien	120		0050	002		Grette	160833025		låvefundament		U	191	1911		B	L	L	L	M	H	L	L	H	M	L			
Nøsteveien	120		0050	002		Grette	160833033		drengestue		F	192	1940		B	L	L	L	H	M	H	M	H	L	M	C		
Nøsteveien	120		0050	002		Grette	160833009		arbeiderbolig		U	191	1917			L	L	L	H	M	M	H	H	M	M	C		
Nøsteveien	123		040	004		Hval Nedre	140430145		bolighus		K	181	1821		S	L	M	M	M	M	L	L	H	H	M	C		
Nøsteveien	123		040	004		Hval Nedre	140430153		enhetslåve		S	192	1931		R	L	M	L	H	M	M	L	H	L	M	C		
Nøsteveien			014	198		Hægtun	160879904		uthus		U	192				L	L	M	L	L	M	M	M	L	L			
Nøsteveien	039		014	040		Orli	160877499		bolighus		K	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Nøsteveien	041		014	031		Rundtom	160876956		bolighus		U	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Nøsteveien	056	A	015	080		Skogly	160876506		bolighus		J	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Nøsteveien			014	092		Nyborg	160876964		garasje		U	192				L	L	L	L	L	H	M	H	L	L			
Oddevallveien	010		0083	021		Oddeval	160840633		skole		K	191	1923			M	H	H	M	H	M	M	H	M	H	B		
Oddevallveien	015		0083	014		Alfstad	160841079	1	bolig		M	191	1910		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Oddevallveien	015		0083	014		Alfstad	160841079	2	fjøs		M	191	1910		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Oddevallveien	034		0083	017		Vang	uten nr.		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Oddevallveien	034		0083	124		Vang 2	160841273		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Oddevallveien	036		0083	016		Aspelund	160841249		bolig		S	191				M	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Oddevallveien	040		0083	013		Løvli	uten nr.		låve		U	191				L	L	L	L	H	H	L	M	M	M	C		
Oddevallveien	041		0083	009		Østby	160840900		bolig		S	191	1910		E	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Oddevallveien	044		0083	013		Vestby	160841281		bolig		U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Oddevallveien	044		0083	013		Vestby	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Oddevallveien	054		0083	008		Østenga	160841001		bolig		S	191	1914		B	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Oddevallveien	054		0083	008		Østenga	160841028		låve		U	191	1914		B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Oddevallveien	058		0083	012		Solvang	160840978		bolig		S	191	1910			L	L	M	L	H	M	L	H	M	M	C		
Oddevallveien	058		0083	012		Solvang	160840986		uthus		U	192	1934		E	L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Oddevallveien	062		0083	011		Fagerheim	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Opsahlgata	003		0139	001		Opsal Øvre	160899433		bur		Sb	191	1947		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Opsahlgata	009		0139	056		Opsal Øvre	160899409		enhetslåve		S	191	1929		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	L			
Opsahlgata	009		0139	056		Opsal Øvre	160899425		bur		Sb	192	1943		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Opsahlgata	003		0139	001		Opsal Øvre	0		bolig	S	U	183				L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Opsahlgata	008		0138	001		Opsal Nedre	0		bolig	S	U	182				L	L	M	L	L	L	L	H	H	L			
Opsahlgata	008		0138	001		Opsal Nedre	260899360		bur		Sb	184	1945	c	B	L	L	L	L	H	H	L	H	L				
Opsahlgata	009		0139	056		Opsal Øvre	0		bolig	S	U	182				L	L	M	L	M	L	M	H	H	M	C		
Opsahlgata	012		0138	011		Opsal Søndre Nedre	0		bolig	S	U	181				L	L	M	L	M	L	M	H	H	M	C		
Opsahlgata	012		0138	011		Opsal Søndre Nedre	160899301		bur		Sb	192	1930	c	B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C		
Ottar Lingjærdes vei	000		095	120			160913371		bårehus		K	191	1926			H	M	H	M	M	H	S	M	L	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Ottar Lingjærdes vei	010		095	001			160855703		bolighus		M	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L		12: Foss/Lier Asyl	B
Ovenstadveien	015		152	006		Ovenstad	160863641		bolighus		U	192	1935		R	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Ovenstadveien	015		152	006		Ovenstad	8045518		garasje		U	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Ovenstadveien	021		152	007		Ovenstad	160863684		låve		U	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		

Ovenstadveien	021		152	007		Ovenstad	3392929		bolighus		S	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	M	C		
Ovenstadveien	037		152	010		Ovenstad	140433659		bolighus	S	S	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	M	C		
Ovenstadveien	037		152	010		Ovenstad	160900113		uthus		U	192	1938		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Ovenstadveien	040		152	001		Ovenstad	140433640		bur		S	184	1890	c	B	L	L	L	L	H	H	M	H	M	H	B		
Ovenstadveien	045		152	009		Ovenstad	140433675		bolighus	S	U	184	1890	c	B	L	M	M	L	L	L	L	H	M	L			
Ovenstadveien	045		152	009		Ovenstad	160900121		enhetslåve		U	183	1866		B	L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Ovenstadveien	045		152	009		Ovenstad	160900148		garasje		U	192	1930		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Ovenstadveien	051		152	021		Ovenststadhagen	140434019		bolighus	S	U	183			S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Ovenstadveien	051		152	021		Ovenststadhagen	uten nr.		bur		U	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Ovenstadveien	066		155	014		Slåttebråtan	140433977		bolighus	S	U	182			B	L	L	M	M	L	L	L	H	H	L		17: Lierskogen	C
Ovenstadveien	066		155	014		Slåttebråtan	140433985		bryggerhus	S	U	184				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L		17: Lierskogen	C
Ovenstadveien	066		155	014		Slåttebråtan	140433969		enhetslåve	S	U	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		17: Lierskogen	C
Ovenstadveien	067		135	028		Gulliksrud	140435708		bolighus	S	S	184				L	L	L	M	H	M	H	H	M	H	B	17: Lierskogen	C
Ovenstadveien	067		135	028		Gulliksrud	140435716		uthus	S	U	184				L	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C	17: Lierskogen	C
Overnveien	001		0123	002		Overn	0		bolig	S	S	182	1840	å	B	L	L	M	L	M	H	M	H	H	H	B		
Overnveien	001		0123	002		Overn	0		bryggerhus	S	S	173				L	L	L	L	H	H	H	M	S	H	B		
Overnveien	002		0122	002		Haverstad	0		bolig	S	S	184	1890		B	M	L	M	H	M	M	M	H	M	M	C		
Overnveien	002		0122	002		Haverstad	160881356		bur		Sb	191	1914		B	L	L	L	H	H	M	L	H	M	L			
Overnveien	002		0122	002		Haverstad	160881364		fjøs		S	191	1906		B	L	L	L	H	M	M	L	H	M	M	C		
Overnveien	002		0122	002		Haverstad	uten nr.		dukkestue		S	191				M	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B		
Paradisbakkene	000		000	000		Paradisbakkene	uten nr.		veitrasse		U	163	1665	c	R	L	H	S	H	M	M	S	M	S	S	F	11: Paradisbakkene	B
Paradisbakkene	001		091	002		Gommerud	140429384		bolighus	S	U	184	1880	c	S	L	M	M	H	M	L	M	H	M	M	C	11: Paradisbakkene	B
Paradisbakkene	001		091	002		Gommerud	140429392	1	enhetslåve	S	S	191	1901		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	M	C	11: Paradisbakkene	B
Paradisbakkene	001		091	002		Gommerud	140429392	2	uthus		U	191	1920		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	M	C	11: Paradisbakkene	B
Paradisbakkene	016		095	006		Solheim	160826797		bolighus		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Paradisbakkene	016		095	006		Solheim	160826800		garasje		F	192				L	L	L	L	M	H	L	M	L	L			
Paradisbakkene	019		091	007		Skogli	160826134		bolighus		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Paradisbakkene	021		091	006		Fjelltun	160826088		bolighus		F	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Paradisbakkene	023		091	005		Tunheim	160826053		bolighus		F	192				L	L	L	L	H	M	M	H	L	L			
Paradisbakkene	025		123	009		Solbakken	160826010		bolighus		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L		11: Paradisbakkene	B
Paradisbakkene	027		123	009		Solbakken	160826002		bolighus		S	191				M	L	L	L	H	L	M	H	M	M	C	11: Paradisbakkene	B
Parkveien	008		014	058		Solvang	160877944		bolighus		K	191	1922		R	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Parkveien	008		014	058		Solvang	160877952		uthus		U	193				L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Parkveien	010		014	057		Solbakken	160877561		bolighus		K	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Parkveien	012		014	061		Fagerhaug	8054894		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Parkveien	014		014	064		Aasvang	160877723		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Parkveien	016		014	132		Hellbo	160877758		bolighus		F	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Parkveien	018		014	094		Fjell	160877774		bolighus		F	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Parkveien	020		014	069		Bratli	160877839		bolighus		J	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Parkveien	029		014	048		Bjørkehaugen	160879874		bolighus		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Reistadalleen	020		0104	011		Reistad Store	0		bolig	S	T	181				M	L	H	M	L	L	M	H	H	M	C		
Reistadalleen	020		0104	017		Reistad Store	0		stall	S	U	183	1870	c	B	L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Reistadalleen	020		0104	013		Reistad Store	0		fjøs	S	U	183	1870	c	B	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	000		1285	001		Riksvei 285	uten nr.		bro		U	191	1915			H	H	H	L	H	M	S	H	M	S	A		
Ringeriksveien	022	A	0021	063	1	Bilmo	160876271		verksted		F	192				H	M	M	L	M	H	M	H	L	H	B		
Ringeriksveien	022	A	0021	063	2	Bilmo	160876271		verksted		F	192				L	M	M	L	L	L	L	H	L	L			
Ringeriksveien	030		0021	013		Bærø	160876077		bolig		S	191	1917		B	L	L	M	M	M	M	L	M	M	L			
Ringeriksveien	030		0021	013		Bærø	160876239		uthus		U	192	1927		B	L	L	L	M	M	M	L	M	L	L			
Ringeriksveien	030		0021	013		Bærø	160876107		fyrhus		U	192				L	L	L	M	L	H	H	M	L	L			
Ringeriksveien	030		0021	013		Bærø	160876093		grisehus		U	192	1923		B	L	L	L	M	L	M	M	H	M	L			
Ringeriksveien	030		0021	013		Bærø	160876085		enhetslåve		S	192	1927		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Ringeriksveien	031		017	045		Solheim	8054576		bolighus		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Ringeriksveien	031		017	045		Solheim	8045208		uthus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Ringeriksveien	031		0017	045		Solheim	8054576		bolig		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Ringeriksveien	035		0017	005		Haga	0		bolig	S	S	184	1880	å	S	L	L	M	M	M	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	035		0017	005		Haga	160876220		bolig		S	191	1915		B	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	035		0017	005		Haga	0	1	bur	S	S	184	1890		S	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Ringeriksveien	035		0017	005		Haga	0	2	uthus		U	191				L	L	L	M	M	H	M	M	M	L			
Ringeriksveien	035		0017	005		Haga	160876212		enhetslåve		S	192	1925			L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Ringeriksveien	040		0021	002		Huseby	160874163		bolig		U	191	1910	c	B	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	040		0021	002		Huseby	160874171		bur		Sb	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Ringeriksveien	054		0024	011		Sundby	160873760		bolig		U	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Ringeriksveien	100		0029	001		Valle Store	0		bolig	S	L	174			R	M	H	H	M	H	L	S	H	H	S	A		
Ringeriksveien	102		0029	001		Valle Store	0		drengestue	S	U	182				L	L	L	M	M	L	H	H	H	H	B		
Ringeriksveien	112		0029	007		Valle Nordre	160832746		bolig		S	191	1904		B	L	L	M	M	M	M	L	H	M	L			
Ringeriksveien	112		0029	007		Valle Nordre	160832762		bur		U	192				L	L	L	M	L	H	L	H	L	L			
Ringeriksveien	114		0029	003		Valle Nordre	160832754		bolig		M	192				L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Ringeriksveien	165		093	001		Hafskjold Søndre	160830646		bolighus		U	191	1921		B	M	M	M	M	H	L	M	H	M	L			
Ringeriksveien	165		093	001		Hafskjold Søndre	140430234		enhetslåve	S	U	184	1885		S	L	M	L	M	L	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	165		093	001		Hafskjold Søndre	140430226		bryggerhus	S	U	184	1885		S	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	169		092	001		Hafskjold Nordre	140430242		bolighus	S	U	184	1886		B	L	M	M	M	L	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	169		092	001		Hafskjold Nordre	140430250		enhetslåve	S	S	191	1901		G	L	M	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Ringeriksveien	169		092	001		Hafskjold Nordre	160910682		bur	S	U	174	1780		S	L	L	L	L	H	H	M	M	H	H	B		
Ringeriksveien	183		091	001		Gommerud	160826576		bolighus		K	191	1922		B	M	M	M	M	H	H	M	H	L	H	B		
Ringeriksveien	183		091	001		Gommerud	140430277		enhetslåve	S	S	183	1860		B	L	L	L	M	M	M	M	H	M	L			
Ringeriksveien	183		091	001		Gommerud	140430285		bolighus	S	S	183			S	L	L	L	L	M	L	M	H	M	L			
Ringeriksveien	195		0123	143		Overn, Utenga	0		bolig	S	U	191	1920		S	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	195		0123	143		Overn, Utenga	uten nr.		bur		Sb	192	1943		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C		
Ringeriksveien	197		0123	143		Overn, Utenga	13040990		bolig		S	191	1920		B	L	L	L	L	H	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	221		0124	007		Utenga	0		bolig	S	U	184				L	L	M	L	H	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	221		0124	007		Utenga	0		låve	S	U	184	1880		B	L	L	L	L	H	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	235		0125	001		Hellum	0		bolig	S	S	173			B	L	M	M	M	M	M	S	H	H	H	B		
Ringeriksveien	235		0125	001		Hellum	uten nr.		bur		Sb	192	1939		B	M	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Ringeriksveien	244		0126	001		Hårberg	0		bolig	S	S	181			B	M	M	M	L	L	M	M	H	H	L			

Ringeriksveien	244		0126	001		Hårberg	160889977		bur		Sb	191	1916		B	M	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Ringeriksveien	244		0126	001		Hårberg	160889969		uthus		S	192	1925		B	L	L	L	L	H	H	M	H	L	L			
Ringeriksveien	269		0128	012		Fagerli	0		sidebygning	S	U	184	1885		G	L	M	M	L	L	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	270		0128	006		Tallaksrud	uten nr.		bolig	S	U	174				L	L	M	H	M	M	H	M	H	H	B		
Ringeriksveien	270		0128	006		Tallaksrud	uten nr.		bur		Sb	191	1907		B	M	L	L	H	M	H	H	H	M	M	C		
Ringeriksveien	270		0128	006		Tallaksrud	uten nr.		bryggerhus	S	S	184	1875	c	B	L	L	M	H	H	H	H	H	M	H	B		
Ringeriksveien	270		0128	006		Tallaksrud	0		enhetslåve	S	U	184	1875	c	B	L	M	M	H	H	M	H	H	M	H	B		
Ringeriksveien	271		0128	010		Nordli	160890282		bolig		U	191				L	M	L	L	M	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	277		0129	003		Buttedal	160890312		bur		Sb	191	1921		B	M	L	L	L	H	H	M	H	M	M	C		
Ringeriksveien	305		0131	006		Ånnerud	0		bolig	S	U	182				L	L	L	L	L	L	L	H	H	M	C		
Ringeriksveien	305		0131	006		Ånnerud, Nordal	uten nr.		bur		Sb	192	1936		B	L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Ringeriksveien	307		0131	010		Nordal	0		bolig	S	E	183	1855		B	L	H	H	H	H	L	H	H	M	S	A		
Ringeriksveien	307		0131	010		Nordal	0		bur	S	U	183	1855		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Ringeriksveien	307		0131	010		Nordal	160836490		enhetslåve		S	191	1921		E	L	L	L	H	H	M	M	H	M	L			
Ringeriksveien	309		0131	010		Nordal	0		sidebygning	S	T	183	1855		B	L	L	L	H	M	L	M	H	M	M	C		
Ringeriksveien	312		0131	036		Nordal skole	160836539		skole		K	191	1921			H	H	H	L	H	M	M	H	M	S	A		
Ringeriksveien	314		0131	037		Fredheim	8054754		forsamlingshus		K	192	1925			M	M	M	L	H	L	M	H	L	M	C		
Ringeriksveien	357		0135	001		Sørsdal Øvre, Bakken	0		låve	S	U	184	1898		B	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	357		0135	001		Sørsdal Øvre, Bakken	0		bur	S	S	191	1904		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Ringeriksveien	357		0135	001		Sørsdal Øvre, Bakken	0		bolig	S	S	183				L	L	M	M	H	M	L	H	M	M	C		
Ringeriksveien	361		0136	016			0		meieri	S	U	184	1885	c	S	L	H	H	L	L	L	M	H	M	L			
Ringeriksveien	361		0136	016			160898828		lager		S	191				L	L	L	L	M	L	M	H	M	L			
Ringeriksveien	390		0138	013		Linløkka, Opsal Nedre	0		bolig	S	E	182				L	L	M	H	H	M	H	H	H	H	B		
Ringeriksveien	400		0139	036		Nygård	160899034		bolig		T	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Ringeriksveien	465		0200	004		Kittilsrud, Nuven	0		bolig	S	S	184	1885		B	L	L	M	M	H	L	M	H	M	M	C		
Ringeriksveien	465		0200	004		Kittilsrud, Nuven	160906359		bur		Sb	192	1943		B	L	L	L	M	M	M	M	H	L	L			
Ringeriksveien	491		0200	003		Kittilsrud	0		bolig	S	E	183	1860	c	B	L	M	H	L	H	L	M	H	M	H	B		
Ringeriksveien	510		0198	009		Elvehøy, Asdølbråtan	0		bolig	S	U	183	1860	å	G	L	L	L	L	L	M	S	M	M	H	B		
Ringeriksveien	511		0198	001		Asdøl	160905646		bolig		U	191	1908		B	L	M	M	M	L	L	L	H	M	L			
Ringeriksveien	511		0198	001		Asdøl	160905638		bolig		U	192	1942		B	L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Ringeriksveien	511		0198	001		Asdøl	160905670		bur		S	192	1948		B	L	L	L	M	L	H	L	H	L	L			
Ringeriksveien	515		0199	001		Kopperud	uten nr.		bur	S	S	183	1870	c	B	L	L	L	L	H	L	M	H	M	M	C		
Ringeriksveien	516		0198	002		Asdøl	0		bolig	S	U	181			S	L	M	M	L	H	L	H	H	H	M	C		
Ringeriksveien	516		0198	002		Asdøl	160914092		bur		Sb	192	1946		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C		
Ringeriksveien	516		0198	002		Asdøl	160905689		låve		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Ringeriksveien	530		0197	001		Kornerud Søndre	160905786		bolig		T	192	1931		B	L	M	M	L	L	L	L	H	L	L			
Ringeriksveien	530		0197	001		Kornerud Søndre	160905794		bur		S	192	1943		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Ringeriksveien	537		0197	004		Labråtan	0		bolig	S	S	181			S	L	L	M	L	M	L	M	H	H	M	C		
Ringeriksveien	540		0197	003		Kornerud	0		bolig	S	U	174				L	L	M	L	H	L	H	H	H	M	C		
Ringeriksveien	545		0196	003		Tveten	0		skole	S	S	183	1859		S	L	M	H	L	H	M	M	H	M	H	B		
Ringeriksveien	548		0196	002		Tveiten Søndre	0		bolig	S	U	181	1823		L	L	L	M	M	L	L	M	H	H	M	C		
Ringeriksveien	548		0196	002		Tveiten Søndre	0		bur	S	S	183	1870	c	B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Ringeriksveien	548		0196	002		Tveiten Søndre	160905825		låve		U	184	1894		B	L	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Ringeriksveien	552		0196	005		Tveiten Nordre	0		bolig	S	J	182			S	M	L	M	M	H	M	H	H	H	H	B		
Ringeriksveien	552		0196	005		Tveiten Nordre	0		bur	S	S	183				L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Ringeriksveien	573		0193	013		Enger Østre, Skjæret	140424862		bolighus	S	U	181				L	L	M	M	H	H	M	M	H	M	C		
Ringeriksveien	573		0193	013		Enger Østre, Skjæret	13033404		bolighus	S	B	184	1877			M	M	M	M	H	H	H	H	M	H	B		
Ringeriksveien	582		0193	004		St. Halvards villa	160870273		bolighus		K	191	1905		E	H	H	H	M	L	H	S	H	M	S	A		
Ringeriksveien	691		0192	001		Toverud	0		bolig	S	E	183	1858		S	M	H	M	M	H	M	M	H	M	H	B		
Ringeriksveien	691		0192	001		Toverud	160907533		bryggerhus		U	192	1940		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Ringeriksveien	691		0192	001		Toverud	0		bur	S	U	182				L	L	L	M	H	H	H	H	H	H	B		
Ringeriksveien	693		0192	001		Toverud	160907509		bolig		S	192	1926		B	L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Roaldsrudveien	005		0076	050		Hestemyr, Skarpsno	0		bolig	S	S	192	1936		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	M	C		
Roaldsrudveien	005		0076	050		Hestemyr, Skarpsno	160836113		uthus		U	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Roaldsrudveien	006		0076	001		Bakkemeren	0		bolig	S	S	191	1906		B	L	L	M	M	M	M	L	H	M	M	C		
Roaldsrudveien	006		0076	001		Bakkemeren	160835966		bur		Sb	191	1906		B	L	L	L	M	H	H	Ø	H	M	M	C		
Roaldsrudveien	006		0076	001		Bakkemeren	160835958		fyrhus		M	192	1942		B	L	L	L	M	H	H	M	M	L	L			
Roaldsrudveien	006		0076	001		Bakkemeren	160835931		drivhus		M	192	1942		B	L	L	L	M	H	H	M	M	L	L			
Roaldsrudveien	006		0076	001		Bakkemeren	160835982		enhetslåve		M	191	1916		B	L	L	L	M	H	M	L	H	M	L			
Roaldsrudveien	008		0076	001		Bakkemeren	160835974		bolig		U	191	1916		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Roaldsrudveien	017		0077	016		Helgerud	160887567		bolig		U	183				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Roaldsrudveien	031		0077	005		Kåtarud	160887613		bolig		U	191	1923		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Rodebakken	002		0016	041			160824239		bolig		M	192	1930	å	R	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Rodebakken	004		0016	045			160824255		bolig		M	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Rotuveien	009		0143	011		Snekkerstua	8037310		bolig	S	U	184	1897		B	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Rundtomåsveien	004		0140	008		Torsrud	0		bolig	S	U	183	1870	c	S	L	L	M	L	H	M	L	H	M	M	C		
Rundtomåsveien	004		0140	008		Torsrud	160906057		uthus		U	192				L	L	L	M	H	H	M	H	L	M	C		
Rundtomåsveien	008		0140	015		Rundtomås	0		bolig	S	U	182	1834	?	E	L	L	M	L	L	L	L	H	H	L			
Rundtomåsveien	008		0140	015		Rundtomås	0		låve	S	U	183				L	L	L	L	M	H	H	H	M	M	C		
Runsevollveien	001		0178	029		Solbakken	13039844		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Runsevollveien	007		0178	034		Solvang	8036470		bolig		S	191	1907		E	L	L	M	H	H	L	M	H	M	M	C		
Runsevollveien	007		0178	034		Solvang	uten nr.		bryggerhus		S	191				L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Runsevollveien	007		0178	025		Solvang	uten nr.		uthus		U	192	1934	?	E	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Runsevollveien	009		0178	013		Myrabråtan	0		bolig	S	U	191	1904		B	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Runsevollveien	009		0178	013		Myrabråtan	160871083		uthus		U	192	1940	å	E	L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Runsevollveien	015		0178	026		Ringvoll	160871121		bolig		U	191	1909		E	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Runterudveien	008		0164	017		Granberg	160892161		bolig		S	184				L	L	L	L	M	M	L	H	M	M	C		
Runterudveien	014		0164	012		Runterud	160891645		bolig		S	191				L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Runterudveien	014		0164	012		Runterud	160891653		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Rypekroken	002		156	004		Rype	140433594		bolighus	S	E	182				L	H	H	H	H	M	S	H	H	S	A	17: Lierskogen	C
Rypekroken	002		156	004		Rype	140433608		bryggerhus	S	S	191	1900		B	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B	17: Lierskogen	C
Rypekroken	002		156	004		Rype	140433586		enhetslåve	S	U	184	1885		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C	17: Lierskogen	C
Rypekroken	004		156	002		Rype	140433578		bolighus	S	U	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		17: Lierskogen	C
Rypekroken	096		157	005		Skogheim	8044848		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		17: Lierskogen	C

Rypekroken	096	157	005		Skogheim	8046441		garasje		U	192				L	L	L	L	L	L	H	L	L		17: Lierskogen	C
Rypekroken	099	156	001		Rypeløkka	140433918		bolighus	S	U	183				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L		
Rypeveien	024	159	027		Solgløtt	160864044		bolighus		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L		
Rypeveien	034	159	011		Heia	140433543		bolighus	S	U	183				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L		
Rypeveien	062	157	006		Skogli	8049319		bolighus		M	192				M	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C	
Rypeveien	062	157	006		Skogli	160864281		uthus		U	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L		
Rypeveien	071	156	027		Rype, Rypebråtan	13041059		bolighus		U	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Rypeveien	071	156	027		Rype, Rypebråtan	13041067		uthus		U	192	1936		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		
Rødveien	005	0133	006		Rød Østre	160836164		bolig		S	191	1907		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L		
Rødveien	005	0133	006		Rød Østre	160836172		bur		Sb	193	1952		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L		
Rødveien	005	0133	006		Rød Østre	160836253		uthus		U	193	1954		B	L	L	L	L	M	H	M	M	L	L		
Rødveien	007	0133	001		Rød Østre	160836237		bolig		U	191	1900		B	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L		
Røineveien	004	0180	001		Skustad Nedre	0		bolig	S	S	183				L	L	M	M	H	H	M	H	M	H	B	
Røineveien	004	0180	001		Skustad Nedre	0		bur	S	U	192	1942		B	L	L	L	M	L	L	H	H	L	L		
Røineveien	004	0180	001		Skustad Nedre	160907096		låve		U	192	1937		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L		
Røineveien	004	0180	001		Skustad Nedre	160907088		vedskjul		U	192	1933		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L		
Røineveien	006	0180	004		Sørbråten Skustad	uten nr.		bur		U	192	1942		B	L	L	L	L	M	H	L	H	L	L		
Røineveien	024	0183	019		Røine Midtre	0		bolig	S	E	183	1870	c	B	L	M	M	H	H	M	M	H	M	H	B	
Røineveien	024	0183	019		Røine Midtre	0		sidebygning	S	U	184	1890	c	B	L	L	L	H	L	L	M	H	M	M	C	
Røineveien	024	0183	019		Røine Midtre	0		bur	S	S	184				L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	
Røineveien	024	0183	019		Røine Midtre	0		låve	S	U	183	1870	c	B	L	L	L	H	L	H	H	H	M	H	B	
Røineveien	026	0184	017		Røine Midtre	160907452		bolig		U	192	1925		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		
Røineveien	028	0184	001		Røine Nordre	0		bolig	S	U	184	1887		B	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L		
Røineveien	028	0184	001		Røine Nordre	0		bur	S	U	181	1824		S	L	L	L	L	H	H	H	M	H	H	B	
Røineveien	037	0183	004		Åsegård	0		bolig	S	U	184	1890		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Røineveien	037	0183	004		Åsegård	0		enhetslåve	S	U	184	1890	c	B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Røineveien	040	0184	002		Røine Nordre	0		bolig	S	U	183				L	L	M	M	L	L	L	H	M	M	C	
Røineveien	040	0184	002		Røine Nordre	160909900		enhetslåve		U	192	1942		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	L		
Røineveien	045	0183	008		Røine Søndre	0		bolig	S	S	184	1880	c	B	L	L	M	L	M	M	H	H	M	M	C	
Røineveien	047	0183	003		Røine Søndre	160907347		bolig		U	183				L	L	M	L	M	L	M	H	M	M	C	
Rønningen	001	092	011		Solheim	160828358		bolighus		M	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	L		
Rønningen	002	093	016		Fredvang II	8036349		bolighus		M	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L		
Rønningen	003	092	009		Elvebo	13039739		bolighus		F	192				M	L	L	M	H	H	L	H	L	H	B	
Rønningen	009	092	010		Solbjør	160828293		bolighus		M	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L		
Rønningen	011	092	016		Lunheim	160828331		bolighus		M	192				L	L	L	M	H	M	L	H	L	M	C	
Rønningen	033	092	024		Hafskjold Nordre	140429325		bolighus	S	M	184				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L		
Rønningen	035	092	019		Solstad	160828269		bolighus		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L		
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	0		fjøs	S	U	184				L	L	H	L	L	M	L	H	M	L		
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	0		lager	S	U	184				L	L	M	L	H	M	H	M	M	L		
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	160851872		lager		U	184				L	L	M	L	H	M	H	M	M	L		
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	160852356		kontorbygning		K	191				L	L	M	L	H	M	H	H	M	L		
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	uten nr.		vakttårn		U	192				L	L	H	L	L	H	H	H	L	H	B	
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	160850485		verksted		U	191				L	L	M	M	M	M	H	H	M	M	C	
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	160850450		verksted		M	192				L	L	M	M	M	M	M	H	L	L		
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	160850434		verksted		U	191				L	L	M	M	H	H	H	H	M	H	B	
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	160850426		verksted		U	191				L	L	M	M	L	L	M	H	M	L		
Røykenveien	000	0115	001		Gullaug Søndre	160850418		verksted		M	193				L	L	M	M	M	M	M	H	L	L		
Røykenveien	018	0113	001			160912847		portbygning		N	191				M	H	H	M	H	M	H	H	M	M	C	01: Nordre Gullaug	
Røykenveien	018	0113	001			160912839		portbygning		N	191				M	H	H	M	H	M	H	H	M	M	C	01: Nordre Gullaug	
Røykenveien	018	0113	001			13036772		kontorbygning		F	192	1941		R	H	H	H	M	L	H	H	H	L	H	B	01: Nordre Gullaug	
Røykenveien	018	0113	001			160912820		trafo		M	192				H	L	L	M	L	H	H	H	L	H	B	01: Nordre Gullaug	
Røykenveien	022	0113	001		Gullaug Nordre	0		bolig	S	E	181	1806		B	H	S	H	H	H	H	H	H	H	S	A	01: Nordre Gullaug	B
Røykenveien	022	0113	001		Gullaug Nordre	0		bur	S	S	184			S	M	L	L	H	H	H	H	M	M	H	B	01: Nordre Gullaug	B
Røykenveien	022	0113	001		Gullaug Nordre	0		bryggerhus	S	S	183				L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	01: Nordre Gullaug	B
Røykenveien	022	0113	001		Gullaug Nordre	169849401		kjellerbygning		U	191				M	L	L	M	H	M	H	M	M	M	C	01: Nordre Gullaug	B
Røykenveien	022	0113	001		Gullaug Nordre	160849398		enhetslåve		S	191	1930		B	M	M	L	H	H	H	H	H	L	H	B	01: Nordre Gullaug	B
Røykenveien	049	0115	095		Bolig 1	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	M	H	M	M	M	M	C		
Røykenveien	049	0115	095		Bolig 1	160852674		bolig		J	191				L	L	M	M	H	M	M	H	M	M	C		
Røykenveien	051	0115	096		Bolig 2	160852704		bolig		U	191				L	M	H	M	M	L	M	H	M	M	C	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	051	0115	096		Bolig 2	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	H	H	M	M	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	055	0115	097		Bolig 3	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	M	M	M	H	M	M	C	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	055	0115	097		Bolig 3	160852712		bolig		S	191				L	M	H	M	M	L	L	H	M	M	C	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	056	0115	070			160852909		bolig		U	191	1917	c	D	M	H	H	L	M	M	M	H	M	M	C		
Røykenveien	057	0115	098		Bolig 4	160853700		bolig		J	191				M	H	H	M	H	M	M	H	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	057	0115	098		Bolig 4	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	M	M	M	H	M	M	C	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	059	0115	099		Bolig 5	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	H	H	M	H	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	059	0115	099		Bolig 5	160853697		bolig		J	191				M	H	H	M	H	M	M	H	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	061	0115	100		Bolig 6	160853689		bolig		J	191				M	H	H	M	H	M	M	H	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	061	0115	100		Bolig 6	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	H	H	M	H	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	063	0115	101		Bolig 7	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	M	L	M	H	M	M	C	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	063	0115	101		Bolig 7	160853670		bolig		J	191				M	H	H	M	H	H	M	H	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	065	0115	102		Bolig 8	160853662		bolig		J	191				L	H	H	M	M	M	M	H	M	M	C	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	065	0115	102		Bolig 8	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	M	L	M	H	M	M	C	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	067	0115	103		Bolig 9	160853654		bolig		J	191				M	H	H	M	H	M	M	H	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	068	0116	052		Bjørnebæk	160854561		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Røykenveien	069	0115	103		Bolig 9	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	H	M	L	M	H	M	M	C	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	073	0115	104		Bolig 10	160853646		bolig		J	191				M	H	H	M	H	M	M	H	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	075	0115	105		Bolig 11	160853638		bolig		J	191				M	H	H	M	H	H	M	H	M	H	B	29: Ce-No-boligene	C
Røykenveien	091	0116	007			160853999		bolig		U	191	1920		E	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Sankt Hallvards vei	002	0023	002		Smestad	0		bolig	S	S	184				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L		
Sankt Hallvards vei	017	0024	001		Børreshaugen	uten nr.		bolig		U	191	1920		B	L	L	L	L	H	H	M	H	M	L		
Sankt Hallvards vei	019	0024	001		Børreshaugen	160842261		bolig		J	191	1912		B	M	M	H	L	H	M	M	H	M	H	B	
Sankt Hallvards vei	019	0024	001		Børreshaugen	160842288		bur		U	191	1924		B	L	L	L	L	L	H	M	H	M	L		
Sankt Hallvards vei	027	0021	003		Huseby	140431567		bolig	S	E	181				M	H	S	H	H	H	H	H	H	S	A	06: Huseby	B

Sankt Hallvards vei	027		0021	003		Huseby	140431575		enhetslåve	S	S	184	1880	å	S	L	L	L	H	H	H	M	M	M	H	B	06: Huseby	B
Sankt Hallvards vei	027		0021	003		Huseby	140431583		bur	S	U	184	1890	å	B	L	L	L	H	H	L	M	H	M	M	C	06: Huseby	B
Sankt Hallvards vei	032		0021	001		Huseby	140431532		bolig	S	S	184	1894		B	M	H	S	H	H	M	M	H	M	S	A	06: Huseby	B
Sankt Hallvards vei	032		0021	001		Huseby	140431540		bolig	S	S	184	1894		B	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B	06: Huseby	B
Sankt Hallvards vei	032		0021	001		Huseby	140431559		enhetslåve		M	192	1942		B	L	M	L	H	H	H	L	H	L	L		06: Huseby	B
Saueveien	009		052	050		Haugli	13028672		bolighus		T	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Saueveien	011		052	051		Vangslet	160831081		bolighus		K	192				L	L	L	L	M	M	M	H	L	M	C		
Saueveien	011		052	051		Vangslet	8039186		uthus		S	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C		
Saueveien	013		052	053		Slettheim	160831073		bolighus		K	192	1929	?	R	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Saueveien	014		052	034		Solheim	160829249		bolighus		J	191				H	M	L	L	H	H	M	H	M	H	B		
Saueveien	014		052	034		Solheim	uten nr.		lekestue		S	191				M	H	L	M	H	M	H	H	M	H	B		
Saueveien	022	A	052	044		Sole	160829273		bolighus		J	192	1927		R	L	L	L	L	H	M	L	H	L	M	C		
Saueveien	034	A	052	042		Haugtun	13037663	1	bolighus		J	191				L	L	L	L	H	L	L	H	M	L			
Saueveien	034	A	052	042		Haugtun	13037663	2	uthus		J	191				L	L	L	M	H	L	L	H	M	L			
Saueveien	036		048	037		Lillebo	160829095		bolighus		K	191	1921		R	L	M	L	L	H	M	L	H	M	M	C		
Saueveien	036		048	037		Lillebo	160911700		uthus		K	191	1921		R	L	L	L	H	H	M	L	H	M	M	C		
Seebergs vei	005		014	087		Fjordblikk	160880880		bolighus		F	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Seebergs vei	006		014	090		Huth	160880813		bolighus		F	192				M	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Seebergs vei	007		014	095		Ekenes	160880902		bolighus		F	192				L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Seebergs vei	008		014	091		Willskov	160880848		bolighus		F	192				M	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Seebergs vei	012		014	008		Solhaug	160880856		bolighus		J	191				M	L	L	L	M	M	M	H	M	M	C		
Seebergs vei	012		014	008		Solhaug	160881038		garasje		U	192				L	L	L	L	L	M	H	H	L	M	C		
Sjåstadveien	001		0081	004		Sjåstad Kirke	160886471		kirke		H	184	1896		G	H	S	H	L	H	H	H	H	M	S	A		
Sjåstadveien	003		0081	004		Sjåstad Kirke	160886498		kapell		H	191	1913		G	M	M	M	L	H	H	H	H	M	H	B		
Sjåstadveien	006		0081	077		Bjørkelund	160886323		bolig		H	183				M	L	L	L	L	M	H	H	M	M	C		
Sjåstadveien	006		0081	077		Bjørkelund	uten nr.		uthus		U	183				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Sjåstadveien	012		0081	007		Sjåstad	0		bolig	S	H	183	1869		E	H	H	H	S	H	H	S	H	M	S	A	28: Sjåstad	B
Sjåstadveien	012		0081	007		Sjåstad	0		bolig	S	H	183	1869		E	M	H	L	S	H	H	S	H	M	H	A	28: Sjåstad	B
Sjåstadveien	012		0081	007		Sjåstad	0		meieri	S	H	183	1870		L	M	H	L	S	H	H	S	H	M	S	A	28: Sjåstad	B
Sjåstadveien	012		0081	007		Sjåstad	0		stall	S	M	183				L	M	L	H	H	M	M	H	M	H	B	28: Sjåstad	B
Sjåstadveien	012		0081	007		Sjåstad	0		enhetslåve	S	M	183				L	L	L	H	H	M	H	H	M	H	B	28: Sjåstad	B
Sjåstadveien	043		0081	047		Smedbakken	8042160		bolig		U	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Sjåstadveien	043		0081	047		Smedbakken	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Sjåstadveien	047		0081	090		Kjåkadalen	140427101		bolig	S	S	184				L	L	M	M	H	M	L	H	M	M	C		
Sjåstadveien	047		0081	090		Kjåkadalen	140427128	1	låve	S	U	174				L	L	L	M	M	H	H	L	H	M	C		
Sjåstadveien	047		0081	090		Kjåkadalen	140427128	2	uthus	S	U	183				L	L	L	M	H	H	M	H	M	L			
Sjåstadveien	047		0081	090		Kjåkadalen	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	H	H	L	M	L	L			
Sjåstadveien	050		0082	048		Bollen	140427152		bolig		U	173				L	L	M	L	L	L	S	H	H	M	C		
Sjåstadveien	050		0082	048		Bollen	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Skaugenveien	008		0200	001		Skaugen, Kittilsrud	160906383		enhetslåve		U	192	1931		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Skaugenveien	008		0200	001		Skaugen, Kittilsrud	160906367		bolig		S	191	1922		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Skaugenveien	009		0140	020		Bjørnsrud	0		bolig	S	U	182				L	L	M	M	H	L	H	H	H	M	C		
Skaugenveien	009		0140	020		Bjørnsrud	160906405		bryggerhus		U	191				L	L	L	M	M	H	M	H	M	H	B		
Skaugenveien	010		0200	005		Skaugen, Kittilsrud	0		bolig	S	S	183	1850		E	L	L	M	M	H	M	M	H	M	H	B		
Skaugenveien	010		0200	005		Skaugen, Kittilsrud	0		bryggerhus	S	U	174				L	L	L	M	H	H	H	H	H	H	B		
Skaugenveien	010		0200	005		Skaugen, Kittilsrud	0		låve	S	S	184	1890	å	L	L	L	L	M	H	H	L	H	M	H	B		
Skjeggeruddalen	001		0164	049		Røinegården	160893109		bolig		S	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	M	C		
Skjeggeruddalen	002		0086	011		Tronstad	160892609		forretningsgård		U	191	1904		E	L	M	M	L	L	L	M	H	M	M	C		
Skjeggeruddalen	006		0167	002		Rabben, Tangen	140425826		bolig	S	U	182				L	L	L	M	M	M	H	H	H	M	C		
Skjeggeruddalen	006		0167	002		Rabben, Tangen	160892749		låve		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Skjeggeruddalen	020		0167	003		Engen	160892838		bolig		U	183				L	L	L	L	L	L	H	H	H	L			
Skjeggeruddalen	038		0167	001		Skjeggerud	0		bur	S	U	183				L	L	L	L	M	M	H	M	M	M	C		
Skjeggeruddalen	038		0167	001		Skjeggerud	160839597		enhetslåve		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Skjeggerudveien	023		0122	001		Skjeggerud	0		bolig	S	U	182	1837		S	L	M	M	L	L	L	L	H	H	M	C		
Skjeggerudveien	023		0122	001		Skjeggerud	160897317		enhetslåve		U	191	1922		B	L	L	L	L	M	H	L	H	M	L			
Skogliveien	008		0176	002		Skogly, Kirketeigen	160871504		bolig		M	192	1933		E	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Skogliveien	008		0176	002		Skogly, Kirketeigen	160871512		uthus		U	192	1933		E	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Skoleveien	002		0173	013		Sylling og Tvetens sko	160905107		skole		K	191				H	H	H	M	H	H	M	H	M	H	B		
Skoleveien	003		0173	038		Granheim	160905247		bolighus		K	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Skoleveien	005		0173	042		Skogly	160905212		bolighus		K	191				L	L	L	L	H	L	L	H	M	L			
Skoleveien	005		0173	042		Skogly	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Skonarudveien	005		0140	007		Skonarud	0		bolig	S	T	184	1883		S	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Skonarudveien	005		0140	007		Skonarud	uten nr.		bur		Sb	192	1942		E	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Skonarudveien	005		0140	007		Skonarud	160906421		enhetslåve		U	192	1947		E	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Slettaveien	001		050	045		Østheim	160831472		bolighus		F	192				H	L	L	M	H	H	L	H	L	H	B		
Slettaveien	001		050	045		Østheim	160831480		garasje		F	192				L	L	L	M	H	H	M	H	L	M	C		
Slettaveien	004		050	039		Vang	160831561		bolighus		U	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Slettaveien	005		050	033		Grønset	160831502		bolighus		U	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	M	C		
Slettaveien	005		050	033		Grønset	160831510		uthus		K	191				L	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Slettaveien	006		050	035		Sommerstad	160831588		bolighus		K	191				M	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Slettaveien	007		050	043		Marensro	160831529		bolighus		K	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C		
Sliperiveien	001		0164	005		Tronstad bruk	13021961		fabrikk		U	191	1904		R	M	H	H	L	M	M	H	H	M	H	B		
Sliperiveien	004		0164	081			160893125		bolig		K	192	1931		E	H	M	M	L	H	H	H	H	L	H	B		
Sliperiveien	010		0164	009		Grønli	160893036		bolig		S	191	1910	c	E	L	L	M	M	M	M	L	H	M	L			
Sliperiveien	010		0164	009		Grønli	0		uthus		S	191				L	L	L	M	H	H	L	M	M	L			
Sliperiveien	012		0164	015		Solum	160893060		bolig		S	191	1910	c	E	L	L	M	M	M	M	L	H	M	M	C		
Sliperiveien	012		0164	015		Solum	160893052		uthus		U	191				L	L	L	M	H	M	L	H	M	M	C		
Sliperiveien	014		0164	016		Maribo	160893079		bolig		S	191	1910	c	E	L	L	M	M	H	M	L	H	M	M	C		
Smetten	001		019	018		Solheim	13037922	1	bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Smetten	001		019	018		Solheim	13037922	2	uthus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Smetten	003		019	016		Sandum	13037914		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Smetten	004		019	019		Amalienborg	uten nr.		bolighus		U	184				L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C		
Smetten	008		019	021		Johnsrud	160846496		bolighus		U	192	1925		R	L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Snøplogsvingen	002	A	0065	006		Egge Nedre	0		bolig	S	E	183	1870		E	L	M	M	L	H	M	M	H	M	H	B		

Snøplogsvingen	002	A	0065	006		Egge Nedre	0		uthus	S	U	174	1792		E	L	L	L	M	H	M	H	H	H	B		
Sognaveien	013		0061	014		Fjeldstad	160837225		bolighus		U	191	1912		E	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Sognaveien	013		0061	014		Fjeldstad	160837233		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L		
Sognaveien	020		0061	009		Skovheim	160837268	1	låve		U	191				L	L	L	L	H	H	L	H	M	M	C	
Sognaveien	020		0061	009		Skovheim	160837268	2	fjøs		U	191				L	L	L	L	H	H	M	H	M	M	C	
Sollibakken	003		0112	243		Klippen	0		bolig	S	E	192	1942			M	M	L	L	L	H	M	H	L	H	C	
Stabekkveien	003		157	003		Bjørkeli	160864591		bolighus		U	192	1926	?	R	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		
Stabekkveien	003		157	003		Bjørkeli	160864605		uthus		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		
Stabekkveien	008		157	001		Stabekk Øvre	140433500		bolighus	S	S	182				M	M	M	M	H	M	H	H	H	M	C	17: Lierskogen	C
Stabekkveien	008		157	001		Stabekk Øvre	140433519		bur	S	Sb	184	1892		B	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B	17: Lierskogen	C
Stabekkveien	008		157	001		Stabekk Øvre	160864486		enhetslåve		U	191	1918		B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	L		17: Lierskogen	C
Steinsveien	007		0043	002		Stein, Staburjordet	160883731		bolighus		K	192	1939		B	M	L	M	H	M	M	L	H	L	M	C		
Steinsveien	007		0043	002		Stein, Staburjordet	160883723		bryggerhus		K	192	1939		B	L	L	L	H	H	H	L	H	L	M	C		
Steinsveien	007		0043	002		Stein, Staburjordet	160883758		bur		Sb	192	1939		B	L	L	L	H	H	H	L	H	L	M	C		
Steinsveien	007		0043	002		Stein, Staburjordet	160883766		enhetslåve		U	192	1943		B	L	L	L	H	H	H	L	H	L	M	C		
Steinsveien	007		0043	002		Stein, Staburjordet	140429872		smie	S	U	181				L	L	L	L	H	H	H	M	H	H	B		
Steinsveien	007		0043	002		Stein, Staburjordet	uten nr.		steingjerde		U	174				L	L	M	M	H	H	M	H	H	H	B		
Steinsveien	013		0043	001		Stein	uten nr.		bur		Sb	184	1900	c	B	M	L	L	L	L	H	H	M	M	H	B		
Steinsveien	015		0043	004		Stein	160884274		bolighus		M	192	1947		B	L	L	M	M	L	L	L	H	L	L		
Steinsveien	015		0043	004		Stein	160884258		bryggerhus		U	192	1939		B	L	L	L	M	M	L	L	H	L	L		
Steinsveien	015		0043	004		Stein	160884231		bur		S	192	1940	c	B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L		
Steinsveien	015		0043	004		Stein	160884266		enhetslåve		U	192	1940		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	L		
Stokkeveien	000	A	095	131			160855649		sykehus		K	192	1926		G	H	H	H	H	H	H	H	M	L	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	000	B	095	131			160855592		sykehus		K	192	1926		G	H	H	H	H	H	H	H	M	L	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	000	C	095	131			160855630		sykehus		K	192	1926		G	H	H	H	H	H	H	H	H	L	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	000	E	095	131			160855606		sykehus		K	192	1926		G	H	H	H	H	H	H	H	M	L	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	000	F	095	131			160855622		sykehus		K	192	1926		G	H	H	H	H	H	H	H	H	L	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	000	G	095	131			160855614		sykehus		K	192	1926		G	H	H	H	H	H	M	H	H	L	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	000	I	095	131			8045593		sykehus		K	192	1926		G	M	H	H	H	M	M	H	H	L	M	C	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	000	K	095	131			160855673		sykehus		K	191	1922		L	M	M	M	H	H	M	M	H	M	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	000		095	131		Foss	160855665		fjøs		J	191	1923		R	M	L	M	M	L	M	M	H	M	M	C	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	000		095	131			uten nr.		vei		U	192	1926		G	M	L	M	H	H	H	H	H	L	H	B	12: Foss/Lier Asyl	B
Stokkeveien	014		0096	001		Haslum	8043558		bolig		K	192	1926		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		
Stokkeveien	014		0096	001		Haslum	160856041		enhetslåve		U	192	1926		B	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L		
Stokkeveien	015		0097	002		Stokke Nordre	0		bolig	S	T	182				L	L	M	M	L	L	S	H	H	M	C	
Stokkeveien	015		0097	002		Stokke Nordre	0	2	enhetslåve		S	183	1870	c	B	L	L	L	H	M	M	M	H	M	H	B	
Stokkeveien	015		0097	002		Stokke Nordre	160856238		sidebygning		U	192	1949		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	M	C	
Stokkeveien	015		0097	002		Stokke Nordre	160856246		bur		Sb	192	1925		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C	
Stokkeveien	016		0097	004		Stokke Nordre	0		bolig	S	S	184	1890	c	G	H	L	M	M	H	M	M	H	M	H	B	
Stokkeveien	016		0097	004		Stokke Nordre	uten nr.		bryggerhus		S	191	1900	c	B	L	L	L	M	H	S	H	H	M	S	A	
Stokkeveien	021		0097	001		Stokke Nordre	160856254		bolig	S	S	191	1900	c	B	L	L	M	M	M	M	L	H	M	L		
Stokkeveien	021		0097	001		Stokke Nordre	0		sidebygning		S	184	1890	c	B	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L		
Stokkeveien	021		0097	001		Stokke Nordre	0	1	låve	S	U	183	1868		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	
Stoppenveien	000		0031	001			intet nr.		vei		U	0				L	L	H	L	H	H	H	H	H	H	B	
Stoppenveien	010		0031	001		Stoppen Øvre	140431958	1	bolighus	S	S	171	1720	c	R	L	H	H	H	M	L	S	H	S	S	A	
Stoppenveien	010		0031	001		Stoppen Øvre	140431958	2	bolighus		S	172	1749	?	R	L	L	L	H	M	L	H	H	S	S	A	
Stoppenveien	010		0031	001		Stoppen Øvre	160918055		dukkestue		S	191				L	L	L	M	H	H	H	H	M	H	B	
Stoppenveien	010		0031	001		Stoppen Øvre	uten nr.		vognskjul		U	192	1935		B	L	L	L	H	H	H	L	H	L	M	C	
Stoppenveien	010		0031	001		Stoppen Øvre	160875232		enhetslåve	S	S	184	1896		B	L	M	L	H	H	M	M	H	M	M	C	
Stoppenveien	010		0031	001		Stoppen Øvre	140431966		bur	S	U	174				L	L	L	H	M	L	H	H	H	H	B	
Stoppenveien	012		0031	001		Stoppen Øvre	160875224		bolighus		M	192	1942			L	L	L	H	L	H	L	H	L	L		
Stoppenveien	020		0031	011		Solstua	160875143		hytte		F	192				L	L	L	L	H	H	M	M	L	M	C	
Stoppenveien	020		0031	011		Solstua	uten nr.		garasje		M	193				L	L	L	L	M	H	L	M	L	L		
Stoppenveien	026		0034	004		Høgda	140430757		bolighus	S	U	174				L	L	M	L	H	L	H	M	H	H	B	
Stoppenveien	026		0034	004		Høgda	140430749		uthus		F	193				L	L	L	L	L	H	L	M	L	L		
Svanglia	017		0173	025		Himsjå	160903988		bolighus		K	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Svangshagan	002		0173	015		Granstad	160904615		bolighus		K	191				L	L	L	M	H	L	L	H	M	L		
Svangshagan	002		0173	015		Granstad	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	M	H	M	L	H	M	L		
Svangshagan	003		0173	018		Granlund	160905123		bolighus		K	191				L	L	L	L	H	L	L	H	M	L		
Svangshagan	009	A	0173	021		Solheim	13040826		bolighus		K	191	1923		E	L	L	L	M	H	L	L	H	M	M	C	
Svangshagan	009	A	0173	021		Solheim	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	M	H	L	L	H	L	M	C	
Svangshagan	013		0173	022		Sundby	160903929		bolighus		S	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L		
Svangstrandveien	004		0194	001		Enger Midtre	140426032		bolighus	S	S	182	1830	c	B	L	M	M	L	L	L	M	H	H	M	C	
Svangstrandveien	004		0194	001		Enger Midtre	8040958		fjøs		U	192	1926			L	L	M	L	M	M	L	H	L	L		
Svangstrandveien	005		0195	015		Nordby	160905344		bolighus		M	192				L	L	L	L	L	H	M	H	L	L		
Svangstrandveien	005		0195	015		Nordby	uten nr.		verksted		M	192				L	L	L	L	M	H	M	H	L	L		
Svangstrandveien	020		0173	005		Østbråten	160905360		bolighus		S	191	1914		B	M	L	M	L	H	L	L	H	M	L		
Svangstrandveien	021		0173	001		Svang	140425966		bolighus	S	K	174				L	H	M	M	L	L	H	H	H	H	B	
Svangstrandveien	021		0173	001		Svang	140425974		bolighus	S	K	174				L	H	M	M	M	L	H	H	H	H	B	
Svangstrandveien	021		0173	001		Svang	140425990		bur	S	U	183				L	L	L	M	M	M	H	M	M	H	B	
Svangstrandveien	021		0173	001		Svang	140425982		enhetslåve		U	192	1934		B	L	M	L	M	M	M	L	H	L	L		
Svangstrandveien	027		0173	010		Solheim	140426172		bolighus		J	191	1904	?		L	H	H	L	L	L	M	H	M	L		
Svangstrandveien	027		0173	010		Solheim	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C	
Svangstrandveien	030		0173	026		Vik	140426040		bolighus	S	S	184	1885	?	S	M	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B	
Svangstrandveien	030		0173	026		Vik	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L		
Svangstrandveien	033		0173	017		Strandheim	140426059		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Svarthavnveien	000		0086	037		Vestenga	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	M	L	M	L		
Svarthavnveien	000		0086	037		Vestenga	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	M	H	M	L	M	L		
Svarthavnveien	004		0086	061		Vestenga	160894156		bolig		S	192	1934		B	L	L	M	L	L	L	L	H	L	L		
Svarthavnveien	004		0086	061		Vestenga	160894164		låve		U	192	1934		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		
Svarthavnveien	008		0085	018		Svarthamna	160839872		bolig		T	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Svarthavnveien	012		0085	012		Nygaard	160894148		bolig		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		
Svarthavnveien	015		0083	025		Løkka	140426334		bolig	S	U	191	1880	c	S	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L		
Svarthavnveien	015		0083	025		Løkka	160839643		enhetslåve		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L		

Svarthavnveien	015		0083	025		Løkka	uten nr.		bur		U	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Svarthavnveien	015		0083	025		Løkka	uten nr.		uthus		U	183				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Svarthavnveien	016		0085	023		Solbakken	160894091		bolig		F	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Svarthavnveien	020		0085	013		Bergan	140426350		bolig	S	U	182				L	L	L	L	L	L	M	M	H	M		C	
Svarthavnveien	020		0085	013		Bergan	160894121		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	L	M	M	L			
Syllingbakken	001		0174	016			160903376		bolighus		S	191				M	L	L	L	H	M	L	H	M	M		C	
Syllingbakken	002		0174	024			140425249		bolighus		J	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Syllingbakken	002		0174	024			uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Syllingbakken	003		0174	020		Ask	160904054		bolighus		S	191				M	M	H	M	H	M	M	H	M	H		B	
Syllingbakken	003		0174	020		Ask	uten nr.		uthus		U	191				L	L	M	M	H	H	L	M	M	L			
Syllingbakken	007		0174	022		Vestby	8052042		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Syllingbakken	007		0174	022		Vestby	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Syllingbakken	021		0174	044		Syllingbakken	140425192		skole	S	B	183	1859		S	L	H	M	M	H	M	H	H	M	H		B	
Syllingbakken	021		0174	044		Syllingbakken	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	M	H	H	M	M	M	M		C	
Syllinghaugen	007		0174	036			160903449		bolighus		F	192				M	L	L	L	H	M	L	H	L	M		C	
Syllinghaugen	011		0174	009			140425206		skole		S	191	1910	?	S	L	H	L	L	M	M	L	H	M	M		C	
Syllinghaugen	017		0174	015			160871903		bolighus		S	183				L	L	L	L	H	M	M	H	M	M		C	
Søndre Eggevei	011		0061	015		Justad Ytre	140428450		bolighus	S	U	184	1880		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Søndre Eggevei	012		0061	003		Justad Ytre	140428361		bolighus	S	M	182				L	M	L	L	L	L	L	H	H	L			
Søndre Eggevei	012		0061	003		Justad Ytre	uten nr.		bryggerhus		S	191	1912		B	L	L	L	M	H	M	L	H	M	M		C	
Søndre Eggevei	012		0061	003		Justad Ytre	160838361		enhetslåve		U	191	1926		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	M		C	
Søndre Eggevei	025		0058	006		Eriksrud	140428744	1	bolighus	S	E	174				M	M	L	M	H	L	H	H	H	H		B	
Søndre Eggevei	025		0058	006		Eriksrud	140428744	2	bryggerhus		U	191	1911		G	L	L	L	M	L	L	M	H	M	L			
Søndre Eggevei	030		0058	012		Langbråten	160882395		bolighus		F	192	1948		B	L	M	L	L	L	L	L	H	L	L			
Søndre Eggevei	030		0058	012		Langbråten	140429112		bolighus	S	S	183				L	L	L	L	H	H	M	L	M	M		C	
Søndre Eggevei	030		0058	012		Langbråten	160882387		enhetslåve		S	191	1900		B	L	L	L	L	M	M	L	L	M	L			
Søndre Eggevei	034		0058	002		Jordbru, Eriksrud	140428809		bolighus	S	S	174			G	L	L	L	L	M	L	L	H	H	M		C	
Sørliveien	005		0175	005		Sørli	140425540		bolighus	S	U	184	1878		S	L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Sørliveien	009		0175	008		Li	140425451		bolighus	S	S	183			S	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Sørsdalgata	011		0136	004		Sørsdal Nedre Søndre	160888598		uthus		U	192				L	L	L	M	H	L	L	H	L	L			
Sørsdalgata	011		0136	004		Sørsdal Nedre Søndre	160888555		enhetslåve		S	191	1922		B	L	L	L	M	M	M	L	M	M	L			
Sørsdalgata	015		0136	001		Sørsdal Nedre Søndre	160888539		sidebygning		F	192	1919		B	L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Sørsdalgata	016		0137	002		Sørsdal Nedre Nordre	160888520		enhetslåve		S	191	1908		B	L	L	L	M	M	M	L	H	M	M		C	
Sørsdalsgata	004		0135	046		Sørsdal Øvre Nordre	0		bolig	S	U	174				L	L	M	M	M	M	H	H	H	H		B	
Sørsdalsgata	004		0135	046		Sørsdal Øvre Nordre	0		bur	S	S	184			S	L	L	L	M	M	M	M	H	M	M		C	
Sørsdalsgata	004		0135	046		Sørsdal Øvre Nordre	160888628		enhetslåve		U	192	1936		B	L	L	L	M	M	H	L	H	L	L			
Sørsdalsgata	005		0136	001		Sørsdal Nedre Søndre	160888652		bolig		K	183				L	L	M	M	M	L	L	H	M	L			
Sørsdalsgata	005		0136	001		Sørsdal Nedre Søndre	160888636		bur		Sb	191	1900		B	M	L	L	M	H	H	M	H	M	H		B	
Sørsdalsgata	006		0135	046		Sørsdal Øvre Nordre	160888601		uthus		S	191	1910		B	L	L	L	M	L	H	L	M	M	M		C	
Sørsdalsgata	011		0136	004		Sørsdal Nedre Søndre	0		bolig	S	S	181	1815	?	S	L	L	M	L	M	M	H	H	H	H		B	
Sørsdalsgata	011		0136	004		Sørsdal Nedre Søndre	0		bur	S	Sb	184	1890		B	L	L	L	L	H	H	M	L	M	L			
Sørsdalsgata	012		0137	003		Sørsdal Nedre	0		bolig	S	U	184				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Sørsdalsgata	013		0136	001		Sørsdal Nedre Søndre	0		bolig	S	J	181	1815	?	S	L	L	M	M	M	M	H	H	H	M		C	
Sørsdalsgata	013		0136	001		Sørsdal Nedre Søndre	160888547		bur		S	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	H		B	
Sørsdalsgata	016		0137	002		Sørsdal Nedre Nordre	0		bolig	S	U	182	1830		E	L	L	M	M	L	L	M	H	H	M		C	
Sørsdalsgata	016		0137	002		Sørsdal Nedre Nordre	uten nr.		bryggerhus		S	183				L	L	L	M	H	H	M	H	M	H		B	
Sørsdalsgata	018		0137	001		Sørsdal Nedre Nordre	0		bolig	S	U	182	1825		B	L	L	M	M	L	L	M	H	H	M		C	
Sørsdalsgata	018		0137	001		Sørsdal Nedre Nordre	160888466		låve		S	191	1912		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H		B	
Sørsdalsgata	018		0137	001		Sørsdal Nedre Nordre	160888482		bryggerhus		S	191	1900	c	B	L	L	L	M	H	L	L	H	M	M		C	
Sørumlia	067		0110	001		Sørum Nordvestre	160861290		bolig		U	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Teglverksveien	005		016	133		Høvik Søndre	140430900		bolighus	S	S	182	1842		R	S	S	H	L	H	H	H	H	H	S		A	
Torsrudveien	010		0140	002		Torsrud	0		utløe	S	S	184				L	L	L	L	M	M	M	H	M	L			
Torsrudveien	010		0140	002		Torsrud	160906553		enhetslåve		U	191	1919		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Torsrudveien	010		0140	002		Torsrud	160906545		bur		Sb	191	1924		B	L	L	L	M	L	H	M	H	M	L			
Torsrudveien	010		0140	002		Torsrud Nordre	0		bolig	S	U	184	1894		S	L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Torsrudveien	010		0140	002		Torsrud Nordre	0		sidebygning	S	U	184	1888		B	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Torsrudveien	010		0140	002		Torsrud Nordre	160906545		bur		S	191	1924		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M		C	
Torsrudveien	011		0138	019		Opsal Nordre	0		bolig	S	U	182				L	L	M	H	H	M	M	H	H	H		B	
Torsrudveien	011		0138	019		Opsal Nordre	uten nr.		bur		Sb	192	1943		B	L	L	L	H	H	H	M	H	L	M		C	
Torsrudveien	011		0138	019		Opsal Nordre	0		låve	S	U	191	1905		B	L	L	L	H	M	H	L	M	M	M		C	
Torsrudveien	019		0140	001		Torsrud Søndre	0		bolig	S	T	181				L	L	M	M	L	L	M	H	H	L			
Torsrudveien	019		0140	001		Torsrud Søndre	160914033		bur		S	191	1920		B	M	L	L	M	H	H	M	H	M	H		B	
Torsrudveien	019		0140	001		Torsrud Søndre	0		sidebygning	S	S	184				L	L	L	M	M	M	L	H	M	M		C	
Trolldalveien	019		0164	032		Ringen	160891610		bolig		S	191				L	L	M	L	H	M	L	M	M	L			
Trolldalveien	019		0164	032		Ringen	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	H	H	L	M	M	L			
Trollerudveien	012		0131	015		Trollerud	0		bolig	S	E	174				L	L	M	L	M	M	H	M	H	H		B	
Tronstadveien	001		0086	012		Granholdt	260892552		bolig		F	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Tronstadveien	001		0086	012		Granholdt	160892544		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Tronstadveien	003		0086	019		Lien	160892498		bolig		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Tronstadveien	003		0086	019		Lien	160892501		uthus		U	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Tronstadveien	005	A	0086	062			160892536		bolig		S	191				L	L	L	L	L	M	M	H	M	L			
Tronstadveien	006		0086	018		Stenset	160892331		bedehus		S	192				L	M	M	L	H	H	H	H	L	H		B	
Tronstadveien	007		0086	018		Stenset	160892323		bolig		S	191	1909		E	L	L	L	M	H	M	L	H	M	M		C	
Tronstadveien	007		0086	018		Stenset	uten nr.		pensehus		S	191				L	M	M	M	H	M	H	H	M	M		C	
Tronstadveien	008		0086	016		Nordby	160892293		bolig		S	191				M	L	L	M	H	M	L	H	M	H		B	
Tronstadveien	008		0086	016		Nordby	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Trudvangveien	001		0038	010		Trudvang	160833890		forsamlingshus		K	191	1924		E	M	H	M	M	H	M	M	H	M	H		B	
Trudvangveien	002		0038	006		Sandnæs	160833904		bolighus		U	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Trudvangveien	003		0038	009		Solbakken	160833882		bolighus		U	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Trudvangveien	003		0038	009		Solbakken	uten nr.		uthus		K	191				L	L	L	M	M	H	L	H	M	L			
Tuverudveien	003		0111	002		Sørum Søndre	0		enhetslåve	S	U	184	1890		S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Tuverudveien	005		0111	002		Sørum Søndre	0		bolig	S	S	182			S	L	L	M	L	M	L	L	H	H	M		C	
Tuverudveien	005		0111	002		Sørum Søndre	0		bryggerhus	S	U	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L			
Tuverudveien	005		0111	002		Sørum Søndre	0		bur	S	U	184				L	L	L	L	L	M	M	H	M	L			

Tuverudveien	011		0110	001		Sørum Nordvestre	140432113	1	bolig	S	S	184	1884		S	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L			
Tuverudveien	011		0110	001		Sørum Nordvestre	0		enhetslåve	S	M	184	1899		S	L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Tuverudveien	012		0110	002		Tuverud	0		bolig	S	U	191	1900		E	L	M	L	L	M	L	L	H	M	L			
Tuverudveien	012		0110	002		Tuverud	169844817		bolig		U	191	1911		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Tuverudveien	015		0111	013		Sørum Søndre	0		enhetslåve	S	U	184	1878		S	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B		
Tuverudveien	017		0111	013		Sørum Søndre	0		bolig	S	E	183	1854		E	L	M	M	H	H	M	H	H	M	H	B		
Tuverudveien	017		0111	013		Sørum Søndre	0		bur	S	U	183	1854		S	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Tuverudveien	020		0021	006		Huseby	0		bolig	S	U	174			S	L	M	L	L	M	L	H	H	H	M	C		
Tuverudveien	027		0112	001		Linnes Søndre	0		enhetslåve	S	S	184	1883		B	L	H	M	M	H	M	H	H	M	H	B		
Tuverudveien	027		0112	001		Linnes Søndre	160846895		låve		U	192	1938		E	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Tuverudveien	027		0112	001		Linnes Søndre	160846909		uthus		U	192	1938		E	L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Tuverudveien	027		0112	001		Linnes Søndre	0		bur	S	U	182				L	L	L	M	H	H	M	H	H	H	B		
Tømteveien	007		0190	001		Øverby, Brevik	0		bolig		E	182	1830	å	S	L	L	M	M	H	M	H	H	H	H	B		
Tømteveien	007		0190	001		Øverby, Brevik	160908599		enhetslåve		S	192	1938		B	L	L	L	M	H	H	M	M	L	M	C		
Tømteveien	015		0190	005		Tømte	0		bolig	S	E	182	1840	c	B	L	L	M	L	H	L	H	H	H	M	C		
Tømteveien	016		0190	005		Tømte	160908610		bolig		U	194	1975		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Ulvenveien	001		0159	002		Heia	0		bolig	S	S	182	1830		B	L	L	M	M	M	L	M	H	H	L			
Ulvenveien	001		0159	002		Heia	0		sidebygning	S	S	183	1890	c	B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Ulvenveien	001		0159	002		Heia	160868104		bur		Sb	191	1946		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Ulvenveien	001		0159	002		Heia	8041539		enhetslåve		U	191	1908		B	L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Ulvenveien	002		0159	001		Heia	0		bolig	S	U	182				L	L	M	L	L	L	S	H	L	M	C		
Ulvenveien	009		0160	009		Lille G	160868252		hytte		U	192				L	L	L	L	L	L	L	L	L	L			
Ulvenveien	013		0160	010		Skaubo	160868236		hytte		M	192				L	L	L	L	H	H	M	H	L	M	C		
Ulvenveien	037		0160	001		Ulven	0		bolig	S	U	172				L	L	M	M	H	M	S	H	H	H	B		
Ulvenveien	037		0160	001		Ulven	160897163		bur		Sb	191	1920		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Undersrudveien	011		049	001		Eik Nordre	140429597		bolighus	S	U	181			G	L	M	M	H	H	M	H	H	H	H	B	07: Eik/Frogner/Hv	A
Undersrudveien	011		049	001		Eik Nordre	140429627		bur	S	U	181				L	L	L	H	H	M	M	H	H	H	B	07: Eik/Frogner/Hv	A
Undersrudveien	011		049	001		Eik Nordre	140429619		bryggerhus	S	U	191	1905		B	L	L	L	H	H	H	H	H	M	H	B	07: Eik/Frogner/Hv	A
Undersrudveien	011		049	001		Eik Nordre	160884185		uthus		U	193	1953		B	L	L	L	H	H	M	L	H	L	L		07: Eik/Frogner/Hv	A
Undersrudveien	015		048	001		Eik Søndre	13037019		bolighus	S	U	181	1801		S	L	M	M	M	M	L	H	H	H	H	B	07: Eik/Frogner/Hv	A
Undersrudveien	020		0046	005		Gåserud	uten nr.		bolighus	S	U	181			S	L	L	L	L	L	L	L	H	H	M	C		
Undersrudveien	024		0045	003		Grinda, Narverud	140429929		bolighus	S	U	182	1827		S	L	L	M	L	L	L	H	H	H	M	C		
Undersrudveien	024		0045	003		Grinda, Narverud	140429937		hønehus		U	192	1935		B	L	L	L	L	L	L	H	H	L	L			
Undersrudveien	028		0044	001		Undersrud	160883626		bolighus	S	E	174			G	L	L	M	M	H	H	H	H	H	H	B		
Undersrudveien	028		0044	001		Undersrud	160883618		bur		Sb	192	1942		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Undersrudveien	028		0044	001		Undersrud	160883596		enhetslåve		U	191	1905		B	L	L	L	M	H	M	L	H	M	M	C		
Undersrudveien	028		0044	001		Undersrud	160883588		verksted		U	192	1940		B	L	L	L	L	H	M	M	H	L	M	C		
Utengveien	005		0073	001		Øksnevoll	140427306		bryggerhus	S	S	184	1895		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Utengveien	005		0073	001		Øksnevoll	160888318		bur		Sb	192	1940	å	E	L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Utengveien	005		0073	001		Øksnevoll	0	1	fjøs	S	S	184	1894		S	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Utengveien	005		0073	001		Øksnevoll	0	2	låve	S	U	184	1898		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Utengveien	005		0073	001		Øksnevoll	160888296		uthus		U	192	1935		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Valstadbakken	013		0172	084			160904526		brannstasjon		F	192				L	M	M	L	H	H	H	H	L	H	B		
Valstadveien	002		0172	018		Valstad	140425265		bolighus	S	U	182	1840	c	S	L	L	M	L	L	L	M	H	H	M	C		
Valstadveien	002		0172	095		Valstad	uten nr.		bur		Sb	191	1918		E	M	L	L	L	M	H	M	H	M	M	C		
Valstadveien	008		0172	023		Valstadhaug	160903341		forsamlingshus		K	192	1927		R	M	H	M	L	H	M	H	H	L	H	B		
Valstadveien	012		0172	005		Valstad	140425168		bolighus	S	M	174				L	M	M	L	L	L	L	H	H	M	C		
Valstadveien	012		0172	005		Valstad	160904291		enhetslåve		U	191	1917		B	L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Valstadveien	014		0172	002		Valstad	160904356		bolighus		F	192	1934			L	M	L	M	M	M	L	H	L	L			
Valstadveien	016		0172	002		Valstad	160904364		bolighus		E	183				L	L	M	M	H	M	H	H	M	H	B		
Valstadveien	016		0172	002		Valstad	160904372		enhetslåve		U	192	1932		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Valstadveien	016		0172	002		Valstad	160904399		bur		Sb	192	1941		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Valstadveien	023		0072	001		Valstad	0		bolig	S	U	183	1860	c	S	L	M	M	L	L	L	L	H	M	L			
Verkstedveien	002		050	024		Hegg skole	160832037		skole		K	191	1913		G	M	S	H	M	H	M	M	H	M	S	A		
Verkstedveien	002		050	024		Hegg skole	160832045		skole		K	191	1913		G	M	S	M	H	H	M	M	H	M	S	A		
Verkstedveien	006		050	027		Haugvang	160832096		bolighus		F	192				L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Verkstedveien	007		050	037		Heimly	160831758		bolighus		U	191	1922		R	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Verkstedveien	007		050	037		Heimly	160831766		uthus		U	191	1922		R	L	L	L	L	H	M	H	H	M	L			
Verkstedveien	009		050	031		Stam	160831774		fabrikk		K	193				M	H	H	L	L	H	H	H	L	H	B		
Verkstedveien	009		050	031		Stam	160831782		skur		U	193				L	L	M	L	L	H	M	M	L	L			
Vestre Kjennervei	033		0163	030		Kjenner	13026327		bolig		S	183				L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Vestre Kjennervei	033		0163	030		Kjenner	160855266		bur		U	192	1931		B	L	L	L	M	L	M	L	H	L	L			
Vestre Kjennervei	033		0163	030		Kjenner	160855258		enhetslåve		U	192	1928		B	L	L	L	M	H	M	L	H	L	L			
Vestre Linnesvei	014		0024	004		Linnes Vestre	160860693		bur		E	182				M	L	M	L	L	H	H	M	H	H	B		
Vestre Linnesvei	021		0106	016		Vikerholmen	0		bur	S	Sb	191	1902		B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	M	C		
Vestre Linnesvei	021		0106	016		Vikerholmen	0		sidebygning	S	S	182				L	L	M	L	L	M	M	H	H	M	C		
Vestsideveien	000		063	004		Kulvert	uten nr.		kulvert		U	191				L	L	M	L	H	H	M	H	M	L			
Vestsideveien	000		052	012		Lierbanen	140429368		stasjonsbygning	S	S	183	1870		S	H	S	H	H	H	H	H	H	H	S	A	10: Lier stasjon	A
Vestsideveien	000		048	003		Veibro ved Lierelva	uten nr.		bro		U	191				L	M	H	L	H	M	H	H	M	H	B		
Vestsideveien	002		052	001		Hegsbro	140429287		skysstasjon		S	191	1902		R	M	S	H	L	H	H	M	H	M	S	A		
Vestsideveien	003	B	050	243		Grønnlund	160831898		bolighus		J	191				M	M	L	L	H	H	M	H	M	H	B		
Vestsideveien	007		052	002		Meierigården AS	140429163		lager		U	183				L	M	M	H	M	H	H	H	M	H	B	10: Lier stasjon	A
Vestsideveien	009		052	002		Meierigården AS	8050880		meieri	S	H	184	1884		S	M	S	H	H	H	H	H	H	M	S	A	10: Lier stasjon	A
Vestsideveien	015		052	012		Lierbanen	13039747		venterom		S	191	1904	?		M	H	H	H	H	M	H	H	M	S	A	10: Lier stasjon	A
Vestsideveien	017		052	012		Lierbanen	140429376		godshus	S	S	184	1877		S	M	S	H	H	H	H	H	H	M	S	A	10: Lier stasjon	A
Vestsideveien	017		052	012		Lierbanen	uten nr.		godsperrong	S	U	184	1877	?		L	L	H	M	H	H	H	H	M	H	B	10: Lier stasjon	A
Vestsideveien	030		048	021		Bjørka	160828374		bolighus		K	191				L	L	L	L	H	M	L	M	M	L			
Vestsideveien	030		048	021		Bjørka	160828382		uthus		U	191				L	L	L	L	H	H	M	M	M	L			
Vestsideveien	036		0063	004		Renskaug Søndre	0		bolig	S	E	183	1861		B	L	M	M	M	H	L	H	H	M	H	B		
Vestsideveien	036		0063	004		Renskaug Søndre	160825944		enhetslåve		S	191	1900	c	B	L	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	036		0063	004		Renskaug Søndre	160825979		vedskjul		U	191				L	L	L	L	H	H	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	036		0063	004		Renskaug Søndre	160825952		uthus		U	193	1957			L	L	L	M	H	M	L	H	L	L			
Vestsideveien	036		0063	004		Renskaug Søndre	160825960		bur		Sb	192				L	L	L	M	H	H	M	H	L	M	C		
Vestsideveien	038		0063	004		Renskaug Søndre	160825936		bolig		U	191	1920		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			

Vestsideveien	040		0063	001		Renskaug Mellom	0		bolig	S	E	174	1780		S	L	M	M	H	M	L	H	H	H	M	C		
Vestsideveien	040		0063	001		Renskaug Mellom	0		bryggerhus	S	S	184	1880		B	L	L	L	H	M	M	H	H	M	H	B		
Vestsideveien	040		0063	001		Renskaug Mellom	160825901	1	stall/fjøs		S	192	1936		B	M	L	L	H	H	H	L	H	L	H	B		
Vestsideveien	040		0063	001		Renskaug Mellom	160825901	2	enhetslåve		S	192	1936		B	M	L	L	H	H	H	L	H	L	H	B		
Vestsideveien	051		0064	053			0		bolig		M	174				L	L	L	L	L	L	M	H	H	L			
Vestsideveien	060		0064	001		Renskaug Nordre	0		bolig	S	E	181	1811		S	M	H	M	M	H	H	H	H	H	H	B		
Vestsideveien	060		0064	001		Renskaug Nordre	0		bur	S	U	174				L	L	L	M	H	H	H	H	H	H	B		
Vestsideveien	060		0064	001		Renskaug Nordre	160825596		fjøsfundament		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	062		0064	001		Renskaug Nordre	0		bur	S	U	182	1840	c	B	L	M	L	M	L	L	M	H	H	M	C		
Vestsideveien	063		0063	002		Renskaug Vestre	130327718		bolig		S	191	1920		B	L	L	H	L	H	L	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	072		0064	002		Haslenes	13037809		bolig		S	191	1904		S	M	L	M	M	H	M	L	H	M	M	C		
Vestsideveien	072		0064	002		Haslenes	0		låve		U	192	1926			L	L	L	M	H	M	L	H	L	L			
Vestsideveien	074		0064	002		Haslenes	13038376		bur		Sb	191	1915		S	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Vestsideveien	080		0062	028		Landfallenga	160825030		bolig		M	192				L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	080		0062	028		Landfallenga	160825049		låve		M	192				L	L	L	M	H	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	083		0062	002		Landfallenga, Enga	0	1	bolig	S	S	184	1878		B	L	L	M	H	H	M	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	083		0062	002		Landfallenga, Enga	0	2	bryggerhus	S	S	184	1898		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Vestsideveien	083		0062	002		Landfallenga, Enga	0		bur	S	U	183	1919		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Vestsideveien	083		0062	002		Landfallenga, Enga	uten nr.		uthus		U	192	1935		B	L	L	L	L	H	H	M	M	L	L			
Vestsideveien	083		0062	002		Landfallenga, Enga	0		fjøs	S	U	191	1904		S	L	L	L	H	H	H	H	L	M	L			
Vestsideveien	083		0062	002		Landfallenga, Enga	0		låve	S	U	184	1878		S	L	L	L	H	H	H	H	M	M	H	B		
Vestsideveien	085		0062	005			160825073		bolig		U	183				L	L	L	L	M	L	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	086		0064	009		Snarum	160825316		bolig		S	191	1910		D	L	L	M	L	H	M	L	H	M	M	C		
Vestsideveien	086		0064	009		Snarum	160825332		bur		Sb	191	1918		B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Vestsideveien	086		0064	009		Snarum	160825324		enhetslåve		U	192	1946			L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Vestsideveien	098		0064	007		Solum	160839139		bolig		K	192	1925		B	L	L	L	L	H	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	101		0065	017		Frogner pleiehjem	8045356		institusjon		N	191	1921			H	H	H	L	H	H	H	H	M	S	A		
Vestsideveien	111		0068	001		Egge Øvre	0		bolig	S	E	182	1834		B	L	M	M	M	H	M	H	H	H	H	B		
Vestsideveien	111		0068	001		Egge Øvre	0		bryggerhus	S	U	182	1834		B	L	L	L	M	H	H	H	H	H	H	B		
Vestsideveien	111		0068	001		Egge Øvre	160838876		bur		Sb	191	1922		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	111		0068	001		Egge Øvre	160838868		låve		U	191	1904		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	115		0068	034		Egge skole	160838892		skole		N	191	1921			H	H	H	L	H	H	H	H	M	S	A		
Vestsideveien	121		0068	056		Egge meieri	140428000	1	meieri	S	S	183	1872		G	L	H	H	L	L	L	M	H	M	L			
Vestsideveien	124		0068	019		Egge Øvre	0		bolig	S	U	183	1860	c	B	L	L	H	H	H	H	S	H	M	S	A	18: Eggemorenen	B
Vestsideveien	124		0068	019		Egge Øvre	150837543		låve		U	191	1910		G	L	L	L	H	H	M	M	H	M	H	B	18: Eggemorenen	B
Vestsideveien	124		0068	019		Egge Øvre	0		bryggerhus	S	U	182				L	L	L	H	H	M	H	H	H	H	B	18: Eggemorenen	B
Vestsideveien	125		0069	014		Egge Vestre	13027439		bolig		U	184				L	L	L	L	M	L	L	M	M	L			
Vestsideveien	125		0069	014		Egge Vestre	160837446		enhetslåve		S	191	1918		B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Vestsideveien	126		0067	001		Egge Mellom	0		bolig	S	E	183	1872		B	L	M	M	L	M	L	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	126		0067	001		Egge Mellom	160837578		fjøs		U	192	1926		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	128		0068	018		Egge Øvre	0		bolig	S	J	191				M	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	128		0068	018		Egge Øvre	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Vestsideveien	130		0068	008		Egge Øvre og Vestre	160837640		bolig		J	192	1930		B	M	L	L	H	H	M	L	H	L	H	B		
Vestsideveien	130		0068	008		Egge Øvre og Vestre	160837624		bryggerhus		S	191	1915		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B		
Vestsideveien	130		0068	008		Egge Øvre og Vestre	160837632		bur		Sb	192	1925		B	L	L	L	H	H	H	L	H	L	M	C		
Vestsideveien	130		0068	008		Egge Øvre og Vestre	160837616		enhetslåve		S	192	1930		B	L	L	L	H	H	H	L	H	L	H	B		
Vestsideveien	132		0069	001		Egge Vestre	uten nr.		fegate		U	000				L	L	H	M	H	H	H	H	H	H	B		
Vestsideveien	132		0069	001		Egge Vestre	uten nr.		vanningsdam		U	000				L	L	H	M	M	M	H	H	H	H	B		
Vestsideveien	139	B	0069	006		Egge Vestre	0		uthus	S	U	184				L	L	L	L	H	M	L	M	M	L			
Vestsideveien	143		0069	008		Egge Vestre	160837853		bolig		S	191	1912		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	143		0069	008		Egge Vestre	160837861		uthus	S	U	192	1936		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Vestsideveien	149		0070	001		Torstad	0		bolig	S	T	182	1840	å	S	L	L	L	M	M	L	M	H	H	M	C		
Vestsideveien	149		0070	001		Torstad	160837136		bur		Sb	191	1912		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	L			
Vestsideveien	149		0070	001		Torstad	0		enhetslåve	S	U	191	1900	c	S	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	149		0070	001		Torstad	160837918		bryggerhus		U	182				L	L	L	M	M	L	H	H	H	L			
Vestsideveien	155		0070	006		Torstad	0		bolig	S	U	183			E	L	L	L	L	L	L	M	H	H	L			
Vestsideveien	161		0070	010		Bekkeli	160836938		bolig		S	184				L	L	L	L	M	M	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	165		0070	016		Bratli	160836954		bolig		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	168		0066	002		Ringstad	160888938		bolig		U	191	1922		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	170		0066	004		Ringeli	160888970		bolig		S	191	1912		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	170		0066	004		Ringeli	160888989		låve		U	191	1912		B	L	L	L	L	H	H	M	M	M	L			
Vestsideveien	172		0065	004		Virkelyst, Egge Nordre	160888997		bolig		S	191	1907		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	172		0065	004		Virkelyst, Egge Nordre	160889004		uthus		U	192	1931		B	L	L	L	L	M	L	L	M	L	L			
Vestsideveien	174		0065	008		Nordli	160889012		bolig		U	191	1908		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	175		0070	004		Torstad	0	1	fjøs	S	U	191				L	L	M	L	H	H	M	H	M	H	B		
Vestsideveien	175		0070	004		Torstad	0	2	låve	S	S	191				L	L	M	L	H	H	L	H	M	H	B		
Vestsideveien	175		0070	004		Torstad	140428191		bolig	S	S	184				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	177		0067	009		Ringstad	0		bolig	S	U	182				L	L	L	L	L	L	M	H	H	L			
Vestsideveien	179		0066	005		Ringstad	0		bolig	S	U	174				L	L	M	L	H	H	H	L	H	M	C		
Vestsideveien	179		0066	005		Ringstad	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	L	M	H	L	L	M	L			
Vestsideveien	181		0067	018		Berg	160889071		bolig		S	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	182		0068	006		Brenna	160889160		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	182		0068	006		Brenna	uten nr.		låve		U	191	1910		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	190		0071	015		Dagali	160889225		bolig		S	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	190		0071	015		Dagali	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	191		0071	020		Åsli	160889241		bolig		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	196		0071	002		Øksne	0		bolig	S	L	171				L	M	H	M	H	L	S	H	S	S	A	24: Øksne	C
Vestsideveien	198		0071	002		Øksne	0		låve		U	191	1913		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L		24: Øksne	C
Vestsideveien	204		0071	001		Øksne	0		bolig	S	S	184	1880	c	E	M	L	H	H	H	M	L	H	M	H	B	24: Øksne	C
Vestsideveien	204		0071	001		Øksne	160887826		enhetslåve		U	192	1930		E	L	L	L	H	M	M	L	H	L	M	C	24: Øksne	C
Vestsideveien	204		0071	001		Øksne	0		bur	S	S	184	1880	c	E	M	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	24: Øksne	C
Vestsideveien	204		0071	001		Øksne	160909919		vedskjul		U	184	1880	c	E	L	L	L	H	M	H	H	H	M	H	B	24: Øksne	C
Vestsideveien	206		0071	001		Øksne	0		bryggerhus	S	U	184	1875		E	L	L	L	H	M	L	L	H	M	M	C	24: Øksne	C
Vestsideveien	210		0072	003		Ødegård, Ødeøksne	0		bolig	S	U	183	1854		E	L	L	L	L	L	L	M	H	M	M	C		

Vestsideveien	210		0072	003		Ødegård, Ødeøksne	0		enhetslåve	S	U	192	1930		B	L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		
Vestsideveien	220		0073	002		Treffen	160887850		bolig		F	192	1939		B	L	L	M	L	H	M	L	H	L	L		
Vestsideveien	220		0073	002		Treffen	160887869		bur		Sb	193	1950	a	B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L		
Vestsideveien	220		0073	002		Treffen	160887877		enhetslåve		M	192	1938		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L		
Vestsideveien	221		0073	008		Treffen	160887931		bolig		U	191				L	L	M	L	L	L	L	M	M	L		
Vestsideveien	222		0073	011		Hagatun	0		bolig	S	S	183				L	L	L	M	H	M	H	H	M	M	C	
Vestsideveien	222		0073	011		Hagatun	160887915		bryggerhus		S	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B	
Vestsideveien	242		0074	007		Olstad	140427519		bolig	S	S	184	1890	c	S	L	L	L	L	H	M	L	H	M	M	C	
Vestsideveien	245		0075	039		Solbakken	160887974		bolig		M	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	245		0075	039		Solbakken	0		bryggerhus		M	191				L	L	L	L	H	M	L	M	M	L		
Vestsideveien	246		0074	032		Østråt	0		bolig		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L		
Vestsideveien	248		0076	066		Ollebakken	uten nr.		lagerbod		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		
Vestsideveien	248		0076	066		Ollebakken	160836016		forretning		S	191				L	H	H	L	M	L	M	H	M	M	C	
Vestsideveien	250		0074	018		Meren Vestre	0		bolig	S	S	183				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	251		0076	048		Vestberg	0		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	253		0076	040		Meren Misjonshus	140427837		skole	S	M	183	1864		G	L	L	M	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	255		0074	023		Berg	160835664		bolig		S	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	M	C	
Vestsideveien	255		0074	023		Berg	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	L	H	H	L	H	M	M	C	
Vestsideveien	256		0076	002		Linstad, Bakkemeren	140427616		bolig	S	S	184				L	L	M	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	256		0076	002		Linstad, Bakkemeren	160835907		enhetslåve		S	191	1918		B	L	L	L	L	M	M	L	H	M	L		
Vestsideveien	257		0077	022		Granli	140427578		bolig	S	U	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L		
Vestsideveien	259		0076	062		Bergheim	160835869		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		
Vestsideveien	263		0076	045		Bergheim	160835850		fjøs		U	192	1940		B	L	L	L	L	M	H	L	H	L	L		
Vestsideveien	266	A	0076	012		Bakkemeren	140427160		bolig	S	U	183			S	L	L	M	M	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	266	A	0076	012		Bakkemeren	160835842		låve		U	191	1922		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	L		
Vestsideveien	270	B	0081	029		Stenset	160834854		bolig		F	192	1942		B	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L		
Vestsideveien	274		0081	115		Fagertun	160834862		bolig		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	275		0076	032		Stenset	13037868		bolig		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	281		0076	031		Fagerheim	160834889		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	281		0076	031		Fagerheim	160834870		uthus		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	283		0075	019		Stenberg	0		bolig	S	U	181				L	L	M	L	H	M	H	M	H	H	B	
Vestsideveien	285		0075	037		Fagerli	140426962		bolig	S	U	184	1880	c	B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	285		0081	009		Stenberg	140426989		uthus	S	U	191				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L		
Vestsideveien	287		0075	061		Stenbo	140426970		bolig	S	U	183				L	L	L	L	M	L	M	H	M	L		
Vestsideveien	304		0082	011		Askli	160841699		bolig		U	183				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L		
Vestsideveien	310		0082	005		Rødsdalen	160841591		bolig		U	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	318		0081	109		Hammersborg	160841508		bolig		S	184	1890	å	G	L	M	M	L	M	L	M	H	M	M	C	
Vestsideveien	321		0081	120			13038120		bolig		S	183				L	L	L	L	H	L	H	H	M	M	C	
Vestsideveien	321		0081	120			uten nr.		uthus		E	183				L	L	L	L	H	L	M	H	M	M	C	
Vestsideveien	323		0081	045		Sjåstad Handelsforen	8048118		forretningsgård		S	191				L	H	M	L	M	L	M	H	M	M	C	
Vestsideveien	323		0081	045		Sjåstad Handelsforen	13038147		uthus		S	191				L	L	L	L	H	H	L	H	M	M	C	
Vestsideveien	331		0082	036			160840463		bolig		S	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	M	C	
Vestsideveien	331		0082	036			uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		
Vestsideveien	332		0082	006		Sørli	160840404		bolig		U	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		
Vestsideveien	332		0082	006		Sørli	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		
Vestsideveien	334		0082	037		Justad Øvre, "Ne'justa	21943517		bryggerhus		E	182				L	L	L	M	H	M	M	H	H	H	B	
Vestsideveien	336		0082	037		Justad Øvre, "Ne'justa	140426679		bolig		E	182				M	L	M	M	H	M	H	H	H	H	B	
Vestsideveien	341		0082	001		Justad Øvre	160840439		bolig	S	S	183				L	L	M	L	M	L	L	H	M	M	C	
Vestsideveien	341		0082	001		Justad Øvre	intet nr.		allé	S	U	183				L	M	L	L	H	H	H	H	M	H	B	
Vestsideveien	352		0082	023		Oddeval gml. skole	140426431		skole	S	U	183	1858		L	L	H	H	L	H	M	H	H	M	H	B	
Vestsideveien	364		0083	019		Grønvold	160840307		bolig		S	191	1909		B	L	L	L	L	M	L	L	L	M	L		
Vestsideveien	364		0083	019		Grønvold	160840315		låve		U	191	1910		B	L	L	L	L	H	H	L	L	M	L		
Vestsideveien	369		0083	001		Gifstad	140426474		bolig	S	S	183	1870	c	E	M	L	M	M	H	H	H	H	M	H	B	
Vestsideveien	369		0083	001		Gifstad	0		bur	S	U	174				L	L	L	M	H	H	S	H	H	S	A	
Vestsideveien	377		0084	001		Svere Øvre	0		bolig	S	S	184	1879		E	M	L	M	H	M	M	M	H	M	H	B	
Vestsideveien	377		0084	001		Svere Øvre	0		bryggerhus	S	U	184	1879		S	L	L	L	H	M	L	M	H	M	M	C	
Vestsideveien	377		0084	001		Svere Øvre	0		enhetslåve	S	U	184	1882		E	L	L	L	H	M	M	M	H	M	H	B	
Vestsideveien	377		0084	001		Svere Øvre	0		bur	S	S	184	1890		B	L	L	L	H	H	H	M	H	M	H	B	
Vestsideveien	390		0085	001		Svere Nedre	140426482		bolig		S	184	1887		B	L	L	M	L	H	M	M	H	M	M	C	
Vestsideveien	390		0085	001		Svere Nedre	160840099		enhetslåve		S	192	1937		B	L	L	L	L	H	H	M	H	L	L		
Vestsideveien	394		0086	030		Askelund	160894040		bolig		S	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	395		0086	001		Vefferstad	0		bolig	S	L	182	1832		B	L	M	M	L	H	L	H	H	H	M	C	
Vestsideveien	396		0086	044		Bekkely	160894083		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	401		0086	036		Fjeldstad	160894202		bolig		S	191				L	L	L	L	H	M	L	H	M	L		
Vestsideveien	403		0086	040		Fjellhammer	160894237		bolig		U	192	1930	å		L	L	L	L	M	M	M	H	L	M	C	
Vestsideveien	408		0086	032		Bergli	160894245		bolig		S	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L		
Vestsideveien	408		0086	032		Bergli	uten nr.		låve		S	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	M	C	
Vestsideveien	413		0086	035		Aasheim	160894261		bolig		S	192	1934		E	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L		
Vestsideveien	424		0087	004		Ellevog	0		bolig	S	U	183	1860	å	E	L	L	M	H	M	M	M	H	M	M	C	
Vestsideveien	424		0087	004		Ellevog	0		bryggerhus	S	U	184	1885		S	L	L	L	H	H	M	H	H	M	M	C	
Vestsideveien	424		0087	004		Ellevog	0		låve	S	U	184	1895		S	L	L	L	H	H	M	H	H	M	M	C	
Vestsideveien	424		0087	004		Ellevog	0		bolig	S	U	182				L	L	L	M	M	M	M	H	H	M	C	
Vestsideveien	429		0087	003		Ellevog	160891866		bolig		J	192	1927		B	L	L	M	L	H	H	L	H	L	H	B	
Vestsideveien	435		0087	013		Nordli	8036403		bolig		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	435		0087	013		Nordli	uten nr.		uthus		S	191				L	L	L	L	M	M	M	M	M	L		
Vestsideveien	444		0086	005		Rinen	140426342		bolig	S	U	184				L	L	L	L	L	L	M	H	M	L		
Vestsideveien	469		0086	004		Fjellheim	13042713		bolig	S	S	184				L	L	L	L	H	H	M	H	M	H	B	
Vestsideveien	470		0086	017		Bergli	160891998		bolig		S	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	474		0164	010		Solheim	160892021		bolig		S	191	1905		E	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L		
Vestsideveien	480		0164	023		Vol	160892129		bolig		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		
Vestsideveien	480		0164	023		Vol	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L		
Vestsideveien	481		0164	006		Thomas	8051836		bolig	S	U	194				L	L	L	L	L	L	M	H	L	L		
Vestsideveien	481		0164	006		Thomas	0		bryggerhus	S	U	184				L	L	L	L	M	M	M	H	M	L		
Vestsideveien	481		0164	006		Thomas	0		låve	S	U	184				L	L	L	L	M	M	M	H	M	L		

Vestsideveien	481		0164	006		Thomas	uten nr.		hønsehus		S	191				L	L	L	L	M	M	H	M	M	M	C		
Vestsideveien	487		0164	027		Østvold	160839198		bolig		F	184				L	L	M	L	L	L	M	H	M	L			
Vestsideveien	487		0164	027		Østvold	160839201		uthus		F	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Vestsideveien	489		0164	035		Solhaug	160839228		bolig		S	192				L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	491		0164	047		Fredheim	uten nr.		bolig		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	493		0164	047		Fredheim	160839279		uthus		U	192				L	L	L	L	M	H	L	H	L	L			
Vestsideveien	497		0164	036		Nordhagen	uten nr.		bolig	S	U	184				L	L	M	L	M	M	M	M	M	L			
Vestsideveien	512		0164	026		Damli	117763269		bryggerhus		U	192	1935		B	L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	514		0164	026		Damli	160891246		bolig		S	191	1910		E	L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	514		0164	026		Damli	160891211		låve		U	192	1939		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Vestsideveien	522		0164	060		Solberg II	uten nr.		uthus		U	183				L	L	L	L	H	H	H	H	M	H	B		
Vestsideveien	528		0164	002		Solberg	140425508		bolig	S	U	181				L	M	M	L	M	L	H	H	H	M	C		
Vestsideveien	528		0164	002		Solberg	0		bur	S	U	191	1920		B	L	L	L	L	H	H	H	H	M	H	B		
Vestsideveien	544		0166	001		Solberg Østre	0		bolig		U	172	1748			L	H	H	H	H	M	H	H	S	S	A		
Vestsideveien	544		0166	001		Solberg Østre	0		bur		U	174				L	L	L	H	H	M	H	H	H	H	B		
Vestsideveien	544		0166	001		Solberg Østre	160839457		stall/skjul		U	184	1890		B	L	L	L	H	M	M	L	H	M	M	C		
Vestsideveien	544		0166	001		Solberg Østre	160839538		verksted		U	191				L	L	L	M	H	H	H	M	M	H	B		
Vestsideveien	556		0166	006		Østvoll	140425451		bolig	S	U	191	1910	c	B	L	L	M	L	L	L	M	H	M	L			
Vestsideveien	556		0166	006		Østvoll	140425478		låve	S	U	191	1915		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Vestsideveien	566		0166	008		Rinen	160842202		bolig		U	192				L	L	M	L	L	L	L	H	L	L			
Vestsideveien	566		0166	008		Rinen	160842199		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Vestsideveien	578		0166	002		Fagerli	140425419		bolig	S	T	183	1864		B	L	L	M	M	M	L	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	578		0166	002		Fagerli	0		bur	S	U	183	1864		B	L	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Vestsideveien	578		0166	002		Fagerli	160842180		uthus		U	192	1938		B	L	L	L	M	H	H	M	H	L	L			
Vestsideveien	584		0166	004		Solberg Østre	13040761		bolig	S	E	193				L	L	M	L	L	L	M	H	L	L			
Vikerfaret	003		0108	091		Lønseth	160860111		bolig		S	191	1911		E	L	L	M	L	M	M	L	H	M	M	C		
Vikerfaret	003		0108	091		Lønseth	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	L	M	L	H	L	L			
Vikerfaret	004		0106	012		Alfheim	160859725		bolig		F	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Vikerfaret	008		0106	006		Eikeli	160860154		bolig		K	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Vikerfaret	008		0106	006		Eikeli	uten nr.		uthus		K	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Vikerveien	013		0106	001		Viker	160859954		bolig		U	192	1927		B	L	L	M	L	L	L	L	H	L	L			
Vikerveien	013		0106	001		Viker	160859962		enhetslåve		S	191	1918		B	L	M	L	L	M	M	L	H	M	L			
Villaveien	001		014	059		Tunheim	160877677		bolighus		J	191				L	L	L	M	M	M	L	H	M	L			
Villaveien	001		014	059		Tunheim	160915803		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Villaveien	002		014	033		Granly	160876972		bolighus		S	191				L	L	M	M	L	L	L	H	M	L			
Villaveien	002		014	033		Granly	160876980		uthus		S	191				L	L	L	M	H	H	M	L	M	L			
Villaveien	004		014	056		Berghøi	13029148		bolighus		U	191				L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Vinderenveien	003		052	026		Fredheim	160831219		bolighus		J	191				M	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Vinderenveien	005		052	020		Bakke	160831197		bolighus		S	191				M	L	L	M	M	M	M	H	M	M	C		
Vitbankveien	022		017	004		Vitbank	160876387		enhetslåve		S	191	1914		R	L	L	L	L	M	M	M	H	M	L			
Vivelstadveien	001		0039	060		Solhaug	160886080		bolighus		K	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Vivelstadveien	003		0039	102		Tunheim	140430331		skole	S	U	183	1863		G	L	H	M	L	H	L	M	H	M	H	B		
Vivelstadveien	006		0039	059		Haugen	160886102		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Vivelstadveien	010		0039	001		Vivelstad Nordre	uten nr.		bolighus		U	191	1902		L	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Vivelstadveien	010		0039	022		Vivelstad Nordre	160886188		bryggerhus		U	192	1940			L	L	L	M	M	M	M	H	L	L			
Øgårdsveien	004		159	045		Øgården	160864427		bolighus		U	192	1949		B	L	M	L	M	M	L	L	H	L	L			
Øgårdsveien	004		159	045		Øgården	160864419		enhetslåve		U	192	1950		R	L	M	L	M	H	H	L	H	L	L			
Øgårdsveien	004		159	045		Øgården	160864400		uthus		U	192	1950		R	L	L	L	L	M	H	L	M	L	L			
Øgårdsveien	004		159	045		Øgården	mangler nr.		utløe		U	192				L	L	L	L	M	H	M	M	L	L			
Øgårdsveien	005		159	017		Vestli	160864079		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Øgårdsveien	005		159	017		Vestli	160864087		uthus		U	191				L	L	L	L	M	M	L	H	M	L			
Øgårdsveien	006		159	045		Øgården	160864397		verksted		U	192	1950		R	L	L	L	M	L	L	L	H	L	L			
Østenga	002		048	030		Solstua	160828692		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Østenga	010		048	045		Fredbo	160828595		bolighus		M	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Østenga	011		048	040			160828765		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Østenga	026		048	041		Bakken	160828447		bolighus		S	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Østengaveien	010		0199	008		Kopperud	0		bolig	S	U	174				L	L	M	M	H	H	S	H	H	S	A		
Østengaveien	010		0199	008		Kopperud	0		bryggerhus	S	U	182				L	L	L	M	M	M	H	H	H	H	B		
Østengaveien	012		0199	002		Østenga, Kopperud	0		bur	S	S	191				L	L	L	L	M	H	L	H	M	L			
Østre Eikenga	003		052	031		Solvang Ø	140429260		bolighus	S	S	183	1850	å	E	M	H	L	M	H	M	M	H	M	H	B		
Østre Eikenga	003		052	031		Solvang Ø	140429279		uthus	S	U	183	1850	å	E	L	M	L	M	H	H	H	H	M	H	B		
Østre Eikenga	004		052	047		Frydenheim	160829176		bolighus		U	191				L	M	L	M	M	L	M	H	M	M	C		
Østre Eikenga	004		052	047		Frydenheim	160829168		uthus		U	191				L	L	L	M	H	H	H	H	M	H	B		
Østre Eikenga	008		049	011		Godheim	160829141		bolighus		K	191				M	L	L	L	H	H	L	H	M	H	B		
Østre Eikenga	008		049	011		Godheim	160829133		garasje		K	191				M	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Østre Eikenga	013		048	019		Ekbo	160829109		bolighus		K	191	1922	?	R	M	M	L	L	M	M	L	H	M	M	C		
Østre Eikenga	028		048	020		Askeli	160829346		bolighus		S	191				L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Østre Eikenga	028		048	020		Askeli	160829354		uthus		S	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	L			
Østre Eikenga	038		048	024		Nordhaug	160828862		bolighus		K	192				M	L	L	L	M	H	L	H	L	M	C		
Østre Eikenga	041		048	031		Eikenga, Ekvang	140429236		bolighus	S	E	182	1840	å	L	H	H	H	L	H	M	H	H	H	S	A		
Østre Eikenga	043		048	198		Eikenga	13032831		bolighus	S	U	184	1895		S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Østre Kjennervei	044		0163	011		Myra	160909749		bolig		T	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Øverskogveien	002		0190	003		Brevik	uten nr.		bolig		U	192				L	M	M	L	H	L	L	H	L	L			
Øverskogveien	003		0190	006		Brevik Nordre	0		bur	S	U	182				L	L	L	L	H	H	H	H	H	H	B		
Øverskogveien	003		0190	006		Brevik Nordre	160908521		enhetslåve		S	191				L	L	L	L	H	H	M	H	M	L			
Øverskogveien	007		0190	003		Brevik	160908548		enhetslåve		M	192	1943		B	L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Øverskogveien	007		0190	003		Brevik	160908556		sag		S	191				L	L	L	L	M	H	H	H	M	L			
Øverskogveien	013		0189	010		Nygård	0		bolig	S	K	184	1890	c	B	L	L	M	L	L	L	M	H	M	L			
Øverskogveien	013		0189	010		Nygård	0		uthus	S	U	182				L	L	L	L	L	L	H	M	H	M	C		
Øverskogveien	014		0185	019		Soltun	0		bolig	S	U	184				L	L	L	L	M	L	M	H	M	L			
Øverskogveien	015		0189	010		Nygård	8046018		bolig		E	183				L	M	H	L	M	M	H	H	H	H	B		
Øverskogveien	020		0185	001		Lybråtan, Fuglerud	0		bolig	S	U	184	1880	c	B	L	L	M	H	L	M	M	H	M	M	C		
Øverskogveien	020		0185	001		Lybråtan, Fuglerud	0		låve	S	U	184				L	L	L	H	M	M	M	H	M	M	C		
Øvre Eggeveien	001		0069	036		Eggetun	0		skole	S	U	183	1864		G	L	H	H	L	M	L	M	H	M	M	C		

Øvre Eggeveien	001		0069	036		Eggetun	0		uthus	S	U	191	1910		B	L	L	L	H	H	L	H	M	M	C		
Øvre Eggeveien	008		0069	007		Egge Vestre	0		bolig	S	S	184	1881		B	M	L	L	H	M	H	H	M	H	B		
Øvre Eggeveien	008		0069	007		Egge Vestre	0		uthus	S	U	191	1901		G	L	L	L	L	L	M	L	H	M	L		
Øvre Eggeveien	013		0068	024		Skarpsno	140428078		bolig	S	U	183				L	L	L	L	M	L	M	H	M	M	C	18: Eggemorenen	B
Øvre Eggeveien	015		0068	005		Egge Øvre	160837756		bolig		U	192	1927		B	L	L	M	H	M	M	L	H	L	L		18: Eggemorenen	B
Øvre Eggeveien	015		0068	005		Egge Øvre	160837772		enhetslåve		K	192	1934		B	L	L	L	H	M	H	M	H	L	L		18: Eggemorenen	B
Øvre Grøstadvei	000		150	003		Grøstad Østre	uten nr.		gårdssag		U	192				L	L	M	L	H	H	H	L	L	L			
Øvre Grøstadvei	002		149	005		Grøstad, Storjordet	8053081		bolighus		U	191	1911		B	L	M	L	M	L	L	L	H	M	L			
Øvre Grøstadvei	002		149	005		Grøstad, Storjordet	160866152		sidebygning		U	191	1917		B	L	L	L	M	L	L	L	H	M	L			
Øvre Grøstadvei	002		149	005		Grøstad, Storjordet	160866144		enhetslåve		U	191	1913		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	L			
Øvre Grøstadvei	006		149	004		Grøstad Vestre	160866101		bolighus	S	M	182				L	M	L	L	H	H	L	H	H	L			
Øvre Grøstadvei	006		149	004		Grøstad Vestre	160866128		enhetslåve		U	191	1908		B	L	L	L	L	H	H	L	H	M	L			
Øvre Grøstadvei	006		149	004		Grøstad Vestre	140433667		sidebygning		U	191	1912		B	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Øvre Grøstadvei	006		149	004		Grøstad Vestre	160866136		bur		Sb	192	1925		B	M	L	L	L	H	H	M	M	L	L			
Øvre Lahellvei	002		0116	002		Lahell	0		bolig	S	S	184	1880		B	L	M	M	M	M	M	M	H	M	M	C		
Øvre Lahellvei	002		0116	002		Lahell	160854464		enhetslåve		S	191	1910		B	L	M	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Øvre Lahellvei	002		0116	002		Lahell	0		bryggerhus	S	S	191	1900	c	B	L	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Øvre Lahellvei	014		0116	004		Wilhelmsborg	0		bolig	S	M	192			S	L	L	L	L	L	L	L	H	L	L			
Øvre Lahellvei	015		0116	004		Wilhelmsborg	0		bolig	S	U	174			S	L	H	H	L	L	L	M	H	H	M	C		
Øvre Lahellvei	015		0116	004		Wilhelmsborg	uten nr.		båtfeste		U	191				L	L	H	M	L	M	H	H	M	M	C		
Øvre Lahellvei	015		0116	004		Wilhelmsborg	160914963		uthus		U	192				L	L	L	L	M	M	L	H	L	L			
Øvre Lahellvei	015		0116	004		Wilhelmsborg	uten nr.		gjerde		U	191				L	L	L	M	L	H	H	H	M	M	C		
Øvre Lahellvei	017		0116	004		Wilhelmsborg	160854391	1	kran		U	191				H	H	H	M	L	H	S	H	M	S	A		
Øvre Lahellvei	017		0116	004		Wilhelmsborg	160854391	2	verksted		U	193				L	L	M	M	L	L	H	M	L	L			
Øvre Lahellvei	017		0116	004		Wilhelmsborg	uten nr.		steinbrudd		U	184				L	H	H	M	M		M		M	M	C		
Øvre Skustadvei	007		0181	001		Skustad Søndre	0		bolig	S	U	182				L	L	M	M	L	M	M	H	H	M	C		
Øvre Skustadvei	007		0181	001		Skustad Søndre	160907053		sidebygning		M	192	1942		B	L	L	L	M	L	M	L	H	L	L			
Øvre Skustadvei	007		0181	001		Skustad Søndre	160907045		låve		U	192	1932		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Øvre Skustadvei	007		0181	001		Skustad Søndre	160918632		skur		U	183				L	L	L	L	H	H	H	L	M	L			
Øvre Skustadvei	008		0182	002		Skustad Øvre	0		bolig	S	U	182				L	L	L	L	L	L	H	H	H	M	C		
Øvre Skustadvei	008		0182	002		Skustad Øvre	0		bryggerhus	S	U	184	1880	c	S	L	L	L	L	M	L	M	H	M	L			
Øvre Skustadvei	008		0182	002		Skustad Øvre	160914505		enhetslåve		U	192	1927		E	L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			
Åmotveien	003		0080	024		Røed Vestre	140426814		bolig	S	S	181				L	L	M	M	H	M	H	M	H	H	B		
Åmotveien	003		0080	024		Røed Vestre	140426822	1	uthus	S	U	191				L	L	L	M	M	M	L	M	M	L			
Åmotveien	003		0080	024		Røed Vestre	140426822	2	uthus	S	U	184				L	L	L	M	M	M	M	M	M	L			
Åmotveien	003		0080	024		Røed Vestre	uten nr.		uthus		U	184				L	L	L	M	H	H	M	M	M	M	C		
Åmotveien	005		0080	005		Solheim	160886609		bolig		S	191				L	L	L	H	H	M	L	H	M	M	C		
Åmotveien	005		0080	005		Solheim	160886617		uthus		U	191				L	L	L	H	H	H	L	H	M	M	C		
Åmotveien	005		0080	005		Solheim	160886625		uthus		U	192				L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Åmotveien	010		0080	003		Rød Øvre	140426792		bolig	S	E	182	1847		S	L	L	M	L	M	L	H	H	H	M	C		
Åmotveien	010		0080	003		Rød Øvre	160835095		bryggerhus		U	191	1919		B	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Åmotveien	014		0080	002		Rød Øvre	140426768		bolig	S	U	183	1855		S	L	L	M	M	L	L	M	H	M	M	C		
Åmotveien	014		0080	002		Rød Øvre	0		bur	S	S	184	1875		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Åmotveien	014		0080	002		Rød Øvre	160841923		låve		U	192	1936		B	L	L	L	M	M	M	L	H	L	L			
Åmotveien	029		0079	015		Solhaug	160841397		låve		U	191				L	L	L	L	M	M	L	M	M	L			
Åmotveien	031		0079	015		Solhaug	160841397		låve		U	191	1916		B	L	L	L	L	H	M	L	M	M	L			
Åmotveien	033		0079	010		Granly	160841435		bolig		S	191	1924		B	L	L	L	L	M	L	L	H	M	L			
Åmotveien	037		0079	004		Mørk Øvre	160841494		enhetslåve		U	191	1920		B	L	L	L	L	M	M	L	M	M	L			
Åmotveien	045		0079	019		Årvoll	8050996		bolig		U	192				L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Åmotveien	046		0079	006		Mørk Øvre	140426741		bolig	S	E	182				L	L	M	L	L	L	M	H	H	M	C		
Åmotveien	048		0079	006		Mørk Øvre	160893524		bur		Sb	192	1939		B	L	L	L	L	L	H	L	H	L	L			
Åmotveien	054	B	0079	013		Heggestad	160893559		bolig		K	191	1922		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Åmotveien	054	B	0079	013		Heggestad	160893532		bryggerhus		S	191	1904		B	L	L	L	M	H	H	L	H	M	M	C		
Åmotveien	054	B	0079	013		Heggestad	160893540		låve		U	191	1906		B	L	L	L	M	H	H	L	M	M	L			
Åmotveien	056		0079	001		Mørk Øvre	160893605		bryggerhus		T	191	1912		B	L	L	L	M	M	L	L	H	M	M	C		
Åmotveien	058		0079	001		Mørk Øvre	160893656		bolig		T	191	1917		B	L	L	M	M	M	L	L	H	M	M	C		
Åmotveien	058		0079	001		Mørk Øvre	160893648		bur		U	184				M	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Åmotveien	058		0079	001		Mørk Øvre	160893613		enhetslåve		U	191	1910		B	L	L	L	M	H	M	L	H	M	L			
Åmotveien	059		0079	002		Mørk Øvre	160893664		bolig		K	191	1923		E	L	L	L	L	H	M	L	H	M	L			
Åmotveien	079		0078	001		Åmot	160893451		bolig		S	192	1926	å	B	L	L	M	M	M	L	L	H	L	L			
Åmotveien	079		0078	001		Åmot	160893486		enhetslåve		U	192	1928		B	L	L	L	M	M	L	L	H	L	L			
Åmotveien	087		0078	003		Åmot Nedre	160887648		bolig		S	183				L	L	M	L	H	M	M	M	M	M	C		
Åmotveien	087		0078	003		Åmot Nedre	160887656		låve		U	191	1916		B	L	L	L	L	M	H	L	H	M	L			
Åmotveien	100		0138	005		Opsal	0		bolig	S	S	181			S	L	L	M	L	M	M	L	H	H	M	C		
Åmotveien	100		0138	005		Opsal	160887729		bur		Sb	192	1928		B	L	L	L	M	H	H	L	H	L	L			
Åmotveien	114		0139	042		Nerenga	0		bolig	S	U	183				L	L	M	L	L	L	L	H	M	L			
Åmotveien	133		0139	019		Opsal, Opsalhaugen	0		bolig	S	U	182				L	L	L	L	L	L	L	H	H	M	C		
Åmotveien	133		0139	019		Opsal, Opsalhaugen	0		bur	S	U	182				L	L	L	L	M	M	M	H	H	H	B		
Åmotveien	140		0139	055		Sørli	160899514		bolig		S	191				L	L	M	H	M	M	M	H	M	H	B		
Åmotveien	140		0139	055		Sørli	160899506		bryggerhus		S	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Åmotveien	140		0139	055		Sørli	160899484		låve		S	191				L	L	L	M	H	M	L	H	M	L			
Åmotveien	140		0139	055		Sørli	160899492		bur		Sb	191				L	L	L	M	H	H	L	H	L	M	C		
Åmotveien	147		0138	010		Opsal Nedre, Nordhag	160906499		bolig		S	191	1918		E	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Årkvislaveien	000		0039	094			160885939		frørenseri		U	191	1910	c	G	L	H	H	M	L	L	H	H	M	M	C		
Årkvislaveien	002		0037	008		Sollien	13031010		bolighus		F	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	M	C		
Årkvislaveien	007		0039	113			160833653		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	M	L	H	M	L			
Årkvislaveien	008		0039	039		Nygård	160833580		bolighus		U	191				L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Årkvislaveien	009		0039	032			140430390		bolighus	S	T	184	1896		S	L	L	L	L	L	L	L	H	M	L			
Årkvislaveien	016		0039	027		Vivelstad Søndre	160885963		bolighus		J	191	1924		B	L	M	M	L	M	L	L	H	M	M	C		
Årkvislaveien	017		0039	033			140430641		bolighus	S	S	184	1895		S	M	L	L	L	H	M	M	H	M	M	C		
Årkvislaveien	017		0039	033			uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	L	M	L	M	L	L			
Årkvislaveien	018		0039	036		Vivelstad Meieri	140430374		meieri	S	S	184	1896		G	L	L	L	L	M	M	M	H	M	M	C		
Årkvislaveien	018		0039	036		Vivelstad Meieri	uten nr.		uthus		U	192				L	L	L	L	H	H	L	H	L	L			
Årkvislaveien	024		0039	072		Lundheim	160886021		bolighus		F	192				L	L	L	L	H	M	L	H	L	L			

Årkvislaveien	034		0039	001		Vivelstad Nordre	140431737		bolighus	S	L	181	1802			S	H	H	H	H	H	S	H	H	S	A		
Årkvislaveien	034		0039	001		Vivelstad Nordre	160885424	1	bolighus		S	191	1903		B	M	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Årkvislaveien	034		0039	001		Vivelstad Nordre	160885424	2	uthus		U	191				L	L	L	M	H	M	L	H	M	M	C		
Årkvislaveien	034		0039	001		Vivelstad Nordre	160885416		enhetslåve		U	191	1900		B	L	L	L	H	H	M	L	H	M	M	C		
Årkvislaveien	034		0039	001		Vivelstad Nordre	uten nr.		dukkestue		U	192				L	L	L	L	H	H	H	H	L	H	B		
Årkvislaveien	039		0039	024		Vibelstad, Dambråtan	160884444		bolighus		F	192	1935		B	L	L	L	L	M	L	L	H	L	L			
Årkvislaveien	039		0039	024		Vibelstad, Dambråtan	140431796		bolighus	S	S	182				L	L	M	M	H	H	H	H	H	H	B		
Årkvislaveien	039		0039	024		Vibelstad, Dambråtan	160884436		enhetslåve		U	191	1919		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	H	B		
Årkvislaveien	043		0039	042		Marienlyst	160909013		bolighus		S	191	1905		B	L	L	L	M	H	M	M	H	M	M	C		
Årkvislaveien	043		0039	042		Marienlyst	160884363		uthus		U	192	1946	c	B	L	L	L	M	M	H	L	H	L	M	C		
Årkvislaveien	045		0041	002		Tormodsrud	140431761		bolighus	S	S	184				L	L	L	L	M	L	M	H	M	L			
Årkvislaveien	047		0039	058		Elvestad	140431753		bolighus	S	U	182				L	L	M	M	H	M	H	H	H	H	B		
Årkvislaveien	047		0039	058		Elvestad	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Årkvislaveien	048		0043	006		Bjørndalen, Stein	160884290		bur		U	191				L	L	L	L	L	M	L	M	M	L			
Årkvislaveien	057		0041	001		Tormodsrud	140431745		bolighus	S	S	174				L	L	M	M	H	M	H	H	H	H	B		
Årkvislaveien	057		0041	001		Tormodsrud	160883235		bur		Sb	192	1943		B	L	L	L	M	H	H	M	H	L	M	C		
Årkvislaveien	057		0041	001		Tormodsrud	160883227		sag		U	191	1919		B	L	L	L	L	M	M	H	H	M	H	B		
Årkvislaveien	057		0041	001		Tormodsrud	160883197		enhetslåve		U	191	1909		B	L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
Årkvislaveien	060		0042	006		Årkvisla	140431834		bolighus	S	U	174				L	L	M	L	L	L	H	H	H	M	C		
Årkvislaveien	060		0042	006		Årkvisla	uten nr.		uthus		U	191				L	L	L	M	H	H	M	M	M	L			
Årkvislaveien	061		0043	016		Stein	140430293		bolighus	S	U	182				L	L	L	M	M	L	M	H	H	M	C		
Årkvislaveien	061		0043	016		Stein	uten nr.		bolig		U	191				L	L	L	M	M	L	L	H	M	L			
Årkvislaveien	067		0042	001		Årkvisla	160883499		låve		U	191				L	L	L	H	H	M	M	H	M	M	C		
Årkvislaveien	069		0042	0049		Askelid	uten nr.		bur		U	191				L	L	L	L	M	H	L	H	M	M	C		
Årkvislaveien	069		0042	0049		Askelid	140431710		bolighus	S	U	182				L	L	L	L	H	M	H	H	H	M	C		
Årkvislaveien	074		0042	005		Årkvisla Nordre	140431672		bolighus	S	U	181				L	L	M	L	L	L	H	H	H	M	C		
Årkvislaveien	074		0042	005		Årkvisla Nordre	140431680		bur	S	U	184				L	L	L	L	L	M	M	M	M	L			
Årkvislaveien	086		0042	001		Årkvisla	140431699		bolighus	S	U	174	1789	?	S	L	H	S	H	H	H	H	H	H	H	A		
Årkvislaveien	086		0042	001		Årkvisla	140431702		uthus		U	191				L	L	L	M	H	H	M	H	M	M	C		
			0135	044		Haukelia	140424897		bolig	S	U	184				L	L	M	M	M	L	M	H	M	H	B		
			0135	044		Haukelia	140424900		låve	S	U	184				L	L	L	M	H	M	M	M	M	H	B		

Vedlegg 3

– Informasjon fra Buskerud fylkeskommune (BFK) Utviklingsavdelingen, Kulturminnevern.

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

Arkeologiske kulturminner

Arkeologiske kulturminner er noen av de eldste sporene vi finner etter mennesker her i landet. Det dreier seg om spor etter de første menneskene som vandret inn fra kontinentet fra siste istid for ca. 12.000 år siden, og helt fram til i dag.

Arkeologiske kulturminner er spor etter tidligere tiders liv og virksomhet. Kulturminnene gir oss viktig kunnskap om fortidens samfunn. De arkeologiske kulturminnene er de eneste kildene vi har til kunnskap om menneskene som levde i forhistorisk tid.

Løse og faste kulturminner

Det er vanlig å skille mellom løse og faste arkeologiske kulturminner:
•Løse kulturminner er gjenstander som er bearbeidet, produsert og brukt av mennesker. For eksempel en steinøks, et sverd, en pilspiss, et smykke eller flintavfall fra redskapsproduksjon.
•Faste kulturminner er spor etter menneskers virksomhet i det fyiske landskapet. Dette kan være ulike typer anlegg eller spor i jord, stein eller berg. For eksempel gravhauger, kullgroper, fangstanlegg, bygdeborger, hulveger, men også naturlige formasjoner som det er knyttet tro eller tradisjoner til.

Automatisk fredete kulturminner

Kulturminner eldre enn året 1537 er automatisk fredet etter kulturminneloven og har en sikringssone på 5 meter fra synlige ytterkant. Automatisk fredete kulturminner har per definisjon nasjonal verdi. De fleste kulturminner yngre enn 1537 (nyere tid) er ikke fredet etter kulturminneloven, men kan allikevel ha verneverdi og bidra til å gi oss verdifull kunnskap om vår historie.

Automatisk fredete kulturminner, også kalt fornminner, har et strengt vern etter kulturminneloven. Ingen må fjerne, skade eller skjemme slike kulturminner uten tillatelse. Dersom du planlegger tiltak som kan berøre automatisk fredete kulturminner, ber vi om at du kontakter regional kulturminneforvaltning i Buskerud fylkeskommune.

Ved planlegging av offentlige eller private tiltak skal man generelt legge vekt på å ivareta kulturminner med verneverdi, selv om noen faller utenfor vernebestemmelsene i kulturminneloven.

Funnet noe gammelt?

Dersom du finner en gjenstand som du tror kan være eldre enn 1537 er det viktig at du raskt melder fra om funnet til fylkeskommunen. Det er blant annet mulig å sende henvendelse elektronisk. Vi vil da sørge for at gjenstanden blir videresendt til Kulturhistorisk Museum i Oslo for analyse, konservering og katalogisering. I noen tilfeller har en rett på finnerlønn for gjenstandene en leverer inn. Finnerlønnen reguleres av kulturminneloven § 13.

Gjenstander som har ligget lenge i bakken, kan fort gå i oppløsning dersom de ikke får rett behandling og konservering. Det er også viktig at du ikke forsøker å fjerne rust, jord eller annet fra gjenstanden da dette i mange tilfeller bidrar til at gjenstanden sammen.

Det er blitt innlevert mange spennende arkeologiske funn de siste årene. Du kan lese mer om de arkeologiske funnene i årsrapporten for 2013, årsrapporten for 2014 og årsrapporten for 2015.

Publisert 30. april 2012, oppdatert 19. mai 2016 – www.bfk.no

Fredete og verneverdige bygninger og anlegg

Buskerud har en mangfoldig bygningsmessig kulturarv. Både enkeltstående praktbygninger og mer beskjedne arbeiderboliger forteller sin historie om byggeskikk og arkitekturhistorie, om sosiale forhold og om samfunnsutvikling.

Noen steder ligger de gamle bygningene i helhetlige kulturmiljøer som forteller historier om befolkningens levekår og kulturhistorie i et langt tidsperspektiv.

I Buskerud finner vi også rester etter tidligere tiders industrianlegg – særlig knyttet til treforedlingsindustrien og andre vassdragsrelaterte næringer som tømmerfløting, sagbruk, mølledrift og kverner. Det er også kulturminner knyttet til ferdsel, fangst og utnyttelse av naturresurser gjennom hele fylket fra Hardangervidda til Hurumhalvøya. Disse kulturminnene forteller om naturbruk, handel og sjøfart – og i moderne tid turisme og reiseliv. Til sammen forteller disse om menneskers virksomhet i Buskerud fra de tidligste tider til i dag.

Kulturminnene er fysiske påminnelser om fortiden vår og forankrer dagens Buskerudsamfunn historien. Kulturminnene bør i mange sammenhenger være premissgivere for dagens utviklingstiltak. Slik kan vi sikre at historien fortsetter å være synlig i våre omgivelser til nytte og glede for både Buskeruds befolkning og tilreisende til fylket vårt.

Kulturminneforvaltningen
Kulturminneforvaltningens oppgave er å bidra til at et representativt utvalg av disse kulturminnene blir tatt vare på for ettertiden. Det er ikke en målsetting å bevare alt. Men det er et mål å bevare et utvalg av kulturminner som forteller om hele Buskerudsamfunnets utvikling fra siste istid og fram til i dag. Kulturminnene skal fortelle alle historiene – både om jordbrukssamfunnets utvikling, industriens framvekst, byutviklingen og om samfunnsutviklingen for øvrig.

Kulturminneloven og plan- og bygningsloven er sentrale lovverk for vern av kulturminner. Kulturminneloven forvaltes av kulturminneforvaltningen, mens vedtak etter plan og bygningsloven fattes av kommunene. Kommunene har et stort ansvar for å ivareta kulturminner fra nyere tid med bruk av plan- og bygningslovens bestemmelser.

Innenfor kulturminnevernet skiller vi mellom arkeologiske kulturminner og nyere tids kulturminner. Arkeologiske kulturminner befinner seg i all hovedsak under markoverflaten. Nyere tids kulturminner befinner seg i all hovedsak over markoverflaten. Betegnelsen 'nyere tids kulturminner' brukes for å beskrive bygninger og anlegg oppført etter 1537. Men også bruer, demninger, veier, rørgater og industriinstallasjoner og andre bygde konstruksjon kommer inn under definisjonen nyere tids kulturminner.

Vern av nyere tids kulturminner – kulturminneloven og plan- og bygningsloven

Kulturminneloven gir hjemmel for ulike typer fredning. Fredning er det sterkeste verktøyet vi har for vern av kulturminner. Et fredet kulturminne skal i prinsippet tas vare på for evig tid. Oversikten over fredete kulturminner i Norge finnes i databasen Askeladden. Deler av denne basen er tilgjengelig for alle på www.kulturminnesok.no.

Alle bygninger oppført før 1537 er automatisk fredet. Bygninger oppført før 1650 er også automatisk fredet etter at Riksantikvaren har stadfestet dateringen og erklært bygningen fredet. Bygninger og anlegg oppført etter 1650 kan vedtaksfredes dersom bygningene er av nasjonal verdi. Dette er en omfattende prosess der alle berørte parter skal ha mulighet til å uttale seg. Statlig eiendom kan forskriftsfredes – en forenklet fredningsprosess. Det er i underkant av 6000 fredete bygninger og anlegg i Norge i dag. Av disse ligger ca. 400 i Buskerud.

De færreste av våre nyere kulturminner er fredet. Det betyr ikke at de ikke er verdifulle.

Regional kulturminneforvaltning i fylkeskommunen gir vurdering av verneverdi for bygninger og anlegg etter forespørsel fra kommuner og enkeltpersoner. En slik vurdering brukes av kommunen som saksbehandler både planforslag og rivesøknader. Regional kulturminneforvaltning er rådgivende overfor kommunen i plan- og byggesaker. I mange plansaker anbefale fylkeskommunen å legge hensynssone med formål bevaring over områder med viktige kulturminner. Med gode bestemmelser sikrer dette bevaring av bygningers eksteriør og omgivelser.

Dersom en bygning eller et anlegg vurderes til å ha svært høy verneverdi, kan det være aktuelt å sette i gang en fredningssak. Dette gjøres vanligvis av fylkeskommunen. Det er imidlertid Riksantikvaren som fatter vedtak om fredning. Unntaket er i saker der det haster å fatte vedtak. Da kan fylkeskommunen gjøre vedtak om midlertidig fredning. Dette vedtaket skal umiddelbart følges opp av ordinær fredningssak.

Riksantikvaren saksbehandler alle saker som omhandler middelalderbygninger og middelalderkirker, saker som berører kirkenes umiddelbare omgivelser og fredete bygninger i statlig eie.

Publisert 23. oktober 2012, oppdatert 1. november 2013.

Siste nytt og oppdatert info finner du på:
www.bfk/tjenesteomrade/kulturminnevern1

Postadresse: Postboks 3563, 3007 Drammen, Besøksadresse: Hauges gate 89, 3019 Drammen.
postm...@bfk.no

Vedlegg 4

– Politisk behandling av temaplanen, 14.12.2015: «Vern gjennom bruk»
En temaplan om fysisk kulturminner og kulturmiljøer i Lier

Lier kommune

SAKSFREMLEGG Sak nr.

Saksmappe nr:	Arkiv:	Saksbehandler:
2007/3393	**C50/&32**	**Ingeborg Rivelsrud**

Til behandling i:

Saksnr	Utvalg	Møtedato
82/2015	Fagutvalg for landbruk, vilt og innlandsfisk	10.11.2015
92/2015	Planutvalget	17.11.2015
90/2015	Miljøutvalget	18.11.2015
13/2015	Grunnskole-, barnehage- og kulturutvalget	08.12.2015
108/2015	Kommunestyret	14.12.2015

Vern gjennom bruk - en temaplan om fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier

Kommunestyrets vedtak:

Planen "Vern gjennom bruk - en temaplan om fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier" vedtas som strategisk plan og handlingsplan for temaområdet.

Temaplanen gis ikke juridisk bindende virkning. Fagrapporten med registreringer og verdivurderinger gir kulturvernfaglig bakgrunnsinformasjon. Lier kommune vil i plan- og byggesaker gjøre konkrete og helhetlige avveininger, der samlede vurderinger vil kunne tilsi at kulturvernfaglige råd kan vike for andre hensyn.

Kommunestyrets behandling:

Gina E. Ekeberg (H) fratrådte som inhabil i hht. Fvl. § 6A. **Arne Jørstad (H)** tiltrådte i hennes sted under behandling av saken.

Morgan Langfeldt (FRP) fremmet planutvalgets vedtak sålydende:
Det er i utgangspunktet positivt at det er gjennomført en registrering av kulturminner og kulturmiljøer I Lier. Men Planutvalget har likevel følgende å bemerke:

1. Det bes om at det gjennomføres en kvalitetssikring av planen. Planen er svært omfangsrik når det gjelder bevaringsverdige bygninger og bevaringsverdige kulturmiljøer. Som en del av denne kvalitetssikringen er det ønskelig med en vurdering av hvilke bygninger, bygningsmiljøer og kulturmiljøer kommunen virkelig ønsker å prioritere.
2. På Lierskogen foreslås det en hensynssone på 1500 da, og Planutvalget stiller spørsmål om det virkelig er hensiktsmessig å båndlegge så store arealer når ønsket er å verne enkeltelementer innenfor området. Det er betenkelig inngripen i grunneieres råderett.
3. Lier kommune har dårlige erfaring fra saker hvor vernehensyn/verneplaner har hatt svært uheldige virkninger i arbeid med reguleringsplaner og områdeplaner. 2

eksempler på dette er prestegården på Kjelstad Gård og rivningssaken på Lier Sykehus.

4. Det anbefales ikke at Verneplanen får juridisk bindende virkning i Kommuneplanen.
5. For å øke lesbarheten i saksdokumentet burde det vært lagt inn lenke til listen over alle hus, eiendommer og områder som planen virkelig omfatter.»

Søren Falch Zapffe (H) fremmet følgende forslag:
«Planen "Vern gjennom bruk - en temaplan om fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier" vedtas som strategisk plan og handlingsplan for temaområdet.

Temaplanen gis ikke juridisk bindende virkning. Fagrapporten med registreringer og verdivurderinger gir kulturvernfaglig bakgrunnsinformasjon. Lier kommune vil i plan- og byggesaker gjøre konkrete og helhetlige avveininger, der samlede vurderinger vil kunne tilsi at kulturvernfaglige råd kan vike for andre hensyn.»

Runar Gravdal (AP) fremmet slikt forslag:
«Planen "Vern gjennom bruk - en temaplan om fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier" vedtas som strategisk plan, handlingsplan for temaområdet og som faglig grunnlag for kommuneplan og andre juridisk bindende avtaler.

Temaplanen er ikke juridisk bindende, men fagrapporten med registreringer og verdivurderinger gir kulturvernfaglig bakgrunnsinformasjon. Lier kommune vil i plan- og byggesaker gjøre konkrete og helhetlige avveininger der temaplanen vil bli hensyntatt.»

Votering:

Morgan Langfeldts forslag ble votert over først og falt med 5 stemmer (FRP) mot 44 stemmer (18H,15AP,3SP,3V,2KRF,2MDG,1SV).

Søren Falch Zapffes forslag ble så vedtatt med 28 stemmer (18H,5FRP,3SP,2KRF) mot 21 stemmer (15AP,3V,2MDG,1SV) avgitt for Runar Gravdals forslag.

Grunnskole-, barnehage- og kulturutvalgets innstilling til kommunestyret:

Det er i utgangspunktet positivt at det er gjennomført en registrering av kulturminner og kulturmiljøer I Lier. Men Planutvalget har likevel følgende å bemerke:

6. Det bes om at det gjennomføres en kvalitetssikring av planen. Planen er svært omfangsrik når det gjelder bevaringsverdige bygninger og bevaringsverdige kulturmiljøer. Som en del av denne kvalitetssikringen er det ønskelig med en vurdering av hvilke bygninger, bygningsmiljøer og kulturmiljøer kommunen virkelig ønsker å prioritere.
7. På Lierskogen foreslås det en hensynssone på 1500 da, og GBK-utvalget stiller spørsmål om det virkelig er hensiktsmessig å båndlegge så store arealer når ønsket er å verne enkeltelementer innenfor området. Det er betenkelig inngripen i grunneieres råderett.
8. Lier kommune har dårlige erfaring fra saker hvor vernehensyn/verneplaner har hatt svært uheldige virkninger i arbeid med reguleringsplaner og områdeplaner. 2 eksempler på dette er prestegården på Kjelstad Gård og rivningssaken på Lier Sykehus.
9. Det anbefales ikke at Verneplanen får juridisk bindende virkning i Kommuneplanen.

10. For å øke lesbarheten i saksdokumentet burde det vært lagt inn lenke til listen over alle hus, eiendommer og områder som planen virkelig omfatter.

Grunnskole-, barnehage- og kulturutvalgets behandling:

Frank Yggeseth (H) fremmet fellesforslag på vegne av H, FRP og SP: Miljøutvalgets vedtak fra 18.11.15. med endring i punkt 2: «…og GBK-utvalget stiller spørsmål…»

Marianne Berg (V) fremmet følgende forslag:

«Temaplanen «Vern gjennom bruk» godkjennes som Lier kommunes forslag til strategisk plan for kulturminner og kulturmiljøer.

a) Temaplanen brukes ved neste revisjon av kommuneplanens arealdel som grunnlag for vurderinger mht. hva som legges inn som hensynssoner og bestemmelser.

b) Temaplanens retningslinjer brukes ved behandling av forvaltningssaker framover.

c) Temaplanens handlingsplan følges mht. prioriterte oppfølgingstiltak for øvrig.»

Frank Yggeseth sitt fellesforslag ble vedtatt med 5 stemmer (3H, 1SP, 1FRP) mot 4 stemmer (1V, 3AP) avgitt for Marianne Berg sitt forslag.

Miljøutvalgets vedtak:

Det er i utgangspunktet positivt at det er gjennomført en registrering av kulturminner og kulturmiljøer I Lier. Men Planutvalget har likevel følgende å bemerke:

11. Det bes om at det gjennomføres en kvalitetssikring av planen. Planen er svært omfangsrik når det gjelder bevaringsverdige bygninger og bevaringsverdige kulturmiljøer. Som en del av denne kvalitetssikringen er det ønskelig med en vurdering av hvilke bygninger, bygningsmiljøer og kulturmiljøer kommunen virkelig ønsker å prioritere.
12. På Lierskogen foreslås det en hensynssone på 1500 da, og Planutvalget stiller spørsmål om det virkelig er hensiktsmessig å båndlegge så store arealer når ønsket er å verne enkeltelementer innenfor området. Det er betenkelig inngripen i grunneieres råderett.
13. Lier kommune har dårlige erfaring fra saker hvor vernehensyn/verneplaner har hatt svært uheldige virkninger i arbeid med reguleringsplaner og områdeplaner. 2 eksempler på dette er prestegården på Kjelstad Gård og rivningssaken på Lier Sykehus.
14. Det anbefales ikke at Verneplanen får juridisk bindende virkning i Kommuneplanen.
15. For å øke lesbarheten i saksdokumentet burde det vært lagt inn lenke til listen over alle hus, eiendommer og områder som planen virkelig omfatter.

Miljøutvalgets behandling:

Gina Ekeberg (H) fratrådte møtet som inhabil under behandling av saken.

Runar Gravdal (AP) fremmet følgende forslag:

«Høringsuttalelsene fra grunneiere vedrørende hensynssoner vurderes og ivaretas ved behandling av juridisk bindende planer.»

Karl Bellen (H) fremmet slikt forslag:

Fremmer vedtaket til Planutvalget fattet 17.11.2015:

«Det er i utgangspunktet positivt at det er gjennomført en registrering av kulturminner og kulturmiljøer I Lier. Men Planutvalget har likevel følgende å bemerke:

1. Det bes om at det gjennomføres en kvalitetssikring av planen. Planen er svært omfangsrik når det gjelder bevaringsverdige bygninger og bevaringsverdige kulturmiljøer. Som en del av denne kvalitetssikringen er det ønskelig med en vurdering av hvilke bygninger, bygningsmiljøer og kulturmiljøer kommunen virkelig ønsker å prioritere.
2. På Lierskogen foreslås det en hensynssone på 1500 da, og Planutvalget stiller spørsmål om det virkelig er hensiktsmessig å båndlegge så store arealer når ønsket er å verne enkeltelementer innenfor området. Det er betenkelig inngripen i grunneieres råderett.
3. Lier kommune har dårlige erfaring fra saker hvor vernehensyn/verneplaner har hatt svært uheldige virkninger i arbeid med reguleringsplaner og områdeplaner. 2 eksempler på dette er prestegården på Kjelstad Gård og rivningssaken på Lier Sykehus.
4. Det anbefales ikke at Verneplanen får juridisk bindende virkning i Kommuneplanen.
5. For å øke lesbarheten i saksdokumentet burde det vært lagt inn lenke til listen over alle hus, eiendommer og områder som planen virkelig omfatter.»

Det ble først votert over Runar Gravdal sitt forslag:

Runar Gravdals forslag falt med 3 stemmer (3AP) mot 6 stemmer (3H, 1SP, 1V, 1FRP).

Karl Bellen sitt forslag ble vedtatt med 6 stemmer (3H, 1SP, 1V, 1FRP) mot 3 stemmer (3AP)

Fagutvalg for landbruk, vilt og innlandsfisks vedtak:

«Vern gjennom bruk – en temaplan om fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier» tas til orientering.

Fagutvalg for landbruk, vilt og innlandsfisks behandling:

Rådmannens forslag til vedtak ble fremmet og enstemmig vedtatt.

Planutvalgets vedtak:

Det er i utgangspunktet positivt at det er gjennomført en registrering av kulturminner og kulturmiljøer I Lier. Men Planutvalget har likevel følgende å bemerke:

16. Det bes om at det gjennomføres en kvalitetssikring av planen. Planen er svært omfangsrik når det gjelder bevaringsverdige bygninger og bevaringsverdige kulturmiljøer. Som en del av denne kvalitetssikringen er det ønskelig med en vurdering av hvilke bygninger, bygningsmiljøer og kulturmiljøer kommunen virkelig ønsker å prioritere.
17. På Lierskogen foreslås det en hensynssone på 1500 da, og Planutvalget stiller spørsmål om det virkelig er hensiktsmessig å båndlegge så store arealer når ønsket er å verne enkeltelementer innenfor området. Det er betenkelig inngripen i grunneieres råderett.
18. Lier kommune har dårlige erfaring fra saker hvor vernehensyn/verneplaner har hatt svært uheldige virkninger i arbeid med reguleringsplaner og områdeplaner. 2 eksempler på dette er prestegården på Kjelstad Gård og rivningssaken på Lier Sykehus.
19. Det anbefales ikke at Verneplanen får juridisk bindende virkning i Kommuneplanen.
20. For å øke lesbarheten i saksdokumentet burde det vært lagt inn lenke til listen over alle hus, eiendommer og områder som planen virkelig omfatter.

Planutvalgets behandling:

Helene Justad (H) fremmet på vegne av H og FRP følgende forslag til uttalelse:
«Det er i utgangspunktet positivt at det er gjennomført en registrering av kulturminner og kulturmiljøer I Lier. Men Planutvalget har likevel følgende å bemerke:

1. Det bes om at det gjennomføres en kvalitetssikring av planen. Planen er svært omfangsrik når det gjelder bevaringsverdige bygninger og bevaringsverdige kulturmiljøer. Som en del av denne kvalitetssikringen er det ønskelig med en vurdering av hvilke bygninger, bygningsmiljøer og kulturmiljøer kommunen virkelig ønsker å prioritere.
2. På Lierskogen foreslås det en hensynssone på 1500 da, og Planutvalget stiller spørsmål om det virkelig er hensiktsmessig å båndlegge så store arealer når ønsket er å verne enkeltelementer innenfor området. Det er betenkelig inngripen i grunneieres råderett.
3. Lier kommune har dårlige erfaring fra saker hvor vernehensyn/verneplaner har hatt svært uheldige virkninger i arbeid med reguleringsplaner og områdeplaner. 2 eksempler på dette er prestegården på Kjelstad Gård og rivningssaken på Lier Sykehus.
4. Det anbefales ikke at Verneplanen får juridisk bindende virkning i Kommuneplanen.
5. For å øke lesbarheten i saksdokumentet burde det vært lagt inn lenke til listen over alle hus, eiendommer og områder som planen virkelig omfatter.»

Rådmannens forslag til vedtak:

«Vern gjennom bruk – en temaplan om fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier» tas til orientering.

Rådmannens saksutredning:

Denne saken legges fram for innspill/høring fra Planutvalget, Fagutvalget for landbruk og Miljøutvalget. Deretter (i neste møterunde) legges den fram for endelig behandling i Grunnskole, barnehage og kulturutvalget som innstiller til kommunestyret.

Sammendrag:

Utkast til «Vern gjennom bruk – en temaplan om kulturminner og kulturmiljøer» ble lagt fram til politisk behandling i juni 2015 (vedlagt), og ble da vedtatt lagt ut på offentlig høring med frist 1. september 2015 før endelig behandling høsten 2015. Kommunen mottok seks høringsuttalelser.

De høringsforslagene som er mottatt (vedlagt) er vurdert og kommentert i saken. Temaplanen er justert noe etter innspillene vi har mottatt, men hovedgrepene ligger fast – dvs. at planen fortsatt omfatter og videreføre alle temaplanens kulturmiljøer som verneverdige av ulik grad. Planen har ellers blitt bedre presisert mht. hva den omfatter og hva den ikke omfatter.

Vedlegg:

1. Utskrift av høringssaken slik den ble vedtatt i juni 2015
2. Høringsinnspillene
3. «Vern gjennom bruk – en temaplan om fysiske kulturminner og kulturmiljøer i Lier» (revidert versjon, for godkjenning via vedtak)

Utredning:

1. Bakgrunn

Utkast til «Vern gjennom bruk – en temaplan om kulturminner og kulturmiljøer» - ble lagt fram til politisk behandling i planutvalg, tjenesteutvalg og kommunestyret i juni 2015 som forslag til en strategisk fagplan for Lier. Kommunestyret vedtok å legge temaplanen med fagrapporten og statusbeskrivelser og forslag ut på offentlig høring med frist 1. september 2015 før endelig behandling høsten 2015.

Plandokumentene ble lagt ut til offentlig høring 17. juni 2015 og kunngjort i lokalavis, samt sendt direkte til faste og relevante høringsinstanser. Planforslaget med vedlegg har ligget og ligger ute på kommunens nettsider under Kulturminner og kulturmiljøer: http://www.lier.kommune.no/kultur-og-fritid/kulturminner-og-kulturmiljoer/

2. Høringsinnspillene

Vi mottok seks skriftlige høringsinnspill som følger saken som vedlegg. Vi har også, etter at planforslaget ble sendt ut på vårparten, mottatt noen supplerende og korrigerende innspill ellers.

1. ***Fylkesmannen i Buskerud***
   Fylkesmannen anerkjenner Lier kommune for planarbeidet og er positiv til at kulturminner og kulturmiljø er viet spesielt fokus i kommunens planlegging og forvaltning, og ser det som svært positivt at det i planen fokuseres på tett samarbeid og medvirkning med interesseaktører og ulike befolkningsgrupper i kommunen.

   Fylkesmannen minner om at det for tiden også pågår arbeid med Regional plan for kulturminnevern i Buskerud i regi av Buskerud fylkeskommune.

2. ***Buskerud fylkeskommune***
   Buskerud fylkeskommune ser positivt på det viktige arbeidet som er nedlagt med utarbeidelse av temaplanen, og mener planen gir et godt kunnskapsgrunnlag for bevaring av den fysiske kulturarven i kommunen og gi forutsigbarhet i framtidig planlegging og utvikling. Temaplanen vil også være et godt grunnlag for formidling rettet mot barn og unge.

   Fylkeskommunen merker seg at kulturmiljøene planlegges lagt inn som hensynssoner i kommuneplanens arealdel ved neste rullering. Dette vil sikre juridisk vern på en bedre måte. Hensynet er ikke ment å stride mot arealformålene i disse områdene, men gi et tydelig «vær varsom»-signal.

   Fylkeskommunen ser positivt på at planen har fokus på «vern gjennom bruk». Fylkeskommunen har ikke selv investeringsmidler til bruk i forvaltning av verneverdige bygninger, men viser til flere andre tilskuddsmuligheter.

   Fylkeskommunen anbefaler at det utarbeides et mer detaljert temakart som viser de verneverdige kulturmiljøene i Lier. Et slikt kart vil være nyttig også ved seinere innarbeidelse i kommuneplanen.

   Fylkeskommunen ser at handlingsdelen har mange gode tiltak for å bevare, forvalte og bruke kulturminner og kulturmiljøer, og bistår gjerne i realiseringen av tiltak med sin fagkompetanse.

3. ***Lier Bondelag***
   Lier Bondelag berømmer Lier kommune for fagrapporten for kulturminner og kulturmiljøer i Lier 2008-2012. De påpeker at planen er omfangsrik, og mener kommunen bør foreta en sterkere prioritering av hvilke områder og bygninger som ønskes sikret.

   Bondelaget er glad for at planen ivaretar jordvernhensyn og er enige i at vern gjennom bruk er den beste måten å bevare kulturminner/miljøer på, men forutsetter at landbruksdriften kan utvikles i takt med tiden, også via bygging/ombygging av gårdsanlegg. Bondelaget er positive til at det etableres faglige arenaer som kan bidra til gode og smidige løsninger.

Bondelaget forutsetter videre at myndighetene må betale de ekstrakostnader som kan komme ved eventuelle undersøkelser på grunn av planen, ekstrautgifter i forbindelse med nybygg/restaurering, arkeologiske undersøkelser mm.

4. ***Lierskogen Grunneierlag***
   Lierskogen Grunneierlag har som generell uttalelse at planen er svært omfangsrik og at det savnes en vurdering hvor det klart framgår hvilke bygninger, bygningsmiljøer og kulturmiljøer som virkelig ønskes prioritert.

   Grunneierlaget finner det også merkverdig at de faglige vurderingene i fagrapporten ikke er kvalitetssikret av flere enn de to som har skrevet rapporten, og viser til at der det i seinere planarbeider er foretatt grundigere undersøkelser har det blitt avdekket at noen av konklusjonene i fagrapporten har vist seg uholdbare. De hevder også å kunne påvise direkte feil i rapporten.

   Konsekvensene for grunneier burde vært bedre utredet. Det anses ikke akseptabelt å måtte foreta arkeologiske undersøkelser for egen regning i forkant av tiltak på egen eiendom. Etter grunneierlagets syn bør den myndighet som krever undersøkelsen også dekke kostnaden.

   Lierskogen Grunneierlag har gått nærmere inn på kulturmiljø 17 Lierskogen, der det særlig er gravminner og fossile jordbruksspor fra forhistorisk tid som bidrar til kulturmiljøets svært høye verneverdi i følge fagrapportens forfattere. Det er ingen tvil om at det er mindre klynger av slike kulturminner i området, men grunneierlaget reagerer sterkt på at disse trenger en ca 1500 da stor hensynssone rundt seg, og mener de registrerte klyngene av kulturminner allerede er tilstrekkelig vernet. Det sees ingen grunn til «dobbeltsikring» av kulturminnene, og dette oppfattes som en utilbørlig inngripen i grunneiers råderett. Grunneierlaget uttrykker enighet med rådmannskommentarene vedr. Lierskogen kulturmiljø i temaplanen, og ber om at kulturmiljøet fjernes fra områdelisten.

5. ***Gina og Øyvind Ekeberg***
   Gina og Øyvind Ekeberg hevder at planen er utrolig omfangsrik, og omfatter tusenvis av bygninger og dekar – det meste i privat eie. Planen bærer preg av manglende prioriteringer.

   Det finnes merkverdig at de faglige vurderingene ikke er kvalitetssikret grundigere, og mener det er på grensen til uansvarlig å eventuelt vedta inngrep i kommunens og grunneiers handlefrihet basert på registreringer som ikke er nærmere undersøkt.

   Gina og Øyvind Ekeberg ber om at egen eiendom tas ut av kulturmiljø 17 Lierskogen, med utgangspunkt i at registrerte kulturminner allerede er godt sikret gjennom lovverk og forvaltningspraksis og at eiendommen for øvrig får så sterke begrensninger i utøvelsen av deres eiendomsrett at det grenser til ekspropriasjon.

6. ***Lier Bygdetun***
   Lier Bygdetun understreker at det er veldig positivt at Lier kommune utarbeider en strategisk plan for sitt arbeid med vern av kulturminner og kulturmiljøer. Det er særlig

viktig å sikre kunnskap om historie, kulturminner og kulturmiljø i en kommune i vekst og utvikling.

Lier Bygdetun er glad for at planen foreslår fast tilskudd til og samarbeid med bygdetunet som et hovedtiltak for målsettingen om å gjøre lokalhistorie, kulturminner og kulturmiljøer godt kjent for innbyggere og besøkende, og understreker at fast offentlig støtte må til siden ivaretakelse av kulturarven for fellesskapet aldri vil kunne bli selvfinansierende.

Lier Bygdetun er svært fornøyde med at kommunen ønsker et fast samarbeid med bygdetunet bl.a. om ulike formidlingstiltak for barn og unge, og som vertskap og arrangør av faglige nettverkssamlinger framover. Også nye prosjekter nevnt i planen er interessante for bygdetunet å medvirke til.

Lier Bygdetun ser at planen fastslår at det vil være mulig å få tillatelse til å fjerne kulturminner dersom andre hensyn samlet sett vektlegges tyngre enn vern. Bygdetunet etterlyser konkretisering mht. hvilke forutsetninger som må være til stede for å tillate riving/fjerning av et kulturminne.

3. Rådmannens vurderinger

Høringsinnspillene gir mange positive og støttende tilbakemeldinger på det arbeidet som er gjort, og på planen som sådan. Rådmannen har vurdert de innkomne innspillene slik:

Kommentar til innspill fra Fylkesmannen i Buskerud:

Forholdet til Regional plan for kulturminner

Lier kommune er godt kjent med dette arbeidet, og ser at målsettingene i stor grad sammenfaller mellom vår temaplan og de prioriteringene som ligger i planprogrammet for den regionale planen. Samarbeid mellom kommunen og fylkeskommunen vil også i fortsettelsen være viktig.

Kommentar til innspillene fra Lier Bondelag, Lierskogen Grunneierlag og Gina og Øyvind Ekeberg:

Tydeligere kommunale vurderinger og prioriteringer?

Den viktigste innvendingen, som kommer fra grunneierhold, er knyttet til at man mener kommunen bør gjøre tydeligere prioriteringer basert på egne vurderinger av hvilke kulturmiljøer og kulturminner som skal underlegges særlige vernehensyn. Det er både antall områder og omfanget av disse som det stilles spørsmål ved, og Lierskogen er særlig trukket fram som et stort område som ikke burde ha fått den vernesonen rundt seg.

Rådmannen mener det ikke er grunnlag for endring av de faglige vurderingene som er lagt til grunn i fagrapporten. Disse legges til grunn i det videre arbeid som del av et samlet vurderingsgrunnlag når ny kommuneplan, nye reguleringsplaner og enkeltsøknader skal behandles.

Det er gjeldende kommuneplan og reguleringsplaner som fastsetter hva som er juridisk tillatt og ikke tillatt innenfor de kulturmiljøene som er trukket fram som bevaringsverdige. Innenfor dette rammeverket vil det måtte gjøres vurderinger av ulike hensyn, der kulturvernhensyn må

veies mot andre hensyn, f.eks. knyttet til utbygginger eller andre tiltak.

Fagrapporten i temaplanen har definert noen bevaringsverdige kulturmiljøer. Dette betyr ikke at vernehensyn heretter alltid vil vinne over andre hensyn, men at det gis et tydelig «vær varsom»-signal, slik også Buskerud fylkeskommune understreker i sitt høringsinnspill. For Lierskogen-området, som også bl.a. for Hennum/Nordal, vil dette ikke være noe nytt, da det har vært kjent og erfart i flere tiår at når det skjer utbygging så finnes nye spor etter tidligere tiders bosetting og drift, slik at aktsomhet allerede er innarbeidet for disse områdene.

Rådmannen finner derfor ingen grunn til å endre oppfatning mht. områdevurderingene i temaplanen/fagrapporten. Rådmannen forutsetter at den endelige vurderingen av hvilke områder og hvilke avgrensninger av områder som bør innarbeides som hensynssoner i den nye kommuneplanen, evt. i tidligere nye reguleringsplaner, gjøres i disse planprosessene.

Når det gjelder enkelt-kulturminner så har de arkeologiske kulturminnene et automatisk fredningsvern inkludert en hensynssone rundt hvert kulturminne, jfr. lovverket. Nyere tids kulturminner har ikke tilsvarende vern med mindre de er sikret gjennom vedtaksfredning eller regulering. Her vil vurderingene i fagrapporten gi både grunneierne og kommunen et bedre utgangspunkt for å gjøre gode valg med sikte på å ta vare på og hensyn til det som har størst verneverdi. Men de endelige valgene vil også her tas på bakgrunn av en samlet vurdering der også andre hensyn enn verneverdi vil telle med.

Temaplanens hovedgrep er «vern gjennom bruk». Dette signaliserer at vi ikke ønsker å legge musealt lokk på alt som er bevaringsverdig, men at vi tror på og vil oppfordre til å ta vare på, ta hensyn til og aktivt bruke kulturminner og kulturmiljøer. I dette ligger selvsagt også en åpenhet i forhold til å kunne videreutvikle drift og rehabilitere bygninger, etter en grundig vurdering.

Fagrapporten peker på mange verneverdige kulturmiljøer og kulturminner. Rådmannen har gjort noen egne vurderinger mht. hvilke kulturmiljøer og kulturminner som bør prioriteres, jfr. handlingsplanen, de første årene fra kommunens side mht. utviklingsprosjekter, drift/skjøtsel eller formidlingstiltak. Dette er gjort bl.a. med utgangspunkt i vurderinger av tilgjengelighet, egnethet og ressurssituasjon.

Kommentar til innspillene fra Lier Bondelag, Lierskogen Grunneierlag og Gina og Øyvind Ekeberg:

Offentlig dekning av merutgifter?

De tre innspillene fra grunneiere forutsetter at det offentlige vil kunne dekke ekstrakostnader vedr. bygnings-drift og utviklingstiltak for eiere av kulturminner eller som ligger innenfor definerte kulturmiljøer, og nevner bl.a. krav om arkeologiske undersøkelser og merkostnader til byggetiltak og restaureringer.

Dette kravet kan ikke innfris. Det er og blir grunneierens ansvar å forholde seg til lover, regler og reguleringer, inkludert de særkrav som måtte stilles, og lovverket sier klart at kostnadsdekning er tiltakshavers ansvar. Krav om arkeologiske undersøkelser kommer først ved planlegging og gjennomføring av nye tiltak, og kostnadene vil da måtte dekkes som del av utbyggingsprosjektet.

Tidlig dialog med kulturvern-myndighetene (Buskerud fylkeskommune, og i noen tilfeller

Riksantikvaren) og kommunen ved planoppstart er viktig, og det vil da også kunne gis råd mht. mulige tilskudds-muligheter. Det er etablert enkle generelle veiledere for dette formålet.

Landbruksforvaltningen opplyser at i noen tilfeller ved nyrydning kan gis utgiftsdekning/tilskudd til arkeologiske undersøkelser, og viser til følgende formulering i tidligere landbrukssak: *«Utgifter til arkeologiske registreringer ved mindre private tiltak bekostes av statlige midler (jfr.Rundskriv T-02/2007 Dekning av utgifter til arkeologiske arbeider ved mindre , private tiltak). For å få dekket slike utgifter ved nydyrking må arealet være under 15 daa, og man kan ikke komme med ny søknad før etter 5 år.»*

Kommentar til innspill fra Buskerud fylkeskommune:

Eget temakart for kulturmiljøområdene?

Fylkeskommunen forslår at det lages et detaljert kulturmiljøområdekart.

Dette anser Lier kommunen for godt ivaretatt; alle registreringer ligger allerede på kommunens digitale kartverk og er tilgjengelig for alle der. Et mindre, rent oversiktskart ligger også i fagrapporten.

Kommentar til innspill fra Lier Bygdetun:

Kriterier mht. tillatelse av riving/fjerning av kulturminner?

Lier Bygdetun etterlyser avklarte kriterier for å kunne tillate riving/fjerning av kulturminner.

Rådmannen mener at hvert bygg fortsatt bør vurderes individuelt, og at vi nå gjennom fagrapporten har fått et langt bedre grunnlag for å gjøre disse vurderingene, siden de registrerte nyere tids kulturminner, som dette i hovedsak vil gjelde, er vurdert i forhold til mange kriterier og samlet. Et sjeldent bygg i god stand og med en sentral plassering i et miljø vil stå sterkere mht. vern enn et bygg som det finnes mange av i Lier, som er i dårlig forfatning og ikke inngår i noen helhetlig sammenheng. Et hus som allerede er betydelig ombygd, er mindre verneverdig enn et som fortsatt er autentisk og med opprinnelige kvaliteter. Slike vurderinger vil, sammen med andre hensyn, vektlegges ved søknad om riving/fjerning.

Kommentar til innspill fra Lier Bygdetun:

Kulturvern og formidling koster

Lier Bygdetun understreker at fast offentlig støtte til Lier Bygdetun må til siden ivaretakelse av kulturarven for fellesskapet aldri vil kunne bli selvfinansierende.

Dette er Lier kommune klar over, og har tatt høyde for dette ved å ha fast tilskudd til bygdetunet inne i kommunens budsjetter. Også de kommunale kulturarv- og formidlingstiltakene koster, og prioriteres så langt som mulig innenfor de kommunale budsjettene. Det er en felles utfordring å sikre at kulturarvinvesteringene kommer flest mulig til gode både på kort og lengre sikt, og at muligheter for egen inntjening også utnyttes maksimalt.

Kommentar til innspill fra Buskerud fylkeskommune og Lier Bygdetun:

Samarbeid om gjennomføring av tiltak i handlingsplanen

Både Buskerud fylkeskommune og Lier Bygdetun bekrefter at de gjerne bidrar til å realisere tiltak på handlingsplanen i temaplanen, og at de generelt er positive til tett samarbeid framover.

Dette anses som et godt utgangspunkt for videre arbeid i hht temaplanens oppfølging.

4. Avsluttende kommentarer

I etterkant av at planforslaget ble sendt ut i mai, har rådmannen på bakgrunn av innspill og nye vurderinger bl.a. gjort følgende endringer:

- Planen omfatter kun de fysiske kulturminnene og kulturmiljøene i Lier, og for nyere tids kulturminner er kun de bebygde delene av Lier dekket. Det er hovedfokus på de fire utbyggingsaktuelle områdene Lierstranda, Lierbyen, Lierskogen og Sylling. Navnet på planen foreslås supplert, slik at tittelen blir: Vern gjennom bruk – en temaplan for fysiske kulturminner og kulturmiljøer. Dessuten framkommer det nå tydeligere i planen på hvilket nivå og med hvilke forbehold registreringene er gjennomført.

- Temaplanen med fagrapport og andre vedlegg er omfattende lesning, og det er forhold som kommer for dårlig fram ved rask lesning. Det har framkommet spørsmål i prosessen som gjør det naturlig å tydeliggjøre bedre bredden i registreringene, bl.a. også kommentere kulturminner knyttet til industrihistorien spesielt. Dette er søkt bedre ivaretatt i endelig planforslag.

- Fylkeskommunens arkeolog har kommet med supplerende tekst vedr. kulturmiljø 30 Lier Bygdetun, noe som er lagt inn i oppdaterte dokumenter. Rådmannen har av praktiske årsaker i vedlagte plan slått sammen kulturmiljø 11 Paradisbakkene og Kulturmiljø 30 Lier Bygdetun. Fagrapporten vil bli revidert i forhold til dette, som et oppfølgingstiltak i handlingsplanen.

For øvrig er det kun gjort språklige og mindre rettelser i dokumentene.

Temaplanen legges med disse endringer/justeringer fram til politisk behandling som strategisk plan for kulturminner og kulturmiljøer i Lier.

Vedlegg 5

– Ordforklaringer - Riksantikvaren

ORDFORKLARINGER

UTTRYKK	DEFINISJON
Arkeologisk kulturminne	Fysiske spor og levninger etter tidligere tiders liv og virksomhet, der utgravning og dokumentasjon utgjør hovedkildene til vår kunnskap om og opplevelse av fortidens samfunn.
Autentisitet	Autentisitet brukes om et objekts grad av ekthet og/eller opprinnelighet. Autentisitet må alltid sees i forhold til noe, for eksempel tidsperiode, stilart, materialbruk eller byggemåte.
Automatisk fredete kulturminner	Et kulturminne som er fredet direkte etter lov, uten særskilt vedtak. Disse kulturminnene er automatisk fredet: • faste kulturminner fra før 1537 • samiske faste kulturminner eldre enn 100 år • stående byggverk med erklært opprinnelse fra perioden 1537 – 1649 • faste og løse kulturminner på Svalbard fra før 1946. I tillegg er det bestemmelser for enkelte typer kulturminner. (Se svalbardmiljøloven) (Skipsfunn eldre enn 100 år er vernet etter egne regler i kulturminneloven.)
Bergkunst	Bilder og symboler som er hugget, slipt eller malt på berg. Bergkunst finner vi i Norge som helleristninger, slipte bergbilder, hulemalerier eller hellemalerier.
Bevaringsverdig kulturminne se Verneverdig kulturminne	se Verneverdig kulturminne
Dispensasjon	Fritak fra i et enkelt tilfelle å følge en lov, et vedtak eller en forskrift. Innen kulturminneforvaltingen innebærer dette: • dispensasjon fra automatisk fredning, dvs. at det tillates inngrep i eller ved det automatisk fredete kulturminnet • dispensasjon fra vedtaksfredning, dvs. at det gjøres unntak fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i kulturminnet • dispensasjon fra vern gjennom plan- og bygningsloven, dvs. at kommunene gjør unntak fra planbestemmelser om vern

RIKSANTIKVAREN

UTTRYKK	DEFINISJON
Fast kulturminne	Betegnelsen brukes om jord- eller stedfaste kulturminner. Funn av gjenstander inngår som deler av et fast kulturminne så lenge de befinner seg i jorda eller under vann.
Forskriftsfredete kulturminner eller kulturmiljøer	Betegnelsen brukes om kulturminner som er fredet ved forskrift, ikke ved enkeltvedtak. Dette gjelder bygninger og anlegg som omfattes av en statlig verneplan og som var i statlig eie på fredningstidspunktet, samt kulturmiljøer. Forskriftsfredning innebærer en noe forenklet prosedyre i forhold til fredning ved enkeltvedtak
Fredet kulturmiljø	Et kulturmiljø som myndighetene tillegger så stor verdi at det må bevares for ettertiden. En fredning er den strengeste form for vern. Fredning innebærer at inngrep/endringer må godkjennes av myndighetene. Lovene som benyttes ved fredning av kulturmiljøer, er kulturminneloven og svalbardmiljøloven.
Fredet kulturminne	Et kulturminne som myndighetene tillegger så stor verdi at det må bevares for ettertiden. Et fredet kulturminne er automatisk fredet eller vedtaksfredet. En fredning er den strengeste form for vern. Fredning innebærer at inngrep/endringer må godkjennes av myndighetene. Lovene som benyttes i dag ved fredning av kulturminner, er kulturminneloven og svalbardmiljøloven.
Immateriell kulturarv	Immateriell kulturarv betyr praksis, framstillinger, uttrykk, kunnskap og ferdigheter. For kulturminneforvaltningen er den immaterielle kulturarven knyttet til det vi ikke kan ta på ved et kulturminne. Dette gjelder for eksempel tro, tradisjoner, sagn og hendelser.
Innsigelse	Riksantikvaren, fylkeskommunene, Sametinget og en rekke andre myndigheter kan fremme innsigelse, det vil si en protest eller innvending mot forslag til arealplaner etter plan- og bygningsloven. Så lenge det foreligger en innsigelse, kan kommunen ikke vedta planen endelig.

UTTRYKK	DEFINISJON
Istandsetting	Reparasjonsarbeid for å bringe en bygning, del av en bygning eller et annet objekt opp på et ordinært vedlikeholdsnivå, slik at bare vanlig vedlikehold vil være nødvendig senere. En antikvarisk istandsetting innebærer at reparasjonen baseres på bruk av materialer og teknikker tilpasset bygningens eller anleggets egenart.
Konservering	Konservering av et kulturminne betyr at man sikrer det så godt som mulig mot ødeleggelser. Disse ødeleggelsene kan være forårsaket av naturlig nedbrytning eller av menneskelig inngrep. For bygninger brukes vanligvis ordet istandsetting.
Kulturarv	Samlebetegnelse for materiell og immateriell kultur. Betegnelsen kulturarv blir særlig brukt i samarbeidet mellom kulturminneforvaltningen, arkivverket og museumssektoren, sammen med kommunene og lokale lag og foreninger.
Kulturlandskap	Alt landskap som er påvirket av mennesker. Betegnelsen brukes når det fokuseres på den menneskelige påvirkningen av landskapet, og særlig ofte om jordbrukslandskap.
Kulturmiljø	Et område der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Også naturelementer med kulturhistorisk verdi kan inngå i et kulturmiljø. Kulturmiljøer kan for eksempel være et byområde, ei setergrend, et fiskevær eller et industriområde med fabrikker og boliger.
Kulturminner	Kulturminner er alle spor etter menneskers liv og virke i vårt fysiske miljø. Begrepet omfatter også steder det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Også naturelementer med kulturhistorisk verdi er kulturminner, eller kan inngå som del av et kulturminne. Kulturminner kan for eksempel være bygninger, hager, gravhauger, helleristninger, båter eller veifar. Disse kan være fra tidligere tider eller fra vår egen tid. Det skilles mellom løse og faste kulturminner.

RIKSANTIKVAREN

UTTRYKK	DEFINISJON
Kulturminneverdi	Verdier som tillegges et kulturminne. Forvaltningen, organisasjoner, eiere, brukere eller andre kan vurdere kulturminnets verdi på ulike måter. Verdivurderingen kan endres over tid. Kulturminneforvaltningen deler gjerne verdiene inn i tre grupper: kunnskapsverdier, opplevelsesverdier og bruksverdier.
Landskap	Samlebetegnelse på våre utendørs omgivelser, både det naturgitte og det menneskeskapte. Landskapet er formet av samspillet mellom mennesket og naturen. Betegnelsen omfatter alle typer landskap, som for eksempel jordbrukslandskap, industrilandskap, kystlandskap, bylandskap og fjellandskap.
Listeført kulturminne	Et kulturminne som etter en kulturhistorisk vurdering er identifisert som verneverdig og oppført på en liste over objekter som skal forvaltes på en nærmere definert måte. Både kulturminner som er formelt vernet (ved lov eller forskrift) og kulturminner uten formelt vern kan være listeførte. Eksempler på listeføring er NB!registeret, Listen over særlig verneverdige kirker, Landsverneplanenes verneklasse 2, Fartøyvernlista og Gul liste fra Byantikvaren i Oslo.
Lokal verdi	Verdi som tillegges kulturminner eller kulturmiljøer knyttet til lokal virksomhet og historie. Et kulturminne av lokal verdi kan også bli tillagt regional og/eller nasjonal verdi.
Løst kulturminne	Betegnelsen brukes om kulturminner som er flyttbare.
Miljøovervåking	En systematisk innsamling av data ved hjelp av etterprøvbare metoder, som baserer seg på hypoteser om sammenhengen mellom årsak-virkning. Overvåkingen omfatter både påvirkning, effekter og miljøtilstand. Målet er å dokumentere miljøtilstanden og utviklingen av denne.
Nasjonal interesse	Begrepet brukes først og fremst i verdisettingsprosesser i arbeid med plan- og bygningsloven. Det markerer at kulturminneverdier på nasjonalt nivå kan være involvert.
Nasjonal verdi	Verdi som tillegges kulturminner eller kulturmiljøerknyttet til viktige faser og forhold i landets historie. Et kulturminne av nasjonal verdi kan også bli tillagt regional og/eller lokal verdi.

UTTRYKK	DEFINISJON
Naturlandskap	Betegnelsen brukes om landskap med liten grad av menneskeskapt påvirkning. Betegnelsen brukes også når en ønsker å rette fokus mot landskapets geologiske og biologiske innhold.
Nyere tids kulturminne	Kulturminne som er datert til 1537 eller senere. En annen betegnelse som også kan brukes, er etterreformatorisk kulturminne.
Regional verdi	Verdi som tillegges kulturminner eller kulturmiljøer knyttet til regional virksomhet og historie. Et kulturminne av regional verdi kan også bli tillagt nasjonal og/eller lokal verdi.
Representativitet	At ett eller et utvalg kulturminner er representativt, betyr at det er typisk eller karakteristisk for en større gruppe kulturminner. Begrepet brukes ved sammenligning med andre kulturminner.
Restaurering	Restaurering betyr å helt eller delvis tilbakeføre en bygning eller gjenstand til en tidligere tilstand. Ved restaurering må man velge hvilket tidspunkt kulturminnet skal tilbakeføres til. Det kan være slik det var da det ble laget eller oppført, slik det var på et senere tidspunkt eller en kombinasjon av ulike stadier.
SEFRAK-bygning	Betegnelsen brukes om bygninger som ble registrert i regi av SEFRAK (Sekretariatet for registrering av faste kulturminner) i årene 1975-1995. Registreringene omfatter i prinsippet alle bygninger bygget før 1900, men enkelte områder ble grensen satt noe lenger fram i tid, for eksempel i Finnmark alle bygninger før 1945. Det eneste kriteriet for registrering var antatt alder på bygningen.
Sikring	Sikring innebærer alle tiltak for å beskytte kulturminner og kulturmiljøer mot skade og tap. Sikring kan blant annet dekke istandsetting, vedlikehold og skjøtsel, dokumentasjon og juridiske tiltak. Sikring kan også skje ved arkeologisk utgravning for å ta vare på kulturminnets kunnskapsverdi.
Skipsfunn	Betegnelsen brukes om mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og alt annet som har vært om bord. Skipsfunn er vernet etter egne regler i kulturminneloven.
Skjøtsel	Regelmessige vedlikeholdstiltak, for eksempel vegetasjonspleie, for å ivareta et kulturminne og/eller et kulturmiljø. Vedlikehold av eventuelle skilt, stier og ramper inngår også i skjøtselsbegrepet.
Tiltakshaver	En tiltakshaver er den som har det overordnete juridiske ansvar for gjennomføring av tiltak.
Universell utforming	Innen kulturminneforvaltningen innebærer universell utforming at kulturminnet gjøres tilgjengelig for flest mulig. Dette innebærer tilrettelegging for besøk og/eller formidling av kulturminnets kunnskaps- og opplevelsesverdi på annen måte.

UTTRYKK	DEFINISJON
Vedlikehold	Rutinemessig arbeid for å hindre forfall på grunn av jevn og normal slitasje.
Vedtaksfredet kulturminne	Et vedtaksfredet kulturminne fredes i dag gjennom vedtak etter kulturminneloven eller svalbardmiljøloven. Vedtaksfredninger etter kulturminneloven kan omfatte alle typer kulturminner yngre enn 1537, stående byggverk yngre enn 1649, kulturmiljøer og fartøy. Vedtaksfredninger etter svalbardmiljøloven kan omfatte kulturminner yngre enn 1945.
Verdensarv	Kulturarv og/eller naturarv som er innskrevet på UNESCOs verdensarvliste. Verdensarvstedene utgjør en felles arv som er umistelig for hele menneskeheten, på tvers av landegrensene.
Verdiskaping	Verdiskaping i en bred sammenheng betegner hvordan kulturarven kan aktiviseres som ressurs i arbeidet med å skape både økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige verdier.
Vernet kulturminne	Et kulturminne som er vernet ved lov eller andre virkemidler. De viktigste lovene er kulturminneloven, plan- og bygningsloven, kirkeloven, svalbardmiljøloven og naturmangfoldloven. Andre virkemidler for vern er statlige verneplaner, kirkerundskrivet, avtaler, listeføring, tilskuddsordninger med mer.
Verneverdi	se Kulturminneverdi
Verneverdig kulturminne	Et verneverdig eller bevaringsverdig kulturminne er et kulturminne som har gjennomgått en kulturhistorisk vurdering og er identifisert som verneverdig. Betegnelsene verneverdig og bevaringsverdig betyr det samme og brukes om hverandre. De mest verneverdige kulturminnene er av nasjonal verdi. Det er først og fremst disse som fredes etter kulturminneloven. Kulturminner kan også ha regional eller lokal verdi. Normalt vil det være kommunene som sikrer vern av slike kulturminner ved hjelp av plan- og bygningsloven. En annen måte å markere at et kulturminne er verneverdig på, er listeføring. De fleste verneverdige kulturminner er ikke formelt vernet etter kulturminneloven eller plan- og bygningsloven. Mange blir likevel tatt vare på fordi de oppfattes som verdifulle av eiere og brukere.

DINE 8 KULTURARV REGLER

"Med kulturminner menes alle spor
etter menneskelig virksomhet"

1. Vær stolt av kulturarven
2. Vern kulturarven gjennom bruk
3. Vis respekt for kulturarven
4. Ta vare på kulturlandskapet
5. Vis frem kulturarven
6. Rydd et kulturminne
7. Lær tradisjonshåndverk
8. Forstå nåtiden gjennom kulturarven

NORSK KULTURARV, HANNE SIRCHES 2008